

DE
RESTITUTIONIS
INCERTORVM, ET MALE
ABLATORVM PRIVILEGIIS.

Fertilis, & prægnaus Tractatus.

SIVE PRACTIBILIS SVMMVLA PRIVILEGIATAM
Incetorum, & Malè Ablatorum materiam continens.

IN QVA COMPLVRA EORVM IN FAVOREM IN FORENSI VSV
Quotidiana, & frequentia dilucidè breuiter, exactèque tractantur, & exornantur.

A V T H O R E

IO: MARIANOVARIO

I. C. L V C A N O.

OPVSCVLVM SANE SYNODALE, ET NOVVM CVNCTIS,
in Scholis, & in foro tum Ecclesiastico cum seculari apprimè vtile, & conscientijs
pariter non minus necessarium.

ACCESSERVNT IN CALCE NONNVLLAE ALLEGATIONES
V. I. D. Francisci Seuerini.

CVM INDICIBVS NECESSARIIS,
SVPERIORVM PERMISSV.



NEAPOLI, Ex Typographia Dominici Maccarani M. DC. XXXVII.
Et iterum Neapoli, Typis Lucae Antonij de Fusco. M. DC. LXIX.

SVMP TIBVS IGNATII RISPOLI,

OPERA AB AVTHORE EDITA.

& quæ sub prælo reperiuntur .

Tractatus, siue Praxis Electionis, & Variationis Fori iuxta mentem I. vnic. C. quando Imper. inter pupill. & vid. & Constitut. Regni statuimus de Magistr. Institut. duabus vicibus impressus, & quam citius reimprimendus nouis illustratus additionibus.

Collectanea decis. super Pragm. Regni Neap. alias impressa Venetijs, & nunc sub prælo ter, quaterque maiori cum apparatus comparens.

Tractatus de Datione insolutum iuxta mentem Auth. hoc nisi C. de solut. Venetijs iam diu impressus, & iterum Neapoli satis ample recus.

Quæstionum Forensium Tomus I. Neapoli impressus, & iterum iam sub prælo stans cum nouis additionibus, & decisionibus.

Quæstionum Forensium Tomus Alter.

Opusculum Noui Iuris Pontificij, quod quamcitius satis locupletatum iterum videbis.

Tractatus de Grauaminibus Vassallorum Tomus Primus, iterum iam edendus cum nouis locupletationibus.

Tractatus de Grauaminibus Vassallorum Tomus Secundus.

Tractatus de Grauaminibus Vassallorum Tomus Tertius, qui iam imprimatur.

Tractatus de Priuilegijs Miserabilium personarum alias editus, & hodie maiori cum additione locupletatus.

Tractatus de Priuilegijs Incertorum, & Malè Ablatorum post Tiraquelum de priuilegijs piæ causæ impressus, nunc denuo cum locupletationibus ditatus noua editione post dictum tractatum de Priuilegijs Miserabilium Personarum.

Additiones ad Præsidis de Franchis Decisiones, separatim Venetijs impressæ, & deinde Taurinensi editione in corpore redactæ.

Decisiones Regiæ Audientiæ Apuleæ, quæ iam diu stant in impressione in remotis partibus vltra montanis, & ex causa pestis ibi existentis adhuc desiderantur.

Lucerna Regularium vtriusque sexus adhuc sub prælo.

Alia sunt parata, quæ tempus Dei Optimi Maximi sub auspicio patefaciet.

S E R I E S
P R Æ L V D I O R V M
DE QVIBVS HOC IN OPVSCVLO.



P R Æ L V D I V M I.

Ablatum quidnam sit, & qualiter intelligatur in hac materia fol. 2.

P R Æ L V D I V M II.

Malè Ablatum restituendum esse demonstratur fol. 2.

P R Æ L V D I V M III.

Malè Ablata quando sunt restituenda, & dominus est Absens cuius expensis admittenda sunt fol. 3.

P R Æ L V D I V M IV.

Malè Ablata quibusnam restituenda veniant fol. 4.

P R Æ L V D I V M V.

Malè Ablata si restituantur, nec sequatur confessio, & peragatur penitentia, Num peccatum dimittatur fol. 4.

P R Æ L V D I V M VI.

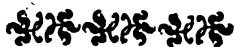
Malè Ablata, si restitui dilatentur ab heredibus num ex hoc Anima illius, qui abstulit in purgatorio detineatur fol. 5.

Finis Preludiorum.





IO: MARIÆ NOVARI
I. C. LVCANI
DE RELICTORVM EX CAUSA
MALE ABLATORVM PRIVILEGIIS
Practicabilis Tractatus.



SVMMARIVM.

- 1 **A**varitia omnium malorum Mater, & radix.
- 2 Testatores in ultima vita elogio solet facere legata pro malè ablati.
- 3 Malè parata, malè dilabuntur, nec illis gaudet tertius hares.
- 4 Malè Ablatorum Materia practica bilis est.
- 5 Operis divisio datur ab Authore.

PROEMIVM.

- 1 **Q**VM avaritia omnium malorum mater Auth. ut Indices sine quoque suffragio §. 1. imò illorum radix, cap. bonorum 47. distinct. glos. in cap. quia radix de penitent. distinct. 2. eò creuerit in hominibus, ut contra ius, fasque quotidie, in proximi perniciem committantur multa, quæ deinde ex conscientiae stimulo in huius labentis vitae exitu restitutione reparari solent, quia videmus Testatores, legata, & donationem pro incertis, & malè ablati facere, idque in dies practica tur, duplici quidem de ratione, tum ad se exonerandos, & nè eorum vexentur animæ, tum etiam, quia experientia sciunt
- 2

3 malè parte, male dilani, & illis non gaudere tertium hæredem, ut ex Paulo Apostolo probat Cardin. Tusc. pract. conclus. tom. 5. litt. M. concl. 25.

4 Vnde hæc sanè materia in frequenti usu reposita apparet, estque multum quotidiana, & practica bilis, Notarijs præsertim, Mercatoribus, Iudicibus, Aduocatis, Procuratoribus, Negotiatoribus, & similibus in hoc auarissimo viuendi genere.

Consideraui propterea aliqua vtilia, conscientijs pariter, & auribus delectabilia, circa illius priuilegia discutere.

Cæterum solito inherendo stilo, & ne ab instituta serie: qua in alijs operibus usus sum desistere videar, illam igitur prosequendo Tractatum istum, in duos seiungere sectiones, consultò arbitratus sum.

OPERIS DIVISIO.

5 **I**N prima inquam nonnulla præludia generalia, pro eiusdem materiae enucleatione reportabo.

In secunda autem casus, in quibus huiusmodi malè ablata sint priuilegiata singulatim (Deo Optimo Maximo fauente) reponam.

A

SE-

S E R I E S P R Æ L V D I O R V M

DE QVIBVS HOC IN OPVSCVLO.



P R Æ L V D I V M I.

Ablatum quidnam sit, & qualiter intelligatur in hac materia fol. 2.

P R Æ L V D I V M II.

Malè Ablatum restituendum esse demonstratur fol. 2.

P R Æ L V D I V M III.

Malè Ablata quando sunt restituenda, & dominus est Absens cuius expensis admittenda sunt fol. 3.

P R Æ L V D I V M IV.

Malè Ablata quibusnam restituenda veniant fol. 4.

P R Æ L V D I V M V.

Malè Ablata si restituantur, nec sequatur confessio, & peragatur penitentia, Num peccatum dimittatur fol. 4.

P R Æ L V D I V M VI.

Malè Ablata, sit restitui dilatentur ab heredibus num ex hoc Anima illius, qui abstulit in purgatorio detineatur fol. 5.

Finis Preludiorum.





IO: MARIÆ NOVARI
I. C. L V C A N I
DE RELICTORVM EX CAUSA
MALE ABLATORVM PRIVILEGIIS
Practicabilis Tractatus.



S V M M A R I V M.

1. **A**varitia omnium malorum Mater, & radix.
2. Testatores in ultima vita elogio solet facere legata pro malè ablatiis.
3. Malè parata, malè dilabuntur, nec illis gaudet tertius hæres.
4. Malè Ablatorum Materia practica bilis est.
5. Operis diuisio datur ab Authore.

P R O E M I V M.

1. **Q**UAM avaritia omnium malorum mater Auth. ut Iudices sine quoque suffragio §. 1. imò illorum radix, cap. bonorum 47. distinct. glos. in cap. quia radix de penitent. distinct. 2. eò creuerit in hominibus, ut contra ius, fasque quotidie, in proximi perniciem committantur multa, quæ deinde ex conscientia stimulo in huius labentis vitæ exitu restitutione reparari solent, quia videmus Testatores, legata, & donationem pro incertis, & malè ablatiis facere, idque in dies practica tur, duplici quidem de ratione, tum ad se exonerandos, & nè eorum vexentur anima, tum etiam, quia experientia sciunt

- 3 malè parte, male dilani, & illis non gaudere tertium hæredem, ut ex Paulo Apostolo probat Cardin. Tusc. pract. conclus. tom. 5. litt. M. concl. 25.

- 4 Vnde hæc sanè materia in frequenti usu reposita apparet, estque multum quotidiana, & practica bilis, Notarijs præsertim, Mercatoribus, Iudicibus, Aduocatis, Procuratoribus, Negotiatoribus, & similibus in hoc auarissimo viuendi genere.

Consideraui propterea aliqua vtilia, conscientijs pariter, & auribus delectabilia, circa illius priuilegia discutere.

Cæterum solito inherendo stilo, & ne ab instituta serie: qua in alijs operibus usus sum desistere videar, illam igitur prosequendo Tractatum istum, in duos seiungere sectiones, consultò arbitratus sum.

OPERIS DIVISIO.

- 5 **I**N prima inquam nonnulla præludia generalia, pro eiusdem materiae enucleatione reportabo.

In secunda autem casus, in quibus huiusmodi malè ablata sint priuilegiata, singulatim (Deo Optimo Maximo fauente) reponam.

A SE-

SECTIO PRIMA

IN QVA NONNVLLA PRACTICABILIA PRÆLVDIA
generalia, ad materiam spectantia vtiliter recensentur.

S V M M A R I V M.

- 1 Nominis origo est in primis agnoscenda antequam ad materia enucleationem deueniatur.
- 2 Ablatum quod dicitur & n. 3. & 5.
- 4 Ablatum verè, vel virtualiter quando dicatur.
- 6 Legatum pro incertis, & malè ablatiis, quando dicatur.

A R G V M E N T V M.

Ablatum quid nam sit, & qualiter intelligatur in hac materia.

Preludium I.

Est quidem nobis tradita regula in cuiusque rei, qua de agitur materia, eius in primis, nominis cognoscendam originem, ut in l. i. ff. de iust. & iur. vbi de iure acturus Ulpianus sic exorditur *Iuri operam daturus, prius noscere oportet, unde nomen iuris descendat.*

Quare eiusdem vestigia sectando, Ablati nomen enucleare necessarium esse, ante omnia duxi.

- 2 Ablatum igitur nuncupatur, quod manibus perraptum arripitur, *Rom. cons. 164. vbi bona. Additio, Card. Tusc. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 31.*
- 3 Et Ablatum in hac materia dicitur omne illud, quod verè, & virtualiter auferatur, quo casu offenditur iustitia commutativa *Caiet. 2. 2. quest. 62. art. 6. Sot. de iust. & iur. lib. 4. quest. 6. artic. 1.*
- 4 Verè ut si quid furto, rapina, & similibus auferatur; virtualiter ut si quid iniuste retineatur, *cap. sepè de restit. spoliat*, vel si debitum purum, & simplex non soluatur iuxta modos, de quibus per *Navarr. in man. cap. 17. à num. 12.* Vel tandem si aliquod ius probabiliter speratur, & ita in re, vel ad rem impediatur, ut in *cap. fin. de sepult. & in cap. in literis, de Raptorib.* & in alijs speciebus, de quibus apud eundem *Navarr. in man. cit. cap. 17. n. 69. & 71.*
- 5 At *Carocc. decis. 7. num. 11.* ea, quæ per vim Testator abstulit malè ablata appellat, imò quouis modo extorta, sub aliquibus figmentis, cauillationibus, & deceptionibus, malè ablata dici posse asseuerat sicque pluries practicum vidisse testatur, subiungens vltius legatum.
- 6 (pro incertis, & malè ablatiis) tunc dici, quando personæ incertæ esset restituendum, secus si

personæ certæ, licet re vera esset creditor, allegat *Roman. in cit. cons. 164.*

S V M M A R I V M.

- 1 Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, & num. 2.
- 3 Reatus ad penam æternam insurgit ex violatione iustitiæ.
- 4 Restitutio necessaria est necessitate præcepti.
- 5 Restitutio an sit facienda, quando res perijt.
- 6 Restitutio est facienda statim.
- 7 Paupertas excusat à restitutione.

A R G V M E N T V M.

Malè Ablatum restituendum esse demonstratur.

Preludium II.

- 1 **A** perti iuris est minimè dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum ad *text. in c. peccatum de regul. iur. in 6. cap. 1. 14. quest. 6. cap. qui rapit. 14. q. 5. cap. cum tu de vsur.* Probat *Exechiel. 33.* Ibi, (Non permittitur veniā, nisi rapina reddatur,) & ex *Matth. ad Roman. 14.* Ibi, (Redite omnibus debita, & *Tobia 2.* Ibi, si furtiuus est, non licet nobis de eo aliquid edere, aut contingere.)
- 2 Et interminis malè ablatorum *Card. Tusc. pract. conclus. lit. R. conclus. 303.* affirmat, quod nisi furtum, rapina, vsura exacta, & cetera malè ablata restituantur peccatum non dimittitur.
- 3 Assignatur conclusionis ratio, quia reatus ad penam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ, non aliter admittitur, quam si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur, ut constat ex præcepto decalogi de quo *Exodi. 20.* (Non furtum facies,) in eo etenim implicite, & reduciue continetur aliud præceptum, licet formaliter sit distinctum, de restituendo ea, quæ contra iustitiam commutatiuam verè, aut virtualiter auferuntur *D. Th. 2. 2. quest. 66. artic. 3. Ledesma 2. 4. quest. 18. art. 2. Sot. de iustis. & iur. lib. 4. qu. 6. art. 2.*
- 4 Undè restitutionem necessariam esse necessitate præcepti asseuerant *Valent. tom. 3. disp. 5. quest. 6. punct. 2. Solon. 2. 2. quest. 62. artic. 2. controuers. 1.* vbi etiam *Aragon. Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 7. dubit. 10. Rebel. de oblig. iustit. lib. 2. q. 1. n. 4. Sair. in clau. Regia lib. 10. tract. 1. cap. 3.* 5 Etiam,

5 Etiam, si res ablata perierit sine culpa sua, *Glos. in d. cap. peccatum*, nam ille, qui furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptatione rem habuit alienam, cuius dominium non acquisiuit tenetur eam domino restituere, non tantum ratione rei acceptæ, sed ratione iniustæ acceptationis, adeo quod si res illa sic ablata pereat, etiam absque leuissima culpa eius, qui illam detinet, sed fortuito tenetur nihilominus restituere, quia qui sic accepit, à die acceptationis dicitur esse in mora, vnde ipsi imputatur omnis casus fortuitus *D. Thom. 2.2. quæst. 62. art. 6. Medin. in C. de restit. q. 6 Siluestr. in summa in verbo furtum, q. 16. Sot. de iust. & iur. lib. 4. quæst. 7. art. 2. Vasquez in opusc. de restitut. cap. 5. §. 1. dub. 11. num. 64. & 65. dicens num. 66. quod si res perijt eo modo, quo erat peritura penes dominum, & ita moraliter intelligeretur futurum, tunc non teneretur fur, vel alios, qui iniuste illam acceperat, & detinebat, aliquid dominum satisfacere pro re perempta.*

6 Statimque restitutio facienda est quippe, cum restituendi præceptum in septimo Decalogi comprehendatur, & ad semper, & pro semper obliget; quamuis enim præceptum de restituendo sit affirmatiuum, quia tamen à negatiuo deriuatur, & in eo continetur, ad semper eo modo quo negatiuum, à quo deriuatur, & in quo includitur, obligat; restituendique præceptum negatiuum est, quatenus tacite, & virtualiter non tenere alienum, inuito domino iubet, ita *Caiet. in summa, de restit. §. 6. Sot. de iust. & iur. lib. 4. quæst. 7. art. 4. Gutierrez canon. quæst. lib. 2. cap. 40. num. 1. Molin. de iust. & iur. lib. 3. tract. 2. disput. 716. nu. 3. & 4. quos cum alijs refert, & sequitur Aluarez de Valasco in tract. de priuileg. pauper. quæst. 27. par. 1. vbi excipit regulam, quando restituere debens esset pauper eo quia paupertas à restitutione statim faciendâ eum, qui animum restituendi deliberatum, habet, excusat, cap. 1. 14. quæst. 6. c. quamquam, de vsur. in 6. & ibi *glos. latè Reb. de obligat. iustitiæ lib. 2. quæst. 17. sect. 4. vbi testatur de communi.**

S V M M A R I V M.

- 1 Restitutio expensis cuius sit facienda, & vide n. 2. vbi ampliatur conclusio, & nu. 3.
- 4 Fraus malæ fidei possessoris prodesse non debet.
- 5 Locum ex re vsu consumptibili non restituitur.

A R G V M E N T V M.

Malè ablata quando sunt restituenda, & Dominus est absens, cuius expensis admittenda sint.

Praludium III.

1 **Q**uoties bona malè quæsitâ, & ablata veniunt restituenda, & illorum Dominus fuerit absens, dicendum est, quod expensis eius,

qui iniuste rem accepit, & detinet, restituenda est, & remittenda ad Dominum vbicumque fuerit, *Siluestr. in summa in verbo restitutio il quarto, §. fin. Hostiens. de vsur. §. pæna, Couarr. in cap. peccatum de reg. iuris num. 7. Vignat. de vsur. nu. 235. Lupus in eiusdem nomin. tract. comment. 3 §. 2. num. 47. Beriazol. cons. crim. 438. num. 10. Reb. de iust. & iur. lib. 4. q. 13. nu. 7. sect. 2. Sot. de iust. & iur. lib. 4. quæst. 7. art. 3. Caiet. in 2.2. q. 62. art. 5. Vasq. opuscul. de restit. cap. 10. dub. 10. n. 26. iuxta quorum sententiam consulti à quodam Reuerendo Confessario, respondimus, in anno 1626. de Mense Februarij.*

2 Quam sanè conclusionem veram esse prædicamus, siue debitor, siue creditor à loco recesserint, *Binsfeld. in cap. cum tu, quæst. 9. conclus. 4. de vsur. Reb. de iust. & iur. loc. cit. Villagut. de vsur. quæst. 30. conclus. 1. & 2. vbi conclus. 3. ait, quod tunc subducendæ essent expensæ, quas in deferendo fecisset creditor si rem habuisset, sequitur Pgol. in eiusdem nominis tract. cap. 19.*

3 Prout si rei prætium expensæ superent, sitque res magni momenti suis expensis illam mittere tenetur debitor, quoniam propria malæ fidei possessoris fraus in veri Domini præiudicium prodesse minimè debet, *Binsfeld. memor. quæst. 9. conclus. 6. qui conclus. 5. enarrat, quod si magni momenti non esset res, eiusque pretium superarent expensæ, tunc si diligenti facta inquisitione ignoretur, vbi creditor siue eius hæres essent, pauperibus benè debitum distribui posset, prout etiam sequuntur Authores mox citati, qui pariter affirmant, quod si sciuerit debitor, vbi extortus creditor reperiretur, non sufficeret debitum pauperibus, aut pijs locis assignare, sed tuto in loco deponendum erit, vt conseruetur pro eo, cui significari debet ex D. Thom. 2.2. qu. 62. art. 5. addimus Reb. de iust. & iur. d. q. 13. lib. 2. n. 7. sect. 2.*

Et si extortum illud secum creditor à loco, quo discessit, non detulisset, sed illic vendidisset proprijs expensis prætium illi transmittere debet, cuius extorta res erat, omneque damnum, quod ex carentia illius rei spoliatus substinuisset, licet quando res extaret, res, illam proprijs expensis mittere esset obligatus, *Villagut. in cit. tract. de vsur. quæst. 30. conclus. 4. & cum fructibus, si fortè res fuisset fructifera, quoniam fundi per vsuram acquisiti fructus non fecit suos, Card. Tusc. conclus. 249. n. 9. lit. V. Reb. de iust. & iur. quæst. 15. num. 2. lib. 8. par. 2. vbi tamen firmat lucrum ex re vsu consumptibili restituere non debere, quod pariter annuit Spin. in spec. testam. rubric. 13. n. 29. & Ego dicebam in causa Annæ Sancinæ cum Martino Bonacore in anno 1626. de Mense Iulij.*

S V M M A R I V M.

- 1 Restitutio est facienda veris dominis.
- 2 Restitutio debet fieri ei, à quo fuit malè ablatum

si sit certa persona, nec pauperibus tunc fieri potest num. 4. sed quando secus n. 5. & 6.

3 Restitutio est actus commutatiue iustitiæ.

ARGUMENTVM.

Male Ablata quibusnam restituenda veniant.

Preludium IV.

- 1 **F**Irmanda est conclusio, vt alijs quam veris Dominis, eorumuè hæredibus, & legitimis successoribus sordida, & male quæsitæ restituenda non sunt, *cap. cum tu de vsur. cap. reintegranda 3. quæst. 1. cap. gravis de restit. spoliat. cap. sicut §. eos de homicid. D. Thom. 2. 2. quæst. 26. artic. 5. Pacian. de prob. lib. 1. cap. 66. n. 125. Vgol. de vsur. cap. 18. Magdalen. de num. test. in testam. requisit. cap. 2. n. 78. p. 2. Pecch. de testam. coniug. cap. 22. lib. 1. Lopez in l. 2. tit. 15. par. 6. Rebell. de iustit. & iur. lib. 2. tit. de restit. q. 11. sect. 1. Cardin. Tusch. conclus. 352. litt. V. & conclus. 31. litt. A. vbi quod restitutio debet fieri ei, à quo fuit malè*
- 2 ablatum si sit certa persona, siuè eorum Dominus sit persona ecclesiastica, siuè secularis, modo sit dispensatrix, & nō dissipatrix, siuè etiam Dominus non sit, sua intersit honesta ex causa rem non esse sublatam, quia nempe in ea pignoris ius habebat aut vsum, vel aliquid huiusmodi, ad text. l. is cuius ff. de furt. Siluest. in summa in verb. restitutio il quarto, Graff. in decis. Aur. cap. 128. lib. 2. par. 1.
- 3 Si quidem cum restitutio sit actus commutatiue iustitiæ, qua res accepta restituitur, vel damnum illatum compensatur ei, cui debetur, vt apud Bonacin. recenter in tract. de contractib. & rest. disp. 1. q. 1. & per eam æqualitas constituatur inter personas inequalia habentes, vt constat ex Peregrin. in suo tract. de ducl. quæst. 39. nu. 9. & seq. & voluit Graff. d. cap. 128. num. 2. igitur legitime constitui nequit, nisi eidem id reddatur, quod fuerat ei ablatum.
- 4 Vnde nec pauperibus, vel alijs pijs locis restituere sufficit, si certi sint, quibus restitui illa oportet, *cap. sicut dignum §. eos de homicid. cap. in literis de rapt. quæ iura adducit Pecch. in tract. de testam. coniug. lib. 1. d. cap. 22. n. 2. & ita sensiere Bart. in l. 1. C. de sacros. eccles. Gem. conf. 20. Lap. alleg. 75 num. 5. Abb. conf. 80. vol. 1. Bursat. conf. 126. n. 105. Vgol. de vsur. cit. cap. 18. n. 1. Card. Tusch. conclus. 352. n. 1. & seqq. litt. V. firmans conclus. 349. n. 19. quod si certi sint, quibus restitui vsuræ debent nec Episcopus, imò Papa dispensat, quin reuoluat, ante eum Abb. conf. 34. vol. 1. quare omnem adhibendam esse diligentiam, vt veri Domini sciantur, asseuerarunt Archidiac. in cap. non sanè nu. 14. quæst. 5. & Binsfeld. in d. cap. cum tu quæst. 7. conclu. 4. & seq. de vsur. asserens conclus. 2. vt nec de rebus furto subtraçtis elemosina scienter fieri permittatur quod pariter approbarunt Villagut. de vsur. q.*

30. concl. 4. & 5. Rebell. de iustit. & iur. quæst. 14. nu. 4. lib. 8. spectatq; ad singulos non de alieno, sed de suo elemosinam elargiri, vt apud Marr. decis. Rot. Pisan. 205. num. 8.

- 5 Benè verum, vbi certus esset Dominus, & difficilis ad eum accessus, vel cum periculo, aut scandalo, in tali casu restitutio non prohibetur fieri pauperibus, & his magis, qui in loco sunt vbi res subtrahæta est, quam extraneis, vt nouè tutatur Azor. instit. moral. par. 3. lib. 5. cap. 11. quæst. 15. & ante eum Vgol. de vsur. d. cap. 18. §. 2. Graff. in dec. aur. cit. cap. 128. num. 12.
- 6 Prout etiam quando ablata rei Dominus reperiri nequit locis pijs erogandam esse probatur in d. cap. cum tu, vbi Binsfel. conclus. 3. q. 6. & in cap. quanquam de vsur. traditque recenter Giurb. post hæc scripta visus in comment. ad consuet. Messan. cap. 2. glos. 12. num. 2. par. 1. vbi residet in opinione esse illis tradenda in beneficium animæ, cuius res erat, ex Abb. consil. 34. lib. 1. Lopez in l. 2. tit. 15. par. 6. Pacian. de probat. lib. d. cap. 66. n. 125. Spin. de testam. rub. 13. nu. 24. & alijs, firmans pariter d. glos. 12. n. 35. quod si facta ab exequutore pauperibus restitutione compareat Dominus, si fuerit facta diligentia pro illo reperiendo, & fuerit conuenienti tempore expectatum iterum ad soluendum, non cogitur, ex Vgol. de vsur. d. cap. 18. §. 2. nu. 6. Lopez in rubric. de donat. inter vir. & vxor. §. 65. n. 61. quamuis conditione sine causa repeti illud posse à pauperibus concludant alij apud Franc. in d. c. si in glos. satisfieri, de vsur. in 6. Federic. de sen. conf. 153. Vgol. vbi supra qui scribit melius forsan esse pio loco fordidum id dare, cum clausula, quod si fortè Dominus apparet, ipsi restituisset.

S V M M A R I V M.

- 1 Restituens male ablatum non dicitur absolutus nisi confiteatur peccatum. Et Ratio quæ sit num. 2.

ARGUMENTVM.

Malè ablata si restituantur, nec sequatur confessio, & peragatur pœnitentia, Num peccatum dimittatur.

Preludium V.

- 1 **R**egula illa quod peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum de qua fuso sermone supra in Preludio 2. suam recipit declarationem, vt etiam facta restitutione illorum quæ ablata fuere minimè remittatur peccatum, & peragat pœnitentiam, vt probat Card. Tusch. praef. conclus. litt. R. conclus. 303. num. 3. & communis Theologorum Schola docet.
- 2 Iustificatur huiusmodi assumptum, & axioma, eò quia confessio contra Deum, & contra proxi-

proximū committitur ex furto, rapina, & similibus, & propterea vltra satisfactionem requiritur contritio, & confessio, *Franch. in cap. peccatum. n. 4. de reg. iur. in 6. Federic. de sen. conf. 18. col. fin. & conf. 22. n. 2. in fin.*

S V M M A R I V M.

- 1 Restitutio male ablatorum post mortem penitentis non liberat à pœna in alio seculo purganda, nec ob solutionis dilationem ab hærede factam. Anima in Purgatorio detinetur.
- 2 Pœna Purgatorij est temporalis.
- 3 Differentia inter Purgatorium, & Infernum datur.

A R G V M E N T V M.

Malè ablata si restitui dilatentur ab hæredibus num ex hoc Anima illius qui abstulit in Purgatorio detineatur.

Preludium VI.

1 **E**X multis quidem tutatur *Sot. de iust. & iur. lib. 4. quæst. 6. art. 1.* quod restitutio malè ablatorum post Mortem pœnitentis non liberat à pœna in alio sæculo purganda, nec propter ipsius solutionis dilationem Anima in Purgatorio detinetur, sicq; communi calculo per Theologos habemus receptum in 4. dist. 16. probarunt *Nauarr. in man. cap. 17. nu. 68. & Cardin. Belarmin de Purgat. lib. 2. cap. 16.*

Quæ sanè opinio venit omnino amplectenda, alias iniqua esset lex diuina, quæ statueret Animam defuncti in gratia decedentis ex culpabili mora hæredum in non restituendo in Purgatorio detineri.

2 Præterea, quia ex eadem mora culpabili, pœna Purgatorij temporalis, natura sua, fieret æterna, non ex propria defuncti sed hæredum culpa, & consequenter Purgatorium eidem Animæ redderetur infernus, cum præcipua, inter vtrumq; differentia ex perpetua, vel temporali temporis diuturnitate, quod attinet ad pœnalitatem, desumatur, & est de fide, eliciturque ex *Sacr. Conc. Trid. sess. 6. can. 30.* fatetur *Diuus Bonaventura in 4. dist. 20. nu. 34.* vbi *Ouan. proposi 4. dist. 44. quæst. 18.*

Et hanc opinionem latius nouissimè probat *Barbos. in cap. peccatum, de reg. iur. in 6. nu. 7.* vbi n. 8. respondit ad text. in cap. in litteris, de Raptorib.

Finis Sectionis primæ, & Preludiorum.

IO; MARIE NOVARII

I. C. L V C A N I

De Male Ablatorum Priuilegijs.

SECTIO SECVNDA

Continens casus, in quibus pro malè ablatiis Relicta Priuilegiata reperiantur.

S V M M A R I V M.

- 1 Pia causa quotupliciter consideretur, & num. 7. & 11.
- 2 Leges fauent iudicijs testatorum, quæ quidem semper prædominantur, n. 5.
- 3 Iudicia hominum exitum habere publicè interest, & idè seruanda sunt, n. 4.
- 6 Voluntas testatoris, nec à Principe subverti potest licet benè à Papa, qui illam in totum destruere valet.
- 8 Dos dicitur pia causa, & omnibus piæ causæ prærogatiuis fruitur, nu. 4. Item, & fisci priuilegijs potitur, nu. 10.
- 12 Legata pro incertis, & male ablatiis, in piæ causam relictæ dicuntur, & potiuntur priuilegijs piæ causæ, n. 13.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro malè ablatiis, dicitur pium, & omnibus piæ causæ priuilegijs imò maioribus potitur.

PRIVILEGIVM I.

Regulam firmo, piæ causam tripliciter in iure nostro considerari posse, largissimè scilicet largè, & strictè.

- 1 Largissimè inquam consideratur, vbi humanitatis intuitu fauor aliquis à iure adhibetur; vt circa deficientium voluntates testamentaq; contingit, *cap. fin. de re ind. l. si pars ff. de inoffic. testam.* cum enim ipsorum morientium voluntates amplius nō reddeat arbitrium, l. 1. C. de sacros. eccles. meritò leges humanitatis, ac pietatis intuitu testatū iudicia fauoribus prosequuntur, l. in condition. ff. de condit. & demonstr. l. fideicommissa § item si quis ff. de leg. 3. vnde illud oritur axioma vestigia testatorum semper esse sectanda, vt in l. eum quidam C. de neces. seru. hered. insit. quæ si perspicua sint, non est exquirenda ratio, cur ita senserint, cur ita voluerint, cum sufficiat pro ratione voluntas, §. disponat auth. de nup. *Binius conf. 266. Prat. de in interpr. vlti. vol. lib. 5. interpr. 1. dub. 1. & plenè Card. Mantis. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 3.* publicè enim expedit inprema hominum iudicia exitum habere, l. vel negare ff. quemadm. testam. aper. *Spin. de testam*
- 2

- testam. glos. 38. num. 5. & 6. Galuan. conf. 47. num. 7. idè seruandam eam dicimus cap. tua nobis de testam. l. cum antiquitas, & l. si testamentum, vbi Castrenf. & Corn. C. de testam. §. si quis autem collat. 1. authent. de hared. & falcid. piumque est non irrationi, & tanquam pium debere sequi iura clamant ad text. in l. contra voluntatem C. de testamen. manum. Conar. in cap. cum eses nu. 12. de testam. Valasc. decis. 183. num. 4. Galuan. in l. galus in princ. cap. 4. nu. 134. ff. de liber. & posthum. Bursat. conf. 226. nu. 22. Morot. conf. 97. num. 18. Burz. conf. fin. nu. 186. Card. Tusch. conclus. 90. nu. 12. lit. T. etiam in dubio Eugen. conf. 25. num. 14. Honded. conf. 77. nu. 54. vol. 1. Turret. conf. 73. vol. 3. Cauagnol. conf. 62. num. 58. vol. 2. Menoch. de pnesumpt. lib. 4. pnesumpt. 141. nu. 40. Canalc. decis. 3. num. 10. par. 3. Mantie. de coniectur. ultim. volunt. lib. 1. tit. 6. nu. 4. Borrell. conf. 44. num. 40. centur. 1. ita quod coniecturam testatoris voluntatem semper prædominari fatentur, Bologniet. conf. 15. n. 5. Molin. de primog. lib. 1. cap. 4. n. 28. Pancirol. conf. 59. num. 32. Aluarat. de coniecturat. ment. defunct. lib. 1. cap. 4. nu. 28. Surd. dec. 210. nu. 15. Marta decis. 178. nu. 5. Raudens. variar. resol. lib. 1. resol. 37. nu. 89. qui in tract. de analog. cap. 34. nu. 117. & 124. firmiter inuit, vt eam nec Princeps subuertere possit, vide latè per eundem decis. Rot. Pisan. 44. Alban. conf. 143. Socc. Iun. conf. 65. num. 11. vol. 2. Menchac. lib. 1. controuers. iur. cap. 12. Sarmient. select. lib. 1. cap. 8. Peregrin. de fideicommiss. artic. 52. Monal. conf. 31. nu. 24. vol. 2. Petra de potest. Princip. cap. 24. num. 91. Mattebac. de legat. cap. 22. Fachin. controuers. iur. lib. 8. cap. 63. Card. Mant. de coniectur. ultim. volunt. lib. 1. tit. 3. nu. 9. Castil. controuers. iur. lib. 2. cap. 28. vbi alios citat Marefcott. variar. resol. lib. 12. resol. 88. nu. 5. vbi bene tractat, si Princeps testatorum voluntatem circa fideicommissa, & maioratus, possit mutare, alterare, vel illis derogare, quinimò nec alterare, l. si testamentum C. de testamen. de quo latius D. Reg. Tapia decis. supremi Senatus Italiæ 20. nec non videndus in materia Monet. in suo tract. de commut. ultim. volunt. cap. 5. quæst. 3. quod speciale est in Papa, Cleric. quia contingit de relig. dom. Genuen. in praxi cap. 19. Grass. de arbitr. confess. cap. 69. lib. 2. & nouiter D. Ricc. decis. Cur. Archiep. Neap. 171. par. 4. qui plura cumulat circa materiam, & intellectum dicti tex. qui quidem Papa non solum alterare poterit voluntatem testatoris, sed etiam illam abrogare, & in totum destruere, vt apud Theb. decis. Rot. Lusitan. 37. num. 9. tom. 1. ita vt derogatio iuris quæsit, non est necessaria in commutatione, vel derogatione voluntatis per Papam facta, vt plena manu tutatur, Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 458. vbi etiam quod citatio non requiritur, quando Princeps, & sic Papa aufert lus alterius ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, vel cum clausula non obstantibus de qua materia latius videndus est Monet. in speciali tract. de commut. ult. volunt. cap. 7. quæst. 2. 3. & 4.
- 7 Largè autem causa pia dicitur, si mulierem pauperem respectu eius dotis respiciat: animæque fauor versatur, cum enim dotis causa præcipua, & fauorabilis vbique sit, quia per eam ad matrimonium deuenitur, sicque Ciuitas liberis hominibus repletur, ita vt ex hoc publicus in ea fauor versatur, l. 1. ff. solut. matrim. l. 2. ff. de iure dot. l. 2. ff. de priuileg. cred. l. hoc legatum, ff. de condit. & demonstr. hinc dotis iura causam explicitè fauorabilem appellari, probatur in cap. fin. de sent. & re iudic. eademque ratione ipsam piam causam esse cautum est, in l. cum is, §. si in ea, ff. de condit. indeb. & vltra antiquiores tradiderunt Cened. in suis quæst. canon. c. 27. Illustriss. Episcop. D. Ricc. in decis. Cur. Archiepiscop. huius inclitæ Ciuitatis Neap. 206. nu. 3. part. 2. Molfes. in summa tract. 12. de contractib. cap. 16. num. 47. & tract. 13. cap. 15. nu. 160. in tit. de ult. volunt. par. 2. Mangilius in suo tract. de imput. & detract. legitim. quæst. 120. nu. 28. Genuen. in prædicab. Eccles. quæst. 252. Monet. de commut. ult. volunt. cap. 4. quæst. 2. num. 43. vnde illam omnibus
- 9 piæ causæ prærogatiuis gaudere fatentur, Mascard. in tract. de probat. conclus. 1176. nu. 24. & Marta in l. 1. art. 4. num. 21. ff. solut. matrim. nam eius causa in iure semper, & vbique præcipua est, l. 1. ff. solut. matrim. & nouiter prosequitur Rodriq. in tract. de concurs. credit. part. 1. art. 1. pag. 22. prout in fisco paribus passibus ambulare statuit glos. in l. 2. C. de priuileg. fisci, & in l. dotis sue, C. de iur. dot. & probauit Bart. in l. 1. num. 26. ff. solut. matr. vbi etiam Tarpal. num. 36. Soccin. Iun. num. 260. & Barbosa. in 7. par. num. 16. Card. Mantie. de tacit. & ambig. conuen. lib. 1. tit. 25. nu. 3. & nouiter Modernus Gaius in suo tract. de credito cap. 4. quæst. 11. vbi hoc axioma per plures casus declarat.
- 11 Tandem strictè causa pia appellatur illa, quæ animæ fauorem concernit, & sic cum pauperibus erogatur, §. si vnum authent. vt cum de appellat. cognosc. ibi, (& ipsorum quoque animæ ex hac pijsima causa subleuentur,) & §. si quis autem pro redemptione authent. de Eccles. titul. ibi (& huiusmodi pium opus impleri) Confert tex. in §. sed hoc præsentia ad fin. in authent. de sanctiss. Episc. ibi (in redemptionem captiuorum, aut gentium alimoniam) & ita causam piam declarat Bald. Nouell. in tract. de dot. par. 5. num. 1. 2. & 3. Sim. de Prat. in tract. de interpret. ult. volunt. lib. 4. dub. 1. num. 3. Rustic. lib. 2. de fideicommiss. cap. 3. nu. 93. in fin. Molin. de iustit. & iur. tract. 2. disput. 34. in princ. Nauar. de reddit. Eccles. quæst. 1. monit. 26. num. 3. affirmas num. 4. idem esse si reliquum fiat contanguineo, vel amico pro anima, dummodo sint pauperes, quod etiam tradunt Menoch. de pnesumpt. lib. 4. pnesumpt. 115. num. 9. & 12. Sanchez de marrim. lib. 1. disput. 4. num. 9. Molin. in tract. de rit. nuptiar. lib. 3. quæst. 3. n. 32. & vide Mangil. de imput. d. disp. 20.

12. Hiactus concludere possumus, quod, & singula, quæ pro incertis, & male ablatis relinquuntur in piam causam utique relicta dicuntur, nam pro conscientiae exoneratione, animæque testatoris salute relicta censentur, juxta Bar. Theoricam quam reponit in l. 1. nu. 35. & seq. C. de sucras. Eccles. ubi Bal. quoque in eandem devenit sententiam n. 5. quod pariter confirmavit in l. hereditas, §. si defuncto, ff. de petit. hered. in 1. l. et. ubi etiam Angel. & ita similiter scripserunt Abb. in cap. cum sit num. 6. & ibi Feby. in fin. de iud. l. as. conf. 110. nu. 2. vol. 1. Aretin. conf. 63. cap. 19. Soccin. in l. moribus num. 32. ff. de vulg. Peralt. tit. in l. si quis Titio, ff. de leg. 2. Florian. in l. cum quidam, §. si dies ff. de vsur. Couar. in cap. nos quidem testam. §. fin. num. 13. Tiraquell. in l. si unquam glos. libertis nu. 88. C. de reuoc. donas. in tract. de pia causa in prefat. col. 20. vers. item relicta, Spin. de testam. glos. 31. nu. 40. Siluestr. in summa in verb. legatum il quarto, Menoch. de presumpt. lib. 4. d. presumpt. 115. nu. 28. Molfes. in sua summa tract. 13. num. 172. tom. 2. Cancer. variar. resol. in tit. de legatis casu 20. num. 103. Gratian. discept. forens. cap. 329. nu. 13. & 14. Moneta in suo tract. de commut. ultim. volunt. cap. 4. qu. 2. num. 52.

12. Et consequenter affirmare debemus, ut singulis privilegijs piæ causæ concessis potiantur huiusmodi legata quare omnia à Tiraquello de privileg. pia causa, congesta, uti huc spectantia accomodabis, sic, & alia plura adducta per Surd. in tract. de alimentis tit. de privileg. aliment. licet non per hoc intendam firmare conclusionem à contrario sensu, quod in casibus, in quibus non reperitur privilegiata pia causa, neque sint privilegiata legata pro incertis, & male ablati, si quidem multa prohibentur etiam piæ causæ, quæ conceduntur huiusmodi legatis, tanquam magis fauorabilibus, & privilegiatis, & proinde talia legata maioribus fruuntur privilegijs, quibus pia causa fruitur, prout sic praticari quandoque vidi in varijs factorum contingentijs.

S V M M A R I V M.

1. Legatum pro incertis, & male ablati debetur iure debiti.
2. Dans elemosinam debitum suum adimplet.
3. Legata pia ante omnia soluenda sunt, sic pariter legatum dotis, n. 4.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro male ablati, ut res alienum detrahatur.

PRIVILEGIUM II.

1. Regulam firmo in fauorem legati pro male ablati, quod illud, ut res alienam detra-

hatur; cum potius iure debiti, quam legati relinquere videatur, glos. & DD. in cap. quanquam de vsur. in 6. Bald. conf. 82. vol. 1. Mascard. de probat. conclus. 1180. num. 155. Card. Tusch. concl. 23. lit. M. Magdal. de numer. test. in test. cap. 2. n. 26. par. 2. Costa. de scient. & ignorant. centur. 2. dist. 2. nu. 26. Rustic. de fideicommiss. lib. 2. cap. 3. num. 3. & 17. nec præstat beneficium, qui impendit debitum, l. 1. & ibi Bart. nu. 1. C. de imponend. lucr. descript. lib. 10. Alex. conf. 198. n. 11. vol. 6. cum nec à voluntate procedat, quod ab eo fit, qui cogi poterat, nā paria sūt aliquid ex necessitate facere vel necessitatis timore, l. novis. ff. quod à fals. tut. act. est quæ tex. ad hoc singulariter dicunt Anch. cōf. 19. l. as. in l. 2. n. 4. C. de transact. Aldouin. conf. 15. n. 8. Crot. singul. 572. Suar. allegat. 23. & post alios Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 12. num. 19. satisque coactus dicitur, qui tactus cordis dolore intrinseco propter animæ salutem restituit, aut restitui mandat ipsa enim cum sit præciosior omnibus; cæteris proponenda est, l. sancimus C. de sacros. Eccl. l. fin. C. ad l. Iul. repetund. Suar. in tit. de las duesdas num. 7. ubi quod si dat pauperibus, non est opus charitatis, sed iustitiæ, qui enim elemosinam dat potius debitum adimplet, quam donat, l. 1. C. mendic. lib. 11. reddimus namque id, quod nostrum non est, Binsfeld. in cap. cum tu concl. 6. q. 7. de vsur.

3. Ultra quod legata simpliciter pia ante omnia soluenda esse, tanquam es alienum, traderunt Bertach. in tract. de Episcopo part. 4. lib. 4. num. 84. Surd. conf. 209. num. 7. vol. 2. Genuen. in pract. habil. Eccles. quæst. 329. tricen. 11. & Molf. latè in conf. 13. post comment. ad consuet. Neap.
4. Prout quoque legatum dotis tanquam es alienum deduci, asseuerant. Bart. in l. 2. §. 1. ff. de privileg. credit. Castrens. in l. si quis testamento §. apud Iul. n. 4. in fi. ff. de leg. 1. Alex. in l. si cum doctem §. si pater n. 7. ff. sol. matr. Bal. Novel. in l. 1. n. 471. ff. sol. matr. Nat. conf. 445. Rol. conf. 25. vol. 6. quos refert, & sequitur Surd. in tract. de alim. tit. 8. priuil. 30 num. 4. & diximus in tract. de priuil. miserab. person. priuil. 12. nu. 5.

Et pro corroboratione principalis conclusionis confert, nam secundum communem Theologorum sententiam turpis lucri acquiritor, non dicitur dominus, sed ille in quo ablatum fuit secundum legem saltim diuinam, Alens. part. 3. quæst. 66. membr. 4. Siluestr. in vers. vsura il sexto dub. 1. Riccard. in 4. dist. 15. quæst. 4. & 5. Medin. de restit. fol. 140. Card. Tusc. conclus. 348. lit. V. & late Caiet. in suo opusc. de vsur.

S V M M A R I V M.

1. Legatum in dubio strictè interpretandum est ratio conclusionis est, ut in nu. 2.
3. Legatum factum pro incertis, & male ablati, latissime debet interpretari, prout si pro pia causa.
4. Legatum factum coniunctis personis latissime interpret-

interpretari debet, ubi declaratur etiam, quādo legatum coniunctis personis, est factum rei alienæ.

- 5 Anima cunctis rebus est anteponenda.
- 6 Testator quando mandat calicem fieri Ecclesia ab hærede, debet intelligi de calice aureo, non argenteo, vel stanneo.
- 7 Privilegia piæ causæ latissimè sunt extendenda.
- 8 Voluntas testatoris ambigua pro pia causa interpretatur prout in dubio in causa dotis.

ARGVMENTVM.

Legatum pro malè ablatiis, latissimè interpretari debet.

PRIVILEGIUM III.

Regulariter, legatum in dubio strictè est interpretandum, l. apud Iulianum §. scio ff. de leg. 3. l. vnum ex familia §. si rem ff. de leg. 2. l. 1. in l. non dubium num. 43. C. de leg. Dec. in l. in testamentis num. 1. ff. de reg. iur. & alij recentiores communiter.

- 2 Cuius conclusionis ratio est, nam testator in dubio censetur minus grauare hæredem, quā sit possibile, l. Titia §. qui inuita ff. de leg. 2. l. si ita relictū, & l. Sempronius ff. de leg. 2. l. seruus §. qui Margaritam ff. de leg. 1. l. nummis, & l. qui cuncubinam §. 1. ff. de leg. 3.

- 3 Tamen ubi legatum factum est pro incertis & malè ablatiis, latissimè debet interpretari, prout si pro pia causa Dec. & Cagnol. in l. semper in obscuris ff. de reg. iur. Abb. in cap. indicante col. 2. de testament. Soccin. conf. 247. num. 6. vol. 2. Gozed. consil. 60. num. 15. quos refert, & sequitur Surd. decis. 298. num. 10. & in tract. de alim. tit. 2. quest. 10. num. 17. vol. 2. Cauagnol. decis. 55. num. 5. legatum enim pro anima largè est interpretandum, quia cunctis rebus est præponenda, Roman. in l. si mulier num. 17. ff. solut. matrim. Soccin. conf. 145. n. 6.

- 5 Pro cuius corroboracione confert illud simile de legato facto coniunctis personis, quod pariter latissimè interpretari debere consulerunt Nacha conf. 626. nu. 20. Rol. à Vall. conf. 16. num. 38. vol. 3. Surd. decis. 88. num. 13. & conf. 72. num. 16. Magnon. decis. Florent. 146. nu. 2. & 8. Carocc. decis. 56. num. 13. & 18. Fontanell. de pact. nuptial. glos. 3. part. 4. claus. 6. nu. 52. Amat. decis. Rot. Marchie 44. num. 20. & 24. Pinus decis. 417. ante num. 10. qui ideo num. 6. 7. & 12. firmat, ubi legatū rei alienæ, est factum coniunctæ personæ, ut puta matri, patri, fratri, vel sorori, ac cæteris personis coniunctis vsque ad quartum gradum, Addit. ad glos. in §. non solum instit. de legat. siue testator sciuerit, siue ignorauerit legatum prædictum valet, & hæres tenetur ad illius consignationem, vt etiam scripserunt Menoc. de præsumpt. lib. 4. præsump. 116. nu. 15. & Ludonic. decis. Perus. 23. num. 37. quem videas in facti contingentia.

- 5 In tantum, quod fauor Religionis ampliatus est, nam ratio summa est, quæ pro Religione facit, & anima cunctis rebus est anteponenda, l. sanc. C. de sacros. §. si de præd. in fin. anthen. vt cum de appellat. cognosc. cap. cum infirmitas de panit. & remiss.

- 6 Quare tutò firmare possumus, quod si testator mandauerit calicē Ecclesiæ fieri ob hærede, intelligitur de calice aureo, & non argenteo, vel stanneo Bart. in l. Titia §. Scia ff. de aur. & argent. leg. Cauagnol. decis. 55. n. 7. lib. 2. Genua. in practica. Eccles. quest. 153. passim enim ampliatur legatum inspecta conditione personæ, cui fuit relictum, ita vt præsumatur testator legasse, quod maius est, non quod minus, l. stichus ff. de leg. 3. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 25. num. 11. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 11. nu. 10. cum etiam in relegata, præsumatur magis dilectus legatarius quam hæres, l. si quis eum, & ibi Bald. ff. de condit. & demonstrat. Simon. de Petr. in tract. de interpret. vltim. volunt. interpret. 1. dub. 2. num. 7. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 700. num. 16. vbi latè tractat, quando habens facultatem eligendi, possit eligere bona meliora mediocria, & deteriora, & conuenientia ipsi relicto, & causæ, propter quam relinquitur, tam in vltimis voluntatibus, quā in contractibus, & quid in causa pia.

- 7 Accedat pro corroboracione, quoniam, privilegia piæ causæ latissimè sunt extendenda, glos. in l. nulli licere C. de Epif. & cler. Tiraquell. de priuileg. pia causa priuil. 162. Megal. decis. siue conf. 27. num. 2. & voluntas testantis ambigua pro pia causa interpretatur, idem privileg. 165. prout in dubio in causa dotis pro eius fauore iudicatur, Palat. in cap. per vestras de donat. inter vir. & vxor. num. 4. Conar. lib. 1. variar. cap. 2. num. 6. Sayr. in clau. regia lib. 12. cap. 19. num. 15. Galganes. de iur. public. lib. 2. tit. 37. num. 56. qui nu. 55. ait quoque, quod in causa libertatis ad fauorem hominis liberi pronūciatur, Cassan. in consuet. Burgund. fol. 302. num. 12. cum seq. prout ad fauorem testamenti semper iudicatur Men. de presūpt. lib. 4. præsup. 10. n. 12. sicq. fauore alimentorū in dubio pro illis est iudicandum, Lara in l. si quis à liberis §. vtrū num. 75. ff. de liber. agnosc. Surd. de aliment. tit. 9. q. 15. num. 12. sic etiam sententia in dubio ferenda est pro fisco, quando causa agitur cum persona non priuilegiata, Menoch. conf. 395. n. 90. Garcia de nobil. glos. 25. num. 9. Peregrin. de iur. fisc. lib. 7. tit. 3. num. 43. Farinac. in fragm. crimin. num. 187. dir. F. par. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio strictè est interpretanda.
- 2 Error præsumitur in donatione quando est in facto proprio, & sic debitor soluens pro carcerato, præsumitur soluisse animo compensandi & non donandi, vt in num. 3.

- 4 *Excludatur donatio qualibet coniectura est accipienda, etiam si actus iniutiles reddatur.*
- 5 *Donatio largissime est interpretanda, quando est facta pro incertis, & male ablati.*
- 6 *Argumentum an valeat de legato ad nationem.*
- 7 *In donationibus latior fit interpretatio, quam in dispositis in ultima voluntate.*
- 8 *Donatio facta pro incertis, & male ablati, non dicitur vera donatio, sed acris alieni restitutio.*

ARGUMENTVM.

Donatio facta pro male ablati, est latissime interpretanda.

PRIVILEGIUM IV.

- 1 **R**egulariter, donatio strictè est interpretanda, quia donare est perdere, *l. filius famil. ff. de donat. l. cum de indebito vers. qui non soluit ff. de probat. latè Mascard. de probat. conclus. 555. Surd de aliment. tit. 6. quest. 1. num. 4. cum seq. Illustris. Episc. D. Ricc. decis. Curia Archiepisc. 173. num. 2. par. 4. vnde donare suum, nemo præsумitur, l. fin. C. de nouat. l. si cum aurum ff. de solut. l. Campanus ff. de oper. libertor. cap. super hoc de renunc. quia nemo creditur velle iactare suum patrimonium, & ideo lex omnibus modis præsumptioni donationis resistit, & captiosam liberalitatè interpretatio prudentem fregit, l. cum Aquiliana ff. de transfact. & ideo in dubio dicimus magis fauendum esse repetitioni, quam aduentitio lucro, l. non debet §. in re dubia ff. de regul. iur. & nota Ias. in l. sufficit num. 1. ff. de condit. indeb.*
- 2 Quare potius præsumi errorem, quam donationem, docuit glos. in l. generaliter in verb. causam, & ibi Bald. & Angel. n. 5. de non numer. pecun. Soccin. Sen. conf. 96. num. 9. lib. 1. Menoch. conf. 1. num. 215. Paris. de resignat. benefic. lib. 9. quest. 19. num. 5. Sessa decis. 182. num. 5. Mascard. de prob. concl. 1263. num. 6. & 7. vbi præsumi errorem in donatione, si esset in facto proprio; & quælibet tacita coniectura excludit donationem, l. dispensatorem ff. de solut. quam adducit Bald. in l. 1. num. 2. in fin. C. de dot. promiss. Alex. conf. 47. num. 15. lib. 6. Dec. in cap. cum accessissent num. 43. de constit. Crauett. conf. 461. num. 56. D. Ricc. decis. Cur. Archiepisc. 74. num. 3. part. 4. & voluit Rota in Romana pecuniaria de Zalrerij die 20. Maij 1580. apud Lauretan. vnde deducitur, quod si quis donat id, ad quod est obligatus animus compensandi magis præsумitur, quam donandi, Seuer. in l. frater d. fratre num. 52. ff. de condit. indeb. D. Ricc. d. decis. 74. n. 1.
- 3 quare si debitor soluat pro carcerato, magis præsумitur soluisse animo compensandi, quã donandi, Imol. in l. quamuis num. 2. vbi pariter Alex. n. 7. ff. si cert. pet. Bal. in l. sed, & ideo ff. eod. tit. & si quis pro alio soluit, & non sit debitor

magis præsумitur negotium ipsius gerere, quam ei donare, *l. sed si ego §. fin. ff. ad Velleian* & ita tradit Bald. in l. 1. num. 5. C. eod. tit. & in dubio magis præsумitur mutuum, quam donatio, Bal. conf. 236. num. 4. lib. 2. Ruin. conf. 19. num. 4. lib. 4. Crauett. conf. 619. num. 1. ex quo datur intelligi, quod quamuis traditio interceserit donatio minimè præsумitur, vbi alia coniectura capi potest; Hanc si extraneus sit debitor mulieris, & dotem ei dederit, magis, præsумitur dedisse animo compensandi, quam donandi, Ancher. conf. 7. num. 4. Corn. conf. 265. num. 14. & seq. lib. 1. Ruin. conf. 16. num. 7. lib. 3. Menoch. de arbitr. Iudic. casu 88. num. 43. de quo vide Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 13. num. 10. & seq. prout si quis mandatum suscepit ad faciendos aliquos sumptus, & facerit maiores, præsумitur eos facisse contemplatione mandati, quam ex causa donationis, & ideo sine dubio potest eos repetere, etiam si fuerint inutiles, quia mandatum excludit præsumptionem donationis, l. qui proprio §. pen. vers. item contra ff. de procur. Salic. in l. 1. nu. 4. C. de neg. gest. & si testator viuens, aliquid dederit hæredi scripto, vel filio magis præsумitur dedisse, vt sibi imputet in falcidiam, vel legitimam, quam animo simpliciter donandi, Bald. & Alex. per illum tex. in l. cum questio §. fin. ff. ad l. falc.

- 4 Quinimò ad excludendam donationem, quælibet alia coniectura accipienda est, etiam si actus iniutiles reddatur *l. si non sortem §. si falso vbi Bart. & Arret. num. 2. ff. de condit. indeb. Crauett. conf. 635. num. 4. Natta conf. 103. num. 5. & etiã si ex tali coniectura actus illicitus redderetur, quoniam positus actus illicitus præsумitur, quam donatio, vt probatur in l. si cum, autem ff. de solut. & in l. eleganter §. qui reprobos ff. de pign. act. in l. si procuratori falso ff. de condit. indeb. Corn. conf. 61. num. 15. lib. 1. & generaliter fraus potius præsумitur quam donatio, præsertim immoderata, Cephal. conf. 37. num. 78. donatio semel resoluta, & extincta, numquam reuiuiscit, Bart. in l. Titia §. Imperator num. 1. ff. de leg. 2. Valasc. decis. 31. num. 11. Fontanell. de pac. nuptial. claus. 5. n. 63. glos. 8. p. 3. tom. 2.*
- 5 His, & alijs licet veris existentibus, tamen aliud dicendum est fauore donationis factæ pro incertis, & male ablati, quoniam in tali casu donatio largissime est interpretanda, ex traditis per Genuen. in suis practicab. eccles. q. 2. cum alijs adductis per Nos in tract. miserabil. person. priuileg. 23. vbi firmauimus ita pariter procedere fauore miserabilium personarum, donationibus similibus enim multos fauor exhibetur, prout piæ causæ, cap. fin. de re iudic. cuius fauore, & causa merito videmus oriri præsumptionem donationis, quam in dote, etiam perpendit Bart. in l. quæ dotis num. 6. ff. solut. matrim. Car. Mant. de tacit. & ambig. conuen. lib. 13. tit. 11. vbi latè tractat, quando ex

causa pietatis coniectura donationis capi possit.

- 6 Confert pro corroboracione, quia supra in legato facto pro incertis, & malè ablatis conclusimus illud esse latè interpretandum, & valet argumentum de legato ad donationem, quia legatum est quædam donatio *l. legatum ff. de leg. 1. §. instit. de legat. Gomez. variar. resol. tom. 1. cap. 12. num. 3. Donel. in comment. iur. ciuil. lib. 8. cap. 1. Pecch. de testam. coniug. lib. 5. cap. 26. num. 2. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 59. nu. 5. Card. Tusch. conclus. 495. num. 3. lit. A. ergo dispositum in vno, debet procedere in alio.*
- 7 Ultra quod in donationibus latior fit interpretatio, quam in dispositis in vltima voluntate, cap. cum dilecti de donat. cap. quia circa de priuileg. l. fin. ff. de constitut. Princip. Corn. cons. 141. nu. 13. & seq. lib. 2. 1. as. in l. si quis id quid n. 23. in fin. ff. de iurisd. om. iurisd. om. iudic. Card. Mantica de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 21. num. 1. ubi ex hoc infert, quod sicut masculinū in legatis, & fideicommissis concipit feminū, & filiorum appellatione, filia, & feminæ pariter continentur, *l. si ita scriptum ff. de leg. 2. l. qui duos, & l. semis ff. de leg. 3. & l. si quis ita in princ. ff. de testam. tutor. ita similiter in donatione filiorum appellatione filia debent contineri, ex Corn. in cons. 177. v. 4. lib. 4. Iason. in l. si quis id quod nu. 23. ff. de iurisd. om. iud.*
- 8 Tandem quia huiusmodi donatio facta pro incertis, & malè ablatis, non dicitur vera donatio, sed æris alieni restitutio, quia non est donare, quod suum non est, prout in simili donatio remuneratoria, nec donatio appellatur vt latè probauimus lib. 1. q. forens. cap. 53. & nouissimè comprobatur doctissimus ille vir nunquam satis laudatus, & semper prædicandus Dominus meus Marchio Corleti olim Dom. Regens Constantius in suis lucubrationibus ad tres pestiores libros Codic. in l. 1. num. 67. C. de vendit. rer. fiscal. qui meritò ex antesignana ratione, quod quis non dicitur donare, quod suū non est perbellè infert, quod in remittendis pænis pecuniarijs, quamuis summam excederent quingentorum aureorum, non requiri insinuationem, quia vt dixi, non est donare, quod suum non est, sed nolle acquirere, ita inquam firmavit in l. 1. C. pen. fiscal. credit. preferri num. 59. ubi allegat Bald. in l. 1. C. si rector. Prouinc. & cens. 261. lib. 1. qui dicit remissionem pænæ non esse donationem, sed lucri omissionem, sequitur Alex. in l. mulier ff. de condit. ob caus. 1. mol. in l. Aquilius ff. de donat. Roman. in l. Modestinus num. 13. ff. de donat. latè Tiraq. in l. si vnquam in verb. donatione largitus nu. 148. & seq. C. de reuoc. donat. quod etiam annuebam in causa Francisci Lombardi, cum Cæsare Lombardo eius nepote.

S V M M A R I V M.

- 1 Lex natura defert filijs legitimam in bonis parentum, ac etiam in bonis maternis, vt in num. 2.
- 3 Legitima filiorum voluntate patris diminui nequit, idem est, quando sunt legata pia, vt in num. 4.
- 5 Legata pia pro exoneracione conscientia, & incertis, & malè ablatis minuunt legitimam, quamuis Surd. in suo tract. de aliment. contrarium teneat opinionem num. 6. sed declara vt num. 8.
- 9 Legatum detrahi debet tanquam æs alienum.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro malè ablatis filiorum legitimam minuit, & ante omnia est præstandum.

R I V I L E G I V M V.

- 1 **R**egula est, quod ex lege naturæ filijs defertur legitima in bonis parentum *l. nam & si parentibus ff. de inoffic. testam. l. cum ratio ff. de bon. damn. l. si arrogator ff. de adopt. Card. Tusc. conclus. 181. lit. L. Crass. de success. §. legitima quast. 2. & filiabus Canagnol. in decret. Montisferrat. decret. 73. q. 1. n. 3. etiam in bonis maternis, *l. 3. l. filiam, l. testamenti, & l. filijs matrem C. de inoffic. testam. & ideò meritò statutum est, quod pater teneatur filium hæredem instituere, vel cum legitima ex causa exhæredare, alias enim eius testamentum est ipso iure nullum, l. inter cetera ff. de liber. & posthum. nam, paterna hæreditas dicitur debita filijs, *l. fin. §. pen. C. de codicill. l. fin. C. de curat. furios. l. 1. C. de impon. lucrat. defert. lib. 10. §. 1. authent. de trien. sem. ff. vnde licet regulariter cuilibet liberum sit arbitrium disponendi de bonis suis §. disponat authent. de nupt. cap. vltima voluntas 14. qu. 1. nihilominus parentes refrenatam habet disponendi potestatem, cum teneantur saltem inorum bonorum legitimam portionem liberis relinquere, quæ tanquam æs alienum à toto patrimonio deducitur, *l. Papinianus §. si quis impubes ff. de inoffic. testam. eiq; filijs debetur libera absque onere, l. quoniam in prioribus C. cod. ita ut etiam onus reciproce substitutionis inter filios à legitima reiiciatur, vt ex magis communi DD. opinione, refert Gratian. in dec. Ret. Marchia 112. nu. 9. cum seq.****
- 3 In tantum quod filiorum legitima patris voluntate diminui nequit, Bald. cons. 99. vol. 2. Alex. cons. 69. vol. 1. Paris cons. 30. vol. 3. Tusch. conclus. 188. lit. L. nu. 11. & 33. & ideò illam legatis non minui asseuerant, Bursat. in cons. 132. nu. 4. Pinel. in l. 1. nu. 87. par. 3. C. de bon. matern. Mago. decis. 85. n. 2. & 3. Carpan. in statut. Mediol. statut. 485. num. 22. par. 2. nec liberalis donatio illam minuit, Bart. in l. litia §. Imperator ff. de leg.

leg. 2. P. conf. 42. nu. 28. vol. 1. Crass. in d. §. legitimam quest. 44. n. 2. Gratian. discept. forens. cap. 247. nu. 57. quia lex omnem abhorret modum quo fraudari possit filius in legitima, Alex. conf. 47. nu. 3. vol. 1. Cacher. decis. 170. nu. 7. & 12. Card. Tusc. d. concl. 188. num. 4. & si minus legitima fuerit filio relictum cum expressa conditione, ne plus petere possit, & ipse legatum simpliciter, & absq; ulla protestatione agnoscat nihil sibi præiudicat, quia eius supplementum petere possit, l. si quando §. & generaliter C. de inoffic. testam. Reub. conf. 43. nu. 10. Dilect. de arte testand. tit. 3. cant. 3. Duem. reg. 359. limit. 4. Turrett. conf. 1. vol. 2. vbi contrarijs respondet Sord. con. 357. nu. 33. plenè Perugin. de fideicom. art. 36. nu. 8. cum seq. Ad id quod si generalem fecisset quietationem hæredi, non tamen censeretur legitimam supplemento renunciassè, ut inquit Boer in decis. 4. nu. 36.

4. Quinimò, etiam si essent legata pia, neque minuire legitimam filiorum, asseuerarunt, DD. in l. si quis ad declinandam C. de episcop. & cler. quod verissimum esse, & nullam habere dubitationem, tradidit Raim. in conf. 89. nu. 7. lib. 3. Cucc. de legitim. in verb. nec usufructus sub n. 90. quia iniquum sanè est sua legitima priuari filium pietatis colore, Alex. conf. 4. nu. 10. vol. 7. Card. Tusc. conclus. 187. nu. 7. lit. L. Borrell. conf. 99. n. 23. & seq. & legitimam deduci debere ante solutionem fideicommissorum etiam ad pias causas, notant Casp. de portione rata quest. 140. & voluit Gratian. decis. Rot. Manchia 162.

5. His licet veris existentibus, totum contrarium verius est in legatis pijs pro exoneratione conscientie, & incertis, & male ablatis, que minuunt legitimam, & ante ipsius detractionem soluendum est, & illi præfertur, ut necessarium pro salute anime, Socc. in l. moribus nu. 32. & in l. cum annus n. 46. ff. de condit. & demonstrat. Bal. & alij in l. Titius ff. de lib. & posthum. Arret. conf. 93. & conf. 154. Zanc. in l. hæredes mei §. cum ita nu. 1110. ff. ad Trebell. l. as in l. præcibus num. 8. & ibi Dec. num. 14. C. de impub. & alijs subtit. Magd. de nu. test. par. 2. cap. 3. nu. 94. & 95. Casp. de sciens. & ignor. cent. 2. distinct. 2. num. 26. Intagliol. de subtit. cent. 3. q. 73. num. 289. Neui- zant. in silua nuptial. lib. 6. nu. 48. Cott. in suis memorab. in verb. anima, qui fatetur esse bonam cautelam ad priuandum filium legitimam, Peregr. decis. Rot. Patav. 85. nu. 2. Roland. conf. 65. nu. 29. vol. 1. Card. Tusc. conclus. 303. lit. A. & concl. 23. lit. M. vbi allegat Dyn. conf. 12.

6. Et licet Sord. in tract. de aliment. priuileg. 95. nu. 9. ait, quem refert Piscant. in suis conclus. iur. in verb. legitima debetur sol. 162. col. 2. circ. fin. sit in contrariis opinione, venet per tale legatum factum ob restitutionem male ablatorum legitima minuitur.

7. Tamen non recedat à firmata conclusione, que de iure est verior, & equior, quidquid dicant isti, nam certum est huiusmodi legatum

detrahi tanquam res alienum, ut dictum est priuileg. 2. nec dubitatur res alienum debere prius solui, & minuire legitimam, quoniam bona dicuntur deducto ære alieno l. sub signatum §. bona ff. de verb. signif. & ideo deducto prius illo legitima debetur, l. Papinianus §. quarta ff. de inoffic. testa. l. proponenda C. ad l. falcid. Alex. conf. 45. nu. 12. vol. 1. Nonius conf. 18. num. 22. & 23. Crass. in §. legitimam quest. 1. Seraph. decis. 976. nu. 4. D. Racc. collect. decif. collect. 105. plenè Tusc. somnif. 183. 181. & 188. lit. L. indè est filios in petitione legitimæ creditoribus etiam chirographarijs non præferri, Vemb. conf. 50. n. 30. vol. 1. & vbi res alienam hæreditatem superat de filij legitima agendum non est, Bald. in l. fin. §. in computatione quest. 3. C. de iur. deliber. l. as. conf. 182. vol. 2. Misinger. conf. 3. num. 23. & 24. deced. 12. Felit. alleg. 38. nu. 13. par. 1. cum potentius sit ius creditorum, quam filiorum, Seraphin. decis. 416. nu. 5. incertaq; legitima est, donec liquidum sit res alienum, l. as in l. non amplius §. fin. nu. 11. ff. de leg. 1. Schenard. conf. 9. nu. 9. vol. 2. Seraphin. decis. 669. nu. 3.

8. Declara autem hanc opinionem procedere dummodo verè constet de male ablatis, si sequi velis opinionem Alex. conf. 45. in fin. nu. 12. & conf. 18. lib. 4. quem refert, & sequitur Cardin. Tusc. conclus. 188. nu. 21. lit. L.

S U M M A R I V M.

1. Filiorum fauor causa Religionis, & Ecclesia est potior.
2. Potior est præsumptio pietatis paternæ erga filios, quæ erga causam piam.
3. Barbatij declaratio contrarium affirmare videtur in hoc assumpto.
4. Causa filiorum duplici onere suffulta præualere debet.
5. Causa filiorum præfertur piæ causæ.
6. Præterito facta à patre ignorante habere filium extinguere legata relictæ etiam ad pias causas.
7. Potior est causa filiorum apud patrem testatorem quam causa religionis.
8. In legatis factis pro exoneratione conscientie, & pro incertis, & male ablatis filiorum fauor minime præfertur, cum agatur de salute anime ipsius testatoris.
9. Legata quando sunt relictæ Ecclesiæ pro male ablatis Ecclesiæ præfertur, & filijs in sua legitima.

A R G V M E N T V M.

Filiorum fauor non præfertur legatis factis pro male ablatis.

P R I V I L E G I V M VI.

1. Regulariter filiorum fauor causa religionis, & Ecclesiæ potior est, Bart. & alij

B 2 in

causa pietatis coniectura donationis capi possit.

- 6 Confert pro corroboracione, quia supra in legato facto pro incertis, & malè ablatis conclusimus illud esse latè interpretandum, & valet argumentum de legato ad donationem, quia legatum est quædam donatio l. legatum ff. de leg. 1. §. instit. de legat. Gomez. variar. resol. tom. 1. cap. 12. num. 3. Donel. in comment. iur. ciuil. lib. 8. cap. 1. Pecch. de testam. coniug. lib. 5. cap. 26. num. 2. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 59. nu. 5. Card. Tusch. conclus. 495. num. 3. lit. A. ergo dispositum in vno, debet procedere in alio.
- 7 Ultra quod in donationibus latior fit interpretatio, quam in dispositis in vltima voluntate, cap. cum dilecti de donat. cap. quia circa de priuileg. l. fin. ff. de constitut. Princip. Corn. cons. 141. nu. 13. & seq. lib. 2. 1. as. in l. si quis id quid n. 23. in fin. ff. de iurisd. om. iurisd. om. iudic. Card. Mantica. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 21. num. 1. vbi ex hoc infert, quod sicut masculinū in legatis, & fideicommissis concipit feminū, & filiorum appellatione, filiar, fæminæ pariter continentur, l. si ita scriptum ff. de leg. 2. l. qui duos, & l. semis ff. de leg. 3. & l. si quis ita in princ. ff. de testam. tutor. ita similiter in donatione filiorum appellatione filiar debent contineri, ex Corn. in cons. 177. n. 4. lib. 4. Iason. in l. si quis id quod nu. 23. ff. de iurisd. om. iud.
- 8 Tandem quia huiusmodi donatio facta pro incertis, & malè ablatis, non dicitur vera donatio, sed æris alieni restitutio, quia non est donare, quod suum non est, prout in simili donatio remuneratoria, nec donatio appellatur vt latè probauimus lib. 1. q. forens. cap. 53. & nouissimè comprobat doctissimus ille vir nunquam satis laudatus, & semper prædicandus Dominus meus Marchio Corleti olim Dom. Regens Constantius in suis lucubrationibus ad tres pestiores libros Codic. in l. 1. num. 67. C. de vendit. rer. fiscal. qui meritò ex antesignana ratione, quod quis non dicitur donare, quod suū non est perbellè infert, quod in remittendis pænis pecuniarijs, quamuis summam excederent quincentorum aureorum, non requiri insinuationem, quia vt dixi, non est donare, quod suum non est, sed nolle acquirere, ita inquam firmavit in l. 1. C. pæn. fiscal. credit. preferri num. 59. vbi allegat Bald. in l. 1. C. si restor. Prouinc. & cens. 261. lib. 1. qui dicit remissionem pænæ non esse donationem, sed lucri omissionem, sequitur Alex. in l. mulier ff. de condit. ob caus. Imol. in l. Aquilius ff. de donat. Roman. in l. Modestinus num. 13. ff. de donat. latè Tiraq. in l. si vnquam in verb. donatione largitus nu. 148. & seq. C. de reuoc. donat. quod etiam annuebam in causa Francisci Lombardi, cum Cæsare Lombardo eius nepote.

S V M M A R I V M.

- 1 Lex natura defert filijs legitimam in bonis parentum, ac etiam in bonis maternis, vt in num. 2.
- 3 Legitima filiorum voluntate patris diminui nequit, idem est, quando sunt legata pia, vt in num. 4.
- 5 Legata pia pro exoneracione conscientia, & incertis, & malè ablatis minuunt legitimam, quamuis Surd. in suo tract. de aliment. contrarium teneat opinionem num. 6. sed declaratur num. 8.
- 9 Legatum detrahi debet tanquam æs alienum.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro male ablatis filiorum legitimam minuit, & ante omnia est præstandum.

R I V I L E G I V M V.

- 1 **R**egula est, quod ex lege naturæ filijs defertur legitima in bonis parentum l. nam & si parentibus ff. de inoffic. testam. l. cum ratio ff. de bon. damn. l. si arrogator ff. de adopt. Card. Tusc. conclus. 181. lit. L. Crass. de success. §. legitima quæst. 2. & filiabus Canagnol. in decret. Montisferrat. decret. 73. q. 1. n. 3. etiam in bonis maternis, l. 3. l. filiam, l. testamenti, & l. filijs matrem C. de inoffic. testam. & ideo meritò statutum est, quod pater teneatur filium hæredem instituere, vel cum legitima ex causa exhæredare, alias enim eius testamentum est ipso iure nullum, l. inter cetera ff. de liber. & posthum. nam paterna hæreditas dicitur debita filijs, l. fin. §. pen. C. de codicill. l. fin. C. de curat. furios. l. 1. C. de impon. lucrat. defert. lib. 10. §. 1. authent. de trienssem. vnde licet regulariter cuilibet liberum sit arbitrium disponendi de bonis suis §. disponat authent. de nupt. cap. vltima voluntas 14. qu. 1. nihilominus parentes refrenatam habet disponendi potestatem, cum teneantur saltem inorum bonorum legitimam portionem liberis relinquere, quæ tanquam æs alienum à toto patrimonio deducitur, l. Papinianus §. si quis impubes ff. de inoffic. testam. eiq; filijs debetur libera absque onere, l. quoniam in prioribus C. cod. ita etiam onus reciproce substitutionis inter filios à legitima reijciatur, vt ex magis communi DD opinione, refert Gratian. in dec. Rot. Marchia 112. nu. 9. cum seq.
- 3 In tantum quod filiorum legitima patris voluntate diminui nequit, Bald. cons. 99. vol. 2. Alex. cons. 69. vol. 1. Paris cons. 30. vol. 3. Tusch. conclus. 188. lit. L. nu. 11. & 33. & ideo illam legatis non minui asseuerant, Bursat. in cons. 132. nu. 4. Pinel. in l. 1. nu. 87. par. 3. C. de bon. matern. Mago. decis. 85. n. 2. & 3. Carpan. in statut. Mediol. statut. 485. num. 22. par. 2. nec liberalis donatio illam minuit, Bart. in l. litia §. Imperator ff. de leg.

leg. 2. *Papin. conf. 40. nu. 28. vol. 1. Crass. in d. §. legitima quest. 44. n. 2. Gratian. discept. forens. cap. 247. nu. 57.* quia lex omnem abhorret modum quo fraudari possit filius in legitima, *Alex. cly. 47. n. 3. vol. 1. Cacher. decis. 172. nu. 7. & 12. Card. Tusc. d. compl. 188. num. 4. & si minus legitima fuerit filio relictum cum expressa conditione, ne plus petere possit, & ipse legatum simpliciter, & absq; ulla protestatione agnoscit nihil sibi praeiudicat, quia eius supplementum petere possit, l. si quando §. & generaliter C. de inoffic. testam. *Abb. conf. 43. nu. 10. Dilect. de arte testand. tit. 3. caut. 3. Duen. reg. 359. limit. 4. Turrett. conf. 1. vol. 2. ubi contrariis respondet Sord. bon. 357. nu. 33. plenè Peregrin. de fideicom. art. 36. nu. 8. cum seq. Ad id quod si generalem fecisset quæstionem hæredi, non tamen censeretur legitimam supplementum renunciassè, ut inquit Boer. in decis. 4. nu. 36.**

4 Quinimo, etiam si essent legata pia, neque minuire legitimam filiorum, assueverunt, DD. in l. si quis ad declinandum C. de episcop. & cler. quod verissimum esse, & nullam habere, dubitationem, tradidit *Ruin. in conf. 89. nu. 7. lib. 3. Cucc. de legitim. in verb. nec usufructus sub n. 90.* quia iniquum sanè est sua legitima priuari filium pietatis colore, *Alex. conf. 4. nu. 10. vol. 7. Card. Tusc. conclus. 187. n. 7. lit. L. Borrell. conf. 99. n. 23. & seq.* & legitimam deduci debere ante solutionem fideicommissorum etiam ad pias causas, notant *Cassa de portione rata quest. 140. & voluit Gratian. decis. Rot. Marchia 162.*

5 His licet veris existentibus, totum contrarium verius est in legatis pijs pro exoneratione conscientie, & incertis, & male ablati, que minuant legitimam, & ante ipsius detractionem solvendum est, & illi præfertur, ut necessarium pro salute anime, *Socc. in l. moribus nu. 32. & in l. cum annis n. 46. ff. de condit. & demonstrat. Bal. & alij in l. Titius ff. de lib. & posthum. Arer. conf. 93. & conf. 154. Zanc. in l. hæredes mei §. cum ita nu. 1110. ff. ad Trebell. l. as in l. præcibus num. 8. & ibi Doc. num. 14. C. de impub. & alijs subtit. Magd. de nu. testipar. 2. cap. 3. nu. 94. & 95. Cassa de scient. & ignor. sent. 2. distict. 2. num. 26. Insigniol. de subtit. cent. 3. q. 73. num. 289. Neuizant. in silua nuptial. lib. 6. nu. 48. Cott. in suis memorab. in verb. anima, qui fatetur esse bonam, cautelam ad priuandum filium legitimam, *Pereg. decis. Rot. Patav. 85. nu. 2. Roland. conf. 65. nu. 29. vol. 1. Card. Tusc. conclus. 303. lit. A. & concl. 23. lit. ad. ubi allegat Dym. conf. 12.**

6 Et licet *Surd. in tract. de aliment. priuil. 95. nu. 9. n. 8.* quem refert *Viscant. in suis conclus. iur. in verb. legitima debetur sol. 162. col. 2. circ. fin.* sit in contraria opinione, veniet per tale legatum, factum ob restitutionem male ablatorum legitima minuitur.

7 Tamen non recedas à firmata conclusione, quæ de iure est verior, & equior, quidquid dicant isti, nam certum est huiusmodi legatum

detrahi tanquam æs alienum, ut dictum est priuil. 2. nec dubitatur æs alienum debere prius solui, & minuire legitimam, quoniam bona dicuntur deducto ære alieno & sub signatum §. bona ff. de verb. signif. & ideo deducto prius illo legitima debetur, l. *Papinianus §. quarta ff. de inoffic. testa. l. proponenda C. ad l. falcid. Alex. conf. 45. nu. 12. vol. 1. Non ita conf. 18. num. 22. & 23. Crass. in §. legitima quest. 1. Seraph. decis. 976. nu. 4. D. Ricci. collect. decis. collect. 105. plenè Tusc. conclus. 183. 181. & 188. lit. L. indè est filios in petitione legitimæ creditoribus etiam chirographarijs non præferri, *Vsemb. conf. 50. n. 30. vol. 1. & ubi æs alicuius hæreditatem superat de filij legitima agendum non est, Bald. in l. fin. §. in computatione quest. 3. C. de iur. deliber. l. as. conf. 182. vol. 2. Misinger. conf. 3. num. 23. & 24. deced. 12. Felit. alleg. 38. nu. 13. par. 1. cum potentius sit ius creditorum, quam filiorum, Seraphin. decis. 416. nu. 5. incertaq; legitima est, donec liquet sit æs alienum, l. as in l. non amplius §. fin. nu. 11. ff. de leg. 1. Schenard. conf. 9. nu. 9. vol. 2. Seraphin. decis. 669. nu. 3.**

8 Declara autem hanc opinionem procedere dummodo verè constet de male ablati, si sequi velis opinionem *Alex. conf. 45. in fin. nu. 12. & conf. 18. lib. 4. quem refert, & sequitur Cardin. Tusc. conclus. 188. nu. 21. lit. L.*

S U M M A R I U M.

- 1 Filiorum fauor causa Religionis, & Ecclesia est potior.
- 2 Potior est præsumptio pietatis paternæ erga filios, quæ erga causam piam.
- 3 Barbatij declaratio contrarium affirmare videtur in hoc assumpto.
- 4 Causa filiorum duplici onere suffulta præualere debet.
- 5 Causa filiorum præfertur pia causa.
- 6 Præterito facta à patre ignorante habere filium extinguere legata relictæ etiam ad pias causas.
- 7 Potior est causa filiorum apud patrem testatq; reu. quam causa religionis.
- 8 In legatis factis pro exoneratione conscientie, & pro incertis, & male ablati filiorum fauor minime præfertur, cum agatur de salute anime ipsius testatoris.
- 9 Legata quando sunt relictæ Ecclesie pro male ablati Ecclesia præfertur, & filijs in sua legitima.

A R G V M E N T U M.

Filiorum fauor non præfertur legatis factis pro male ablati.

P R I V I L E G I U M VI.

Regulariter filiorum fauor causa religionis, & Ecclesie potior est, *Barr. & alij*
B 2 in

- in l. Papinianus §. Imperator ff. de inoffic. testam. Alex. conf. 45. nu. 21. vol. 1. Rim. Iun. conf. 131. nu. 12. Turrett. conf. 40. nu. 53. vol. 2. Magdaleh. de numero testium in testam. requisit. par. 2. cap. 3. num. 57. Gabr. conclus. 1. num. 10. de legio. Maluaf. conf. 125. nu. 53. Mant. de coniect. ultim. volun. lib. 6. tit. 3. num. 11. etiam ultra legitimam, Cotto de scient. & ignorant. cent. 2. dist. 2. nu. 23. Intrigiol. de subst. centur. 3. q. 73. nu. 289. late Menoch. de prassump. praf. 189. nu. 126. cum seq. lib. 4.
- 2 Cuius conclusionis ratio est, quia fortior est præsumptio pietatis paternæ erga filios, quæ erga causam piam, ita probat tex. cap. fin. 17. quast. 4. quo loco dixit Drius Augustin. non esse exheredandum filium, ut Ecclesia instituat verum scribit glos. in l. si quis ad declinandum. C. de Episc. & cler. & in l. Pap. §. 1. ff. de inoffic. testam. Augustinum loqui respectu legitimæ tantum non autem quoad reliqua, quam sancte interpretationem veram non esse, ait Barbat. in l. cum acutissimi nu. 74. vers. quid autem C. de fideicom. cum verius sit D. Augustinum loqui de tota ipsa successione, & eo loci exheredatio sumitur pro exheredatione totius successionis iuxta declarationem Bart. & aliorum in Auth. ex caus. C. de liber. prat. Non. n. loquitur D. Augustinus de exheredatione facta ob causam ingratitudinis cum illa à Justiniano centum post annos à dicto D. Augustino introducta fuerit, & si aliter testium præcitato loco Barbat. voluit ergo docere Augustin. quod pater non debet priuare filium sua successione, ut Ecclesiam instituat, quippe suam ipsam malitiam, malumque animum non debet hoc colore tegere. Et confert, quod dum pater relinquit filiis est pietas, l. nam, & parentibus ff. de inoffic. testam. & pietas etiam est quod testator relinquit piæ causæ, l. si quis Titio ff. de leg. 2. §. fin. autem, authent. de eccl. & ibi Ang. atque ita vtraque causa est priuilegiata, at qui cum duo priuilegiati concurrunt, is præfertur, qui tractat de damno euitando, ita scribunt Bart. in authen. quas actiones num. 3. C. de sacros. Eccles. Dec. in l. non debet actori §. in re obscura ff. de regul. iur. Marfil. sing. 99. & plures alios congerit Oddo de resit. in integr. quast. 18. nu. 33. filia autem agit de damno euitando, ex quo sibi debita est dos, l. qui liberos ff. de rit. nupt. ergo eius causa præfertur causæ piæ, cum testator nihil tenetur relinquere, & à simili confirmatur, quia pro filiis concurrunt votum parentum, ac ratio naturalis, & sic duæ causæ, pro Ecclesia verum vna tantum nempe votum testatoris, iuxta cap. defunctorum 13. quast. 2. & propterea causa filiorum duplici onere suffulta præualere debet, authent. itaq. C. commun. de success. & hanc considerationem faciunt Barbat. in d. l. cum acutissimi num. 71. C. de fideicom. & Soccin in l. cum acutissimi num. 42. ff. de condit. & demonstr. & Dec. in l. licet num. 5. in fin. C. de pact. His accedit quod licet Ecclesia habeatur loco liberorum §. sed, & hoc præfenti
- authent. de Sanctis Episcop. authent. de sacros. C. de Trebell. & in cap. in presentia de proba. Atque men ubicumque Ecclesia concurrens cum liberis Ecclesia non habetur loco liberorum ita, Barbat. in d. l. cum acutissimi 71. vers. 7. post glos. Salyc. in auth. si qua mulier C. de sacros. Eccles. & glos. in d. cap. in presentia.
- 5 Constat ergo causam filiorum præferri piæ causæ, & hæc est magis communis, & recepta opinio, ut leges magis faueant filiis, & succedant eorum parentibus etiam ultra legitimam, quam Ecclesie, Soccin. Iun. conf. pen. num. 76. lib. 2. vbi Concord. citat.
- 6 Suffragatur pariter pro comprobatione opinio illorum afferentium præteritionem factam à patre ignorantie se habere filium extinguere legata, etiam relicta ad piæ causam, quia si pater de filiis cogitasse, illa non reliquisset, Bar. in l. 1. num. 59. C. de sacros. Eccles. vbi etiam Bal. nu. 5 & in l. filio præterito nu. 8. ff. de iust. & rupt. testam. Barbat. in d. l. cum acutissimi num. 72. C. de fideicom. & suffragatur doctrina Bal. in l. 1. nu. 58. C. de sacros. Eccles. scribentis, quod si pater titulo legati relinquat filio legitimam, & Ecclesiam in residuum instituat, non valet testamentum favore Ecclesie, cum verius sit, ait Bal. causam filij esse fauorabiliorem, sequuntur Salycet. Mathesil. quos recenset Soccin. in d. cum acutissimi num. 42. ff. de cond. & demonstr.
- 7 Patet ergo ex his, & alijs, quæ breuitatis causa omittuntur, potiorē esse causam filiorum apud patrem testatorem, quam causam Religionis.
- 8 Benè verum, hæc regula suam patitur fallentiam, quoties sumus in legatis factis pro exoneratione conscientie, & pro incertis, & male ablatis factis, quia in tali casu filiorum fauor minimè præfertur, cum agatur de salute animæ ipsius testatoris, quæ cunctis, & singulis rebus est præferenda, & anteponenda, l. Sanctimus C. de sacros. Eccles. Amat. decis. Marabie 10. nu. 32. & 37.
- 9 Quod probatur etiam, nam videmus quod quando legata sunt relicta Ecclesie pro male ablatis, Ecclesia præfertur etiam filiis in sua legitima, ut suo loco in particulari priuilegio dictum est.

S V M M A R I V M.

- 1 Descendentes à testatore iussu hereditatem post mortem suam restituere, ita demum in eadem re grauati censentur si sine liberis decesserint, ne videatur testator alienas successiones suis antepondere.
- 2 Hæc regula habet etiam locum in filio naturali quem pater heredem instituit.
- 3 Iussu liberi dicuntur nati ex iustis nuptijs.
- 4 Existentibus masculis femina excluduntur.
- 5 Si causa pia fuerit substituta, filio subintelligitur conditio (si sine filiis decesserit).

6. *Legatum factum pia causa pro male ablati, ac pro exoneratione conscientia, hoc casu non debet subintelligi conditio.*

ARGUMENTUM.

Conditio (si sine liberis decesserit) non subintelligitur quando Testator reliquit pie causae pro male ablati.

PRIVILEGIUM VII.

1. **R**egula est, quod defunctus a Testatore iussu hereditatem post mortem suam restituere, ita demum censetur in eadem re gravati, si sine liberis decesserint, ne videatur testator alienas successiones suis antepone. ita quidem patet aperte in *l. cum annus ff. de cond. & demonst. & in l. cum acutissimi C. de fideicom. & in l. generaliter §. cum autem C. de inst. & subst.* & hoc tam si filius sit, quam si filia, & sic siue masculus, siue femina cum idem sit in vno, quod in altero, sicuti omnes passim admittunt ex sex. manifesto in *d. l. cum acutissimi*, & tradunt *Bart. & Castr. in d. l. cum annus*, & *Raym. in consil. 77. nu. 13. lib. 2.* qui intelligit veram esse, etiam quando femina esset exclusa a statu ob masculos, ut in Regno nostro ex *Constit. in aliquibus*, & si *Dec. in consil. 15. col. pen. & in consil. 181. num. 4. & Rimin. d. l. un. conf. 535. nu. 23. lib. 4.* contrarium teneant, quos ego in facto scitatus fui in causa Raymundi Torbettæ.

2. Quæ sanè Regula habet locum etiam in filio naturali quem pater heredem instituit in ea portione, quam ei, secundum iuris dispositionem relinquere potuit; Non tamen si pater instituit, & gravavit post mortem suam restituere alteri intelligitur si decesserit sine filiis, *d. §. cum autem*. Nam & coniectura pietatis locum habet erga nepotes ex filio naturali respectu portionis quæ relinqui potuit ipsi naturali. Nec extensio intelligitur de filio propriè naturali secus de spurio, ita post alios *Suar. in alleg. 27. n. 12. & 17. Padill. in d. l. cum acutissimi n. 13. C. de fideic. Bero. in c. in presentia n. 305. de prob. & est ratio, quia hic patrem non habet quæ ostendere possit, & ob id ei nil relinqui potest, & procedit, ut hoc locum habeat in filio naturali vel spurio legitimato instituto in totum; Nam & hic gravatus restituere post mortem suam intelligitur gravatus si sine liberis decesserit, ita *Soc. in d. l. cum annus num. 57. ff. de cond. & demon. quem hoc in casu loqui intelligo*, & prius *Bal. in d. l. cum acutissimi nu. 7. & ibidem Barb. n. 229. Alex. col. 1. in fin. Ias. nu. 7. Dec. num. 12. de fideicommiss. Tiraq. in l. si unquam in verb. suscepe. sit liberos nu. 69. post Rip. ibid. quæst. 30. & alios nonnullos refert *Padill. in d. l. cum acutissimi nu. 17. & veram esse sententiam existimo*: Et si enim *Iustin. in d. l. generaliter §. cum tamen in fin.***

C. de insti. & subst. dixerit quod constitutum, fuit iunctis liberis se extendere ad naturales quoad portionem quæ eis relinqui potest, & iusti liberi dicantur nati ex iustis nuptiis *l. filium ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur.* Attamen filij legitimati dicuntur consecui iura legitimorum, *§. liceat in auth. quib. modi natur. eff. sui ibi, nil à legitimis differens*, illa dictio nihil est univèrsalis negatiua, quæ omnino negat, & si in vna parte esset falsa, in omnibus falsa redderetur, *l. is qui ducem §. verum ff. de reb. dub. Menoch. de præsump. lib. 4. quæst. 89. nu. 24. Card. Tusc. concl. 313. lit. D. Barbof. distion. diff. 182.* Præterea, & accedit quod sicuti legitimatus excludit substitutum vocatum sub conditione, si hæres decessisset sine filiis legitimis, ut dixit *Menoch. de præsump. in præsump. 78. lib. 4. quia*, legitimatus existit verè legitimus, ita etiam a patre institutus in totam intelligit gravatus secundum huius legis dispositionem, & suffragatur, quod stante statuto, ut filiis masculis existentibus, feminae excluduntur, prout in Regno vigore *Constitut. in aliquibus*. Masculi legitimati adhuc feminas excludunt, cum legitimati sint verè legitimi, ita *Dec. in l. cum quæ n. 26. & in l. cum acutissimi n. 27. & ibi Ias. col. 2. C. de fideicom. idem scripserunt Castr. in l. sed si hac §. patronum ff. de in ius vocan. Picus in l. Titus cum nuberet nu. 65. de leg. 2. Menoch. alios adducens in dicta præsumpt. 78. Idemque dicendum est in filiis susceptis, a filio ipso gravato dum fuit in deportatione, ita *Bal. in cum acutissimi col. pen. & ibidem Padill. num. 42. referens Soc. in d. l. cum annus nu. 100. attestantem esse communem opinionem*, & pariter firmatur in filio arrogato, quia in arrogatoris potestatem transit, iuxta *l. cum adoptivus §. 1. de adoption. ita affirmavit in specie Soc. in d. l. cum annus num. 56. vers. sed tu considera*, cuius quidem sententiam comprobat à fortiori auctoritas eorum qui idem dixerunt in filio verè adoptivo.*

Huius autem casus ea est ratio, quod hic concurrunt iura civilia, & naturalia, hoc est ratio sanguinis, quam coniecturam pietatis inducit, & legis civilis dispositio quæ effecit hunc esse successorem patris adoptantis, & propter ea in eo locum habet ratio *l. cum acutissimi in fine*, ne scilicet testator videatur voluisse alienas successiones proprijs antepone & dispositionem, siue conclusionem præfatam procedere etiam in filio instituto, & gravato a matre, vel abscedente per lineam asseveravit, *glos. 2. in fin. l. generaliter §. cum autem C. de pass. & subst. ubi etiam Bart. nu. 1. Aret. in l. 2. in fin. C. de inoffic. testam. Corn. in consil. 197. col. pen. lib. 3. Ias. in d. §. cum autem col. 2. vers. tertio extendit & ibidem Dec. num. 4. & idem Dec. in consil. 591. colum. 2. & in consil. 416. colum. 1. & Tiraquell. in si unquam in verb. patronus num. 1. C. de renovan. donation. qui, & alios recenset *Costa in cap. si pater in verb. si absque liberis num. 5. de testam. in 6. par.**

aper. 1. & procedere etiam in alio emancipa-
to post Bart. & Comens. in d. l. cum anus voluit
ibidem Socin. num. 51. & fecatur Padill. in l. cū
acutissimi num. 14. & procedere etiam quando
pater vnacum filio instituit extraneum vtrum-
que grauiter resistens hoc etiam casu in per-
sonam filij subintelligitur conditio hæc, si sine
filijs decesserit, & in personam extranei subin-
telligi non possit ita docuit Socin. in d. l. cum
anus num. 34. de cond. idem Socin. in l. heredes
eius §. cum sita num. 19. ff. ad Trebell. & idem re-
spondit Corn. in nos. 197. num. 2. & num. 9. lib. 3.
& sequitur Padill. in d. l. cum acutissimi num. 29.
C. de fideicommissis. & ita ego dicebam requisitus
de vota Magnifico Iudice Cuiusmodi Noko in
in anno 1646.

5. Quibus veris existentibus (prout verissima
effata est) adhuc si causa pia fuerit substituta
filio subintelligitur conditio (si sine filijs de-
cesserit) ita scripserunt Bald. Cast. Falin. Ruy-
n. Bar. & Socin. l. i. & alij apud Gabriel. conclus.
2. num. 14. de fideicommissis. Paris. cons. 19. num. 95.
lib. 2. quibus accedunt plerique alij relati à Pi-
netto in l. 2. num. 26. C. de bonis matris. idem as-
firmarunt Auebanus & Benbatia commemorati
à Tiraquell. in tract. de priuileg. pia causa priuileg.
17. & his accedunt Rimin. Sen. in cons. 183. n.
45. lib. 4. cons. 70. in fin. & in consil. 86. num. 14.
lib. 2. Costa in cap. si Pater, in 1. part. in verbo si
absque liberis, num. 17. de test. in 6. Gomez in lib. 3.
variarum resolut. cap. 5. num. 38. Bertar. in cons.
ciu. 78. lib. 4. & Padill. in d. l. cum acutissimi nu.
8. qui testatur hac esse communem opinionem
rationibus illam fulciens comprobatur Mantica
de coniecturis vltimarum volunt. lib. 10. tit. 7. nu.
4. vbi intelligit hanc opinionem procedere
quando agitur de omnibus ipsis bonis testato-
ris, vel saltem de maiori eorum parte, at secus
si de re aliqua particulari, & parui valoris in
tali casu minime intelligitur præfata condi-
tio ex Socino in cons. 125. num. 28. lib. 1. Decian.
cons. 1. num. 205. lib. 2.

6. Fauore tamen legatorum pro incertis, &
malè oblati aliud dicendum est, nam quando
testator reliquit pie causæ pro malè ablati,
atque ita pro exoneratione conscientie. Hoc
sanè casu non debet subintelligi conditio hæc
tacita (si decesserit sine liberis) quemadmodum
reiecit opinione Ioann. Sperelli scripserunt
Caccialup. in dicta l. generaliter, §. cum au-
tem, Codic. institut. & substitut. Socinus in
d. l. cum anus, col. 2. & Decian. in d. §. cum autem,
nu. 7. vers. videtur tamen, quos retulit, & visus
est sequi Gabr. cit. conclus. 2. nu. 15. Eandem pro-
barunt Barbat. in dicta l. cum acutissimi, nu. 182.
C. de fideicommissis. Costa in cap. si pater, in verbo
si absque liberis, num. 18. de testam. Gabriel. in
conclus. 2. num. 15. de fideicommissis. Tiraquell. in l. si
inquam, in verbo libertis nu. 18. C. de reuoc. do-
nat. Menach. de presump. lib. 4. præsump. 89. num.
124. Garece des. 7. num. 9. Rustic. in lib. 2. de fideic.

cap. 3. num. 19. qui tamen intelligit hoc, iura-
modo verificent, malè ablata, & pauperes sint
substituti, vel Ecclesie, non si vxor coniu-
ctus, vel vicinus, prout nouissime sequitur
Giurb. in consuet. Messan. cap. 11. glos. 12. part. 1.
nu. 10. in fin. & ita respondit in causa Io: Angeli
Pistachij cum Cappella Venerabilis Sanctissimi
Sacramenti Terræ Sulmonis.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum prohibens ne vxor possit legare viro
diuiti, si dicat, se marito legare pro exonerati-
one conscientie, non valet legatum.

A R G V M E N T V M.

Vxor prohibita legare marito diuiti, potest et
legare pro malè ablati ad suæ conscien-
tiæ Exonerationem.

P R I V I L E G I V M V I I.

- 1 **R**egulam firmo, quod si statutum prohi-
beat, ne vxor legare possit viro diuiti, si
ipse dicat se marito legare pro exoneratione
suæ conscientie, quia fortè aliquid furripuit,
vel rebus suis secreto damnatum intulit, valet le-
gatum, vt apud Capyc. in decis. 7. sub num. 15. &
nouiter habetur per Giurb. in consuet. Mess. cap.
2. glos. 12. part. 1. num. 12. vbi quod licet vlli sic
asserenti alias non credatur, nisi probabilibus
hoc deduxerit argumentis ex Rot. Auen. decis.
105. Pescb. de testam. coniug. lib. 4. cap. 17. in fin.
Gall. in consuetud. Alexan. gloss. viginti quest. 8.
num. 48. Cioff. consil. 42. num. 11. vol. 1. Purpur.
consil. 461. vol. 2. Crot. cons. 194. num. 2. Mascard.
de probat. conclus. 359. num. 25. Cauagnol. in de-
cret. Montis Ferrat. stat. 74. igitur quia nec iu-
rata testatoris confessioni standum est, Rustic.
de fideicommissis, cap. 3. num. 17. lib. 2. in locis ta-
men, vbi tale statutum viget, secus esse dicit, si
in vltimis suis vxor viro, aut alteri leget pro
malè ablati, & suæ conscientie exoneratione,
& hæc est veritas, secundum quam consuli
requisitus quid sentirem, & precipue in causa
Nuntij de Auerfa, cum heredibus Magnificæ,
Claricis Quintanæ, de Anno 1625. Quamuis
nouissime Hodiern. in repetit. l. hac editali C. de
secundis nupt. qu. 37. conetur probare legatum
à coniuge in arbitrium secundi viri relictum,
vt illud pro anima distribuatur subiacere dispo-
sitione d. l. hac editali.

S V M M A R I V M.

- 1 Legata pro incertis, & malè ablati sunt po-
tentiora ceteris legatis ad pias causas.
- 2 Maior est utilitas testatoris in legato pro incer-
tis, & malè ablati, quam in ceteris legatis ad
pias causas.

3 Priuileg.

- 3 *Priuilegiatus potentiori priuilegio præfertur alteri priuilegiato.*
- 4 *Ecclesia cui fuit relictum legatum pro malè ablatis est præferenda alteri Ecclesie pro legato ad pias causas.*
- 5 *Regula quod concurrentibus duabus pijs causis in aliqua dispositione priuilegium cessat.*
- 6 *Priuilegia vtriusque in exercitio concurrunt, hoc est, quando est, priuilegiatus in specie secus quando est genere, vt ibidem.*

ARGVMENTVM.

Fauor pro malè ablatis est potentior fauore legati ad pias causas simpliciter, & ideo ambobus concurrentibus, præfertur ille legatus pro malè ablatis.

PRIVILEGIUM IX.

- 1 **R**egulam firmo absque vlla dubitatione, quod legata pro incertis, & malè ablatis sunt potentiora, & magis priuilegiata, quàm cætera legata ad pias causas, cum ipsa respiciant exonerationem conscientie testatoris; & ideo potentiora debent appellari, quia legatum pro incertis tractat de euitando damno animæ testatoris, quæ bona aliena vsurpauit, legatum verò ad pias causas tractat de lucro tantum animæ testatoris, vt ex illo legato ad pias causas aliquod refrigerium sentiat anima sua, & tale donum Deo factum eximat se à parte penarum, quas pati teneretur ob sua peccata iuxta tradita per nos in praxi elect. & variat. fori quæst. 62. num. 24. sect. 4. vbi quod potentius dicitur, & iudicatur priuilegium eius qui tractat de damno euitando, quam alterius qui certat, vt lucrum cõsequatur *Bartol. in Authent. quas actiones vers. si vere, C. de sacrosanct. Eccles. Albert. in l. votum §. fin. num. 7. de minor. Capbal. consil. 508. num. 33. volum. 4.* quare videmus quod vna Vniuersitas, vel Respublica, quæ tractat de damno euitando, restituitur aduersus aliam Vniuersitatem, vel Rempublicam, quæ certat, vt lucrum consequatur *Castr. conf. 37. num. 5. part. 2.* & hinc vna Ecclesia tractans de damno euitando restituitur aduersus aliam Ecclesiam, quæ tractat de lucro captando, *Roman. conf. 166. num. 14.* quia magis fauendum est ei, qui tractat de damno euitando, quam de lucro captando, *Anton. variarum resolut. lib. 2. resolut. 8. num. 60. Oter. lucub. Rom. disput. 2. n. 8.*
- 2 Accedit pariter pro comprobatione, nam maior est utilitas testatoris, in legato pro incertis, & malè ablatis, quam in cæteris legatis ad pias causas, cum in illis tractetur de exoneratione suæ conscientie, ergo potentiora illa debent appellari, cum priuilegium potentius dicatur, in quo maior vertitur utilitas. *Dec. consil. 147. Bald. in l. hac consultiissima, col. 16. qui testamentum facere poss.*

Additur quod duabus causis egregijs institutis duobus testamentis vtraque succedat nisi altera esset magis pia, quæ præferretur *Dec. in l. fin. nu. 54. C. de edit. Diu. Adrian. tollend. Patron. de acquirend. possess. qu. 14. num. 47. Thomas tract. de vltim. voluntat. tract. 10. cap. 173.*

- 3 Qua Regula uera existente, cum habeamus alteram non falsam, ut priuilegiatus potentiori priuilegio præferatur altero priuilegiato, *l. verum §. finali, ubi Bartol. & Bald. ff. de minor. idem Bartol. in d. authent. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles. Dec. d. consil. 147.*
- 4 Ideò meritò fatemur, quod si concurrat una Ecclesia pro legato facto pro incertis, & malè ablatis, & alia pro legato ad pias causas, illa Ecclesia, cui fuit relictum legatum pro malè ablatis est præferenda.
- 5 Quamuis si ambæ concurrerent pro legato ad pias causas, tunc conquassarentur priuilegia, quia Regula est clara, vt concurrentibus duabus pijs causis in aliqua dispositione priuilegium cessat, ex quo priuilegiatus contra pariter priuilegiatū, suo non vititur priuilegio, *l. verū, §. fin. ff. de excus. tut. c. caus. de præb. l. 2. C. de priu. Fisci, latè D. Reg. Tapia, in l. fin. cap. 8. ff. de const. Princ. & nos plenius docuimus in praxi elect. & variat. fori d. quæst. 62. vbi lubeat videre quia utilia sunt cumulata.*
- 6 Notare tamen non desinas ad ornatū talis Regulæ, quod ipsa locum sibi vendicat quando priuilegiatus propter aliquam causam, vel qualitatem concurrat cum priuilegio eiusdem qualitatis; & sic quando vterque est priuilegiatus in specie respectu causæ, de qua agitur, & sic priuilegia vtriusque in exercitio concurrunt; At secus quando quis est priuilegiatus in genere, sed non est in ea causa, de qua agitur; nam tunc priuilegiatus vititur priuilegio suo, contra alterum priuilegiatum, vt probatur in *l. finali, ff. ex quibus caus. maior.* & tradunt communiter *Glos. Bart. Bald. Castren. & Ias. in dicta authentica quas actiones C. de sacrosanct. Eccles. Abb. in cap. ad aures, extra de rescript. latissime Trentaciq. variar. resolut. lib. 1. tit. de rescript. vbi plura cumulat.*

SVMMA RIVM.

- 1 *Donatio omnium bonorum presentium, & futurorum est inualida.*
- 2 *Stipulatio contra bonos mores non valet.*
- 3 *Diffinitio donationis.*
- 4 *Donatio inualida dicitur, quando est contra civilem, & naturalem rationem.*
- 5 *Donatio omnium bonorum si in ea interuenierit iuramentum neque valet.*
- 6 *Donatio hac si fuerit facta Ecclesie, vel alteri pro loco non valet, & vide nu. 8.*
- 9 *Donatio quando fieret alicui Ecclesie xonodochio hospitali, vel alteri loco pro exoneratione con-*

conscientiæ, & pro incertis, & malè ablati
valet.

ARGVMENTVM.

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta Ecclesiæ, vel alteri pio loco pro exoneratione conscientiæ, & pro malè ablati benè iualet.

PRIVILEGIVM X.

- 1 **R**egula est, quod donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum est inuálida, & nulla in totum Bartol. & DD. in l. stipulatio hoc modo concepta num. 5. & in l. finali, nu. 12. & 16. C. de pact. Bald. in cap. in præsentia n. 36. de probat. Angel. in l. 1. in princ. num. 2. ff. de pign. & communem fatetur conf. 365. num. 1. Roman. conf. 171. num. 2. Castr. in l. Iulianus, num. 3. de acquir. hered. Abb. conf. 48. n. 1. & 2. lib. 2. Aret. conf. 54. num. 2. & in conf. 514. num. 1. Corn. conf. 251. num. 3. & 6. lib. 3. Dec. in l. fin. num. 30. C. de pact. & conf. 30. num. 1. Ruin. consil. 65. nu. 3. lib. 4. Crot. in l. stipulatio hoc modo concepta, num. 57. ff. de verbor. oblig. asserens in consulendo, & iudicando ab hac opinione non esse recedendū, sequuntur Ripa in l. respon. cap. 14. num. 1. lib. 3. Caphal. consil. 485. num. 125. Alciat. in dicta l. finali. num. 35. C. de pact. & Menoch. in consil. 184. nu. 1. Clarius in §. donatio q. 19. Viuius opin. 207. Gam. decis. 386. Præses de Franch. decis. 594. Peguer. decis. 136.
- 2 Quæ sanè regula fulcitur primò, quia si quis ita stipulatus fuerit, si me hæredem non fecerit tantum dare spondes, non, valet stipulatio ea ratione, quia est contra bonos mores dicta l. stipulatio, & ratio rarionis illa est, quia per eam auferitur libera testandi facultas, vt dicūt omnes Doctores per illum textum; ergo simili modo non debet valere donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, quia per eā etiam indirectè auferitur libera facultas testandi, non enim potest aliquem hæredem inuenire argum. l. quod de bonis, §. 1. ff. ad leg. falcid. nā falcidia locum non habet in donatione inter viuos, l. vbi ita donatur, de donat. caus. mort. & hanc rationem probat etiam Castrens. per illū textum in l. Iulianus in princip. num. 3. de acquir. hered.
- 3 Secundo pariter probatur, quia hæc donatio in effectu complectitur hæreditatem, quæ est successio in vniuersum ius, quod defectus habet, l. nil aliud est hæreditas, ff. de verbor. signific. atque prohibita est donatio hæreditatis l. hæreditas C. de pactis conuent. l. cum donationis C. de transact. ergo similiter censetur prohibita donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, quia non verbis, sed rebus leges imponimus, l. scire leges ff. deleg. l. 2. in fin. C. commun. deleg. & l. fin. C. de vsur. nam lex sic debet

intelligi, vt non possit circumscribi, & reddi elusoria, cap. si ciuitas de sentent. excommun. lib. 6. l. 2. §. sed quia veremur, & sequenti de iure iuran. propter calum, & l. 1. §. pecuniam, col. sequen. ff. de calumn. Glos. in cap. quamquam de vsur. lib. 6. & quod in fraudem legis factum est ipso iure nullius est momenti, l. hoc modo de condit. & demonstr. l. non dubium, C. deleg. l. si Libertus, ff. de iure patr.

- 4 Et tandem tertio considerare debemus, quod huiusmodi donatio est contra ciuilem, & naturalem rationem, quia per eam liber homo in tali statu constituitur, vt nihil sibi possit acquirere, & consequenter non possit tentari, l. inter stipulantem §. sacram, ff. de verb. oblig.
- 5 In tantum, quod etiam si interueniat iuramentum adhuc talis donatio non valet, ita Bart. in dicta l. stipulatio, hoc modo concepta num. 5. & alij communiter sequuntur, vt testatur Castrens. in conf. 82. lib. 2. Abb. consil. 48. num. 1. Corn. consil. 60. num. 9. & 10. Socc. sen. conf. 126. num. 8. lib. 3. Ramin. conf. 514. num. 5. & 6. Curt. iun. conf. 25. num. 9. Rip. respon. lib. 3. cap. 14. n. 2. Purpur. in l. fin. num. 240. & ibi etiam Cagnol. num. 220. C. de pact. quam etiam communem fatetur Crauet. consil. 129. num. 9. & sequitur Roland. in conf. 39. & consil. 65. lib. 1. Valer. in diff. inter vtrumque forum in verbo donatio diff. 9. ea nimirum ratione, quia cum auferat liberam testandi facultatem intelligitur contra bonos mores, dicta l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. obligat. cui consequens est dicere, & iuramentum superinde interpositum nullius sit momenti, cap. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. & ita pariter tradunt Honded. consil. 39. volu. Pascal. de patria potest. part. 2. cap. 8. num. 116. Viscont. in conclus. Iur. in verbo donatio omnium bonorum.
- 6 Quinimo si donatio hæc fuerit facta Ecclesiæ, vel alteri pio loco neque erit valida Angel. conf. 179. num. 5. & conf. 365. num. 2. Auchar. consil. 231. num. 2. Rom. in l. pactum dotali num. 7. C. de collat. & plenius in dicta l. stipulatio hoc modo concepta num. 10. vbi etiam Alex. num. 20. & Butrigar. num. 12. nam huiusmodi donatio est bonis moribus inimica, & ex parte recipiētis directo contradicit caritati, cum hominem liberū constituat in statu perpetuæ paupertatis, quod Ecclesiæ, & Religioni minimè congruit, quia donatarius ad antidora est obligatus, l. sed & si lege, §. consuluit. ff. de pet. bated.
- 7 Vltra quod illa conuentio, per quam impeditur libera testandi facultas bonis moribus est contraria, & apud homines sæculares vti que ita habetur ad textū in pluries cit. l. stipulatio, ergo à personis Religiosis multo magis debet obseruari, nè bonis alienis, & lucris temporalibus vdeant inhiare, cum cælestibus magis debeant inhiare, cap. ex parte in fin. de cæstibus, qua ratione omnis actus, qui bonis moribus non congruit in personis Ecclesiasticis, & Re-

& Religiosis multo magis improbat, §. cogitandum, in authent. de Monach. quo axiomate utebar in quadam causa vertente inter Lucam Statellum, & Nardum Scallum.

8 Contrarium tamen tenent Bartol. in dicta l. final. num. 13. C. de pact. Bald. in authent. si qua mulier, num. 15. C. de sacrosanct. Eccles. Abb. conf. 58. num. 3. lib. 2. qui fatetur esse communem opinionem, Dec. consil. 448. num. 4. & 5. sequitur Ruin. cons. 82. nu. 12. & cons. 128. lib. 1. Crott. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta, vbi pariter hanc communem opinionem appellat Felyn. in cap. in presentia num. 7. & 8. de probation. & alij recentiores.

9 Quidquid sit in casu simplicis pie cause, ego firmiter credo, quod quando talis donatio fieret alicui Ecclesie Xenodochio Orphanotrophio Hospitali, vel alteri pio loco pro exoneratione conscientie, & pro incertis, & male ablatis tunc donatio omnium bonorum presentium, & futurorum bene valeret, & ita consuli ad fauorem Venerabilis Cappellae Sanctissimi Sacramenti Ciuitatis Sueffae in anno 1623. & iterum in causa Venerabilis Monasterij Sancti Francisci de Paula, siti in hac Vrbe Neapol. extra Portam Capuanam.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæres extraneus non adimplens testatoris voluntatem, priuatur ipsa hereditate.
- 2 Filius munitus à Iudice Ecclesiastico legata pia relicta in paterno testamento soluere si intra annum neglexerit, legitima portione priuatur, sed idem num. 3.
- 4 Filius negligens in libertate concedenda ex testamento patris non amittit legitimam.
- 5 Filius non adimplens legata pia relicta in testamento patris, non amittit legitimam.
- 6 Legatum, quando est factum pro exoneratione conscientie, & pro male ablatis, tunc si filius illa non curauerit executioni demandari, debet priuari legitima.
- 7 Legata quando respiciunt commodum anime paternae debent quam citius adimpleri.

A R G V M E N T V M.

Filius non soluens legatum paternum pro incertis, & male ablatis priuari debet legitima.

P R I V I L E G I V M X I.

1 **R**egula est, quod hæres extraneus, qui non adimplet testatoris voluntatem priuatur ipsa hereditate, l. si patroni §. quid ergo, l. fideicommissariam §. legatum, ff. ad Trebell. authent. hoc amplius, C. de fideicommiss. Couarr. in cap. si heredes num. 5. de testam. quod quidem existimat Doctores ipso iure fieri, quia verbum priuatio de quo in dicta authentica denotat pri-

uationem ipso iure, ita Glos. in l. criminali, C. de iurisdic. omn. iudic. & in §. si quis autem in authent. de hered. & falcid. & probat tex. in cap. licet vniuersis de voto, ibi (ordine geniturae priuandū) & verbum priuatur dicunt Doctores ibi, vt ipso iure fiat priuatio, non expectata sententia, quam opinionem sectantur Bal & Salic. & Ias. dicens communem in dicta Authent. hoc amplius, Spin. in Specul. testam. glos. 28. nu. 67. quamuis ego in facto ad fauorem Io: Aloysij Sancini, in anno 1623. contrarium prætenderim ex Purpur. in consil. 482. vol. 2. vbi concordantes refert Gloss. in l. iubemus nulli, §. oecconomus. in verbo priuatur, C. de sacros. Eccles. & in cap. cum tu, in verbo priuatur dos de vsur. & in cap. propter, in verbo priuatur, vbi Abb. not. de elect. Gloss. in cap. præterea, de iure patronat. & in cap. cupientes, §. si verò in discordia, in verbo priuatur de elect. in 6. Hostiens. in cap. de multa de præbend. Doctores in cap. 1. ne prælat. vic. suas, latè Tiraq. qui plura in proposito cumulat, in l. si vnquam, in verbo reuertatur, nu. 166. & seq. de reuocan. donat. vbi nu. 91. resoluit in dubium esse sumendam interpretationem, vt priuatio fiat per sententiam, & non ipso iure, quam opinionem sequitur Padill. in dicta Authent. hoc amplius, nu. 24.

2 Et si filius comminatus à Iudice Ecclesiastico legata pia relicta in paterno testamento soluere intra annum neglexerit, etiam legitima portione priuabitur, ita Archid. & Domin. in cap. Syluester 11. quæst. 1. per illum textum Ioan. Andr. Anchar. Butr. & Hostiens. in cap. si heredes de testament. vbi 1 mol. dicit communem opinionem argum. text. in d. Authent. hoc amplius, C. de fideicom. & l. licet, C. de Episcopis, & Cler.

3 Verum totum contrarium dicunt esse verius post alios antiquiores Cytier. in tra de primogen. lib. 3. quæst. 6. Cucch. de legitim. in Rubric. legitima. Nullum grauamen. admittit, num. 42. & eā approbatam, & veriore opinionem fateatur Vasq. de success. §. legitima quæst. 46. Couar. in d. cap. si heredes, nu. 9. vbi probat hanc opinionem varijs medijs.

4 Primo, quia dicta authent. loquitur in legato libertatis, & tandem filius negligens in libertate concedenda ex testamento patris non amittit legitimam; ergo bene sequitur, quod filius negligens legata pia soluere non perdit legitimam, quia legatum libertatis est pium, l. 1. §. si autem, C. commun. seru. manum. vbi & Ias. cum alijs quos retulimus in praxi elect. & variat. fori quæst. 51. sect. 2.

5 Secundo, quia in iure minimè legitur filium ammittere suam legitimam, ex eo quod non adimpleat legata pia relicta in testamento patris, neque hæc est de causis contentis in authent. vt cum de appellat. cogn. §. aliud quoque Capitulum, collat. 7. cap. Quintanallis, de iure iuran. maxime quia legitima non est lucrum, quod filius consequitur ex hereditate paterna, sed quasi de-

C

de-

debitum patrimonium; *l. si quis legatum, §. final. ubi gloss. ff. de fals. l. fin. §. non enim, C. de cond. infert.* ergo cum tantummodo lucrum testamentarium auferatur, si negligentes fuerint in adimplendo pia legata, sequitur quod illa pœna lucri ab legitimam filiorum non potest extendi, ita *Segur. in l. 3. §. fin. ff. de liber. & posthum. Lopez in l. Hisp. fin. tit. 10. par. 6. in vers. legitima.*

- 6 Quidquid tamen sit in casu piæ causæ aliud dicerem esse, quando agitur de legato facto pro exoneratione conscientie pro malè ablatis nam tuuc si filius non curauerit illa executioni demandare iuxta ordinem, & mandatum patri, debet priuari sua legitima in pœnam.
- 7 De qua quidem opinionem datur ratio, si quidem talium legatorum præstatio executioni debet mandari, quam citius cum illa respiciant commodum paternæ animæ, à qua filius omne esse, & bonum habet, ita quod dum filius ipse spernit gerere id, quod miser pater reliquit pro exoneratione suæ conscientie, & in ipsius animæ disgrauamen redundat; videtur esse multum ingratus, & propter ingratitudinem debet excludi à dicta portione, quia ingratitudo exsiccat fontem pietatis, ut probat *Riccius Collect. 197. Additur nouiter Thomas in tract. de ult. volunt. tract. 10. cap. 164. Quatenus probat filium priuari prælegatis ob non soluta legata pia Aluarad. de coniectur. ment. defunt. lib. 2. cap. 2. n. 29.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ampla interpretatio in testamentis aduersus hæredem fieri non debeat.*
- 2 *In legatis pijs, quod maius est interpretari debet.*
- 3 *Gradus piæ causæ tres reperiuntur.*
- 4 *Legatum factum Ecclesiæ pro vasis, & ornamentis, hoc casu debet fieri interpretatio magis ampla, & lata.*
- 5 *Res Ecclesiæ possunt alienari pro redemptione captiuorum.*
- 6 *In legato relicto pro exoneratione conscientie, & malè ablatis esse faciendâ interpretationem amplissimam.*

A R G V M E N T V M.

In legato relicto pro exoneratione conscientie pro malè ablatis, & incertis contra hæredem debet fieri maior interpretatio, quam illa, quæ fit in simplicibus legatis pijs.

P R I V I L E G I V M XII.

- 1 **R**egula est, quod in testamentis ampla non fieri debet, interpretatio aduersus hæredem, ut communiter esse receptum, fatetur *Cagnol. in l. in testamentis ff. de regul. iur. num. 3. ubi etiam illam sequitur Dec. Gloss. fin. in l. si plu-*

res ff. de cond. instit. quam ad hoc commendat Ias. in l. pecuniam ff. de cert. pet. au. 2. & illam probat Tex. in l. apud Iulianum §. Scio, ff. de leg. 1. & in l. nam quod liquide ff. de pen. leg. & in l. nummis ff. de leg. 3.

- 2 In legatis tamen pijs quod maius est, interpretari debet, ut probat *Tex. in d. l. Titia §. Scio ff. de aur. & arg. leg. secundum literam veriorum ut commendat Roman. singul. 5. 15. & est communis DD. sententia, ut fatetur Barbat. in cap. iudicante num. 12. de testamen. ubi alij id testantur, & præfertim Covarr. num. 5. Gom. in l. 36. Thaur. sub num. 2. in fin. vers. 12. ubi quod licet regulariter quando legatum sit genericè, & obscurè, & debeat intelligi de minori re, vel summa, tamen fallit, si fiat propria causa, *Capra conf. 3. num. 2.**
- 3 Sunt tamen qui putant reperiri tres gradus causæ piæ, quorum antesignanus est, quando aliquid relinquitur Ecclesiæ pro clericis, & presbyteris, siue religiosis, quo in casu, licet fauorabilis causa censeatur, sufficit tamen, si minimum præstetur, ad *Tex. in cap. ex parte de testam. iuxta verum intellectum dicti text.*
- 4 Secundus gradus est, quando aliquid relinquitur Ecclesiæ pro vasis, & ornamentis, quæ immediate conceduntur pro cultu Dei, & hoc casu debet fieri interpretatio magis ampla, lata, quam in precedenti, & consequenter in eo præstatur id quod minus est ad *Tex. in cap. fin. de testam. & in citata l. Titia Scia.*
- 5 Tertius gradus est quando aliquid relinquitur pro redemptione captiuorum, & hic supremus est, & præfertur secundo, ad *Tex. in cap. Apostolicos, & in cap. Sanctorum 12. quest. 2. l. sancimus C. de sacros. Eccles. §. sanctissimos auth. de alien. emphiteus. in quibus iuribus cauetur, quod res Ecclesiæ possunt alienari pro redemptione captiuorum, continent enim maximam pietatem captiuos redimere, ad tradita per Padill. in l. cum quidam ff. de leg. 2. ubi etiam Sarmien.*
- 6 Ego autem quartum addendo dico, in legato relicto pro exoneratione conscientie, & pro malè ablatis, & incertis esse omnino faciendam interpretationem amplissimam contra hæredem, ita quod si concurrent legata pia, & similia facta pro incertis, & malè ablatis, deberent omnino præcedere ampliatio in legato facto pro malè ablatis, & ita dicebatur in facti contentia in Tribunali Reu. Fabricæ S. Petri huius Ciuitatis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Donatio reuocatur ipso iure ob supervenientiam filiorum.*
- 2 *Si instrumento donationis expressè esset renunciatum, neque donatio reuocatur.*
- 3 *Quod non procedit in donatione facta pro incertis, & malè ablatis, ac pro exoneratione conscientie.*
- 4 Do-

- 4 *Donatio onerosa non appellatur donatio, quia potius dicitur solutio.*

ARGUMENTVM.

Donatio ob superuenientiam liberorum non reuocatur, vbi cumque illa pro incertis, & malè ablatiis est facta.

PRIVILEGIUM XIII.

- 1 **R**egula est, quod donatio ipso iure reuocatur ob superuenientiam filiorum, iuxta vlgatum tex. in l. si vnquam C. de reuoc. donat. vbi omnium latissimè, Tiraquell. in verb. reuertatur, Clar. in §. donatio q. 22. Vinus in sylua commun. opin. conclus. 210. Gabr. conclus. 2. de donat. quod procedit in vtroque foro, vt post alios probat Seraph. decis. 829. & 837. & Molf. in sua summa in tit. de contract. cap. 17. num. 65. tom. 2. latè Fontanell. de pact. nupt. clausul. 5. glos. 8. par. 3. tom. 2.
- 2 Quinimò etiam si expressè in instrumento donationis renunciatum esset, d. l. si vnquam, adhuc procreatis liberis illam reuocari asserendum est saltem quoad legitimam quia secundum Clar. loc. cit. vers. sed contraria non posse reuocari beneficio dictæ legis magis benigna, & æqua est opinio, secundum illam plures iudicatum maximè in Senatu Mediolanensi, de quo meminit Thessaur. decis. 112. post num. 7. Surd. in traët. de aliment. tit. 8. priuileg. 31. q. 2. Mising. obseru. 63. nu. 4. cent. 5. Franciscus Stephan. & ibi addit. decis. 35 Costa de portio rata q. 152. Mart. decis. 9. Pascal. de patria potestat. part. 1. cap. 8. nu. 111. vbi post Guttier. in traët. de contract. iurat. cap. 9. nu. 10. & seq. distinguit huiusmodi renunciationem, valere quoad ipsum donantem, itaut non possit illam amplius impugnare sub prætextu filiorum postea susceptorum verum eam renunciationem nihil operari quoad ipsos libros postea susceptos, quin possint pro eorum interesse donationem à patre factam impugnare, ita vt saltem vsque ad eorum legitimam reuocetur, quoniam fauore filiorum tale, prodit priuilegium iuris, quo quidem filij postea nati habent actionem proponendi quærelam inofficiose donationis pro legitima eis debita in bonis paternis, toto tit. C. de inoffic. donat. & ideo filijs quoque hanc reuocationis actionem competere, ait Molf. loco cit. prout donans Ecclesiæ omnia sua bona retento vsufructu, si postea habeat filios reuocari quoad legitimam, talem donationem firmat Valer. in different. inter vtrumq. forum in verb. donans differ. 10.
- 3 Quidquid tamen sit tex. in dict. l. si vnquam, C. de reuoc. donat. non procedit in donatione pro incertis, & malè ablatiis facta ab aliquo ad suæ conscientie exonerationem, vt probat Tiraq. ibid. in verb. libertis num. 72. & post eum firmarunt Mascar. de probat. concl. 1280. n. 155. & Caroc. dec. 7. n. 8.

- 4 Assignatur huius dicti ratio si quidem non est, quod gratuitum, sed rei debitæ restitutio, Rustic. de fideicommiss. lib. 2. cap. 3. num. 3. Nec d. l. si vnquam in onerosa dispositione procedit, sed in gratuita l. 1. vbi notat Bald. C. de pact. & ibid. Rip. num. 24. & 25. vbi testatur de comuni DD. sententia, Tiraqu. loc. cit. in verb. donatione largitius num. 140. Gabriel. conclus. 2. nu. 4. de donat. Cancer. variar. resol. lib. 3. cap. 15. nu. 74. quia onerosa non appellatur donatio, sed potius solutio vt infra in priuileg. sequenti probatum fuit, & ita cum muni voto pronunciatum ad fauorem Marij Torelli reminiscor.

SUMMARIUM.

- 1 Renunciatio faciendæ à Nouitio qualiter, & quando fieri debet, & vide nu. 6. 7.
- 2 Licentia requisita in donatione, siue renunciatione faciendæ à Nouitio, an possit concedi ab Episcopo non dum consecrato.
- 3 Qui possunt concedere hanc licentiam, & an requiratur quod sit in scriptis concessa num. 4.
- 5 Duo menses de quibus loquitur Concilium sess. 25. de Regular. cap. 16. qualiter computatur.
- 6 Donatio facta à Nouitio pro incertis, & malè ablatiis absque solemnitatibus Concilij valet, & quare num. 9. idemque esset vbi donatio fieret ob remunerationem, num. 10.
- 11 Donatio remuneratoria est species permutationis, debiti solutio, & titulus onerosus, dicitur facta ob causam, & ideo natiuitate filiorum non reuocatur.

ARGUMENTVM.

Donatio facta à Nouitio pro restitutione incertorum, & malè ablatorum absque solemnitatibus sacri Concilij Tridentini valida est.

PRIVILEGIUM XIV.

- 1 **R**egula est, quod dispositio bonorum temporalium fieri prohibetur à Nouitijs cū primum recipiunt habitum, sed intra duos menses ante professionem interuenienti Episcopi, vel eius Vicarie licentia, vt dispositum est per sacrum Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularibus cap. 16. sub horum verborum formula Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante facta etiam cum iuramento, aut in fauorem cuiuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat intra duos menses proximos ante professionem, & non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, aliter vero facta, etiam cum huius fauoris expressa renunciatione etiam iurata fiat, sit irrita, & nullius effectus. De cuius materia tractarunt Miranda in Manual. Prælatorū q. 33. tom. 1. Egid. in repetit. l. vnic. C. de sacrosanct. Eccles. part. 4. §.

2. *Antonin. variar. resol. lib. 1. casu 62. Gratian. decis. Rotæ Marchiæ 37. D. Ricc. collectan. decis. 454. Valasc. de partit. bonorum cap. 16. Garcia de benefic. part. 11. cap. 9. num. 10. cum seq. Molf. in commen. ad consuetud. Neap. q. 16. & 17. tit. de renunciat. & vt alios omittam Sanch. in sua summa lib. 7. cap. 5. tom. 2. firmans num. 65. hanc licentiam sufficere obtineri ab Episcopo confirmato, quamuis non dum consecrato eo quia illis à tempore confirmationis competunt singula tangentia iurisdictionis exercitium, quale est id, deducens præterea num. 65. Archiepiscopum consecratum, qui non dum pallium recepit, posse talem licentiam in sua diæcesi impartiri, nec non huiusmodi facultatem quoque tributam esse Capitulo Sede vacante, vel eius Vicario, vt firmat num. 67. prout quoque illam concedere posse Abbates, & reliquos inferiores habentes iurisdictionem quasi Episcopalem nullique Episcopo subiectos in eorū diæcesi annuit, num. 68. vbi etiam assentitur Archiepiscopum in sufraganei carere potestate elargiendi talem licentiam, nisi Ordinario eam delegatæ ad illum via appellationis causa deuolueretur, addens num. 75. Prælatos Regulares huiusmodi facultatem concedere minime posse in monasterijs exemptis, & sibi subiectis, quia hoc Concilij decretum tantum; Episcopi licentiam ad hanc renunciationem, petit, & ita pariter affirmavit Rodriq. quæst. regul. tom. 2. quæst. 47. art. 14.*
4. Quæ quidem Episcopi licentia, aut supradictorum iurisdictionem quasi Episcopalem, habentium licentia non requiritur, quod sit in scriptis, quia Concilium loco cit. nullam de scriptura mentionem faciat, licet non sufficiat; quod sit petita, sed requiritur, quod cum effectu fuerit obtenta, & quamuis præcedere debeat, sufficit tamen eam esse tacite habitam, ex rati habitatione de præsentis, vt in proprijs terminis sigillatim aduertit Sanch. loco nuper citato num. 76. & seq. Aduertens insuper num. 80. circa aliam eiusdem Concilij solemnitatem petitam, nempe, vt renunciatio, & obligatio fiat intra duos menses, & perfectioni proximos non esse necessarium illam fieri integro bimestri ante professionem, sed sufficere, quod fiant toto illo bimestri, licet immediatè ante professionem (virtute (dictionis intra) qua utitur Concilium.
5. Et num 81. annuit computandos esse prælibatos duos menses de numero ad numerum, secundum quod occurrit mensis in Kalendario, affirmans num. 82. nihil referre facta semel renunciatio bimestri illo ante professionem legitimam faciendam, vt quia transacto bimestri est completa ætas, & annus nouitiatus differri professioni, & quocumque causa dilatio contingat, vt decisum refert Armendariz. in addit. ad Recopil. leg. Nauar. lib. 2. tit. 18. l. 7. de relig. num. 18. affirmans quoque decisum num. 22. subsistere renunciationem quam aliquis fecit ante professionem per duos menses, licet ante expletum 16. annum.
7. Et iuxta Sanchez loco sapius cit. num. 83. aduertendum est, vt flante dispensatione Pontificia, vt Nouitius nono mense professus sit, vel minor 16. annorum, neque poterit renunciari bimestri iusto ante professionem, sed renunciatio est facienda, vt eodem, vel præcedenti die, dicens similiter obseruandum num. 84. quod si Nouitius ante finem anni professionem deserat, siuè tacita, siuè non facta renunciatio, & iterum pænitentia ductus redeat, renunciatio illa, quæ ipso egressu irrita reddita erat non conualefcere.
8. His autem licet veris, existentibus firmandum est tamen quod donatio facta à Nouitio pro incertis, & malè ablatis absque prælibatis Concilij Tridentini solemnitatibus valida est eorum fauore.
9. Si quidem donationem taliter factam non esse veram donationem, immò alieni debiti restitutionem, patet ex dictis per Cardin. Tuscan. conclus. 144. lit. L. vbi quod non præstat beneficium qui soluit debitum; & quando Nouitius facit donationem, vel renunciationem, aut obligationem, non animo gratuito donandi, sed potius soluendi quod debet Concilij. dispositio in hoc capite non procedit, vt dicit inter terminis Cenedus in quæst. canon. cap. 6. num. 12. per ea quæ pulchrè aduertit Rodriq. in summa cap. 7. num. 4. par. 2. & nos diximus quæst. forens. 1053. num. 13. part. 1. vbi merito firmauimus donationem remuneratoria factam à Nouitio absque solemnitatibus Sacri Concilij validam esse, ex eo quia ipsa non dicitur donatio, sed improprie, nam est quædam species permutationis debiti quæ solutio, & titulus onerosus, ad text. in l. Aquilius Regulus ff. de donat. cum adductis per Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 2. nu. 7. dicitur donatio ob causam, & non simplex Cated. decis. Rot. Lusitan. 119. num. 12. part. 2. Regens Tapia decis. Supremi Senatus Italia 6. num. 24. & ideo illam non reuocari natiuitate filiorum, firmat Phebus decis. Portugal. 86. tom. 1. quod habui in facto in causa Mariana Cicalg cum hæredibus Pancilli de Storace.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum spatio triginta annorum hæredæ præscribitur.
- 2 Legatum dotis etiam præscribitur tali tempore, procedit etiam cum mala fide, & antequam legatarius acceptet, vt in num. 3.
- 4 Legatum pro incertis, & malè ablatis nullatenus præscribi potest, neque legatum tum factum Ecclesiæ num. 5.
- 6 Mala fides an consideretur in hæredæ, quando legatum ab eo non petitur.

7 Præ-

7. *Præscriptiones tot requiruntur in legato annuo quot sunt anni.*
8. *Relicta Ecclesiæ, & oblata censentur relictæ potius pro redemptione animæ Testatoris, quam pro Sacerdotis commodo.*

ARGVMENTVM.

Legatum factum pro incertis, & malè ablatiſpacio triginta annorum, non præscribitur.

PRIVILEGIUM XVI.

1. **R**egulariter legatum spatio triginta annorum ab hærede præscribitur, §. *pro temporali auth. de Eccles. titul. Corn. conf. 224. col. 1. Clemen. in traët. de patr. potest. effect. 16. n. 51. Craſſ. de ſucceſſ. lib. 2. §. collatio bonorum q. 13. num. 4. vbi de communi Doctorem voce testatur Viuius decif. 465.*
2. Vnde legatum dotis præscribi tali tempore, apparet ex l. *in rebus §. fin. C. de iur. dot. tradunt. Rub. conf. 6. & Decian. conf. 13. nu. 55. lib. 2. sic pariter legatum alimentorum, vt consului Bald. conf. 484. num. 3. lib. 4. quem sequitur Becc. conf. 48. in princip. prout similiter legitima, Bald. in l. si quis filium num. 6. C. de inoffic. testam. Alex. conf. 8. num. 25. lib. 3. Marzar. conf. 31. num. 4. vbi testatur de communi Tiraq. de traët. lign. §. 36. glos. 2. num. 37. Pinel. de bon. matern. num. 21. Bald. de præscript. q. 23. 4. part. prin. nu. 5. & loquendo in ſupplimento legitimæ, tradiderunt Caſtrenſ. conf. 109. lib. 1. Dec. conf. 14. Paris. conf. 32. vol. 3. Suarez qui testatur de cõmuni in l. quoniam in prioribus num. 7. C. de inoffic. testam. Puteus decif. 127. lib. 2. Palaez. de maiori Hispan. q. 6. vbi pariter omnis actio, & via agendi spatio triginta annorum diruitur l. 1. §. ad hæc C. de Annal. except. l. 2. C. de conſtit. pecun. Bal. in conf. 137. in fine lib. 5. & ante eum glos. in l. nemo potest de leg. 1.*
3. Quorum sanè opinio procedit etiam cum mala fide antequam legatarius acceptet; nam per spatium annorum triginta adhuc hæres præscribit, vt censuit Becc. conf. 48. vol. 1. & testatur Roland. à Vall. conf. 21. num. 55. vol. 2. & plenè Cauai. in traët. de vsufr. mulier. relict. num. 186. quos refert, & sequitur Pascal. in traët. de patr. potest. part. 2. cap. 4. num. 166. addo Surd. conf. 6. num. 16. vbi alios citat concordantis.
4. His tamen veris existentibus, totum contrarium determinandum est in legato facto pro incertis, & malè ablatiſ, nam nullatenus præscribi potest spatio triginta annorum, quoniam censetur relictum pro redemptione animæ Testatoris, & non pro commodo alterius, in tantum quod legatum huiusmodi nullo tempore præscribi potest Rota in vna Imolen. legati coram R. P. Lugdunen.
5. Pro cuius opinionis confirmatione conferunt ea quæ consideraui Genuen. in practica.

bil. Eccles. q. 586. vbi legatum factum Ecclesiæ, & intra quadraginta annos non petatum, nullatenus posse dici præscriptum, firmauit per hæc verba.

Quæſtio est notabilis an legatum annuum relictum Ecclesiæ pro aniuersarijs, vel aliud legatum non annum præscribatur si non fuerit acceptatum siue agnitum, vel petatum per quadraginta annos, & videtur quod nullo tempore præscribatur per malam fidem hæredis qui scribebat legatum esse relictum in testamento malæ fidei enim possessor nullo tempore præscribit cap. fin. de præscript. regula male fidei, eodem in 6. Contrariam opinionem tenet Anchar. in cap. sine possessione de regul. iur. in 6. ex quo dicta regula quod malæ fidei possessor nullo tempore præscribit procedit, vbi agitur de iure quæſito tollendo secus vbi agitur de iure quærendo, quod quis potest acquirere, & non acquirit, non petendo, nec acceptando legatum, tunc enim non potest considerari mala fides in eo à quo non petitur legatum. Facit quod hæreditas antequam adeatur, & ius adeundi non dicitur esse in bonis nostris, l. pretia rerum ff. ad l. leg. falcidiam, & ibi DD. & hanc opinionem tenet Soccin. Sen. conf. 2. lib. 2. Bald. de præscript. 2. part. tertiæ partis princip. q. 13. Couarr. variar. resol. lib. 1. cap. 9. nu. 5. Natta conf. 498. lib. 3. Menoch. de præſump. lib. 3. præſumpt. 135. sequitur Theſſaur. lib. 1. qu. forens. q. 81. videtur enim ex longi temporis taciturnitate inducta quædam legati remiſſio, l. apud eum ff. de cenſibus l. si eo tempore ff. de remiſſ. pign. & secundum opinionem Anch. in Senatu Pedemontano tradit Theſſaur. loco citato, vt admitteretur præſcriptio præteritis pensionibus annuis legatis pro aniuersarijs, quia in legato annuo tot requiruntur præſcriptiones quod sunt anni, l. 3. ff. de annuis leg. l. si Stichum §. stipulatio ff. de verb. obligat. eamdem opinionem etiam Ancher. meliorem dicit alios allegans Gratian. diſcep. foren. cap. 118. Nisi daretur culpa hæredis in occultando testamentum, vel non monendo legatarium, de legato, quia tunc hæres peccat, & facit cõtra conſcientiam, idè non potest præſcribere, vt tradit Cuman. conf. 137. & dicit Gratian. procedere etiam si ageretur præſcribendo legato facto pauperibus, non enim imputandū heredi, quod sit in mala fide, sed potius legatario nō agnoscendo legatum, nam illud non acceptando, & negligendo petere videtur abieciſſe, & ibi eleganter diſtinguit inter ea, quæ sunt facultatis, an & quando poſſint præſcribi, ad quem te remitto. Hæc autem omnia, & si fortè poſſint procedere in legato facto priuatæ perſonæ; in legato tamen facto Ecclesiæ dico opinionem Ancher. nullo modo poſſe, procedere, quia ius adeundi hæreditatem, vel agnoscendi, legatum dicitur eſſe in bonis nostris quando eſt in noſtra facultate adire, vel non

non adire acceptare, vel non acceptare legatum, secus autem quando possumus compelli actione, vel officio Iudicis adendum, ut in fideicommissario qui potest officio Iudicis compellere heredem, ut adeat tunc tale ius dicitur esse in bonis nostris, ita *Rip. singulariter in l. cum filio familias n. 75. ff. de leg. 1. allegat l. rem in bonis ff. de acquir. hered. actiones, & officium Iudicis sunt transmissibiles ad heredes, l. Pantonius ff. de acqu. hered. l. unica C. ut actiones in hered. Ecclesiæ vero semper datur officium Iudicis qui potest compellere Rectorem ad adendum, & acceptandum legatum, ut clarum est, & sæpius diximus; ergo tale ius dicitur esse in bonis Ecclesiæ, & sic cum agitur de iure quæstio secundum eund. *Ancher.* non procedit prescriptio contra legatarium, quod est adeo verum, quod si prælatus potuit Ecclesiæ acquirere, & non adquisierit quocumque modo tenetur refarcire de suo, & debet puniri, *cap. quicumque 14. q. 2.* & alibi diximus item facit *glos. notab. in cap. contingit de senten. excommun.* vbi dicit quod actio iniuriarum, non est in bonis nostris ante litem contestatam, *l. iniuriarum ff. de iniur.* & tamen Prælatus non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ, quia est procurator, non dominus, *cap. fin. 12. quæst. 1.* satis est sit quæsitæ actio Ecclesiæ. Præterea legatum factum Ecclesiæ continet refrigerium animæ potius, quam commodum Rectoris, *cap. Pontifices 12. q. 3.* ibi ille qui donat Ecclesiæ pro redemptione animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis, probatur offerre, & sic in legato facto Ecclesiæ agitur principaliter de refrigerio animæ Testatoris, cuius consensus non potest presumi in non acceptando legatum, & ille principaliter attendi debet cum secundo veniat ad commodum Rectoris *dict. cap. Pontifices*, qui non potest præiudicare animæ defuncti cuius voluntas fuit, ut præstaretur legatū, & post mortē mutari non potest, & quod principaliter sit, attendi debet, & quia agitur de fauore animæ omnes iuris facultates sunt abijciendæ, *Archidiaconus.* communiter receptus in *cap. scriptum est 6. q. 3.* Concludo igitur legatum factum Ecclesiæ nullo modo ab hærede posse præscribi.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mobilium appellatione quid veniat, & num segetes appellatione mobilium veniant, num. 2. & vide nu. 10. & 19.
- 3 Fructus à solo separati connumerantur inter mobilia, at secus fructus pendentes num. 4. & sunt pars fundi nu. 5. ita quod de eis potest fieri supplementum legitimæ nu. 7.
- 6 In confiscatione rerum mobilium non veniunt fructus.
- 8 Habens partem in fructibus habet partem in prædio.

- 9 Prohibitum alienare aliquam rem, prohibetur fructus pendentes, & alienare.
- 11 Vendito fundo, fructus pendentes quoque veniunt.
- 12 Feudum publicans, fructus pendentes quoque publicat.
- 13 Res ubi restitui debet, intelligitur cum fructibus.
- 14 Res feudalis, vel emphyteotica abque assensu domini alienari nequit.
- 15 Vassallus nequit constituere usum fructum in feudo.
- 16 Verba legati intelliguntur secundum tempus testamenti, & vide n. 17.
- 18 Quæ destinantur ad unum usum pro factis habentur.
- 20 Aloysius Riccius Doctissimus vir, & clariss. Eques, ab Authore memoratur.

A R G V M E N T V M.

Segetes, seu victualia seminata, & adhuc non collecta sub legato mobilium continentur, maxime si legatum sit factum pro restitutione malè ablatorum.

PRIVILEGIUM XVI.

- 1 Regulariter mobilium appellatio generalis est pro omni re, quæ alienis viribus movetur, & proinde sub tali nomine veniunt ea, quæ de loco ad locum moveri possunt, dicuntur alias se mouentia, *l. mouentium ff. de verb. signif. Oldrad. conf. 219. Dec. conf. 472. nu. 4. Parlad. lib. 2. rer. quod. cap. fin. par. 5. §. 3. num. 7. Masc. de gener. statut. interp. concl. 3. n. 15. Card. Tusc. conclus. 103. lit. B.* vbi latè discutit materiam.
- 2 Num autem segetes, seu victualia seminata, & adhuc non collecta sub legato, mobilium, contineantur quæstionis est in cuius resolutione aliorum lapsum considerare volens, *Gasp. Thess. in sua forens. quæst. 26. lib. 1. sub num. 1. cum seq.* ipse meo quidem iudicio in foueam cecedit, nam tenet talia sub legato mobilium venire non posse.
- 3 Quam suam opinionem fundare videtur, ex eo, quia inter mobilia fructus a solo separati connumerantur, *l. fin. ff. de requir. reis, Rebuff. in d. l. mouentium*, quod esse de proprietate sermonis dicit *Nat. in conf. 117. in fin.* quia de vno loco ad alium moveri possunt, *Decian. conf. 44. num. 86. lib. 4. Card. Mant. de coniect. ult. volunt. lib. 9. tit. 3. nu. 6.* addimus *Card. Tusc. in memor. concl. 103.* & adducimus pro eius sententia.
- 4 quod fructus pendentes inter immobilia reponuntur à *Spec. in tit. de fruct. & intereff. §. 1. vers. sed pone prælatus. Flor. in l. si fur. ff. de usufr. Bal. in cap. 1. col. fin. vbi etiam Aluar. & Assl. de pace ten. glos. in cap. 1. §. sciendum in verb. coherentibus*

bus de feud. cogn. vbi ex hoc dicit feudum posse in his constitui, sequuntur *Aluar. & Card. Alex. ibid. & Zas. in epith. feud. par. 4. col. 1.* vbi id dicit communiter teneri a DD. Nam huiusmodi fructus pendentes sunt pars fundi, l. fructus pendentes ff. de reiuen. Idq; non solum in reuendicatione, sed, & in actione personali, l. vlt. §. fructus ff. qua in fraud. cred. & plenè declarat *Bar. in l. si filius familias §. cum secundum in fin. & ibi Bal. Angel. Bapt. Imol. Paul. de Castr. & Alex. ff. de verb. oblig. Bal. plenius Salyc. in l. fructus C. de act. empt. & Angel. cons. 33. col. 1. Aret. in l. cum filio, & ibi quoq; alij recentiores ff. de leg. 1.* Ideo & de his iudicādū est, vt de feudo cū quæritur, an cedant mobilibus, an immobilibus, secundū *Bal. in cap. 1. col. vlt. vers. quæro quid de fructibus tit. de pace tenen.* Propterea *Affl. in constitut. Regni col. 3. in 4. notab. scribit,* quod in confiscatione bonorum mobilium non veniunt fructus pendentes cum sint pars soli quod, & idem voluit in *constit. incip. si quando aliquem in 9. notab. & iterum ante fin. & reprobatur glos. ibi contrarium tenentem, & in ante eum videtur sensisse Bal. quem eum allegat in d. cap. 1. de pace ten. & ibi quoque Land. col. 2. vers. quæro cum tex. dicat, & Alex. col. pen. vers. cuiusdem initij.*

Et adeo hi fructus censentur pars fundi, vt *Ang. in d. l. fructus ff. de reiuen. adseuerauerit posse de huiusmodi fructibus fieri supplementum legitimæ filio, quamuis habere debent ipsam legitimam de substantia bonorum patris & non de fructibus, l. scimus §. repletionem, & auth. nouissima, & vtrubi. Doct. C. de inoffic. test. quod dictum dicit Ias. in d. l. cum filiosam. col. vlt. ff. de leg. 1. sed, & hoc voluit licet Ias. non meminerit, idem Ang. in l. centurio col. 2. ff. de vulg. & pup. subst. & ante eum Butr. quem citat Ang. in posteriore loco in l. iubemus C. ad Treb. & eos sequitur *Socc. cons. 93. circ. princ. col. 8. vers. probat etiam dicta. opimo. lib. 1.**

Et ex hoc fit, vt qui habet partem in fructibus ratione decimæ, aut alias habet partem, & in fundo cum fructus sint pars fundi, ideo potest prohibere domino ne fructus eo in scio col. ligat, vt hac ipsa ratione voluit *Spec. & post eum Io. And. & Bal. in addit. ipsius tit. de decim. §. 1. col. vlt. vers. vltimo queritur, idem Io. And. post alios antiquiores a se ipso relatos in cap. ex par. il. 2. & ibi quoque Collect. & Panor. ext. eod. tit. Luc. de Pen. in l. 2. col. 5. in ver. aspect. C. quan. & quib. lib. 10. Flor. cons. 146. Alex. in l. diuortio §. vlt. col. vlt. vers. iuxta hoc vnum ff. sol. mat. Guid. Pap. qui ita dicit fuisse iudicatum in Curia Delph. decis. 283. & cons. 20. nu. 1. vers. ad primum Aufr. in decis. Thol. q. 109. & quæst. 432. Iac. d. §. Geor. qui hos non citat, sed alios qui id tamen non dicunt in tract. de royd. siue oper. col. vlt. vers. rursus quero homines mei.*

Quibus illud quoque consequens sit, vt quæ admodum fundus ipse res est immobilis, ita, & fructus quoque pendentes, cuius pars sunt; im-

mobiles sunt, eo argumento, idem iuris esse in parte, quod in toto l. iuris gent. §. ideo vers. si agitur in totum ff. de pact. & l. qua de tota in princ. & ibi glos. & Bar. ff. de rei vend. & l. pars ff. pro derelict. & l. qui scit in princ. ff. de vsur. & l. si seruus ff. de acquir. hered. & cap. pastoralis §. sed cum totum de offic. deleg. cum similib. sicut ergo in fundo integro locum habet retractus, ita, & in parte ipsius idest in fructibus pendentibus habere debet, vt pars suo toto conueniat, cap. quæ contra 1. dist. & ita tenuit expressim *Affl. in tract. prothom. col. 10. vers. tertio nota, & etiam nulla illius mentione facta Cassan. in consuetud. Burgund. de retract. §. 1. in verb. heri taige, & in l. 2. vers. sed iuxta hoc quero, & Ferro loquens de magnis arboribus nondum excisis diuidentis in consuetudin. Burgund. de retract. §. 15. per l. Quintus ff. de act. empt. & loquens generaliter in fructibus pendentibus videlicet 125. eiusd. tit. in su.*

Nam, & alias videmus, quod prohibitus alienare aliquam rem, prohibetur, & eius fructus nondum perceptos alienare; quod hinc planum fit, quod eius rei non potest constitui vsus, & vsus fructus, l. vlt. C. de reb. alien. & cap. non liceat in princ. ibi, nec in vsu fructu iura dare 12. quæst. 2. & notat *Bart. in l. codicil. §. instituto ff. de leg. 2. & Fulgos. cons. 93. col. 2. vers. item loquitur, & facit auth. nouissima C. de inoff. test. & de feudo voluit glos. vt solet a nostris citari in cap. 1. §. 1. in verb. alienationes de cap. Cor. Blan. in sua summa tit. quib. mod. feud. amittatur vrb. numquid possit vsu fructum Ardi. etiam in sua summa eod. tit. §. cum prædictum sit vers. numquit poterit vsu fructus, l. ser. in cap. Imperialem in princ. de prohib. feud. alien. per Fed. Alex. qui eam glos. dicit communiter approbari cons. 18. col. 1. lib. 5. quod reperitur consil. 118. lib. 6. Iac. de S. Giorg. in tract. feud. in verb. ita etiam quod si ipsi col. pen. vers. subsequenter quero, *Curt. Iun. in eod. tract. in 4. par. princ. col. 44. vers. decimo quinto quero Affl. in d. cap. 1. §. si quis hominem col. 2. num. 12. tit. de pace ten. & idem de emphyteusi tenuit Roman. sing. 222. Tortus in l. iubemus la 2. in princ. C. de sacrosan. Eccles. sed nec aliter potest vassallus, vel emphyteuta vendere futuros fructus feudi, vel emphyteusis secundum Azon. in summa instit. de vsu fruct. §. 1. in fin. sed, & si quis ex statuto non possit vltra quartam partem bonorum relinquere extraneo, nec notatur quoque de fructibus disponere vltra eam partem, vt ex facto respondit *Soc. d. cons. 93. in 3. dub. quod est in 2. col. ver. circa tertiam dubitationem, & duab. col. seq. lib. 1. vbi ad hoc multa allegat.***

Ego tamen cum *Lauren. in decis. 16. Rot. Auenion. descendo in opinionem contrariam sub legato. s. mobilium, grana seminata, & adhuc non recollecta, venire, & deberi legatario, vt ante eam voluerunt Castr. in cons. 132. lib. 1. & Dec. in cons. 482. quos sequuntur Mach. rel. p. 1700.*

*trac. 15. & 16. & Duran. caut. 53. in tit. de leg. in
trac. de art. test. in.*

- Et rationabiliter quidem, nam certum est primam opinionem fundari ex eo, quia fructus pendentes sunt pars fundi, quod ipse planè fa-
teor cum considerantur tamquam accessoriij, ac veluti appendices ipsius fundi, .i. venditio
11 fundo fructus pendentes comprehendantur in venditione cum adhuc illi inhereant, *l. Iu-
lianus §. si fructib. ff. de act. emp. & d. l. ult. §. fru-
ctus ff. de his quæ in fraud. cred. & idem in fundo
dato solutum, respondit Aret. conf. 190. colum. 6.
vers. circa quintum, & idem in concessio ad af-
fectum respondit etiam Rom. conf. 10. & idem
quoque in legato fundo, vt etiam fructus ve-
niant, dicunt, *Iac. Aret. & Bal. in l. si quis verum
ff. de leg. 1. col. 2. vers. quero quid de fructibus C.
de vsur. & fruct. leg. cum concord. tradit à Corn.
conf. 200. col. 3. vers. ex quo inferitur lib. 4. & est
bonus tex. in l. si pendentes ff. de vsufr. & in lege
in l. falcidia placuit ff. ad legem falc. idemque de
fideicommissio respondit Ias. conf. 331. col. pen.
vers. quinto dum queritur lib. 2. & idem in feuo-
do concessio in feudum voluerunt Dyn. Bar. Sa-
lyc. Imol. Florian. Raphael. Cuman. Paul. Cast. Pet.
Belu. Ang. Aret. Alex. Fran. Aret. & Ias. in l. cum
filiis famil. ff. de leg. 1. & Bal. in l. 1. quæst. 14. ff. de
rer. diuis. per d. §. fructus, & idem Bal. in d. consil.
1. col. ult. vers. adde quod dicit, & ibi quoque
Alex. col. 2. vers. not. text. ibi tit. an agnat. vel filij
per d. §. si fructib. Anch. & Imol. in cap. per tuas
ad fin. ext. de don. & Aluar. in cap. 1. §. his conse-
quenter, tit. hic fin. lex. & qui feudum diuerso
12 amittit, & fructus quoque pendentes omittit,
Bal. in d. cap. 1. col. ult. vers. quærit an agna, vel
filij, & qui fundum publicat, & fructus penden-
tes publicat, Bal. in cap. 1. in princ. col. ult. tit. de
pace ten. Aret. conf. 10. col. 1. vbi id dicit valdè
notabile, & qui fundum vendere certo pretio
damnatus est, nullus fructus rei excipere potest
quia id pretium ad totam causam fundi perti-
13 net, *l. qui concubina §. si fundum ff. de leg. 3. &
cum res restitui debet intelligitur cum fructi-
bus pendentibus, Bal. in cap. 1. vers. si qui ex
parte in ver. succedere tit. de pace constan. & sen-
tentia quæ rem adjudicat, cum ijs quoque
fructibus intelligitur, vt videre licet apud Affl.
decis. 188. col. 1. & si dominium fundi in alium
transfertur ipso iure intelligitur cum fructibus
pendentibus; quod ex facto respondit, *Bertran.
conf. 8. lib. 1. & qui sacerdotio quod vulgo be-
neficium vocant renuntiat, & illius quoque
fructibus pendentibus renunciare dicitur, Al-
ber. in l. diuortio vers. ex prædictis ff. sol. matr. &
rei vendicatio, quæ datur ad fundum compe-
tit etiam accessoriè ad fructus pendentes, &
ita intelligitur d. l. fructus pendentes, quæ ob id
fita est sub tit. de rei vend. & alix similes, & in
natione pignoris fundi comprehenduntur fru-
ctus pendentes, vt est tex. in l. filius familias §.
1. ff. de verb. oblig. vide glos. & DD. ibi reddent-****

tes rationem differentie, & Glos. in l. videamus
la seconda §. actionem ff. de vsur. & Alberi in l.
ultim. §. non solum num. 1. ff. qui in fraud. cred.

Verum si separatim, & diuim consideren-
tur, vt quia sine fundo, statim à fundo separan-
di, debent censerì, tamquam si iam essent sepa-
rati, tum arg. tex. in l. cetera §. sed si separauit, &
ibi not. ff. de leg. 1. & l. penul. vbi Bart. ff. de mil.
testam. qui quidem Bar. in l. diuortio §. interdum
vers. quando quidam ff. sol. matr. dicit per gl. in
vers. reddet, quod fructus proximè recolligen-
di habentur pro collectis, & sequitur Ias. ibi
col. fin. & in l. admonendi col. 11. ff. de iur. iur.

Tum etiam, quia finis ad quem quodlibet
negotium tendit, potius inspiciendus est, quàm
quod præsens est, *l. si idem §. ult. & ibi Cast. ff. de
iurisdic. omn. iud. & l. si domum ff. locat. & l. qui
bona §. qui inter ff. de dam. infec. & l. adeo §. illud
ff. acquir. rer. dom. Nam finis ipse declarat qua-
lis sit res censenda l. sed, & si quid §. 1. de vsufr.
& cap. fraternitatis §. ult. ff. de frigid. & malfic.
& voluit per eos tex. Specul. ex hoc probans
aliquid esse censendum, mobile, vel inmobile
secundum finem in tit. de fructib. & interisse §.
scias igitur vers. sed quid si habeo, nam, &
istum est à fine omnia denominari, secundum
Aristotel. quem citat ex nostris Bald. conf. 272.
col. 1. lib. 1. & idem dicit ipse Bal. in repet. l.
Emilius col. 4. vers. & scias quod libellus ff. de
minor. & Alb. in l. 1. col. 2. vers. & an sit ff. de
orig. iur. per l. non nouam C. de iudic. & alia iura
& Signor. conf. 23. col. 3. sub nu. 16. & facit etiam
l. si qui adulteriij C. de adult. & l. reprehendenda
C. de inst. & subst. & quod scribit ipse Bal. conf.
250. col. 1. lib. 1. & Soccr. in rub. ff. de ver. obl. col.
ult. paulo ante fin. vbi dicit, quod cuius natu-
ra est finis eiusdem sunt, & ea quæ tendunt ad
eum finem per l. Oratio ff. de sponsal. At finis,
intentioque eorum qui hos fructus emunt eis-
que vti fruique volunt, ea est vt statim quam
maturi fuerunt, eos ad eorum vsum decerpant
& ita mobiles faciant, vt proinde furti te-
neantur qui eos à fundo separauerint omnino
contrectandi, d. l. fin. fur. ff. de vsufr. & l. si certa,
& l. si seruus communis §. locauit, & l. inficiando
§. ult. l. Fullo §. 1. ff. de furt. quamuis ea actio pro
solis mobilibus detur, l. quare ff. de vsufr. cap. &
§. quod autem inst. eod. tit. ex quo illud planum
fit hos fructus pro mobilibus censerì,*

Tum postremo, quia non necessario con-
cludit illud argumentum de toto ad partem
glos. in l. 1. §. si ex dodrante in verb. argumentum
ff. de collat. bonor. nec simpliciter quidem sed
secundum quid, vt voluit glos. in l. si quid earum
§. 1. ff. de leg. 3. & horum est bonus text. in l. si
quis aliam ff. de solut. & in l. tutor vergentibus §.
1. ff. de minor & in l. statuliberos, l. 1. §. 1. ff. de
stat. lib. Numquam vero procedit cum est di-
uersa ratio totius, & partis, *l. cum de indebito
vers. sed hoc ita, & ibi Saly. in 4. not. ff. de prob. &
l. sed si lege §. adeo, & ibi glos. in ver. dimidiam
ff. de*

ff. de peti. hered. & l. Papinianus §. sed nec impuberi ff. de inoffic. test. & l. ex mille ff. de enic. & tradit alia quoq; glos. in l. qui hominem in princ. in verb. Titio de solut. Petr. de Bellapert. in repet. l. iurisgent. §. adeo col. 2. in 2. compos. & ibi quoq; Bar. etiam in 2. oppos. Alber. col. 2. vers. item opponit, & etiam recentiores ff. de pact. Cyn. Salyc. & alij in l. cum notissimi §. in his C. de præscript. 30. vel 40. annor. Alber. in l. si plures paulo ante fin. ff. de accus. Card. Flor. Panor. Barb. & Felyn. in cap. pastoralis §. item cum totum ext. de offic. de leg. Corn. conf. 10. col. 4. vers. nec obstat argumentum lib. 3. Dec. in l. cuius effectus ff. de reg. iur. & Euerard. in locis legalibus in loco de toto ad partem, inde videmus fructus pendentes non censerī partem fundi in nonnullis alijs casibus scilicet in extinctione fundi; donati ad effectum insinuationis neque enim fructus ipsi augment extinctionem, l. in adibus §. 1. & l. cum de donatione ff. de don. quod non ob aliud est, quam quod in eo casu est diuersa quepiam ratio. At hic longè est diuersa ratio vtriusq; scilicet fundi, & fructuum, imò verò in fructibus cessat omninò ratio nostræ consuetudinis, quæ est vt bona conferuentur in familia, nam manere non possunt fructus statim perituri, siue eos decerptos, siue intactos in feudo relinquant: cum manere id tantum dicatur, quod durat, l. vl. §. vl. ff. de libe. legat. & cap. quia in omib. in fin. de vsufruct.

14 Et hinc videmus, quod licet feudum vel emphyteusis non possint alienari, vel obligari sine consensu domini per iura vulgata; nec itē accipi in causam iudicati, vt per omnes contra glos. in l. finita §. si de vectigalibus ff. de dam. infec. Possunt tamen eorum fructus vendi, vel donari ad modicum tempus, vel etiam quandiu vixerit vassallus secundum diuersitatem opinionum, possunt item in causam iudicati. vt de primo scilicet alienatione voluit Andr. de Iscr. in cap. Imperialem in princ. & ibi Bald. col. 3. vers. quero nunquid si ex consuetudine, vbi tamen, distinguit Aluar. & Mart. Laud. col. 2. vers. nunquid vassallus & Alex. col. 4. vers. quero an vassallus possit, de prohib. feud. alien. per Feder. vbi dicunt quod licet vassallus non possit constituere vsufructum in feudo, l. arboribus §. vl. ff. de vsufr. potest tamen vendere fructus totius illius temporis, quo fundum apud se facturum est, quia prohibetur vendere rem non prohibetur vendere fructus illius, d. l. codicillis §. instituto ff. de leg. 2. & l. pater in princ. ff. de leg. 3. Item Isernia in cap. eod. tit. de leg. Corr. & in cap. 1. tit. an agna & in Const. Regni incip. Constitutionem diuina memoria in fin. & ibi Affl. conf. 7. vers. item quero vtrum habens Andr. in sum. tit. quib. mod. feud. amitt. §. item queritur an possit vendere ius recipiendi fructus, Alber. in l. mouimenta in fin. C. de leg. Bal. in l. voluntas col. 2. vers. illud certum est C. de fideicom. vbi dicit, quod vassallus potest vendere fructus ad modicum tempus, quia

illud non est alienatio, & in l. vsufructu. col. vl. vers. illud est certum, & ibi Alex. in princ. ff. solut. matri. vbi idem dicit ipse Bal. in cap. donare in princ. titul. qualis feud. alien. potest. Nam non dicitur (inquit) rem alienare qui fructus alienat, argum. d. l. in adibus §. 1. ff. de don. & idem Bald. in cap. 1. §. aut si libellario col. 6. quib. mod. feud. amitt. l. 1. pes illos tex. & l. peo §. prædium ff. de leg. 2. & l. communi diuidundo §. cum de vsufructum ff. communi diuidundo, Rinal. in §. habito col. xj. in paruis, vers. quero cum quid vassallus de probi. seu. alien. per Feder. Alex. conf. 68. lib. 1. & conf. 165. lib. 2. col. 3. & d. conf. 18. col. 2. lib. 4. Ias. in l. filiusfamilias §. diui col. 11. vers. duodecimo limita ff. de leg. 1. in 2. lect. Affl. in Constit. Regni incipit. si quis post litem col. 5. Zasius in epit. feud. par. 10. char. 11. vers. tertia conclusio.

Nec tenendo hanc opinionem obstat, quod 16 verba legati intelliguntur secundum tempus testamenti, l. si ita ff. de aur. & arg. leg. uxorem. §. testamento ff. de leg. 3. Ideò cum tempore testamenti, & mortis adhuc extremata in terris, & non à solo separata inter mobilia non videbatur contineri, l. si cognatis ff. de reb. dub. Capella Tholos. in decis. 190.

Nam respondetur, talia legata regulari 17 cundum tempus testamenti, quia testator legando argentum suum, vestes, uel domos suas non excogitauit se habiturum aliud argentum vestes, uel domos, nimirum si acquisita post testamentum non ueniant, Ruyn. conf. 122. nu. 13. lib. 2. sed si testator tempore testamenti deuinasset, uel cepisset habere illud quoque contineretur, qui habuit ortum à tempore legati propter spem quam habebat, ut illud consequeretur, l. & si non sint, §. quid ergo de auro ff. de aur. & arge. leg. Bar. in l. cetera §. fin. oppos. fin. ff. de leg. 1. & in l. fin. ff. de requir. reis; ita similiter feminata deuinatione patrisfamilias inter mobilia censerī debent, ut per Castr. de quo memor est Rota Auen. apud Laurent in d. decis. 16. in fin. quæ pariter sub nu. 3. quod licet pugnare uideantur iuris regulæ, quod de coniunctis, & accessorij loquitur: Tamen inquit illa, quia, in habitu sperantur fieri res mobiles, & adhuc ordinati sunt isti fructus, & destinati secundum eorum propriam naturam, perinde est, ac si tempore testamenti essent mobiles, argum. tex. in l. fundi §. fin. cum l. seq. ff. de act. empt. si Regulæ detractæ ab ædificio, ut reponatur ædibus accedunt ita quæ sunt in fundo reposita, ut deinde amoueantur, non debent dici esse fundi, argum. à contrario sumpto l. 1. §. 1. ff. de offic. eius cui mandat est iurisd.

18 Item quia quæ destinantur ad unum usum, pro factis habentur, l. si quid earum §. inter emptum ff. de leg. 3. l. & si non sint d. §. quid ergo ff. aur. & arg. leg. Grana enim seruntur terris, vt deinde colligantur, nam, vt ibi perpetuò mancant & sic non debet haberi ratio illo modico tem-

D pori

pori quo fundo fuerunt adiecta, cum parum durauerit, l. si pro parte §. versum ff. de in rem verso.

Quæ oīa considerando tanto magis illa 19 procedere asseuerabam, dum legatum de quo agebatur erat factum Cappellæ Sanctissimi Sacramenti cuiusdam Ciuitatis ad exonerationem conscientiæ pro incertis, & malè ablati, vbi enim de fauore animæ agitur apices iuris non sunt attendendi, tanto magis, quia dum hæc scribo terremotus in hac Ciuitate sunt adeo frequentes, ita vt quotidie illis inesse negare non possum credo propter peccata mea (ne dicam & totius Vrbi) quæ certè Dei respiciens iram ad eò pænitentia, cilicijs, & religioni se dedit, vt speculum, & sanctitatis imago videatur, assistente, in eius Cathedrali Ecclesia loco Apostolorum Dei verbum prædicante Admodum R. P. F. Hacynto à Casali Ordinis Cuppuccinorum, qui hodie in domino requiescit; & respectu Sedis vacantis gubernante tamquam Vicario Generali Illustriss. & Reuerendiss. illo Equite clarissimo, & totius legalis scientiæ optimo genitore D. Aloysio Riccio numquam satis laudato viro, nunc Episcopo Vici Equense.

S V M M A R I V M.

- 1 Quantitas aliqua quando legatur, si postea pars per Testatorem soluitur in vita, censetur ademptum legatum, sed hoc procedit quando legatum est simplex, & non in causam dotis, vt in nu. 2.
- 3 Patre legante quadraginta pro dote, si deinde viuius maritauit filiam cum ducentis, alia ducentum minimè debentur.
- 4 Legatum factum cum taxatione quantitatis numquam diminuitur per adiectionem causæ.
- 5 Fauore legati pro incertis, & malè ablati, si est soluta pars debet repeti residuum.

A R G V M E N T V M.

Legata aliqua quantitate pro incertis, & malè ablati, si postea aliqua pars dictæ quantitatis fuerit inrita per Testatorem soluta, debetur quoque aliud residuum.

P R I V I L E G I V M X V I I.

- 1 **R**egulariter quando aliqua legatur quantitas, si postea pars per Testatorem soluitur in vita, censetur ademptum legatum, vnde si pater legauit filia dotem in testamento, & deinde superuiuens filiam nuptui tradat, & eandem, vel maiorem summam pro dote promittat, legatum censetur extinctum, & cum dote compensatur, l. filia legatorum, cum ibi not. per doct. C. de leg. & l. Lucius la prima ff. de leg. 2. prout in specie affirmant Socc. Iun. conf.

79. num. 18. lib. 3. Ruyn. conf. 81. sub num. 7. lib. 2. Surd. conf. 119. num. 10. & seq. lib. 1. Phann. de lucro dot. glos. 8. num. 83.

- 2 Quæ sanè conclusio procedit etiam si legatum esset simplex, & non in causam dotis, prout ex magis communi DD. opinione tutantur, Ias. in l. huiusmodi §. cum pater num. 16. & seq. ff. de legat. 1. Menoch. in tract. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 109. num. 24. Anna qui alios citat concordantes conf. 91. num. 5. & seq.
- 3 Quod si pater legauit quadringentum pro dote, & deinde viuius maritauit filiam cum ducentis, alia ducentum minimè debentur, ita quod residuum nullatenus potest peti iusta Dyn. sententiam in dict. l. Lucius ff. de leg. 2. vbi etiam Imol. Cast. & Cuman. Imol. in cap. filius extra de testam. & in dict. l. huiusmodi §. cum pater ff. de leg. 1. quorum sanè opinioni non aduersatur regula tex. in dict. l. Lucius in fin. vbi permittitur petitio residui, quia ibi legatum relictum erat absque causa, sed isti loquuntur in legato pro dote.
- 4 Contrarium tamen tutantur Oldr. in cit. l. Lucius, Ancher. d. cap. filius, Angel. Bald. Iacob. Castr. & Salyc. in l. filia legatorum C. de leg. qui tenent filiam posse petere residuum, ex eo, quia legato facto cum taxatione quantitatis numquam diminuitur per adiectionem causæ, l. creditor, & l. si inter ff. mand. l. Lucius ff. de aliment. leg. & hanc esse communem DD. vocem testatur Ann. dict. conf. 91. adde Præs. de Franch. decisione 422. num. 6.
- 5 Quidquid tamen sibi ipsis contradicant Doctores in hoc casu, tu tamen intrepidè firma, quod fauore ligati pro incertis, & malè ablati, si fuerit aliqua quantitas pro tali causa legata, & deinde Testator superueniens aliquam partem soluerit, debetur quoque aliud residuum, ita quod non censetur per solutionem partis reuocatum residuum, ad instar quādo quis legat mille pro dotanda cappella, & de inde superuiuens eam dotauerit cum ducatis quingentis, eo decedente non mutata voluntate debetur residuum vsque ad integrā quantitatem legatam, vt fuit originalis opinio Iacobini in dict. l. filia legatum num. 5. quem sequitur Couar. in cap. officij num. 10. in fin. de testam. & Ann. dic. conf. 91. num. 19. & modernè post hæc scripta visus Paschal. in tract. de patr. potest. part. 2. cap. 6. num. 38. iuxta quorum sententiam requisitus de voto respondi in causa Ioan. Felicis Sallani hæredis Magnif. Pauli Emilij Ronchegalli, qui legauerat ducentos aureos pro ædificanda quadam cappella sub titulo, & inuocatione Constantinopolis, & deinde viuens impenderat centum viginti aureos, dixi consutus posse peti residuum ab Oeconomis dictæ Cappellæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Statutum vt delegatis soluatur Gabella non cōprehendit legata pro incertis, & malè ablati.
- 2 Statutum quod delegatis ad pias causas soluatur duo denarij pro libra, non valet, sed pro oneribus respicientibus causam piam potest cogi, vt in nu. 3.
- 4 Idem est vbi imponeretur gabella pro reparanda Ecclesia, vel pro liberanda Ciuitate ab aliquo morbo contagioso Idem est quando imponeretur pro manutenendo studio in Ciuitate, vt nu. 5.
- 6 Priuilegium l. si quis Decurio C. de decur. lib. 10 quando non procedat.

A R G V M E N T V M.

Legata pro incertis, & malè ablati non comprehenduntur substatuto quod de legatis soluatur Gabella.

PRIVILEGIUM XVIII.

- 1 **R**egula fit quod statutum, vt delegatis soluatur Gabella, non compræhendit legata pro incertis, & malè ablati, Bald. in l. si seruo ff. de hæred. inst. Brunor. à sole in suo compend. resolut. in verbo Gabella Corset. in suis singul. in verb. statutum il 18. Rustic. de fideicom. lib. 2. cap. 3. num. 6. Carocc. decis. 7. num. 10. quoniam huiusmodi legata nullum debent agnoscere onus.
- 2 Quinimò asseuerant infra citandi Authores, nec esse validum statutum, quod de legatis ad pias causas soluatur duo denarij pro libra, Burr. conf. 40. & 45. Felin. in cap. Ecclesia Sancta Maria num. 94. de constit. Abb. conf. 25. lib. 1. Masc. de gener. stat. interpr. concl. 1. n. 22.
- 3 Licet pro oneribus respicientibus causam piam, quilibet possit cogi ad solutionem gabellæ, etiam si sit priuilegiatus, & alias immunis, si quidem conclusio illa, vt priuilegiati, & exempti à solutione Gabellarum non possint cogi à gabellotis, non procedit, neque locum habet, quando onus imponitur pro causa, quæ respiceret pietatem, vt pro satisfaciendo prædicatori, vel pro soluendo Medico, Bellamer. conf. 47. num. 1. Burfat. conf. 16. num. 23. lib. 1. Natta conf. 311 num. 4. lib. 2. Causal. decis. 44. nu. 10. Aluar. in spec. iur. pontif. cap. 35. vers. & dicitur munus, Remigius de Gonn. in tract. de caritat. subsid. q. 62. num. 37. Capra regul. 96. nu. 18. Guttier. alleg. 10. nu. 2.
- 4 Idemque esset vbi Gabella imponeretur pro reparanda Ecclesia, Aloys. de Leo in auth. cassia num. 19. C. de sacrosanct. Eccles. Surd. conf. 62. num. 12. vt pariter quoties Gabella imponeretur pro liberanda ciuitate ab aliquo morbo, seu contagio, vt puta à peste Duen. regul. 100. fallax. 17. Pnt. in tract. de reintegr. fend. cap.

14. num. 26. vbi loquitur de Ecclesia, Menoch. conf. 800. num. 21. Sfort. Odd. conf. 746. num. 4. lib. 1. Decian. conf. 14. num. 24. lib. 1. Causal. dic. decis. 44. num. 100. vbi etiam, quod pietatem respicere dicitur quando gabella imponeretur pro manutenendo studio in Ciuitate, quod etiam approbarunt Rimin. Iun. conf. 574. num. 4. lib. 5. & alij supra allegati, & ratio est, quia causa studiorum fruitur priuilegijs Ecclesiarum, & clericorum, illisque equiparantur, Bald. & Ias. in l. 1. ff. solut. matrim. Lutius in tract. de priuileg. scholar. priuileg. 2. per tot.
- 6 Quare meritò priuilegium l. si quis decurio C. de decur. lib. 10. concessum patribus habentibus duodecim filios, non habere locum, in illis oneribus, quæ pestis, vel belli causa imponuntur, cum ab eis nemo immunis, & exemptus censeatur, tradiderunt Burfat. conf. 16. num. 51. lib. 1. & Theff. lib. 1. quest. forens. q. 13. n. 5. quos refert, & sequitur Eruditissimus D. Marchio Corleti olim Regens Constantinus in suis comment. ad tres libros Codic. d. l. si quis decurio nu. 44. vbi inter cæteras limitationes hanc precipuè adducit, atque reponit.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando Testator mandat dari mille pro malè ablati, si non appareant tot malè ablata superfluum quod debetur, sed vide nu. 2. & 3.

A R G V M E N T V M.

Legatis mille aureis pro malè ablati, si non sint tot malè ablata residuum non debet remanere penès hæredem, sed erogatur in pium vsum.

PRIVILEGIUM XIV.

- 1 **R**egulam firmo, quod quando Testator mandauit dari mille pro malè ablati, deinde non apparentibus tot malè ablati, superfluum quoque erogabitur in pium vsum pro anima Testatoris.
- 2 Quamuis Butrig. & post eum Bald. fingendo casum in testatore, qui mandauit distribui in pios vsus mille pro tot malè ablati, si deinde non appareant superfluum deberi hæredi concludat, nisi aliter testatoris voluntas fuerit putata quod in aliam causam conuerterentur, & videtur in eadem residere opinione Genuens. in pract. eccles. q. 526.
- 3 Sed ego à firmata regula minimè recedo, nam cum testator firmauerit certam summam pro malè ablati, tantam esse præsumendum, est sufficit enim assertio testatoris, nec aliundè probanda sunt malè ablata, vt infra in eodem opusculo firmatum fuit particulari priuilegio. Quare caueant exequutores testamenti fortè dati in contrariam inclinare partem sed

omnia erogent in beneficium pauperum, vel alterius piæ causæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Donationes factæ pro exoneratione conscientie, vel pro malè ablati debent denunciari per Notarios loci, quæ denunciatio debet fieri infra quindecim dies.
- 2 Legata facta Hospitalibus, & alijs locis debent denunciari per Notarios infra mensem.
- 3 Terminus vnius mensis currit à die publicationis ad denunciandas dictas dispositiones, sed de faciendis constituitur tantum terminus quindecim dierum.
- 4 Legatum quod est factum alicui Hospitali, quod multum distaret à loco vbi residet Notarius duplicatur terminus dicto Notario ad denunciandum.
- 5 Legata pia denunciari possunt à quolibet de populo.

A R G V M E N T V M.

Donationes factæ pro incertis, & malè ablati infra quindecim dies à tempore stipulationis locis, quibus factæ sunt, per Notarios denunciari debent legata autem infra idem tempus à die aperturæ testamenti.

R I V I L E G I V M XX.

- 1 **R**egula sit in hoc nostro Regno Neapol. quod donationes factæ pro exoneratione conscientie, vel pro malè ablati, debeant denunciari per Notarios locis quibus factæ sunt infra quindecim dies à tempore stipulationis, & si fuerint legata, siue fideicommissa, aut codicilli infra idem tempus, & terminum à die aperturæ testamenti notificare debent locis, quibus relicta sunt, ita cautum est in prag. 1. sub rubr. de legatis pijs, quæ quidem fuit confirmata ab Illustrib. & Excellentiss. Comite, Mirandæ Regni Prorege per aliam pragmaticam situatam in rubric. de Notarijs, & propriè est finalis, vt testatur Rquit. in comment. ad citat. prag. 1. in princ.
- 2 Et quamuis nouissimè Horatius Viscontus in suis conclus. iur. in verb. legatum licet alicui factum sit fol. 158. col. 1. vigore dictæ prag. 1. editæ per Eminentissimum Cardinalem de Granuela, asserat infra mensem debere Notarios legata facta Hospitalibus, & alijs pijs locis denunciare.
- 3 Tu tamen Regnicola aduerte, nè erres, nam pragmatica illa, dum assignat mensem Notarijs ad denunciandum donationes, legata, fideicommissa, & dispositiones, loquitur de donationibus, & alijs dispositionibus factis per prius, & illis pragmatica dat terminum vnius mensis à

die publicationis ipsius ad denunciandas præfatas dispositiones, sed de faciendis constituit tantum terminum quindecim dierum.

- 4 Benè verum velim notes pro coronide, quod si legatum esset factum alicui Hospitali, quod multum distaret à loco vbi residet Notarius (vt puta esset factum legatum Regij Ecclesiæ Ciuitatis Gaetæ) tunc hoc distantia loci, esset multiplicandum tempus Notario ipso, ita quod licet infra terminum quindecim dierum non denunciasset Oeconomis dictæ Ecclesiæ legatum factum excusaretur Notarius quousque videbitur arbitrio boni viri, & sic Iudicis.
- 5 Nec desinans obseruare, quod de iure communi legata pia denunciari possunt à quolibet de populo Bald. in l. nulli num. 13. C. de Episcop. & cleric. Surd. de aliment. tit. 3. q. 8. num. 4. vbi etiam, quod quilibet de populo potest implorare iudicis officium, per quod exequutor cogatur voluntatem testatoris exequutioni mādare, ex Roman. conj. 69. num. 3. sicque pariter firmat fauore alimentorum, vt videre poteris.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum fundi, domus, vel alterius rei censetur reuocatum ex ipsorum alienatione voluntaria, quæ conclusio procedit etiam si donaretur res legata num. 2.
- 3 Ex alienatione rei legata, præsumitur reuocatio quamuis legatum esset factum piæ causæ.
- 4 Res legata pro exoneratione conscientie, & pro malè ablati non censetur adempta si alienetur.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro incertis, & malè ablati, per alienationem rei legatæ non censetur reuocatum.

P R I V I L E G I V M XXI.

- 1 **R**egulariter legatum fundi, domus, vel alterius rei censetur reuocatum ex ipsorum alienatione voluntaria §. si rem instit. de legat. l. rem legatam ff. de adimend. leg. l. fideicommissio §. si rem ff. de leg. 3. Menoc. de præsumpt. lib. 4. cap. 167. firmans præsumpt. 37. num. 13. lib. 3. alienationem voluntariam cognosci quando testatori nulla necessitas vrget alienandi, & tamen alienat.
- 2 Quæ sanè conclusio procedit, etiam si donaretur res legata, glosan d. §. si rem instit. de leg. in verb. alienauerit, quinimò etiam si alienatio esset inualida, Mascard. de prob. conclus. 1280. n. 93. Surd. de aliment. priuileg. 21. num. 2. tit. 8. Mantie. de coniect. vltim. volun. lib. 12. tit. 6. num. 2. & etiam si alienatio esset facta cum pacto de retrouendendo, Gomez variar. resol. tom. 1. cap. 12. in tit.

in tit. de leg. fol. 132. de quo memor est *Præf. de Frauch. decis. 183. nu. 2.* nisi tamen tempus adiectum in tali pacto adhuc non esset elapsum, *Ludovic. decis. Perus. 23. dub. 2.*

3 Et ex rei legatæ alienatione reuocationem præsumi asseuerant infra citandi Doctores procedere, quamuis legatum esset factum piæ causæ, nam hoc non obstante per ipsius rei legatæ voluntariam alienationem reuocatum, cēsetur vt consuluunt *Natt. conf. 613. & scribunt Fusc. in singul. iur. lit. L. plenè Mascard. de probi. dic. concl. 1280. nu. 102. cum seq. Menoch. de præsumpt. dic. cap. 167. num. 17. Mantich. de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit. 6. num. 5. Sund. de aliment. dic. priuileg. 21. vbi tractat si legatum pro alimentis factum super aliqua re, si voluntariè alienetur censeatur reuocatum, & quid si postea recuperetur.*

4 Benè uerum ubicumq; legatū alicuius rei esset factū pro exoneratione conscientiæ, & pro malè ablati, tunc licet res ipsa voluntariè alienetur, non per hoc censeatur ademptum legatum, quia vt alias dictum est, tale legatum est onerosum, & ideo detraheretur vt es alienum, certumque est, quod reuocatum non censeatur legatum per alienationem ubicumque legatum fuit factum ex titulo oneroso, *Cephal. conf. 379. num. 49. Simon de Petr. de interp. vltim. volunt. lib. 4. num. 9. Alex. conf. 169. nu. 4. & seq. lib. 5. Gabr. conf. 103. nu. 4. lib. 1. Menoch. conf. 154. num. 5. lib. 3. quos refert, & sequitur Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 251. quo in loco plenissimè explicat quando legatum censeatur reuocatum per alienationem rei legatæ voluntariam, siue necessariam pignorationem, locationem ad longum tempus constitutionem vsufructus, vel census permutationem exactionem debiti spōtè, vel coactè factam, aut receptionem in solutum, & in similibus casibus, de quo pariter vltra allegatos Authores poteris videre *Costā in tract. de portione rati quæst. 232. & Ludovic. conclus. 24.**

S M M A R I U M.

- 1 Statutum prohibens mulieres minores, & similes, contrahere nisi cum præsentia duorum coniunctorum, non procedit quando donans pro exoneratione conscientiæ ob incerta; & malè ablata.
- 2 Mulier donans pro eleemosyna pauperibus vel pio loco, ladi non potest.
- 3 In causa pia statutarie solemnitates minimè sunt necessariæ, sed num Statutum hoc procedat in oblatione facta Ecclesiæ nu. 4.

A R G V M E N T V M.

Contractus factus à muliere, vel alia persona prohibita contrahere absque aliqua solemnitate valet si fuerit factus pro malè ablati,

& incertis pro exoneratione conscientiæ; quamuis solemnitas à statuto requisita non fuerit seruata.

PRIVILEGIUM XXII.

1 **R**egula sit quod si forte in aliqua Ciuitate (prout in Alma Vrbe) vigeat statutum, vt Mulieres minores, & similes personæ nō valeant contrahere nisi cū præsentia duorū coniunctorū, & mulier donet aliquam pecuniæ quantitatem pauperibus, vel alicui loco pio pro exoneratione suæ conscientiæ ob incerta, & malè ablata, quamuis in tali cōtractu non fuerit seruata solemnitas interuentus duorum propinquorum iuxta statuti mandata, non per hoc rescindi potest contractus donationis factæ.

2 De qua quidem regula dubitandum non est, cum ratione non careat, si quidem dum mulier, siue alia similis persona donat pro tali causa pauperibus, vel pio loco, non læditur, prout ratio finalis statuti dicitur, cum elemosyna vtilissima sit ad præsentem, & futuram vitam, ad *tex. in §. 1. vers. nam corporalis 42. dist. camq. faciens non solum abundantiam fructuū recipit, sed etiam sanitatem corporis, & animæ consequitur cap. decima 16 q. 1. tanto magis quia donatio facta pro incertis, & malè ablati, non dicitur facta in vim elemosynæ, sed potius in debiti solutione, & oneris disgrauiamen vt pluries alias diximus.*

3 Vltra quod generaliter in causa piæ statutarie solemnitates minimè sunt necessariæ *glos. in l. si quis Titio ff. de leg. Bart. in Lucida inde alimen. legat. Corn. conf. 38. in fin. lib. 3. & voluit Rota Toletana pecuniaria 26. Ianuarij 1590 coram R. P. Perusino, & alias in Romana dotis 29. Maij 1602. coram R. P. D. Ottembergo, vbi late discutitur quando statutum generaliter loquens comprehendat causam dotis.*

4 Vnde videmus quod tale statutum nō procedit in oblatione facta Ecclesiæ, quia si mulier, vel minor offerat se sua bona, vel tantum sua bona non requiruntur solemnitates huiusmodi statuti; nam si offert se, & sua alicui loco pio est actus spiritualis, super quo statutum non potest disponere, si verò offerat solum bona, est deuotio, in qua locus pius est privilegiatus *Abb. in cap. relatum, & ibi Add. de testam. Bald. in l. generali C. de sacrosanct. Eccles. Dec. in cap. præsentia num. 35. de probat. Viuius in sua Sylua commun. opin. concl. 796. vbi communi DD. voce testatur Gratut. theorem. iur. 25. num. 37. vbi sic firmat in contractu facto à minore, vel muliere cum Ecclesia, vel alio pio loco, & in quocumque alio contractu ad pias causas testimonium perhibens de magis cōmuni scriptorum sententia, *Felyn. in cap. quæ in Ecclesiærum num. 71. de constitut. Cephal. conf. 109. num. 18. lib. 1. Veral. decis. 194. part. 3. Carpan. in statut.**

tut. *Mediolanen. cap. 328. nu. 111. Boccac. in Const. Marchia glos. 8. nu. 48. Tiraq. qui alios concordantes coaceruat de leg. connub. glos. 8. nu. 162. licet ibid. nu. 165. multos allegando pro contraria parte illos fouet, & comprobat pluribus rationibus vsque ad nu. 173. vt ibi videre poteris.*

Quare merito nouissimè *Gratian. discip. forēs. lib. 5. cap. 831.* firmavit recognitionem bonæ fidei pro exoneratione conscientia potuisse fieri per mulierē absque solemnitatibus, iuxta notata per *Præsid. de Franch. dec. 237. n. 2. & 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Legata facta pro incertis, & malè ablati tenent quamuis nō constet nisi ex testatoris assertione.
- 2 Bart. & alij dicunt, quod legata facta pro incertis, & malè ablati debent constare per testes vel instrumenta.
- 3 Satis durum videtur ea quæ in conscientia hominis consistunt testibus probanda esse.
- 4 Quæ dependent à conscientia alterius statur eius dicto.
- 5 Assertioni miserabilium personarum eligentium forum se perhorrescere potentiam aduersariorum statur.
- 6 In his quæ dependent ab animo statur simplici dicto cuiusque in foro conscientia.
- 7 Donatio ob merita requirit probationem meritorum.

A R G V M E N T V M.

Legata pro incertis, & malè ablati debentur quamuis malè ablata aliter non consent quam testatoris assertione.

P R I V I L E G I V M XXIII.

- 1 **R**egulam firmo omninò deberi legata facta pro incertis, & malè ablati, quamuis talia mala ablata aliter non consent, nisi ex ipsiusmet testatoris assertione, vt patet ex *Carroc. decif. 7. n. 13.*

- Et licet non desint contrarium tenentes, qui firmarunt, malè ablata debere constare per testes, vel instrumenta vt fuerunt *Bart. in l. qui uxori ff. de aur. & argen. leg. & in l. 1. col. 7. vers. tertio quæro C. de sacrosanct. Eccles. vbi Bald. in repet. q. 9. col. pen. Alex. conf. 46. nu. 17. vol. 1. & conf. 17. lib. 4. Rol. in tract. de lucr. dot. q. 80. nu. 7. Cost. in tract. de scientia cent. 2. dist. 2. nu. 29. Peregri. de fideicommissis art. 4. sub nu. 14. Laurent. decif. Auenion. 105 qui omnes affirmant talia malè ablata, & incerta esse probanda aliter quam per assertionem testatoris.*
- 3 Tu tamen potius stabili ratione, quam Doctorum numero contentus non recedas à regula, nam durum satis videtur ea, quæ in conscientia hominis consistunt, & absque testibus

plenius committuntur testibus probanda esse, & grauare (si nam probetur) defuncti conscientiam prout ita in nostris proprijs terminis post hæc scripta visus tutatur nouiter *Giur. in consuet. Messan. cap. 2. glos. 12. part. 1. nu. 15.* vbi dicit, statutum suum huic difficultati occurrere, & ideo mandari, vt credendum sit testatori absque testibus.

- 4 Quæ quidem opinio confirmatur ex illo iuris axiomate, vt quæ dependent à conscientia alterius statur eius dicto, *Bald. conf. 423. col. 1. Alban. conf. 60. nu. 7. Alex. conf. 16. latè Illustrissimus Riccius magno cum populi Neapolitani applausu Archiepiscopalis Curia Vicarius generalis, & deinde Episcopus Vici Equensi decif. eiusdem Curia 4. part. 1. Nam certior probatio, quam per assertionem eius in cuius animo qualitas consistit haberi nequit §. alia instit. de ass. l. si cui §. idem ff. de accus. Bar. in l. inter omnes §. recta ff. de furt. & ideo, quæ in animo consistunt curata assertionem, probantur *Roman. conf. 76. nu. 5. Seraph. in tract. de priuil. in am. priuil. 1. Mascard. de prob. concl. 954. nu. 5.* & in ijs quæ ab animo alicuius dependent, siue si in affirmatiua, siue si in negatiua eius assertioni statur gl. communiter recepta in cap. significasti il primo ext. de homic. *Hercul. qui alios adducit concordantes in tract. de negatiua proband. nu. 375. Pacian. de prob. lib. 1. cap. 39.**
- 5 Quare merito in prax. elect. variat. fori. q. 2. sect. 1. firmauimus standum esse assertioni miserabilium personarum eligentium forum, qui dicunt, perhorrescere potentiam aduersariorum sequuti sententiam *Affl. & Foller. in const. statuimus, Rot. in antiq. decif. 23. de prob. & in nouis decif. 3. de rescript. & Trentaciuq. var. resol. lib. 2. resol. 2. nu. 14. de citat. tom. 1. de quo iuramento per horrescentia plura nouiter Carleual. de Iudic. disp. 2. quæst. 6. nu. 629. sect. 7.*
- 6 Quinimò in his quæ dependent ab animo statur simplici dicto cuiusque in foro conscientia cap. si vero de sentent. excomm. vbi *Felyn. Valer. in different. inter vtrumq. forum in verb. instrumentum diff. 1.*
- 7 Quamuis donatio ob merita requirat probationem meritorum *Nauarr. in summa cap. 17 nu. 145. idem Valer. in verb. donatio differ. 1. Clar. in §. donatio q. 3. nu. 2. Cardos. qui alios citat concordantes in prax. Iud. & Aduoc. in verb. donatio nu. 7. Franc. Stephan. in decif. 26. vbi tractat quando merita donationi inserta, à donatario probanda sint, Valasc. dec. 55. nu. 5. Mantie. de tac. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 15. nu. 41. Bellac. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 32. nu. 174. & seq. Mantie. de tac. conuent. lib. 13. tit. 15. nu. 41.*

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio excedens summam quingentorum aureorum debet insinuari.
- 2 Do-

- 2 Donatio fauore pia causa valet, licet insinuatione vallata non reperiatur, & præsertim fauore donationis facta pro incertis, & malè ablati, vt in nu. 3.
- 4 Donatio prædicta præsumitur facta pro exoneratione conscientie.
- 5 Pater donans filio summam ascendentem ad legitimam ex causa dictæ legitimæ videtur dari ad sui exonerationem.

ARGUMENTVM.

Donatio pro incertis, & malè ablati excedens summam quingentum aureorum valet, & si fuerit facta absque insinuatione.

PRIVILEGIUM XXIV.

- 1 **R**egula est, quod donatio excedens summam quingentorum aureorum debeat insinuari vt in l. sancimus, & in l. penul. vbi glos. C. de donat. adeo quod si absque illa fuerit facta non valet Gom. de contract. cap. 4. num. 6. Clar. in §. donatio qu. 7. Capoll. cautel. 33. etiam si insinuationi expresse renunciatur, vt per Guid. Pap. cons. 33. & per Rebel. de oblig. iustit. part. 2. lib. 18. qu. 6. lib. 6. Gom. loco cit. qui dicit communem nisi tamen adesset iuramentum Castr. in l. si quis pro eo ff. de fideiuss. Corn. cons. 69. lib. 2. Clar. qui de communi testatur dict. §. donatio qu. 18. Seraph. decis. 472. Molf. in summ. tract. 12. de contract. c. 17. nu. 50.
- 2 Tamen fauore piæ causæ benè valet huiusmodi donatio licet insinuatione vallata non reperiatur, Spec. in tit. de instrum. edit. §. porro vers. item nota, latè Tiraq. in tract. de pia causa priuileg. 124. Gabr. concl. 1. de donation. Portius concl. 15. lib. 1. Rym. de donat. §. 2. num. 96. & seq. Azor. instit. moral. lib. 11. cap. 7. par. 3. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 13. tit. 38. Thomas qui alios adducit de vltim. volunt. tract. 10. lib. 2. cap. 115. Santarel. variar. resol. quæst. 69. num. 4. Faber. decis. 12. de donat. Barbos. plures cum lams de iure Ecclesiast. vniuers. l. 3. cap. 13. nu. 22. Genuens. in practicab. Eccles. q. 296. vbi etiam loquitur in donatione facta Ecclesiæ.
- 3 Ergo tanto magis fatendum est fauore donationis factæ pro incertis, & malè ablati, prout sic in puncto modernè scribit Giurb. in commen. ad consuetud. Messan. glos. 12. cap. 2. par. 1. num. 11.
- 4 Pro cuius opinionis corroboracione confert, nam huiusmodi donatio facta pro tali causa, videtur facta pro exoneracione conscientie, & sic quoad purificationem in foro poli, certumque est, talem donationem simpliciter factam valere in foro interiori, sicareat insinuatione, vt constat apud Valer. in differ. inter vtrumque forum in verb. donatio different. 8. vers. in foro verò conscientie.
- 5 Hinc videmus, quod cum pater donans fi-

lio summam ascendentem ad legitimam ex causa dictæ legitimæ, videatur dare ad sui exoneracionem, quamuis non ex causa de præsentis, sed in futurum obligatoria, propterea non requiritur in tali casu insinuatio, Rebuff. ad constit. Gallic. in tit. de donat. art. 1. glos. 1. nu. 33. Palaz. de maior. Hisp. q. 23. num. 14. part. 1. Peregr. cons. 76. num. 34. vol. 1. ex Bald. in l. illud q. 3. C. de sacrosanct. Eccles. nouiter Giurba ad consuet. Messan. cap. 1. glos. 12. num. 17. vers. tertia, fuit, quoniam filius in legitima est creditor, l. cum ratio ff. de bon. damn. Curt. Sen. cons. 13 nu. 15. Ias. in l. licet C. de pact. nu. 6. Gayl. obser. 119. num. 4. lib. 2. Berlicch. nouissimè in decis. 110. num. 3.

SUMMARIVM.

- 1 Fructus rei legatæ non pertinent ad legatarium nisi qui collecti sunt post aditam hereditatem.
- 2 Fructus rei requiritur dominium.
- 3 Fructus rei legatæ pro incertis, & malè ablati debentur à die mortis testatoris.
- 4 Hæres sciens rem aliquam mihi esse legatam, debet mihi restituere fructus eius à die mortis testatoris obuinentes.
- 5 Fructus rei legatæ hereditate iacente pertinent ad legatarium.
- 6 Legatarius partem rei legatæ acceptare, & partem repudiare non potest.
- 7 Voluntas testatoris scindi non potest.
- 8 Legatarius, vbi plures res ei sunt relicte potest vnam earum acceptare, & alteram repudiare nisi legatum sit factum sub nomine vniuersali peculij, suppelletilis, & similium.
- 9 Habens electionem, si vnam rem acceptat, alteram repudiare tenetur.
- 10 Fructus rei legatæ ante acceptationem ad legatarium non spectant, nisi res fuerit propria testatoris, quo casu fructus illi debentur à die aditæ hereditatis, etiam ante acceptationem, nisi legatum sit conditionale. num. 11 & 12.
- 13 Legatum conditionale non transit in legatariū nisi purificata conditione.

ARGUMENTVM.

Fructus rei legatæ pro incertis, & malè ablati debentur à die mortis Testatoris.

PRIVILEGIUM XXV.

- 1 **R**egulariter fructus rei legatæ non pertinent ad legatarium nisi illi, qui collecti sunt post aditam hereditatem, vnde si Testator legat fundum plenum fructibus, & isti percipiuntur ante aditam hereditatem non debentur l. si tibi homo §. cum seruus ff. de leg. 1. l. quod seruus ff. de leg. 2. Bart. in l. omnia in princ. nu. 4. ff. de leg. 2. & esse communem ait Ias. in l. seruo legato ff. de leg. 1. Lopcz in l. 37. tit. 9. par. 6. glos. verb.

verb. los fructos, Padill. in l. eam quam nu. 81. C. de fideicom. Menchac. de success. creat. §. 21. num. 125.

- 2 Cuius conclusionis ratio est, nam fructus rei sequitur dominium, l. ex diuerso, & l. in fundo ff. de rei vendic. Angel. conf. 55. Eugen. conf. 8. num. 61. tom. 1. Ludou. decis. Lucens. 7. num. 6. Anna alleg. 104. nu. 5. Menoch. de præsump. lib. 3. præf. 20. nu. 55. veluti accessorij dominij rei, l. fructus, & l. non solum §. meum, & l. herennius ff. de vsur. cum alijs de quibus in lib. 1. quæst. forens. cap. 5. nu. 11. & 12. vbi subeat videre, & ante aditam hæreditatem dominium non transit in legatarium, l. à Titio ff. de furt. glos. in l. Herennius ff. de vsur. & in l. fin. C. eod. tit. Barbof. in l. diuortio in princ. par. 2. nu. 82. ff. solut. matr. vnde per multa concludit D. Ricc. decis. 282. par. 4. pænam appositam in Concilio Trident. sess. 25. can. 9. de refor. editam contra patronos ingerentes se in beneficijs iuris patronatus locum habere contra gerentes se in fructibus ipsorum beneficiorum, quod habui in fæcto in causa nonnullorum de Rotundis.

- 3 Tamen vbi cumque legatum esset factum pro malè ablatis, & sic pro exoneratione consciētiae, tunc mihi persuadeo deberi fructus rei legatæ legatario à die mortis testatoris, & sic ante aditam hæreditatem, quia dicta aditio requiritur ex subtilitate iuris, quæ in foro animæ & aequitatis, non attenditur, cum apices iuris non currantur in foro conscientie, quinimò nec admittuntur, neque excusant, Arch. in cap. scriptum 6. quæst. 3. Dec. in cap. dilecta de confr. vtil. Viu. dec. 60. nu. 10. cum alijs de quibus apud Valer. in differ. inter vtrumque forum in verb. iudicium differ. 3.

- 4 Tum etiam si legatum debetur mihi à morte testatoris, cur etiam non debebitur fructus ipsius, argum. tex. in l. quæsitum ff. de acquir. rer. dom. vbi si hæres sciat rem aliquam mihi esse, legatam, debet mihi restituere fructus eius à die mortis testatoris obuencientes, per regul. tex. in l. certum C. de rei vend.

- 5 Vltra quod non desunt Authores simpliciter Scribentes, quod fructus rei legatæ hæreditate iacente pertineant ad legatarium, vt fuerunt, glos. in l. aquis, & in l. herennius ff. de vsur. & in l. fin. C. eod. tit. Socci. Iun. conf. 182. num. 22. vol. 2. Gualdens. in tract. de arte testand. tit. 7. cant. 11. Guttier. lib. 2. præf. quæst. cap. 33. Gom. tom. 1. var. resolut. cap. 12. nu. 22. & alij plures, quos coaceruat Cenall. in lib. præf. quæst. commun. cont. commun. q. 79. nu. 7.

Sed an, & quando fructus rei legatæ ante acceptionem legatario debeantur, declarat Mariscot. variar. resolut. lib. 2. cap. 69. per hæc verba.

In ore omnium posita est illa iuris conclusio, quod legatarius rei legatæ partem, acceptare, & partem repudiare minimè potest l. le-

gatus pro parte ff. de leg. 1. l. minimè de leg. 2. idem est in hæreditate l. 1. & 2. de acqu. hæredit. l. quidam elogio de iur. deliberand. Ratio est quia voluntas defundi scindi non potest, l. eum qui pro parte ff. de his quibus, vt indig. l. nam absurdum ff. de Bon. libertor. Et istud quidem obtinet, quando vna legatur, secus si plures legantur quia tunc non censetur vnum legatum sed plura, quocirca legatarius, vnam rem acceptaret, & alteram repudiare poterit, nisi sub nomine uniuersali legatum sit factum, veluti si quis leget suppellectilem argentum seu peculium hoc enim casu, legatum etiam si plures res contineat, tamen vnicum est, nec poterit legatarius rem vnam acceptare spræta altera

- 9 l. quoties plures ff. de legat. d. In legato autem, alternatio, legatarius habens electionem potest rem vnam acceptare, & aliam repudiare tenetur l. si illud, aut illud ff. de leg. 2.
- 10 Sed dubium, est an fructus rei legatæ ante acceptionem, ad legatarium spectant, & dicendum est non spectare, nisi res fuerit propria Testatoris, & cuius recta via potuerit transferri dominium, quia tunc fructus illius à die aditæ hereditatis, legatario debentur, etiam ante acceptionem per tex. in l. Herennius la prima ff. de rerum dom. n. Bal. in l. 1. nu. 2. ver. 2. appono C. de vsuris, & fruct. legat. Aret. in l. cum res legata, nu. 1. vers. sic 2. nota ff. de leg. 1. vbi Iason. nu. 9. vers. tertio diligenter Ruin. conf. 50. num. 10. vers. & vbi legatum, lib. 2. Socci. Iun. conf. 182. nu. 21. vers. quibus sic stantibus lib. 2. Couar. lib. 1. var. resolut. cap. 9. num. 5. vers. sic illud profe. fto.

- 11 Vnde si res fructifera legetur, ad effectum, constituendi dotem si uisus, etiam debet tenuit Rot. in vna præmissa hæreditatis die 1. Februarij 1580. coram Vicecomite, & faciunt decisiones Cesar. de Grass. 1. & 2. de vsur. quod procedit licet mulier non dum acceptauerit legatum sibi factum ratione dotis, quia sufficit, quod non repudiavit, vt ratione domini, quod ad illam pertransiuit à die aditæ hæreditatis interim, donec repudiet fructus debeantur etiam ante acceptionem l. apud Iulianum alias est l. cum seruis §. 1. vbi Bal. nu. 2. in fin. Paul. de Castr. nu. 3. & communiter Doctores ff. de leg. 1. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 9. nu. 5. vers. nam licet legatarius limita nisi legatum esset conditionale, nam pendere conditione non debentur fructus ex quo dominium, est hæredis Couar. vbi supra num. 5. circa medium, nam conditionale legatum non transit nisi à die purificatæ conditionis Ias. in l. 1. ff. de legat. 1. nu. 115. vers. 5. nu. 126. vers. vlt. & ita tenuit Rota in una Romana Bonorum de Ceulis 25. Maij 1601. coram Penia.

S V M M A R I V M

- 1 Donatio potest à donatore ob donatarij ingratitudinem renocari. 2 Clau-

- 2 Clausula Notariorum promittentium etiam prætenu ingratitudinis, dicitur superflua.
- 3 Possessor maioratus ingratus perdit illum ut etiam patronus ingratus Ecclesiæ perdit ius patronatus, nu. 4.
- 5 Legitimation filij potest à patre reuocari propter ingratitudinem in ipsum ab eo commissum.
- 6 Ingratitudinem remissam per patrem adhuc filium incapacem remanere iuri succedendi ait Molin.
- 8 Nominatus in emphyteusim ob ingratitudinem, amittit feudum, ut in nu. 7.
- 9 Donatio facta alicui Hospitali pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientie propter ingratitudinem reuocari non potest, Idem procedit in donatione causa dotis, ut in num. 10.

ARGUMENTVM.

Donatio facta alicui Hospitali pro incertis, & malè ablati reuocari nequit, sub prætenu, quod ingratitudinem receperit ab Administratores, vel Oeconomis.

PRIVILEGIUM XXVI.

- 1 **R**egula est, donationem posse à donatore ob donatarij ingratitudinem reuocari, l. fi. C. de reuoc. don. cap. propter eod. tit. latè Card. Tusc. conclus. 711. lit. D. Rebell. de oblig. instit. par. 2. lib. 18. quæst. 9. & Guttier. de iuram. confr. par. 1. cap. 10.
- 2 Adeo quod clausulam Notariorum, qua dicunt donatorem donationem non reuocare promittere etiam prætenu ingratitudinis, superflua dicit, Molin. de rit. nupt. lib. 3. quæst. 20. nu. 15. quoniam ingratitudo dicitur ventus vrens siccans fondem misericordie, rorem pietatis, & fluentia gratie, Guigelmus in cap. Raynutius in verb. in eod. testamento in 2. nu. 35. de testam. Cened. in collect. ad ius canon. collect. 57. ad decr. n. 2. de qua quidem ingratitudine multa scripserunt Tiraq. in l. 9. connub. n. 27. Menoch. de præsumpt. lib. 5. quæst. 4. nu. 11. cum seq. Periera de potest. eligend. cap. 17. nu. 45. Rodriq. quæst. regul. tom. 3. quæst. 54. art. 6. Azueu. in l. 2. nu. 1. tit. 1. lib. 1. noua recop.
- 3 Quare maioratus possederem qui aduersus institutorem ingratitudinem commisit amittere maioratum, ait Molin. de pignog. lib. 1. cap. 9. à nu. 8. Molin. de iust. & iur. tract. 2. disput. 654. Azueu. l. 2. nu. 2. & 3. tit. 1. lib. 1. noua recop. Pereira de potest. eligend. cap. 17. nu. 40. qui nu. 50. ait, Beneficiarium scribentem, vel inferuentem contra suam Ecclesiam posse tanquam ingratum beneficio priuari, de quo etiam Surd. in tract. de alimen. tit. 7. quæst. 38. num. 5. Martia de iurisd. par. 4. casu 115. nu. 15. prout patronus ingratus Ecclesiæ perdit ius patronatus, Surd. de alimen. tit. 7. quæst. 32. nu. 9. & 10. & filius à patre

emancipatus, si patrem, verbo, vel facto iniuriam attulerit, rursus in patriam potestatem, à patre reuocante emancipationem redigi potest, Rebell. de oblig. instit. par. 2. lib. 1. quæst. 8. sect. 6. nu. 60. vers. 7. de potest. eligend. cap. 17. n. 48. qui nu. 40. ait, legitimationem filij posse à patre reuocari propter ingratitudinem in ipsum ab eo commissam, quod etiam asseuerarunt Guigelm. in cap. Raynutius in verb. eodem testamento in secundo, nu. 5. de testam. Tiraq. in l. si unquam in verb. donatione largitus nu. 278. C. de reuocand. donat. Surd. de aliment. tit. 7. q. 17. num. 3. Quinimò ingratitudine remissa per patrem adhuc filium incapacem remanere iuris succedendi, ait Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 20. nu. 13. & libertatem ob ingratitudinem reuocari posse demonstrant iura in l. 2. C. de liber. & eor. lib. tradiderunt Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 65. à nu. 54. Cardos. in prax. Iudic. & Advocat. in verb. seruitus num. 54. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 11. de donation. cap. 8. quæst. 2. vers. item donatio Rebell. de oblig. instit. par. 2. lib. 18. quæst. 9. nu. 4. Sanchez de matrim. lib. 7. disput. 24. n. 12. Cened. in quæstion. canonic. lib. 1. cap. 16. num. 19. Adeo quod nec posse remitti per patronum, ait Molin. de ritu nuptiarum lib. 3. quæst. 20. n. 11. & vassallus ob ingratitudinem amittit feudum Serader. de feud. p. 9. cap. 9. nu. 9. Rosent. l. in simil. tractat. cap. 10. & nominatio in emphyteusim ob ingratitudinem reuocatur dummodo talis sit quæ reuocationem patiatur, Valasc. de iure emphyteutic. quæst. 39. nu. 12. vers. 17. Perier. de potest. ut eligend. cap. 3. num. 29. & cap. 17. n. 25.

9 His, & similibus non obstantibus, totum contrarium est verius vbicumque reperitur donatio facta alicui Orphanotrofio, vel Hospitali pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientie; Nam licet donator recipiat aliquam ingratitudinem ab Administratores, & Oeconomis Hospitalis; non per hoc poterit reuocari donationem factam: Tum quia, talis donatio non est gratuita, sed potius onerosa, sapiens æris alieni solutionem, vt alias dictum est. Tum etiam, quia idem procedit in donatione facta causa dotis Pinell. in l. 1. par. 2. num. 62. C. de bon. mater. Molin. de iustitia. & iure disputat. 281. vers. ac etiam, Gama decis. Lusitan. 163. nu. 2. & 3. Illustrissimus Dominus Riccius in collectan. decis. collectan. 197. vers. secundo limita. Et tandem nam donatio facta Ecclesiæ propter ingratitudinem Prælati, seu Capituli non potest reuocari, quia censetur facta Deo qui est omnium gratiarum maximè liberalis & largitor, Clar. in 5. donatio quæst. 21. nu. 5. Menoch. de recuperand. possession. remed. 9. num. 102. Azor. institut. moral. par. 3. lib. 11. cap. 8. quæst. 5. Barbof. de iure Ecclesiast. vniuersali lib. 3. cap. 13. num. 19.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio facta in testamento potest à Testatore quandocumque reuocari.
- 2 Confessio facta in testamento in fauorem piæ causæ pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientia, reuocari nequit.

A R G V M E N T V M.

Confessio facta in testamento in fauorem piæ causæ pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientia reuocari nequit.

P R I V I L E G I V M XXVII.

- 1 **R**egulater confessio in testamento facta potest à Testatore quandocumque reuocari, nullamque fidem facit, l. Lucius §. quisquis ff. de leg. 2. l. Aurelius §. fin. lib. leg. l. Lucius §. Sēpronius ff. de leg. 3. præsertim si confessio fiat in gratiam absentis, Bal. in l. rationes C. de prob. quod præsticauit in causa Marij fortunati.
- 2 Tamen, vbi ad exonerationem conscientiam atque raptorum restitutionem Testator aliquit confessus est in gratiam eorum, quibus subtraxit, vel in gratiam pauperum, vel alterius piæ causæ confessio huiusmodi facta in testamento etiam in fauorem absetium valet, & reuocari nequit Bal. in l. 1. C. de fals. caus. Angel. in l. cum quis decedens §. codicillis. ff. de leg. 3. Alex. consi. 185. volum. 2. & consil. 45. volum. 3. Affli. decisi 160. quos refert, & sequitur Io. Stephan. Durant. in suis quest. iur. cap. 26.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum factum à Testore pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientia confessati debiti vim habet, & est irreuocabili.
- 2 Legatum factum miserabilibus personis pro incertis, & malè ablati, non potest subsistere.
- 3 Que in testamento relinquuntur mutari reuocari, & corrigi possunt vsque ad mortem.
- 4 Voluntas testatoris est ambulatoria vsque ad mortem.
- 5 Testator potest mutare voluntatem suam quotiescumque voluerit, & reuocare suum testamentum.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro incertis, & malè ablati confessati debiti vim habet, & ideo est irreuocabile.

P R I V I L E G I V M XXVIII.

- 1 **R**egula sit, quod legatum factum à testatore pro incertis, & malè ablati ad exonerationem suæ conscientia confessati debiti

vim habet, & ideo est irreuocabile, Ang. in l. cum quis decedens §. codicillis ff. de leg. 3. Barbat. in l. cum acutissimi col. 123. C. de fideicom. Costa. in suis memorabil. in verb. anima, Cauagnol. in decret. Mont. Ferrat. decret. 74. §. 1. quæst. 12. num. 15. Caroc. dec. 7. nu. 12.

- Hinc scimus quendam prælatum huius Regni prætendisse reuocationem legati facti miserabilibus personis pro malè ablati non potuisse subsistere, itaut conueniebat hæredes ad illud soluendum non obstante quod fuisset à testatore reuocatum, Giurb. in comment. ad consuet. Messan. cap. 2. glo. 12. par. 1. nu. 14. quamuis regulariter ea; quæ in testamento relinquuntur mutari valeant cum illud vsque ad mortem, mutari, minui, corrigi, & reuocari possit, Pinnell. in rub. C. de rescind. vend. par. 1. cap. 3. nu. 24. Menoch. cons. 329. nu. 6. Gutt. de iuram. confirm. cap. 1. in princ. par. 2. quoniam vltima testatoris voluntas est de ambulatoria vsque ad mortem l. 4. ff. de alimen. legat. l. cum hic status §. ait oratio ff. de don. int. vir. & vxor. cap. cum Marthe versic. ceterum de celeb. Miss. Cardos. in prax. Iud. & Aduoc. in verb. testamentum num. 67. vbi nu. 68.
- 5 ait testatorem posse mutare voluntatem suam quotiescumque voluerit, & reuocare suum testamentum, quamuis in illo Imperatorem instituerit non prohibetur, l. si quis Imperatorem, vbi, DD. C. qui testa. fac. poss. & licet fecisset pactum, aut iurasset de non reuocando, quoniam in hoc sibi legem imponere non potest l. si quis in princ. vbi Bart. nu. 14. ff. de leg. 3. l. pactum quod dotali C. de pact. vbi Salyc. Bal. Iaf. & ceteri communiter Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta nu. 5. ff. de verb. oblig. Couar. in rub. de testamen. 2. par. nu. 15. Clar. in §. test. iuentum quæst. 94. Gama. decis. Lusit. 253. quod habuit in facto in causa Magnif. Io. Antonij Iordani, cum hæredibus Ludouici de Alpherio in anno 1626.

S V M M A R I V M.

- 1 Modus appositus in donationibus dicitur causa finalis, sed declara, vt nu. 6.
- 2 Forma est seruanda, eique nihil addi, aut detrahi potest, nam est de genere indiuisibilium nu. 3.
- 4 Forma dat esse rei illaque mutata tota extincta censetur.
- 5 Equipollens non admittitur in formis.
- 7 Donatio facta Ecclesie sub modo non reuocatur si modus non fuerit adimpletus.
- 8 Pactum valet, ut res donata Ecclesie reuertatur ad donantem non seruato modo, & an valeat ut tali casu liceat capere propria autoritate.

A R G V M E N T V M.

Modus appositus in donatione facta pro incertis & malè ablati non censetur causa finalis donationis factæ.

PRI-

PRIVILEGIUM XXIX.

- 1 **R**egulariter modus appositus in simplici-
bus donationibus factis censetur causa
finalis dictæ donationis, ita quod illo non ser-
uato dominium reuertatur ad donantem, ad
tex. in l. 1. C. de don. quæ sub modo inquam
importat formam, quæ omnino est seruanda,
- 2 & si deficiat in minimo actus corrumpit, *l. cum hi*
§. si Prætor ff. de transact. cum concordantibus,
de quibus apud *Card. Tusc. concl. 415. lit. F.* eique
nihil addi, aut detrahi potest, *l. 1. §. opus nouum*
ff. de nou. oper. nunc. Nam forma est de genere
indiuisibilibus, ut notatur in *l. si veritas C. de*
fideicommiss. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 9. n. 17.
Gonzal. in reg. 8. Cancell. glos. 18. nu. 78. cum seqq.
Pereira in tract. de potest. eligend. cap. 7. num.
13. Escobar de ratiocin. cap. xi. num. 15. Monach.
decis. Lucens. 18. n. 2. & 3. & cum forma det esse
- 4 rei *l. Diuus ff. de integr. rest. l. Iulianus §. si quis*
rem ff. ad exhibend. l. qui hæredi, & l. Meuius ff. de
condit. & demonstr. Euerard. in topic. legal. loco
53. Gomez variar. resol. tom. 1. cap. 2. num. 7. unde
- 5 illa mutata forma tota mutata, & extincta cen-
setur, *l. Scia ff. de aur. & argen. leg. & illa om-*
missa corrumpit actus, l. traditionibus C. de pact. cap.
quæ contra de regul. iur. in 6. cap. cum dilectæ de
rescript. Sess. decis. Aragon. 32. nu. 10. Ferrer. in
Constit. Cathalon. glos. 1. nu. 350. Monach. dec. Lu-
cents. 53. num. 35. Leo in thesaur. fori eccles. par. 2.
cap. 4. nu. 21. Neque in formis admittitur equi-
pollens, *l. 3. §. fin. cum duab. seqq. & l. qui per sa-*
lutem ff. de iur. iur. quamuis equiparatorum ea-
dem sit dispositio l. 1. ff. de leg. 1. glos. in l. si quis
sermo C. de pact. Menoch. de arb. Iud. cas. 88. nu. 8.
Antonin. var. resol. lib. 3. resol. 25. num. 19. Card.
Tusc. conclus. 308. lit. E. Monach. decis. Bonon. 68.
num. 19.
- 6 Tamen ubicunque modus reperitur appo-
situs in donatione facta pro incertis, & male
ablatis, in tali casu firmandum est illum non es-
se appositum pro causa finali factæ donationis
nam Deus, & remissio peccatorum in hoc ca-
su censetur causa finalis, & liberalitas illa tan-
quam collata in pium vsum censetur causa fi-
nalis propter Deum, & exhortationem con-
scientiæ donantis, ex traditis per *Tiraq. in tract.*
cessante causa limit. 1. num. 58. Modus autem
adiectus præsumitur causa impulsiva, sicuti de
libertate pariter dicitur in *l. Mercia ff. de manu-*
miss. testam. & in donatione facta Ecclesiæ sic
pariter concludit, modernè *Genuen. in suis pra-*
cticab. eccles. quæst. 128. vbi propterea conclu-
dit quod donatio facta Ecclesiæ sub modo non
reuocatur etiam si modus non fuerit adim-
pletu, sed aduersus eam agi potest, ut modus
adimpleatur, allegat *glos. Imol. Hostiens. Butr.*
Card. & Abb. in cap. verum de condit. appof. Rom.
in l. si pecuniam ff. de condit. indebit. Bal. Nouell.
de dot. part. 6. priuileg. 50. Card. Mantica de tacit.

& ambi. conuent. lib. 13. tit. 44. num. 10.

Et de re donata Ecclesiæ cum pacto, quod
non seruato modo honesto, res reuertatur ad
donantem, & liceat capere possessionem pro-
pria autoritate, vide præcitatum *Genuen. in*
eodem opere q. 161. vbi resoluit articulum per
hec verba.

- 8 Quæritur an valeat pactum, quod res do-
nata Ecclesiæ reuertatur ad donantem non
seruato modo honesto, & licet capere posses-
sionem autoritate propria *DD. in cap. verum*
de condit. appof. tenent communiter lice-
re donanti adijcere tale pactum, quod
res reuertatur ad ipsum vel eius heredes
dummodo pactum sit honestum, & res
donata non fuerit consecrata, quia tunc
esset effecta sancta sanctorum, & deberetur tā-
tum æstimatio, & dummodo modus appona-
tur in traditione rei secus si post, & concu-
rente negligentia Prælati, & conuentus si Ec-
clesia habet conuentum alias si non habet
sufficit solius rectoris negligentia iuxta *glos.*
vulgatam in cap. potuit de locato, ut pulchre
post alios per *Abb. & Felyn. in cap. verum de*
foro competen. sed vltra prædicta notanda est
alia aurea limitatio, ad prædicta quod licet in
legatis factis Ecclesiæ iam dotate, posset adij-
ci pæna, quod reuertatur ad vsus profanos.
Non seruatis pactis adiectis, tamen in dote
Ecclesiæ talis adiectio pænæ non valet, ne
contingat Ecclesiam remanere indotatam,
ita tradit *Petr. de Anch. in conf. 197. incipi sub-*
tiliter, & ad plenum refert se ad *not. in cap. 2.*
10. qu. 1. & c. si quis Basilicam de consecrat. dist.
1. vbi sine dote Ecclesia redigitur ad nihilum,
cum sine temporibus pro alimentis non pos-
sint Ecclesiastici spiritualia administrare se-
quitur idem *Felyn. in cap. cum venerabilis subn.*
59. vers. nota tertio de except. vbi allegat Petr.
de Ancher. in conf. 197. Quo vero ad pactum
de capiendo possessionem autoritate pro-
pria, non seruato modo ab Ecclesia *Innoc.*
in dic. cap. verum de cond. appofitis tenuit non
valere ea ratione, quia cum rerum dominium
est Ecclesiæ quæsitum, effectum est sanctum
sanctorum domini, & ideo à nemine capi po-
test, nisi autoritate Iudicis, Ecclesiastici,
alias videtur sacrilegium *12. q. 2. cap. nulli præ-*
terquam, in rebus feudalibus, quia earum do-
minium non est sanctum sanctorum Domini,
cum illud permaneat pænæ dominum, licet
fructus, & alia utilitas sint vassalli. Contra-
riam opinionem tenuit *Host.* quem sequuntur
Abb. & alij communiter, ut tale pactum valeat,
idem etiam tenet *Bart. in l. fin. ff. ut in possessio-*
nem legatorum alleg. l. si quis curialis C. de Epi-
scopis, & Clericis, idem Bart. in conf. 96. vol. 1.
nam conuentio videtur excusare à sacrilegio,
sed recipit supradicta communis conclusio
declarationem, ut antequam apprehendatur
possessio autoritate propria requiritur sen-
tentia

tentia declaratoria Iudicis ita *Abb. in dic. cap. verum circa finem Nart. conf. 27.* vbi etiam tradit, quod si res Ecclesiastica incidat in commissum, non potest Princeps manus iniicere ante declarationem l. ff. de iure fisci, & ibi *Bart.* Item valet pactum dummodo apprehensor non inueniat resistentes, ne deueniatur ad arma, sed eo casu debet adhiri Iudex *Bart. in l. 3. C. de pignor. Abb. & Felyn. in dic. cap. verum de foro compet. & hæc nota, quia quotidiana in praxi.*

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio omnis respiciens fauorem malorum ablatorum dicitur potius facta necessario quã voluntariè.
- 2 Actus intepetrari debet vt causa magis necessaria, & vtili conueniat, & ita in dubio præsumitur.
- 3 Causa quæ nocet potius inspicitur, non quæ prodest, quod limitatur num. 4.

A R G V M E N T V M.

Dispositio facta pro incertis, & malè ablati dicitur potius facta ex causa necessaria, quam voluntaria.

P R I V I L E G I V M XXX.

- 1 **R**egula firmo, quod omnis dispositio respiciens fauorem incertorum, & malè ablatorum, potius dicitur facta ex causa necessaria, quam voluntaria, ita quod in dubio talis debet fieri interpretatio.
- De qua quidem redditur patens ratio, si
- 2 quidem actus dispositio interpretari debet, vt videatur prouisum causæ magis necessariae, & vtili l. cum ex pluribus ff. de solut. *Bart. in l. triticum ff. de verb. oblig. Menoch. conf. 195. n. 5.* & actus in dubio censetur potius ex causa necessaria, quam voluntaria factus, l. pater filium in fin. ff. ad leg. falcid. l. miles §. fin. ff. de adulter. l. proxime ff. de rit. nupt. l. si cum dotem §. si pater ff. solut. matrim. l. huiusmodi §. cum pater ff. de leg. 1. Nam causa necessaria potius est inspicienda, quam voluntaria, prout in simili causa, quæ nocet inspicitur, non quæ prodest, l. si quis in graui §. fin. cum l. sequent. ff. ad Syllan. l. 3. ff. de suspit. tutorum, *Felyn. in cap. 1. colum. 5. in 2. limit. de re iudic. Surd. conf. 361. num. 16. Brunor. à sole in compend. resolu. in verb. causa il 14.*
- 4 vbi intelligit hanc conclusionem procedere, quando aliæ causæ essent æqualis potentiae, secus quando ea, quæ prodest esset potior, & per eā actus est factus principaliter, per textum in l. 3. §. si quis palam ff. de iure fisci.

S V M M A R I V M.

- 1 Dammati ad mortem testari prohibentur.
- 2 Per condemnationem ad mortem quis efficitur seruus pænæ.
- 3 Testamentum ante condemnationem factum, non valet.
- 4 Condemnatus non potest testari ad pias causas
- 5 Iudice permittente, neque testari ad pias causas potest.
- 6 Dammati ad mortem possunt testari pro restitutione incertorum, & malè ablatorum.

A R G V M E N T V M.

Damnati ad mortem naturalem possunt testari pro restitutione incertorum, & malè ablatorum ad exonerationem earum conscientiarum.

P R I V I L E G I V M XXXI.

- 1 **R**egula est, quod dammati ad mortem testari prohibentur, l. eius §. si cui, & ibi glos. in verb. ad ferrum, & communiter DD. ff. de testament. *Socc. regul. 76. Clar. qui testatur de recepta Doctorum sententia in §. testamentum q. 21. Cartar. qui alijs cumulatis communem appellat de execut. sentent. cap. 1. nu. 414. Surd. conf. 90. num. 12. & seq. lib. 1. vt alios in retam elara omittam.*
- 2 Cuius conclusionis ratio manifesta est, quia per condemnationem ad mortem quis efficitur seruus pænæ l. qui ultimo ff. de pen.
- 3 Adeo quod nec valere testamentum ante condemnationem factam, & ideo rumpi per subsequentem condemnationem, illudque irritum remanere apparet, ex cit. l. eius §. si cui ibi: Nec illud testamentum valet, quod ante fecit, vbi DD. vnanimi voce id attulerant *Are. in l. si quis post accusationem col. 2. num. 3. ff. de testam. Clar. d. §. testamentum q. 21. vers. quini-* mō si prius, *Peregr. qui communiter id à DD. receptum esse fatetur, de iur. fisci. lib. 2. tit. 2. n. 2.*
- 4 Quinimō sic condemnatum, nec posse testari ad pias causas, voluerunt *Bal. Castr. Fulg. & Aret. in dict. §. si cui, Couar. in rubr. de testam. num. 27. in fin. Capra conclus. 102. num. 106. & seq. Clar. in dict. §. testamentum q. 6. vers. quæro* quid de damnato ad mortem, vbi testatur de communi *Peregr. de iur. fisci. lib. 3. dict. tit. 2. nu. 2. vers. amplia etiam ad pias causas, nouiter*
- 5 *Stepham Duran. in suis qu. iur. cap. 27. vbi quod* huiusmodi personæ nequeunt testari ad pias causas, etiam Iudice permittente.
- 6 His licet veris existentibus, totum tamen contrarium est in testamento facto pro restitutione incertorum, & malè ablatorum, quoniam in tali casu dammati ad mortem testari non prohibentur, vt constat ex *Fulgos. in dic. l. eis qui §. si cui vbi allegat Io. Andr. & Bal.*

in

in cons. 382. lib. 1. & cons. 244. & 447. lib. 5. sequitur Capra concl. 102. & 112. Dec. in trac. crim. lib. 2. cap. 17. n. 5. tom. 1. Carocc. qui alios citat decis. 6. nu. 6. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 2. in fin. vers. adde tamen, Gennet. in pract. ab. eccles. q. 487. Tiraqu. in l. si vnquam in verb. liberis post. num. 88. C. de reuoc. donat. Barbof. in tract. de iure ecclesiast. vniuers. lib. 3. cap. 13. num. 28. Farinac. in pract. crim. in tit. de var. ac diuers. crim. q. 102. inspect. 2. num. 129. qui num. 139. ait destruendo regulam cum ampliacionibus, hodie de consuetudine damnatos ad mortem testari posse, & in effectum sic seruari, ad quod plures citat, Authores id affirmantes, prout cum effectum, ita videmus in praxi receptum.

S V M M A R I V M.

- 1 Damnatu ad mortem ciuilem testari non potest.
- 2 Deportatus neque potest testari.
- 3 Deportatus potest testari quando a sententia de portationis penderet appellatio.
- 4 Condemnatus ad perpetuos carceres non potest testari, amplia etiam ad perpetuos carceres, vt in num. 5. quod etiam ampliat condemnatis ad triremes, vt in num. 6.
- 7 Banniti damnati ad triremes, ad perpetuos carceres non possunt testari ad pias causas etiam concessione Iudicis.
- 8 Fautore incertorum, & male ablatorum possunt huiusmodi personæ testamenta condere.
- 9 Dammati ad triremes hodie testantur de facto.

A R G V M E N T V M.

Damnati ad mortem ciuilem possunt testari pro incertis, & male ablatis.

P R I V I L E G I V M XXXII.

Regula est, quod damnati ad mortem ciuilem, propter quam amittunt ciuitatem, & libertatem testari non possunt l. eius qui §. 1. ff. de testam. vbi DD. vna voce id clamant, Abb. qui pariter de communi DD. sententia testatur in rubr. de testam. num. 4. & Capra in regul. siue concl. 102. num. 117.

Vnde deportatos testari non posse, probat idem tex. in l. eius §. qui in insulam, vbi Bal. Saly. in l. 1. num. 2. C. de hered. instit. Imol. qui de communi testatur in cap. quia ingredientibus post num. 30. de testam. Couarr. in rub. de testam. num. 27. Duran. de arte testan. caut. 10. num. 3. tit. 1. Brunor. a Sole in suis quest. legal. qu. 16. n. 22. Crass. in §. testamentum q. 27. Marsill. qui alios citat concordantes in Coment. de indult. cap. 26. num. 3. Franch. decis. 501. qui id declarat non procedere quando a sententia de portationis penderet appellatio, quod pariter late tutatur Mart. decis. 63. & sequitur Molf. in

comment. ad consuetud. Neap. part. 3. q. 47. n. 16. & nouissime videndus Oterus in lucubr. Rom. disp. 14. vbi tractat, si testamentum conditum ab eo, qui cum deportatus est fuit factus miles, sub generali indulto valeat.

4 Sic pariter condemnatus ad perpetuum carcerem neque potest testari, probat Abb. in dic. rubr. de testam. num. 4. Couarr. ibid. num. 27. vbi de communi Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 4. n. 5. vbi citando concordantes respondet contrarijs Marsil. sing. 566. Steph. Durant. in quest. iur. cap. 26. & Farinac. in pract. crim. q. 102. inspect. 3. num. 141. vbi ampliat num. 142. etiam quod huiusmodi damnatus ad perpetuos carceres aufugerit a carceribus, sit pariter firmado procedere in condemnatis ad alias pœnas, & precise ad triremes, qui cum efficiantur serui pœne, hoc ideo neque testari possunt, Simon de Petr. de interpr. vltim. volunt. lib. 2. interpr. 2. dub. 1. solut. 1. num. 7. Peregr. de iur. fisc. lib. 3. tit. 4. num. 7. post Rip. & Gabr. quos ad id allegat, quibus addo Masrill. qui late loquitur in tali materia dec. 167.

7 Ita quod huiusmodi personas neque ad causas testari potest tutatur. Durant. in allegat. q. 26. vbi tractat de damnatis ad perpetuos carceres, de deportatis, & Bannitis, de damnatis ad triremes, si possint testamenta facere ex indulgentia, & concessione iudicis maxime fauore piæ causæ, & concludit pro negativa opinione, prout loquendo de deportatis asserunt Bart. & Bal. in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & in l. 2. ff. qui testam. facere poss. quamuis in hoc contrarium sentiat Capra d. regul. 102. num. 112. vbi alijs relatis testatur de communi refert Farin. dic. q. 102. num. 156. qui nu. 155. ait deportatum esse capacem legati sibi relicti ad pias causas, ex Alex. in l. 1. n. 1. C. de hered. instit. vbi Ias. par. ter n. 1.

8 Quidquid tamen dicant DD. in simplici legato facto ad pias causas: Tu tamen ne recedas ob opinionem illam, quod fauore incertorum, & male ablatorum possint huiusmodi personæ testamentum condere, quia si damnatis ad mortem naturalem non prohibetur huiusmodi testamenti facto, nec istis condemnatis ad mortem ciuilem, arg. tex. in auth. multo magis C. de sacros. Eccles.

9 Quamuis hodie indistincte damnati ad triremes testantur de facto, vt per Couarr. in rubric. de testam. part. 3. in fin. num. 27. nouissime testatur celeberrimus ille vir numquam laudatus Doctissimus Dominus meus Marchio Corleti Regens Constantius in l. vnic. sub num. 43. C. de classic. vbi testatur hanc Couarr. opinionem vsu forensi esse comprobata, & ita quidem indistincte seruatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Legari nequit personis incertis, sed limita, vt num. 2.
- 3 Le-

- 3 *Legatum factum Ecclesie non specificata intelligitur factum Ecclesie Parochiali.*
- 4 *Legatum si fiat Deo debetur Ecclesie Matrici.*

A R G V M E N T V M.

Legatum factum pro malè ablatiis in genere non expresse legatario, vel loco cui legauit est validum, & debetur Ecclesie Matrici illius loci in quo residet testator.

P R I V I L E G I V M XXXIII.

- 1 **R**egula est, quod legari nequit personis incertis §. *incertis inst. de leg.* ita quod incertitudo personæ vitiat institutionem Card. Mant. de coniect. ult. m. volunt. lib. 4. tit. 8. nu. 1. & cum nomen fideicommissarij testamento adscriptum non est nulli personæ neque incertè datum fideicommissum intelligitur, l. *Paulus ff. de reb. dub. Tusc. concl. 144. lit. L.* & si non apparet cui datum sit, dicimus neutri legatum esse l. 3. §. *si quis duobus ff. de adimend. leg.* & l. *si ita fuerit legatum paulo post princ. ff. de reb. dub. l. qui plures ff. de usufr. leg.* & in l. *si quis de pluribus ff. de reb. dub. unde substituto non nominato nullum esse fideicommissum asseuerarunt Paris cons. 82. nu. 14. vol. 2. & Ruyn. cons. 177. num. 3. vol. 2.*
- 2 Tamentauore legati pro malè ablatiis valet legatum quamuis non expresse sit nomen legatarij, vel loci, cui legatur Mant. de coniect. ult. m. volunt. lib. 8. tit. 4. nu. 3. vbi allegat Aret. in l. 1. num. 7. vers. 10. de sacrosanct. Eccl. qui voluit huiusmodi legatum deberi Ecclesie Matrici loci, in quo residet Testator, prout ita refert nouiter Molfes. in summa in tract. 13. de ult. volunt. cap. 5. num. 106. tom. 2. qui testatur ita esse communem praxim, idein firmans in legato relicto cippo.
- 3 Et quod legatum factum Ecclesie causa aliter non specificat, in dubio intelligatur factum illi, quæ magis coniungitur idest Parochiali Ecclesie post antiquiores scripserunt Crass. in §. *legatum q. 64. num. 4. Vrsil. ad Affl. Et. decis. 244. num. 5. Maxill. in consuetud. Bari §. sacrosancta fol. 31. num. 2. Viui. in sylua commun. opin. conclus. 444. Mench. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 114. quos cum alijs nouiter refert Viscon. in suis conclus. in verb. *legatum il secondo fol. 157. col. 2. vers. hinc inferitur*, quibus addo latè Tiraquell. de priuil. pia causa priuil. 56.*
- 4 Prout similiter, quoties simpliciter legatum fit Deo, deberi huiusmodi legatum Ecclesie maiori illius loci, in quo testator legatum fecit apparet ex §. *si quis in nomine Magni Dei, auth. de Eccles. titul.* sicque si Ecclesie Diuæ Mariæ, vel alterius Sancti legatum fecerit, & in eo loco plures sint Ecclesie eiusdem nominis; tunc in dubio cedit Parochiali, si tali nomine vocetur, alioquin cedit maiori, vel

pauperiori, & si omnes essent æquales daretur Episcopo loci ordinario, vt ad eius libitū illud distribuatur, & si nulla Ecclesia sit talis nominis in illo loco cedit Ecclesie Catredali, Affl. de dec. 444. Tusc. in conclus. 46. lit. L. Mant. de coniect. ult. m. volunt. lib. 8. tit. 6. qui tit. 5. alia cumulat loquendo de relietis, siue legatis factis pauperibus, quæ per te videre poteris.

S V M M A R I V M.

- 1 *Tacita pupillaris substitutio non habet locum contra matrem.*
- 2 *Miserabilibus personis vulgariter substitutis tacitam pupillaris excludit matrem.*
- 3 *Pupillaris substitutio quando est substituta pia causa pro exoneratione conscientia, & pro incertis, & malè ablatiis, & iam procedit.*
- 4 *Causa finalis huius conclusionis.*
- 5 *Nemo tenetur salutem alicnam propriè proferre.*
- 6 *Pascua quando non sufficiunt pro animalibus domini, & vassallorum non tenetur affidare, non obstante quacumque consuetudine in contrarium.*
- 7 *Pascua possunt interdici forensibus ius pasendi habentibus quando non sufficiunt pro ciuibus.*
- 8 *Pia causa substituta pro malè ablatiis ex coniectura voluntatis debet matri præferri.*

A R G V M E N T V M.

Tacita pupillaris Substitutio contenta in vulgari expressa, quando est substituta pia causa pro malè ablatiis excludit Matrem.

P R I V I L E G I V M XXXIV.

- 1 **R**egulariter tacita pupillaris substitutio non habet locum contra matrem, l. *iam hoc iure ff. de vulg. & pupill. substit. l. fin. ff. de instit. & substit. l. precibus C. de impuber. & alijs substit. plenè Fufar. de substit. quæst. 156. latè Card. Mant. de coniect. ult. m. volunt. lib. 5. tit. 15. vbi plenè declarat materiam hanc plures cumulando præsumptiones, & coniecturas, quibus mater excludatur, & precisè illam reponit, vbi pia causa fuisset vulgariter substituta nam dicit ipsa num. 34. in tali casu excludi matrem, ex Angel. Castr. & Alex. in dic. l. *precibus* idem Alex. cons. 38. num. 4. vol. 1. & cons. 65. nu. 10. vol. 2. & cons. 12. num. 20. vol. 3. Ruyn. cons. 3. num. 24. vol. 2. Rip. in l. 2. n. 62. de vulg. substit. vbi appellat communem DD. sententiam D. Ricc. qui alios adducit concordantes dec. 345. num. 2. part. 4.*
- 2 Prout quoque miserabilibus personis vulgariter substitutis tacitam pupillarem excludere matrem firmauimus in tract. de priuil. miserabil. person. priu. 5. vbi plena manu hanc probauimus sententiam.

3 Igitur tantò magis procedere debet quādo est substituta pia causa pro exoneratione conscientiae pro incertis, & malè ablatiis, vt in terminis terminantibus voluerunt *Costa in cap. si pater in 2. part. in verb. ipsis pauperibus num. 5. de testam. Ronesc. ad Alex. in conf. 38. in verb. hoc probo per ea, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 39. num. 90. Caroc. qui alios allegat dec. 7. num. 1.*

4 Cuius sanè Conclusionis redditur ratio, nā non dubitatur talem substitutionem fuisse factam fauore animæ ad disgrauiam conscientiae, itaque hæc sit causa finalis, & ideo præsumendum est potius testatorem sibi proficere voluisse, quam alijs, *argum. tex. in l. præses ff. de seruit. & aq. l. 2. de patribus qui fil. distrax. vbi quod charitas prima incipit a se ipso latè Gratian. discept. forens. 179. quia nemo tenetur salutem alienam propriæ præferre, etiam si vnus sit dominus, & alter vassallus, secundum glos. in cap. 1. §. fin. vers. potuerit de alienat. feud. pater vnde euenit, quod promittens defendere aliquem contra quemlibet contra se ipsum non tenetur defendere, vt post Salyc. in dic. l. præses notat Alciat. de præsumpt. regul. 1. præf. 52. num. 2. & hinc elemosyna prius dari debet confaguineo quam extraneo, cap. non satis in verb. domesticos 76. dist. cum alijs latè aduētis in lib. 1. quæst. forens. c. 161. & hinc quando in Regno est modicum frumentum non debent vendi tractæ frumentorum per extra Regnum Afflic. decis. 290. num. 9. de Pont. de potest. Proreg. fol. 229. num. 6. prout quando pascua non sufficiunt pro animalibus domini, & vassallorum non tenetur alijs affidare non obstante quacumque consuetudine, vel præscriptione in contrarium, Afflic. dic. decis. 290. num. 7. & 8. Padill. in dic. l. præses nu. 13. Niger. in cap. Regni grauamina num. 72. quia possunt interdici pascua forensibus habentibus ius pascendi, quando nō sufficiunt pro ciuibus *Surd. de alim. tit. 7. q. 8. nu. 5. & 6. & melius decis. 236. num. 20. & 21. quare merito pia causa substituta pro incertis, & malè ablatiis ex coniectura voluntatis debet matri præferri; nam sicut clauus clauum tendit, ita præsumptionem excludit, l. Diuus ff. de in integr. rest. & coniectura elidit coniecturam, l. non solum ff. de rit. nupt. Bal. conf. 136. num. 5. in fin. vol. 2.**

S V M M A R I V M

- 1 Legata plura facta à testatore, quæ vires hæreditatis transcendat omnia pro rata minuuntur.
- 2 Legatum vnum dicitur in genere, & aliud in specie.
- 3 Legatum pium etiam diminuitur quando vires hæreditatis non suppetunt.
- 4 Fauore incertorum, & malè ablatorum legatū non diminuitur.
- 5 Diminutio non fit contra voluntatem testatoria

idem procedit fauore miserabilium personarum, vt num. 6.

A R G V M E N T V M.

Legatum factum pro restitutione malè ablatorum non dimiuitur, licet legata transcendant vires hæreditatis.

P R I V I L E G I V M. XXXV.

1 **R**egula est, quod quando Testator plura facit legata, quæ vires hæreditatis transcendat omnia pro rata minuuntur ita vt ad id reducantur, quod hæreditas ferre potest, ad *tex. si quis testamento §. apud Iulianum ff. de leg. 1. vbi Castr. voluit id esse verum quamuis vnus ex legatarijs sit primo nominatus, quia non attenditur ordo scripturæ, sicque pariter procedit, licet vnum legatum sit in genere, & aliud in specie, iuxta sententiam Dyn. Ang. & Alex. in l. quærebatur ff. ad leg. falcid. legata enim non debentur vltra vires hæreditarias, l. 1. §. 1. vbi Alex. & Ias. ff. de condit. indeb. Franchis decis. 236.*

2 Quinimò *Bart. in auth. similiter C. ad leg. falc.* fuit in opinione, quod si non suppetant vires hæreditatis, legatum pium pariter diminuitur, sicuti cætera, de quo etiam videndus *Tiraquell. in speciali tract. de priuileg. pia causa priuileg. 72. vers. contrarium, & nouiter Illustrissimus Episcopus D. Ricc. in decis. Cur. Arch. huius Ciuit. Neapol. 221. part. 1. qui eandem tutatur opinionem.*

4 Tamen fauore legatorum incertorum, & malè ablatorum aliud dicendum est, nè diminuat, quamuis alia legata transcendant vires hæreditatis, *Feder. de Sen. conf. 250. Barbat. in tract. de Episc. lib. 4. part. 4. num. 85. quem sequitur Cordub. in l. si quis à liberis §. vnum nu. 9. ff. de liber. agnos. & ita pariter sensit Surd. in suo tract. de alim. priuileg. 30. tit. 8. nu. 2. vbi quod quando vsurarius relinquit alimenta pauperibus, tale legatum non patietur diminutionē sed deducetur ante omnia, vbi assignat rationem, quia vbi legatum fit pro restitutione malè ablatorum dicitur continere æs alienū; Tum propter peccatum, quod obligat Deo peccatorem à quo tamquam à creditore indulgentiam, seu remissionem exposulare debet, ex *Federic. de Sen. conf. 250. num. 2. Tum etiam respectu eius, à quo vsuræ sunt extortæ, & cui sunt constituendæ, vt impetretur liberatio, cap. peccatum de regul. iur. in 6. vbi verò quis soluit debitum non sapit naturam legati, & consequenter non patitur diminutionem.**

5 Præterea dicit, quod intra diminutio non fit contra voluntatem Testatoris, imò cessat quoties adest aliqua coniectura, quod Testator voluerit integrum præstari legatum, vt per *Federic. cit. conf. 250. num. 2. Roland. conf. 25. num.*

- num. 3. sed non est credendum Testatorem legantem ad suæ conscientie exonerationem, velle minus præstari, quam in legato continetur, cum non præsumatur salutis æternæ, *Limmemor fin. C. ad l. Iul. repe.* cum concordantibus, de quibus apud *Alciat. in tract. de præsumpt. regul. 3. præf. 4. n. 1. & seq.* & cū id legatū sit gratia Testatoris, & reliqua respiciant legatiorū commodum, merito credendum est Testatorem voluisse hoc prius potius præstari, sicuti de iure quis præsumitur suam utilitatem alienæ præponere, *l. præses de seru. & aqu.*
- 6 Sicque pariter procedere fauore miserabilium personarū conclusimus in tract. edito in fauorē ipsarū *pru. 12.* vbi firmauimus legata facta similibus personis pro anima nō pati diminutionē pro ratha, quādo vires patrimonij non sufficiūt ad soluēda alia legata simplicia.

S V M M A R I V M

- 1 *Astio aduersus exequutores testamentarios pro legato facto pro incertis, & malè ablati, quando detur, & num. 2. 3. & 4.*

A R G V M E N T V M

Loca pia, vel pauperes, quibus malè ablata restituenta sunt aduersus exequutorem possunt agere.

P R I V I L E G I V M XXXVI.

- 1 **R**egulam firmat *Arch. in cap. si res vers. & nota 14. q. 6.* quod pauperes, vel loca pia quibus testatoris præcepto fordida, & malè quæsitā legati titulo restituenda sunt habent actionem aduersus testamentarios exequutores, ea ratione, nam animæ defuncti exonerationem concernunt, vt constat ex *Præf. de Franc. dccif. 622. num. 4.*
- 2 Verum totum contrarium asseuerarunt, *gl. in l. firmio §. 1. ff. quādiēs leg. ced. Bart. in l. alio in fin. ff. de alim. & cib. leg. Alex. conf. 12. n. 12. vol. 1. Crass. de success. lib. 2. §. fin. qu. 12. num. 1. Gom. variar. resol. cap. 12. num. 12.*
- 3 *Giurba* tamen videns has scissuras opinionum in *commen. ad consuet. Messan. cap. 2. glos. 12. num. 36.* duos distinguendos casus putat; quorum primus est, si nominatis in testamento exequutoribus restituta fuit hæreditas, tūc conueniri ipsi possent, *Card. Tusc. lit. E. concl. 531. num. 11. 12. 13. & 14.* imò si plures sint exequutores, nec vnum citari satis est licet à Ciuitate absens sit alter non tamen extra Regnum, *cap. fin. de testam. in 6. tex. & glos. cap. si duo de procurat. in 6. Bart. in l. 1. ff. de exerc. act. Afflict. in Constit. Regni occupatis nobis not. 6. Franch. dccif. 622. num. 1. & 2.* quod tamen num. 13. putat esse verum, si quod esset exequendū non esset certum: at si certum sit eorum alter

posset citari, *Butr. in l. nulli C. de sacrosanct. Eccles. & ibi Balg. col. fin. Ias. vol. 1. conf. 10. col. fin. Apostill. ad Dec. in cap. prudentiam de off. deleg. iuxta quorum theoricam ego dicebam in causa Marcelli Caputi, cum Nardo d'Allegra huius Ciuitatis Neap.*

- 4 Secundus casus est, si hæreditas non fuerit adhuc restituta, tunc pauperes ab exequutoribus ad distribuendum datis nominati, qui fuerint hæredem poterunt conuenire, vt soluat licet hæres nominationi præsens non fuerit, nec vocatus, *Card. Tusc. cit. concl. 531. dic. nu. 12.* Nam hæres ante restitutam hæreditatem à legatarijs conueniri potest *l. ita tamen §. qui ex Trebelliano ff. ad trebell.* nec præsentēs debent esse pauperes in nominatione, quia eligēdi facultatem à lege, vel à testatore concessam habens absentem potest eligere, *Card. Tusc. memorata concl. 531. num. 26.* & alij iuris interpretes passim, & ita iuxta ipsorum sententiam dicebam requisitus de voto à Reuerendissimo Episcopo S. Angeli Lombardorum in anno 1626.

S V M M A R I V M.

- 1 *Confessio absque causa facta non valet, idemque procedit in fideiussione num. 2. limita tamen fauore conscientia num. 3.*
- Item quando confessio esset facta in obligatione stipulata panes acta Curie n. 4.*
- 5 *Scriptura publica siue priuata debiti confessionem continens sine causa non probat.*
- 6 *Causam non fuisse expressam, vel falso expressam paria sunt, prout etiam si incertitudinaria.*
- 7 *Confessio generalis dicitur ambigua.*
- 8 *Instrumentum guarentigiatum continens debiti confessionem nulla expressa causa post liquidari, & quare num. 9.*

A R G V M E N T V M.

Confessio facta sine causa pro malè ablati, & pro exoneratione conscientie, valet.

P R I V I L E G I V M XXXVII.

- 1 **R**egulariter confessio sine causa facta non valet, estque inefficax, & vti indiscreta non probat, *l. 2. §. circa ff. de dol. except. & l. cum de indebito §. fin. ff. de prob. latè Duen. regul. 118. latius Seraph. de prinil. iuram. prinil. 94. Mancin. de iuram. effect. 24. part. 4. Mascara. plenè concl. 344. Grat. discept. forens. 280. num. 6. Maur. in tract. de fideiuss. cap. 47. sect. 8.* vbi firmat regulam fideiussionem sine causa factam non valere, & instrumentum sine causa confectum nullū esse, nullāque, exequutione mereri, ex *Alex. conf. 4. & 83. vol. 1. & 10a. de Am. conf. 129.* pro ut cessio non vale quando sine iusta, & legitimi-

gitima causa, & titulo facta est, *Gabr. concl. 5. num. 2. de actiō. vnde* librum rationum debere continere causam partitā in ea appositā, ad hoc, vt probet, enarrat, *Crauet. de antiq. temp. part. 1. §. 4. num. 46.* qui dicit, talem obligationem probare semiplenē tantum, & inefficacē, ex eo obligationem oriri quando partita est sine causa, *Ludonic. concl. 29. vers. quarto* requiritur.

3 His licet veris existentibus restringitur supposita regula quoties confessio esset facta pro exoneratione conscientiae, *glos. in l. 1. in verb. apud Iudices ff. de interrog. act.* quam ad hoc propositum valdē commendat *Barbat. in rubr. de fide instrum. col. 3. Alex. conf. 13. col. 4. vol. 1. Marsill. conf. 5. num. 17.* quos refert, & sequitur *Caroc. in decis. 90. num. 9.* vbi tamen num. 10. declarat plenē probare ad praeiudiciū, contentis, at secus in praeiudiciū tertij, allegat *Bart. in l. si quis in graui §. 1. ff. ad sillan. sequitur Alex. in l. sciendum num. 15. ff. de verb. obligat. Felyn. in cap. exhibita num. 15. de Indic. 1 as. in l. 1. in princ. ff. de eo, per quem fact. erit, Marsill. rubr. de fideiuss. num. 75. Menoch. de arbit. casu 89. num. 3. & de praesumpt. lib. 5. praef. 5. num. 17. conf. 49. num. 70. lib. 2. Mascard. concl. 359. num. 31.*

4 Prout quoque fallit ante signata regula, quando confessio sine causa esset facta, & emanata in obligatione stipulata penēs acta Curiae, prout consultus respondi in causa Ioan. Laurentij Rendine in anno 1625. ex *Cauens. in Rit. M. C. V. 128. num. 6. & Vrsill. in add. ad Afflic. decis. 387. num. 3. in fin.* quos nouissimē reperi lectatos à *Viscont. in suis concl. iur. in verb. confessio facta sine causa*, qui idem dicit, quando esset confessio facta in iudicio coram Iudice, allegat *Rom. in conf. 290. num. 7. & Afflic. in Constit. Regn. volumus post num. 9.* & ita loquendo de fideiussione, tradit *Maurell. de fideiuss. d. cap. 47. nu. 28.* vbi allegat *Angel. Aret. in l. sciendum num. 3. ff. de verb. oblig. & Marsill. in rub. de fideiuss. q. 45. num. 319. in fin.* & hac ratione caloris iudicij, sicque pariter asseueramus de confessione facta in instrumento guaranteegiato liquido, quia probat secundum *Foller. ad Marant. in 6. part. act. 8. n. 17. & Cauens. in Rit. M. C. 166. in fin.* & ita dicebam in causa Nicolai Antonij Seriacini, cum Marco Aurelio de Labellis in anno 1626. & iterum in curreti anno 1627. in causa Iacobi Tauernæ, cum hæredibus Fuluij Modesti Ciuitatis Fundorum.

Sed num instrumentum cōtinens confessionem debiti sine causa possit liquidari, & exequutioni mandari iuxta formam *Rit. Mag. Cur. Vicar. 166.* sequentia considerabam in anno 1622.

5 Certum est, quod scriptura publica siue priuata debiti confessionem continens si est sine causa non probat, *cap. si cautio, & ibi DD. de fid.*

instrum. l. cum de indebito §. fin. ff. de prob. qui tex. iuxta communem Doctorum scholam loquuntur de scriptura publica; Seraphin. de priuileg. in ram. priuileg. 94. Marsil. in Rub. C. de prob. num. 77. Hercul. in suo tract. de prob. neg. fol. 58. num. 189. imò etiam si fuerit expressa causa, sed falsa adhuc confessio non probat, iuxta sententiam, *Bal. in rub. C. de const. pecul. colu. 2. Card. conf. 95. Fely. in cap. ad aures col. 6. de rescip. Dec. conf. 33. col. fin. Ruy. conf. 215. nu. 19. vol. 1. Paris. consil. 4. nu. 27. cum seq. cum paria sint causam non fuisse expressam, vel falso expressam, Alex. consil. 181. nu. 5. vol. 2. Tiraquell. de tract. ligna §. 1. glos. 2. nu. 11. Barb. conf. 43. nu. 16. lib. 1. vt neque probat si fuerit appositā causa generalis, vt puta, si quis in instrumento confiteretur debere centum Antonio ex causa emptionis in genere, vt colligitur ex *glos. in l. fin. in verb. specialiter C. quod cum eo, vt probare videtur tex. in l. generaliter C. de non numer. pecun. ibi specialiter, &c.* & in verbo dilucidē vbi DD. ponderando id asserunt, concordat etiam *tex. in l. filiusfam. ff. de don. paria siquidem sunt causam non esse expressam, & expressam incertitudinariē, prout euenit in causa generaliter prolata, Alex. d. consil. 181.* Nam qui dicit, aliquid generaliter, non dicit quidquam certi, iuxta not per *Bart. in l. liquidum astringenda colum. 3. ff. de ver. obl. ex cuius dictis in l. quoties la secunda ff. de ver. oblig. dicitur generalem confessionem dici ambiguum, vt asseruit etiam Marsil. in l. 1. §. preterea n. 93. ff. de quest. & scribit Damouder. in sua prax. ciuil. in tit. de prob. facta per confessionem partis nu. 14. vbi allegat *tex. in cap. in praesentia ext. de prob. firmando tit. 73.* causam tum confessione aptē, aut certitudinariē, ac intelligibiliter haberi, tanquam non appositam, vt tenent quoque multi relati per *Marsil. in d. l. 1. §. preterea nu. 331.* inter quos est *Bal. in l. generaliter quest. 4. C. de non numer. pec.***

Questionis tamen est si reperiat iuramentum guaranteegium habens à statuto paratam exequutionem, prout in Regno vigore *Rit. M. C. V. 166.* continens debiti confessionem nulla expressa causa, num poterit exequutioni mandari, & liquidari, iuxta formam praefati *Ritus.*

8 Cum casus ex facto accidisset, Ego praetendi quod sic, ex doct. *Bal. in l. in sicut C. de repud. hered. & in l. 2. C. de exeq. rei iud. quem refert, & sequitur Ias. in d. l. sicut nu. 7.* vbi etiam *Alexan. Fely. in d. cap. si cautio n. 10. 11. & 15. Rom. conf. 76. Dec. conf. 682. num. 4. & 5. Galet. de oblig. ad form. Cam. par. 2. quest. 1. claus. 4. nu. 11.* vbi fateatur hoc esse communiter receptum, & ita fuit iudicatum in hoc casu in *M. C. V.* vbi liquidatio instrumenti fuit permissa.

9 Deo quo quippè ratio assignatur si quidem cum confessio in iudicio absque causa valeat, vt asseruit *Marsil. in rub. C. de prob. num. 91.* motus ex doct. *glos. in l. 1. §. fin. ff. de interrog. act. & voluerunt Alex. conf. 13. col. 14. Ang. in l. Sianus §. patet*

Hus col. 2. ff. de pact. Bal. in l. 1. ff. de quib. appell. non lic. Astr. & alij in l. 1. ff. de confess. cum alijs apud Fely. in cap. 1. col. 1. in fin. ext. de pact. ibi vltra reuocationes, adde quod pactum nudum habeat exequutionem paratam si factum fuerit in iudicio, Cast. in l. tale pactum §. qui procurauit in prin. ff. de pact. & secundum Bald. in l. cum pro quo ff. de iniur. voc. confessio facta iudicio habet exequutionem paratam sicuti instrumentum guarentigiatum, & idem operatur in iudicio verbum (Credo) quod verbum præcisè affirmatiuum, vt fatetur idem in l. 1. n. 21. C. de fals. caus. legat. adiect. & confessio quæ fit in instrumento guarentigio censetur, ac si facta esset in iudicio cum ibi sit præceptum Iudicis cartularij factum in confessum, quod in iudicio factum videtur, vt not. Fely. in cap. si cautio nu. 15. idè vt dicta confessio in instrumento guarentigio contenta etiam sine causa minimè censetur in discreta.

Et licet sint qui teneant confessionem factam in iudicio absque causa non probare, vt fuit *104. And. in addit. ad Spec. in tit. de confess. §. nunc videndum*, cuius sententia si esset vera, vtique ratio nostra, qua fulcimus præfatam opinionem caderet.

Tamen non est dubitandum communiorem opinionem esse, quod confessio iudiciaria absq; causa probet, vt vltra relatos tenent *104. Bapt. de S. Seueri in repet. l. admonendi col. 24. ff. de iur. iur. Cyn. in l. generaliter quasi. 3. C. de non numer. pec. & ibi Bar. in 2. lectur. col. 1. Butr. Abb. Imol. & alij in d. cap. si cautio, & Rom. conf. 290. vnde ratio nostra præfatam opinionem coadiuuans subsistit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio non numerata pecunia regulariter opponitur, dummodo tamen simus in contractu mutui, nu. 2. nam in alijs contractibus non procedit, n. 3. sed infra quantum tempus possit opponi in alijs contractibus nu. 4.
- 5 Exceptio non numerata pecunia quando possit opponi elapso biennio, & quando non opponatur, nu. 6.

A R G V M E N T V M.

Exceptio non numeratæ pecuniæ non admittitur aduersus confessionem factam pro incertis & malè ablati in mortis articulo.

PRIVILEGIUM XXXVIII.

- 1 Regulariter non numeratæ pecuniæ exceptio potest apponi à debitore qui cōfessus est recepisse quandam pecuniæ quantitatem sub spe futurae numerationis, & re vera non recepit; nam opponens illam infra bien-

nium transfert onus probandi in creditorem quia per debitorem eo ipso probata dicitur, ad tex. in l. 2. cum glos. C. de non numer. pec. Masc. alios citans de prob. conclus. 697. Carauit. in Rit. M.C.V. 166. nu. 47. nouiter Paschal. de patr. potest. cap. 8. nu. 62. & seq. par. 2.

- 2 Quæ sanè exceptio non habet locum nisi in contractu mutui §. 1. in l. de lit. oblig. l. in contractib. C. de non num. pec. Affl. dec. 105. latè Rol. à Vall. conf. 4. vol. 4. vbi etiam quod procedit in contractu dotis, vt in tot. tit. C. de dot. caut. non numer. & ita Valas. decis. 5. Misfing. obser. 61. cent. 1. Gratian. decis. Marchia 164.

- 3 Ita quod huiusmodi exceptio non habet locum in alijs contractibus præter quam in mutuo, & dote, Bal. in l. si ex cautione nu. 3. C. de non numer. pec. Fely. in cap. si cautio nu. 54. de sd. instrum. Molyn. de contract. disp. 302. nu. 4. Bartaz. de clausul. claus. 32. glos. 1. nu. 3. Vafq. contran. iur. lib. 2. cap. 59. nu. 3. vbi de communi DD. sententia testatur.

Vnde debitor ex causa emptionis, vel conductionis, & similiū numquam potest iuuare præfata exceptione, sed indistinctè eius statum confessioni, vt communi calculo enarrant glos. & DD. in l. aduersus C. de non num. pec. Vnzolen. in tract. de arte Notar. in tit. de except. non num. pec. Bartaz. de claus. claus. 32. glos. 1. nu. 3. vbi nu. 4. firmat procedere etiam si debitum ex causa emptionis conuerteretur in mutuum, quia nec isto casu posset huiusmodi exceptio opponi, vt etiam vltra antiquiores tradiderunt Panciroli. conf. 57. nu. 7. Costa in l. si ex cautione fallent. 3. C. de non numer. pecu. & Surd. consil. 162. nu. 44. lib. 2.

- 4 Licet in cæteris contractibus benè posset opponi exceptio hæc infra 30. dies, vt docet Affl. noster in constit. Regn. causas num. 5. in fin. quem recenset modernè Viscont. in suis conclus. iur. in verb. exceptio non numerata pecuniæ circa princ.

- 5 Hæc autem exceptio benè posset probari per debitorem etiam elapso biennio, quando susciperet in se onus probandi, quod sibi non fuerit numerata pecunia in instrumento confessionata, iuxta theoricam glos. in l. si ex cautio. ne in verb. sepe, & ibi Bart. num. 12. cum alijs DD. C. de non num. pecu. Ias. in l. 3. §. iurari num. 8. ff. de iur. in Fulg. in l. si sub specie in fin. C. de postul. Thianin. in pract. cautel. nu. 30. vbi hanc communem, & veram appellat opinionem Affl. decis. 110. & ibi Vrsill. in addit. Scaccia de commer. §. 2. glo. 8. nu. 2. Paschal. de patr. potestat. d. cap. 8. nom. 88.

- 6 His tamen veris existentibus hæc non numeratæ pecuniæ exceptio non admittitur aduersus confessionem factam pro incertis, & malè ablati in mortis articulo, vt ex Caroc. decis. 90. nu. 7. vbi plures allegando concludit non posse opponi similem exceptionem à debitore qui

qui confessus est se habuisse mutuum dum esset in articulo mortis, & si confitens moreretur, neque sui hæredes huiusmodi exceptionem opponere possent, quoniam moriens non potest præsumi fecisse confessionem sub spe futuræ numerationis, quam non sperabat, *glo. in l. 1. C. de fals. causa adiect. leg. Marfil. conf. 5. num. 16. lib. 1. Imol. in l. si ex pluribus ff. de solut. Rim. in tit. de don. in princ. nu. 528. Ias. in l. qui pecuniam, col. 2. ff. si cert. petat. Decian. conf. 10. num. 17. lib. 5. Caballin. milleloq. 672. & alij quos refert, & sequitur Grass. in tract. de except. ad mater stat. excep. 43. num. 18. qui alia cumulat in materia huius exceptionis prout receter alia congerit modernus Gaitus in suo tract. de credito cap. 2. tit. 7. d. num. 2504. cum plurib. seq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor non tenetur reuelare contra suum virum, limita tamen, vt nu. 3.
- 2 Confessio tutoris pupillo regulariter non nocet, sed limita, vt nu. 4.

A R G V M E N T V M.

Confessio vxoris pro exoneratione conscientia viri circa aliquid malè ablatum nocet pupillo, & releuat creditorem.

PRIVILEGIUM XXXIX.

1 **R**egula est quod vxor non tenetur reuelare contra virum suum, vt per *Angel. in sum. in verb. denunciatio sub nu. 13. Neuizan. in syl. na nupt. in verb. monitoria nu. 47. Nauar. in suo manual cap. 15. nu. 46. quem cum Cordub. quæst. 64. in fin. allegat. D. Ricc. in prax. resol. 310. ampl. 5. tom. 1. vbi firmat expressum reuelantes maritorum crimina non incidere in labem excommunicationis ad id fortasse prolata.*

2 Et regulariter confessio tutoris pupillo non nocet, l. certum §. sed an ipsos ff. de confess. *Tiraq. de retract. conuen. §. 4. glo. 6. nu. 13. Caphal. consil. 101. nu. 18. Cauale. de tutor num. 324. & omnes communiter vt apud Foller. in sua pract. censuat. vers. quæ quidem executio n. 51. & plenè Suar. in Thesaur. recept. sent. litt. C. n. 251.*

3 Tamen in fauorem malè ablatorum prodiit priuilegium, quod si vxor mortuo viro suscipiat tutelam filij, & sciens secreta sui mariti in quodam instrumento pro exoneratione conscientia suæ, & viri dixit, virum suum abstulisse certam pecuniæ quantitatem ab Antonio, talis confessio nocet pupillo, & releuat creditorem, vt tutatur *Caroc. decis. 20. vbi inter alia assignat illam rationem, quia hæres tenetur exoneratione conscientiam defuncti, cap. fin. vbi Abb. in ultim. notab. de sepult. cap. in leteris de raptor. Ias. in l. Pomponius §. cum quis nu. 23. ff. de*

acquir. poss. & cum hæc sit mater, & tutrix pupilli hæredis, & pupillus ex defectu ætatis, & intellectus ex se non valeat exoneratione patris conscientiam, mater tutorio nomine filij conscientiam patris exoneratione debet, & poterit.

4 Et sic licet confessio tutoris pupillo non noceat, id tamen limitat non procedere in matre tutrice filij ad exonerationem conscientiam mariti, & patris, & pupilli simul, vt dicebam in causa nonnullorum de pinto.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæres non potest molestari ante confessionem inuentarij etiam si constaret hereditatem esse opulentam, num. 2. fallit tamen vbi ageretur pro legato incertorum, & malè ablatorum, num. 3.
- 4 Usurarum restitutio non recipit temporis dilationem.
- 5 Anima ceteris rebus preponenda est.

A R G V M E N T V M.

Legatum factum pro incertis, & malè ablatis debetur ab hærede non obstante quod sit intra tempus conficiendi inuentarium.

PRIVILEGIUM XL.

1 **R**egula desumitur ex text. in l. fin. §. donec C. de iur. delib. vt scilicet ante trimestre tempus, vel annum à iure hæredibus concessum ad conficiendum inuentarium nulla creditoribus legatarijs, vel fideicommissarijs tribuatur licentia hæredes inquietandi, eosque ad iudicium vocandi omnesque hereditarias, quasi ex hypothecarum autoritate vendicare.

2 Quæ sanè regula adeò vera est, vt firmavit ibid. *Bal. in §. cum igitur habere locum etiam si euidenter constaret hereditatem esse opulentam, prout in eandem descendere sententiam, ibidem Castren. nu. 2. & Iacobin. in §. donec qui assignat nu. 4. rationem, nam hæres durante tempore confessionis inuentarij est impeditus circa ipsius confessionem, & ignorat quantum soluere debeat, & quomodo sit obligatus & quos habeat exceptiones, & defensiones hac de causa interim molestari non debet, quamuis hereditas sit soluendo.*

Tamen quando testator fordidum, & malè quæsitum, & malè ablatum domino restitutum esse mandauit, posse statim hæredem cogi ad illud tradendum tuto concludere possumus cum in hoc casu conficiendi inuentarij tempore non gaudeat hæres, vt determinarunt *Bal. & Castren. in d. l. fin. §. donec C. de iur. delib. Alex. Ang. & Corn. in l. eam quam C. de fideicom. Suar. in l. post rem iudicatam nu. 6. ff. de re iud. Porcell. in tract. de inuentar. cap. 4. num. 9. Duen. reg. 277.*

lim. 1. Vni. qui alios adducit concordantes in sylu. com. opin. conclus. 257. lim. 1. Gutt. de iuram. consir. cap. 4. nu. 18. par. 2. C. aual. qui plures allegat in spec. pract. quest. commun. quest. 608. & 814. Suarez. de Paz in sua prax. cap. 1. n. 44. p. 4. ro. 1. Rustic. de fideic. lib. 2. cap. 3. n. 37. Gizzar. dec. 79. nu. 6. ubi loquitur de vsuram restitutione, quam dicit non recipere temporis dilationem,

4 prout sic concludit in legatis pijs.

Et licet contrarium in puncto principali firmauerint Cyn. & Alb. in d. §. donec, iuxta quorum sententiam voluit quoque Lopez in l. 7. glos. mandando alio tit. 6. par. 6.

Tu tamen tanquam à veritate, & pietate digressus ne sequaris, sed primæ adhæreas opinioni, propter animæ periculum, quæ cæteris præponenda est, cap. infinitas de pœnit. & ita contra ipsos nouiter probat Illustrissimus D. Ricc. in prax. resol. 416. tom. 2. ubi tractat si tribunal Reuerendæ Frabice possit se intromittere pro adimplemento legatorum piorum pendente confectioe inuentarij.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier fideiubere nequit regulariter, & quare nu. 3.
- 2 Obligatio mulieris debet continere commodum mulieris se obligantis.
- 4 Carens libera suorum bonorum administratione prohibetur fideiubere.
- 5 Mulier fideiubendo non obligatur, etiam pro marito fideiubeat per interpositam personam nu. 6. sed limita, vt nu. 7. & 8.

A R G V M E N T V M.

Mulier quæ intercessit pro exoneratione conscientie viri mortui, non iuuatur Velleiano.

PRIVILEGIUM XLI.

- 1 **R**egula est, quod mulier fideiussionis munus obire, & pro alijs intercedere nequit l. de die §. 1. ff. qui satisf. cog. l. 2. & 3. §. fin. ff. eod. l. fin. C. cod. tit. l. 2. ff. de reg. iur. l. si paternam C. ad Velleian. ita quod Senatusconsulto Velleiano succurritur mulieribus pro alijs fideiubentibus ut tot. tit. ff. & C. ad Senat. consult. Velleian. l. tamen ff. ad Macedon. & in Regno habentur prag. 1. sub rubr. de Senatusconsult. Velleian. ubi nos plura cumulauius in cominen. & uide de materia latè Mariscot. var. resol. lib. 2. cap. 5. Grinel. decis. Dolan. 20. Linglois. decis. 14. quest. 1. & sequent. l. ad Senat. consult. Velleian.
- 2 Intantum, quod obligatio debeat continere causam respicientem commodum, & interesse mulieris, non autem aliorum voluit Rota in causa Romana de S. Cruce 3. Decemb. 1607. corā Eminentissimo Card. Sacrato, & alias, vt apud Ludouf. dec. 363.

3 Ratio autem principalis conclusionis nam sexus mulieris satis levis, & imbecillis est, nam ille quodam naturali vitio imprudentes, mendaces, fluxæque fidei sunt, & vt plurimum earum consilio contra propria laborant commoda, l. 2. §. verba ff. ad Velleian. l. si pater C. de sponsal. Barbat. conf. 54. lib. 1. vnde ob hanc causam aliorum defensionis aliaque virilia officia exercere prohibentur, ad tex. in l. femina ff. de regul. iur. l. alienam C. de procur.

4 Præterea assignatur, & alia ratio, nam quilibet carens libera bonorum suorum administratione (qualis est mulier) pro alio fideiubere prohibetur Henrig. de fideiuss. cap. 7. num. 68.

5 Quod fit, vt mulier fideiubendo non obligetur, siue intercedat pro patre, siue pro filio, siue pro fratre, siue pro alio consanguineo, & eo magis si pro extraneo, nam in omnibus istis casibus iuuatur beneficio Velleiani, Bal. & Salyc. in auth. si qua mulier. C. ad Velleian. Theff. decis. 223.

6 Et adeo hæc vera sunt, quod mulier pro marito fideiubere non possit, vt nec etiam id eadem liceat facere per interpositam personam l. si vxor C. ad Velleian. plus nec etiam cum marito hoc eadem facere permixtum est, l. 4. vers. participauit C. cod. l. vir. vxori in §. fin. cod. & quod mulier, nec etiam in simul cum viro se obligare, & fideiubere possit, iura sunt clara, nam hoc ponunt tex. in l. 4. ff. ad Velleian. in l. vxor. viri in §. fin. ff. eod. inquit Valent. Franc. in suo tract. de fideiuss. cap. 2. n. 152. & istud est ex eo quia tali casu summa pecunia exbursata præsumitur peruenisse ad maritum, & ideo si non probatur quod medietas peruenit ad mulierem ad nihilum mulier tenebitur, d. auth. si qua mulier vbi Bart. Bal. Salyc. & alij C. ad Velleian. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 22. Thessaur. decis. Pedem. 222. n. 14. Amatus dec. Rota Marchia. 27. nu. 11 & 12. Honded. conj. 45. per tot. vol. 3. par. 1. qui dicit hanc opinionem veriore, & communioem, Gamma decis. Lusitan. 131. quod etiam corroboratur per optimum simile, quod de filio dicitur, qui si contrahit, & se obligat vna cum patre, tota pecunia ad patrem peruenit creditur si pater filium gubernat, Fab. de Monto de emptio. & vendition. quest. 3. princ. num. 64. Cachera. decis. Pedem. 170. in tract. Vbald. de duobus fratrib. in 9. part. principal. post. nu. 3. Crauct. conf. 91. Suar. com. opin. in lit. V. n. 112. Stracca in tract. de mercat. nu. 10.

7 His licet veris existentibus, tamen quando constat mulierem intercessisse pro exoneratione conscientie viri mortui, illam non iuari hoc Velleian beneficio assueuauit Præses de Franchis decis. 237. & deinde scripsit Galter. in sua prax. instrumentaria 2. 2. partis principal. pag. 122. nu. 57. vers. secundo, vbi firmat, quod quando mulier intercedit ex causa pia, vt pro exoneratione animæ viri sui post mortem, vel pro liberatione ipsius constante matrimonio nequit vt beneficio Velleiani

8 Ultra

- 8 Ultra quod communiter DD. sunt in opinione illam posse fideiubere pro qualibet pia causa, *Rom. in auth. similiter C. ad leg. Falci. Socc. regul. 310. Rimin. cōf. 67. vol. 1. & nouiter firmat Genuens. in suis practica. Eccles. quæst. 509. Ad- do Tiraq. de pia causa priuileg. 113.*

S V M M A R I V M.

- 1 Testimonium filij contra patrem non probat.
- 2 Filius non reuelans contra patrem, non incidit in excommunicationem, limita tamen, vt nu. 3.
- 4 Testes inhabiles quando admittantur.
- 5 Nullum priuilegium excusat a peccato.
- 6 Principalis tenetur reuelare quando fiunt monitoria ad finem reuelationis.
- 7 Anima fauore quis tenetur edere arma contra se.

A R G V M E N T V M.

Reuelatio facta à filio contra patrem uigore litterarum monitorialium excommunicationis ualeat ubi tendit ad exonerationem conscientie, quia agitur de male ablati factis à patre.

R I V I L E G I V M XLII.

- 1 **R**egulater testimonium filij contra patrē inualidum est, nec probat, ad *tex. in l. parentes C. de testib. vbi nec etiam nolentes ad inuicem admittuntur, cap. si testes §. item parentes 4. quæst. 3. latè Farinac. de testib. quæst. 154. num. 170.*

Quare merito patre non reuelantem delictum filij stante pœna excommunicationis in eius sententiam non incidere, post *Lazar. in traët. de monit. quæst. 11. sect. 3. quem tamen non allegat nouiter latè concludit Illustriss. Episc. D. Ricc. in sua prax. var. resolut. resolut. 310. par. 2. idem pariter ampliat. 3. firmans in filio, qui nec tenetur ob monitiones reualere crimen patris.*

- 3 Tamen si quando fiunt literæ monitoriales contra patrem filius reuelat aliquid malè ablatum pro exoneratione paternæ conscientie benè admittitur reuelatio, & probat contra patrem ita determinat *Caroc. decis. 90. num. 11. vers. contrarium afferens id maximè procedere vbi veritas aliter haberi non posset, nec data ob notabili exceptione contra filium respectu patris, allegat, Hostien. in cap. 1. de testib. vbi pariter Fely. nu. 8. Marfil. qui dicit singulare, & practicabile in l. diuus nu. 12. ff. de quæst. Roman. sing. 398. & ita etiam tutatur idem Caroc. decis. 21. nu. 3.*

- 4 Deo quo quidem dicto dubitandum non est si quidem quoties desunt alij testes, & ve aliter haberi non potest ex natura rei, & negotij, in tali casu admittuntur testes alias inhabiles ex

*Abb. Hostien. in d. cap. 1. num. 4. de testib. vbi quod testes priuilegiati non excusantur à toto, sed tunc solum, quādo alij testes haberi possunt, & sic in subsidium Mascard. de prob. conclus. 1365. quare quod incurrant excommunicationem, pater, & filius si nō reuelant in casu quo veritas aliter haberi nequit, concludit Illustriss. Episc. D. Ricc. d. resolut. 310. vers. limita quarto, vbi assignat rationem, ne pereat probatio, & veritas occultetur, quod esset peccatum mortale, ad *tex. in cap. quisquis 2. quæst. 3. quia nullum priuilegium nullaue pietas excusat à peccato, cap. super eo de vsur. vnde in grauī necessitate ad testificandum à iudice capi posset tutatur, Frac. Marc. decis. 861. num. 4. tom. 2. & ante eum DD. in cap. 1. de testib. cogen.**

- 6 Sed an Ecclesia compellat principalem ad reuelandum, quando facit monitoria sub pœna excommunicationis ad finem reuelationis, declarant *Genuen. in practica. Eccles. quæst. 597. vbi affirmatiuam tuetur partem, quod in causa ciuili principalis tenetur non solum restituere rem, quā detinet cum peccato, sed etiam reuelare se habere, & habuisse, ad *tex. in cap. 1. & 2. de confess. in 6. vbi reus tenetur respondere propositionibus actoris quæ fiunt ad reuelandum ipsum actorem ab onere probandi per confessionem aduersarij, & potest compelli iuramento, vt ibi firmant Canonistæ, & regula, quod quis potest compelli ad deponendum in iudicio iuramento, potest etiam censuris compelli propter peccatum mortale, cap. nouit. de iudic. Sylua nuptial. in sua summa in verb. monitoria Prob. ad Monach. in cap. 2. de constitut. in 6. Nauar in cap. inter verba 11. quæst. 6. corollar. 66. & sic dicit ipse haberi casum expressum in iure, quod ad fundandam intentionem actoris tenetur aduersarius deponere veritatem; Et confert pro corroboratione, quod fauore animæ vt exeat quis à peccato potest compelli censuris ad edendum arma, & scripturas aduersus se contra terminos regulæ iuris *Barb. Abb. Imol. & omnes in cap. 1. de probation.***

S V M M A R I V M.

- 1 Pollicitatio quid sit.
- 2 Obligatio ex nuda pollicitatione non oritur.
- 3 Votum, & pollicitatio equiparantur.
- 4 Actio competit ex voto (vt aiunt) in foro interiori, & vide num. 5. & amplia idem procedere fauore Ecclesie nu. 6. & fauore Vniuersitatis. num. 7.

A R G V M E N T V M.

Ex pollicitatione facta pro incertis, & malè ablati oritur Actio.

- 1** Regula est, quod ex pollicitatione quæ est vnius solius offerentis promissio, l. 3. ff. de pollicit. cum aduētis per *Alphan. in speciali tract. quem edidit super rubr. ff. de verb. oblig. num. 10.* nullatenus oritur obligatio, vt per *Ias. Alciat. & reliquos ibidem*, qui tamen loquuntur de iure ciuili quinimò neque de iure canonico illam oriri firmavit. *Abb. in cap. cum inter vniuersū de elect. vbi appellat communem Couar. post alios quos citat in cap. quamuis in 6. part. §. 4. num. 15. de pact. in 6. Viuius in sylua commun. opin. conclus. 617. Gomez de contrah. tom. 3. var. resol. cap. 9.*
- 2** Contrarium tamen voluit *Butr. in cap. ex parte de censur. vbi dixit oriri obligationem, quia votum, & pollicitatio æquiparantur, l. 2. ff. de pollicit. & ex voto apertè patet oriri obligationem, & posse vouentem compelli virtute tex. in dic. cap. ex parte cum aduētis per*
- 4** *Amatum conf. 17. vbi latè probat ex voto (vt aiunt) in foro exteriori actionem competere.*
- Tu tamen in hac Doctorum discrepantia, affirmare debes, quod tam de iure ciuili, quàm canonico ex pollicitatione oritur obligatio
- 5** quotiescumque illa facta est ad fauorem incertorum, & malè ablatorum, cum taliter pollicitans censetur offerre intuitu pietatis pro anima, cultu diuino, & exoneratione conscientie, cap. pontifices 12. q. 3. Doctores in cap. verum de condit. appof.
- 6** Quare iuxta hanc opinionem vbi pollicitatio fit Ecclesie concludit *Genuens. in practicabil. Eccles. quæst. 372. sicque pariter quando fit simplici causæ piæ, vt inducat obligationem tñantur, Gomez variat. resoluit. dicto cap. 9. Suarez in thesaur. commun. opinion. lit. P. in verb. pollicitatio, & nouissimè Visconti in suis concl. iur. in eodem verb. in fin. fol. 227. colum. 1.*
- 7** vbi sic pariter scribit, procedere fauore vniuersitatis, vel Collegij, quod similiter affirmat *Genuens. loco citato num. 2. per tex. in dic. l. 1. ff. de pollicit. & ego dicebam pro Vniuersitate Terræ Summontis in anno 1625.*

S V M M A R I V M.

- 1** Legatum factum ab eo qui ignorabat habere filios non debetur irrito facto testamento, sed limita fauore incertorum, & malè ablatorum.

A R G V M E N T V M.

Legata relicta pro malè ablati testamento nullo ob præteritionem filij, quem testator ignorabat se habere debentur.

- 1** Regula est iuxta communem Doctorum sententiam, quod testamento nullo ob præteritionem non debeantur legata facta, quando testator ignorabat se habere filium, vel putabat mortuum, vt scripserunt in auth. ex causa C. de liber. præter. vbi precipuè *Bald. Salye. Castr. & Ias. Tiraquell. de priuileg. pia causa priuileg. 68. & Vasq. de success. lib. 1. §. 8. num. 61.* vbi hanc defendit sententiam, & ad materiam videndi sunt *Clem. de patr. potestat. effect. 15. Viuius in sylua commun. opin. conclus. 35. Crass. in §. testamentum q. 36. & seq. Illustrissimus præsul D. Ricc. collect. 271.*

Tamen fauore legatorum pro incertis, malè ablati factorum huiusmodi communis doctrina procedere non debet, prout illam communi voce limitant in hoc casu Doctores vt constat ex *Bald. Ang. & Imol. in l. filio præterito ff. de iniust. rupto & irrit. fact. testam. Ias. in l. precibus C. de impub. Socc. in l. 2. sub num. 32. ff. de vulg. Barb. in l. cum acutissimis num. 24. de fideicom. Arret. conf. 92. Vasq. de success. dic. §. 8. num. 61. Cotta dicens valdè singulare in sing. in verb. anima Couar. valdè id commendans in cap. Raynutius §. 4. C. de testam. Caroc. decis. 7. num. 3. Genuens. in practicab. Eccles. q. 48.*

Quare merito iuxta hanc sententiam in causa Nardi della Torre in anno 1625. consultus respondit, dum occurrisset casus, quod essent facta quædam legata, inter quæ aderat legatum pro incertis, & malè ablati, dixi in, quam, quod licet reddebatur nullum testamentum ex præteritione filij facta, non per hoc non debeat solui legatum 50. aureorum factum à testatore pro incertis, & malè ablati.

Cuius conclusionis ratio est nam ponderandum est, quod semper fuisset pro exoneratione conscientie, & suæ animæ salutæ relicturus, non obstante quod haberet filios.

S V M M A R I V M.

- 1** Quarta Episcopo debetur de legatis, & Episcopi sub nomine quinam veniant in hoc casu nu. 2.
- 3** Quarta an debeatur Episcopo de legato facto Ecclesie exempta, & vide num. 6. & amplia, vt num. 5.
- 4** Quarta quam ratione Episcopo debeatur.
- 7** Quarta non debetur de legatis factis pro incertis, & malè ablati.
- 8** Quarta non detrahatur de relictis personis.
- 9** Quarta an debeatur de relictis pro ornamentis Ecclesie, vel pro cereis, & in quibus alijs casibus, nu. 10. & 11.

ARGUMENTVM.

De legatis factis pro incertis, & male ablati pro
exoneratione conscientie, non detrahitur
quarta ab Episcopo.

PRIVILEGIUM XLV.

- 1 **R**egula est, quod de legatis factis per te-
statorem Ecclesijs, vel locis pijs, debe-
tur quarta Episcopo, *cap. conquerente de offic.
Ord. vbi glos. in ver. mortuorum, cap. requisisti,
cap. fin. de testam. cap. 1. & seq. 10. quest. 3. cap. da
quarta de prescrip. Card. Tusc. conclus. 21. lit. Q.
Megal. 1. 2. instit. confess. cap. 14. Azor. instit. Mo-
ral. par. 2. cap. 12. quest. 2. Molfes. in summa tit. de
vltim. vol. traet. 13. cap. 9. a num. 17. tom. 2. cuius
quidem Episcopi nomine intelliguntur Archi-
diaconi, & reliqui omnes Prælati inferiores*
2 *qui habent in ea Ecclesia iurisdictionem quasi
Episcopalem, ratio est, quia canonica est de
lege iurisdictionis, Innoc. in cap. 1. de stat. mona-
ch. Vbal. traet. de Canon. Episcopali. cap. 1. num. 4.
Episcopo debita iure Episcopali quod cum
huiusmodi prælati habeant in Ecclesijs sibi
pleno iure subiectis habere etiam debent cum
omnibus emolumentis connexis, & annexis,
Vbal. d. traet. cap. 4. quest. 4. princ. nu. 1. vers. no-
tandum.*
3 *Ex qua ratione in facto dicebam, Episco-
pum nullatenus potuisse prætereendere istam,
quartam stante, quod legatum factum erat cui-
dam Ecclesiæ exemptæ, prout ita in terminis
communiter sentiunt, Doctores in cap. officij de
testam. vbi Abb. nu. 6. Bal. in l. si quis ad declinan-
dum col. 6. vers. iuxta hoc de episc. & cler. Syluest.
in summ. ver. Canonica portio quest. 3. nu. 4. Ang.
eod. verb. nu. 2. Lap. in traet. de canon. port. quest. 4.
Vbal. eod. traet. cap. 4. quest. 6. Mirand. in manual.
pralat. quest. 48. art. 2. tom. 2. Roman. conf. 476. nu.
19. Syluest. in sum. in ver. canonica portio, Viscon.
in suis conclus. verb. quarta Episcopalis.*
4 *Quorum sanè opinio ratione non caret si
quidem huiusmodi canonica portio debetur
Episcopalia iura habentibus de quibus in d. cap.
conquerente, vel ob communionem quæ inter
episcopum, & Ecclesias sibi subiectas reperitur
d. cap. requisisti vers. secus, vel propter onus,
quod substat in celebrando sollempniter Or-
dines conferendo, quæ tam ad forum conten-
tiosum, quàm pænitentiale spectant, Vbal. d.
quest. 6. num. 5. quæ rationes nullatenus vigent
respectu loci exempti, quia cum immediate
Pontifici subiiciatur non oportet, vt soluatur
aliquid Episcopo in signum superioritatis, quæ
non habet respectu illius loci, deinde nulla in-
ter vtrumque reperitur communicatio, neque
vlla cura Pastoralis, aut pabulum exercetur vl-
terius, confert quod Episcopus neque exigit,
neque percipit iura Episcopalia in locis exem-
ptis, cap. luminefo 18. quest. 2. cap. cum Episcopus*

*7. de offic. Ord. in 6. vbi glos. recepta ver. exempto
cum solus Papa dicatur ordinarius Episcopus
exemptorum cap. nulla dist. 93. iuncta glos. vlt.
ibid. cap. autoritate de priuileg. in 6. vnde eisdem
rationibus firmandum est quartam hanc non
haberi Episcopo subditis qui legat aliquid Ec-
clesiæ extra diæcesim constitutæ, cum cura il-
lius Ecclesiæ non sit pænès ipsum, vt post alios
notat Azor. inst. moral. par. 2. lib. 9. cap. 12. quest.
fin.*

5 *Quinimò asseuero hanc quartam non deberi
ex legato facto Ecclesiæ quæ tempore testa-
menti erat subiecta, & tempore mortis reperi-
tur exempta; nam inspicitur conditio, & status
temporis quo legatum cedit non autem tem-
pus quo fit legatum, l. post diem ff. quan. dies leg.
l. quæ leg. ff. de reg. iur. vnde si Ecclesia sit exem-
pta tempore testamenti, & subdita tempore
mortis debetur huiusmodi quarta, quia inspi-
ciendum est tēpus mortis, non autē tēpus testa-
menti, l. si cognatus ff. de reb. dub. l. generaliter §.
si homini libero est ff. de fideicom. liber. Vbal. d. cap.
4. quest. 7. n. 3.*

6 *Quamuis si Ecclesia esset exempta, & habe-
ret Cappellas, aut populū non exemptum
in tali casu non esset excusata talem soluere
quartam, vt vigore tex. in cap. ex ore de priuile-
tutantur Innoc. & Ioa. And. in cap. in nostro de
sepul. Lap. d. traet. §. quia nu. 6. vers. secundo que-
ritur, Vbal. eod. traet. cap. 4. quest. 5. & quest. 8.
cum trib. seq. nisi populus pleno iure subiectus
esset Ecclesiæ exemptæ, Vbal. d. cap. 4. quest. 9. n.
3. pleno autem iure dicuntur Ecclesiæ ad ali-
quam pertinere quando utroque iure, id est in
spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ
sunt, cap. quoniam 21. de priuileg. vbi glos. & in cap.
cum & plantare §. & in Ecclesijs verb. pleno iu-
re eod. tit. quam ibi sequuntur Anto. nu. 26. Card.
1. Dec. 12. & 16. Rebuff. in concord. tit. forma man-
dati ver. plenum Card. Tusc. lit. P. concl. 394. nu.
3. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 6. nu. 12.*

7 *Quibus sic suppositis affirmo, quod ex lega-
tis factis pro incertis, & male ablati non de-
betur huiusmodi quarta, prout etiam illa non
debetur quando aliquid relinquitur pauperi-
bus in genere, glos. in cap. 2. in verb. decreuit de
sepul. Bal. in l. id quod pauperibus num. 30. C. de
episc. & cler. Rom. conf. 233. nu. 2. Leo in Theff. for.
eccl. par. 2. cap. 14. Azor. inst. moral. par. 2. lib. 9.
cap. 12. quest. 9. cum in tali casu videatur reli-
8 *quum personis, & non locis, & derelictis perso-
nis non detrahitur quarta, cap. ex parte il terzo
de verb. signif. Mirand. in manual. pralat. d. quest.
48. art. 3. conclus. 3. Vbal. de port. canon. cap. 5. nu.
11. vbi declarat id non esse verum quoties le-
gatum fieret pauperibus specialis, & certi loci
quia tunc legatum videtur factum intuitu dicti
loci, & sic factum loco pio, sicque tradunt Ioa.
Andr. & Abb. in d. cap. 2. de sepul. qui etiam in
cap. fin. de testament. idem procedere dixit quan-
do aliquid relinquitur pro ornamentis, cereis,
fabri-**

fabrica, Ecclesiæ luminarijs, anniuersarijs, uel pro faciendo Choro pictura, calice, & similibus ad perpetuum diuuium cultum legari solitis, quod pariter ultra citatos approbant *Valsc. decis. 105. num. 13. & Couar. d. cap. fin. qui n. 7.* ampliat, procedere etiam si relinquatur pro operibus pijs in genere, & executores distribuerint legatum in fabricam luminaria, & alia Ecclesiæ ornamenta; cum executoris distributio uidetur facta à testatore ipso, *l. vnum ex familia §. 1. ubi DD. & precipue Dyn. & Bar. ff. de leg. 1.*

Sicque pariter esset quando aliquid legatur aut omni anno fiat solemnitas alicuius Sancti, uel aliquod in aliqua Ecclesia constituatur præbenda Pulpitum, uel Altare, uel quando quis in uita donat Ecclesiæ, ita *Azor. dic. cap. 12. q. 7. cas. 7. & Mirand. dic. q. 48. art. 3. conclus. 1.* quos in hac materia latius uidere poteris, quibus iungo *Quarant. in summ. Bullar. verb. quarta Episcopalis, & Illustrissimum D. Ricc. in 3. tom. prax. forens. eccl.*

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio facta absente parte non probat, etiam si esset facta in iudicio, n. 2. sed quando probet plenè nu. 3. & 4.
- 5 Confessio facta pro malè ablatiis habet vim debiti confessati.
- 6 Confessio super extorsione & usurarum non reuocatur
- 7 Confessio emanata in scriptura absente parte, pro exoneratione conscientie probat, sed declarata, ut num. 8.

A R G V M E N T V M.

Confessio facta pro malè ablatiis etiam parte absente habet vim debiti confessati, ita quod prodest absenti, & probat debitum.

PRIVILEGIUM. XLVI.

- 1 **R**egulariter confessio facta absente parte non valet, nec probat, *l. certum §. si quis absente ff. de confes. l. fin. & ibi glos. ff. de interrog. act. plenè Gabr. concl. 1. de confession. Mascard. probat. concl. 374. qui num. 7. firmiter asseuerat*
- 2 hanc conclusionem procedere, & habere locum quamuis huiusmodi confessio fuisset facta in iudicio, quoniam hoc non obstante adhuc huiusmodi confessio parte absente neque probat, atque præiudicat, ex *Alex. & alij conf. 20. num. 2. lib. 4. de quo tamen vide Duen. regul. 117. & Marefcot. var. resol. lib. 2. cap. 44.*
- 3 Et talis confessio facta extraiudicialiter non probat, tamen si sit facta præsentem parte, & per duos testes probetur, tunc inducit plenam probationem, ut latè apud *Mascard. de probat.*

*conclus. 346. Duen. regul. 119. Viuius in sylua. commun. opin. concl. 946. Surd. decis. 12. ut alios antiquiores reiciam, ubi hanc sanè regulam procedere ait etiam si vnus testis deponeret de vera promissione, & alter de confessione, facta præsentem parte quia cum sint duæ semiplenæ probationes iunguntur ad inuicem, ut consuluat *Alex. conf. 76. vol. 6. quem sequuntur Rip. in l. admonendi num. 205. ff. de iur. iur. Gab. concl. 1. num. 7. de prob. Crauet. conf. 267. post n. 5. Vrsill. ad Afflic. decis. 12. testesque deponentes de huiusmodi confessione præsumi contestes, Arret. conf. 36. de quo meminit Mangrell. ad Bar. in l. ob carmen. ff. de testam. & licet sint singulares debent iungi ut latè deducit, *Alex. conf. 52. num. 4. Dec. conf. 650. num. 10. Magon. decis. Lucens. 46. num. 13. Farin. de testam. q. 64. num. 131. & 34. cum seq. Gratian. discept. forens. cap. 144.***

- 4 Quamuis confessionem extraiudicialem factam absente parte probatam, tamen per duos testes contestes de loco, & tempore semiplenè; non facere probationem doceant, *Afflic. decis. 364. nu. 5. Foller. in sua prax. crim. in verb. & sa. confitebuntur il secondo num. 2. Rot. Lucens. dec. §. 92. Illustrissimus D. Ricc. dec. Cur. Archiep. 35. part. 1. & iunctam cum vno teste de veritate negotij posse iungi ad plenam faciendam, probationem affirmat *Afflic. decis. 12. num. 3.* qui iuxta hanc sententiam in Sacro Consilio determinatum recenset, ubi *Vrsill.* alios allegat concordantes *Niger. in cap. Regni 240. post num. 11. Marant. conf. 15. & latius Menoc. de præsump. lib. 1. cap. 41.* ubi non nullos casus distinguit.*
- 5 Tamen si confessio debiti esset pro incertis, & malè ablatiis, & sic esset facta ad exonerationem conscientie, etiam parte absente habet vim debiti confessati tamquam præsentem parte fuisset acceptatum, ita quod ad ea quæ tendunt ad exonerationem conscientie regula patitur fallentiam, *Sacc. conf. 90. num. 4. lib. 2. Felyn. in cap. olim num. 8. de rescript. Costa in suis memorab. in verb. confessio, vers. imò plus in ultimis, Marsil. sing. 202. vers. est alius, Mascard. de probat. concl. 360. num. 25. & seq. Rot. diuers. dec. 685. num. 7. part. 1. latè Caroc. decis. 90. & Genuens. in pract. eccles. q. 169. Gabr. concl. 1. de confes. num. 67. alios refert, & sequitur Mancin. in tract. de confes. extraiud. cap. 2. num. 42. qui pariter ait, ad comprobationem conferre ea quæ notauerat in suo tract. de iuram. part. 4. effect. 411. num. 3. ubi firmavit, confessionem super extorsione usurarum, & sic pro malè ablatiis factam in testamento, non posse reuocari, ex *Durant. in tract. de ultim. volunt. caut. 6. in tit. de leg. num. 6. ad quod faciunt notat per Marant. in sua pract. in 5. actu iudic. in 6. part. princ. num. 16. volentem quod confessio facta in ultima voluntate super extorsionem usurarum, ad conscientie exonerationem faciat plenam probationem, ex Bald. Corneo, & alijs, quos ibi cumulat concordantes.**
- 7 Et

- 7 Et confessionem emanatam in scriptura pro exoneratione conscientie plenam probationem facere pro absente voluerunt *Afflic. decis. 164. nu. 5. Vin. decis. 486. nu. 3. Franc. Marc. decis. 460. num. 2. tom. 1. Petra de fideicommiss. q. 13. num. 293. & alij quos congerit modernus Catus in suo tract. de credit. cap. 2. tit. 3. nu. 269. declarans num. 271. hoc esse quando confitens exprefferit vello restituere pro exoneratione*
- 8 conscientie, vt puta centum Antonio pro vsuris extortis, aut deposito, vel simile, sicque ait exemplificare *Marant. in sua pract. part. 6. act. 5. num. 17. quem sequitur Masc. de probat. concl. 347. num. 100. illa ratione, quia qualitas exonerationis conscientie requiritur ad actum confessionis extraiudicialis, vt ex ea plenè operetur pro tertio absente, & qualitas requisita ad actum specificè erit probanda, allegat Bart. in l. 1. §. quod autem ait ff. ne in flumine publico, & Masc. de prob. concl. 468. nu. 25. multaue alia cumulat ad regulam concernentia pro ipsius explicatione quæ penès ipsum videri possunt.*

S V M M A R I V M

- 1 Citatus omissus habetur pro omisso, & amplia vt num. 2. & limita vt num. 8.
- 3 Tacitum circa naturalia contractus pro expresso habetur.
- 4 Extensio de vno casu, & de vna persona ad aliam prohibetur, licet ad limitetur fauore legatorum pro incertis, & malè ablati, num. 5. & idem est in pia causa nu. 6.
- 7 Extensio admittitur non obstantibus quibuscumque verbis, vbi constat de mente testatoris.

A R G V M E N T V M

Extensio de casu ad casum, & de persona ad personam fauore legatorum pro incertis, & malè ablati comode fit.

P R I V I L E G I V M XLVII.

- 1 **R**egula est; vt casus omissus habeatur pro omisso, l. commodissime ff. de lib. & posthum. cap. inter corporalia de translat. Episcop. cap. dilectus de offic. Ordin. cap. is qui de sentent. excomm. cum adductis per Card. Tuf. concl. 116. lit. O. tom. 1.
- 2 Quæ sanè conclusio habet locum in lege, statuto, & consuetudine, Tiraquell. de iure primogenitur q. 40. num. 194. nec non in contractibus l. 1. & l. quidquid attingendè ff. de verbor. oblig. Molin. de rit. nupt. q. 24. nu. 277. lib. 3. Surd. decis. 195. num. 11. Rendin. in promptuar. recept. sentent. tit. 100. num. 17. firmans num. 19. quod
- 3 tacitum circa naturalia, vel accidentalialia contractus pro expresso habetur, quando tacite

agitur ab vtraque parte, vt in l. cum quid ff. si cert. pet. si verò ab vna tantum parte pro expresso non habetur, vt in l. si repetendo C. de condit. ob. caus. quod pariter affirmauit tit. 24. num. 2.

- 4 Item extensio de vno casu ad alium, & de vna persona ad alteram prohibetur, vt fundat Gabr. conf. 111. num. 13. lib. 1. Surd. conf. 344. nu. 2. & conf. 448. num. 33. lib. 3. Cabed. dec. Rot. Lusitan. 140. num. 2. part. 1. vbi probat in priuilegijs extensionem de persona ad personam nō dari, etiam vbi non versamur in materia pænali, & correctoria, Sess. decis. Rot. Aragon. 43. nu. 54.

- 5 Tamen fauore legatorum factorum pro incertis, & malè ablati extensio de vno casu ad alium, & de vna persona ad alteram bene fit ex paritate rationis, iuxta notata per Genuens. in practicab. Eccles. q. 322.

- 6 Prout in pia causa quoque permittitur extensio intuitu pietatis, quamuis sit de persona ad personam, vbicumque substitutio reperitur facta simpliciter licet secus quoties substituto esset facta in pænā hæredis quia tunc non est fauorabilis, sed odiosa, & ideo tunc non datur extensio, l. si in l. si duobus §. heres num. 14. ff. de leg. 1. Roman. in auth. similiter num. 65. C. ad leg. Falcid. Decin. conf. 272. Grat. conf. 574. lib. 2. Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 19. num. 10. & post eos Gratian. discept. forens. lib. 4. cap. 662. nu. 3. firmans nu. 18. extensionem quoque admitti non obstantibus quibuscumque
- 7 verbis quando constat de præsumpta voluntate testatoris, ex Socc. Fun. conf. 114. num. 29. lib. 1. Caphal. conf. 169. nu. 33. lib. 2. Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 14. nu. 10. Surd. conf. 347. num. 21. & vide Mart. in suo clausular. part. 1. clausul. 187. & p. 3. claus. 88.

- 8 Confert quia dum sumus in materia legatarum, quæ dependent ab vltima voluntate, casus omissus habetur pro expresso, l. fin. C. de posthum. l. inter vestem ff. de aur. argenti legat. Valaf. decis. 45. num. 4. cum alijs de quibus apud Rendin. in prompt. recept. sentent. d. tit. 100. n. 16. tom. 1. ergo merito possumus dicere in tali casu extensionem de vno casu ad alium, & de persona, ad personam fieri posse, prout ita cōsului in quadam facti contingencia ad fauorem venerabilis Monasterij S. Sebastiani huius Inclitæ Ciuitatis Neap.

S V M M A R I V M

- 1 Hypoteca tacita inducitur pro restitutione rerum malè ablatorum super bonis eius qui abstulit, & amplia, vt num. 2.
- 3 Hypoteca competit à die administrationis inceptæ.
- 4 Pro malè ablati verus dominus præfertur cunctis creditoribus, etiam ex causa priuilegiata.

A R G V M E N T V M

Pro restitutione rerum malè ablatarum hypotheca tacita inducitur super bonis illius qui res illas abstulit, quæ hypotheca præfertur omnibus alijs priuilegiatis creditoribus.

P R I V I L E G I V M XLVIII.

Regula fit, quod pro restitutione rerum, malè ablatarum inducitur tacita hypotheca super bonis illius, qui res illas abstulit, itaut talia bona possint peti à damnificato vigore eiusdem hypothecæ non solum ab hæredibus illius qui abstulit, sed à quocumque alio possessore saltem ex æquitate iuris canonici, ne anima defuncti in captiuitate permaneat doloribus vexetur, & crucietur sed quanto citius liberetur, quidquid alias de iure civili huiusmodi hypotheca minimè competeret, *Bald. in l. 1. num. 13. C. ex delict. defunct. in quant. hered. conuent. Salycet. in l. furti num. 1. & ibi similiter Bald. num. 2. C. de furt. Negusan. de pign. part. 4. memb. 2. num. 124. Rebus. in Franc. constitut. art. 2. glos. 14. num. 28. tom. 2. iuxta terminos dispositionis tex. in cap. literis de raptor. & cap. fin. vbi glos. in vers. sed eius hæredes de sepult. & in cap. si Episcopus in verb. reddantur 16. q. 6.*

2 Quæ sanè regula in se est vera, & procedit indistinctè quamuis ille, qui res ipsas abstulit non confessus fuerit, ita quod ex tali confessione posset colligi fuisse voluntatem ipsius de restituendo malè ablata, iuxta theoricam, *Bal. loco cit. quam tutatur Abb. in memorato cap. fin. de sepult.*

Et licet circa hanc ampliacionem totum, oppositum censuerit *Matarell.* relatus per *Bal.* vbi supra: Ego tamen à proposita ampliacione discedere non audeo; tum qui vt communi calculo recepta; tum etiam quia fauet nimis conscientiæ, & animæ defuncti, cui semper, & vbi que succurrendum est,

3 Necnon aduertere debes, huiusmodi tacitam hypothecam currere à die administrationis acceptæ, non autem à die damni illati, sed malæ gestionis, & tempore quo ablata res fuit (si fortè simus in casu aliquius Administratoris rerum alienarum) *glos. in cap. ex literis in ver. obligata, vbi etiam Abb. num. 11. de pignor. Soccin. Sen. conf. 62. lib. 1. Card. Mant. alios concordantes cum alijs de tacit. & ambig. conuen. lib. 11. tit. 16. num. 18. Gutt. de tutel. cap. 16. num. 31. part. 2. plenè Gracian. discept. forens. lib. 4. cap. 601. num. 3. & ita communiter aperta voce clamant DD. nam statim, atque competit hypotheca illa semper incipit à die cæpti officij, *Lupus in rubr. de dohat. inter vir. & vxor. §. 66. num. 21. Escobar. de ratiocin. ap. 39. num. 13. vbi quod existente hypotheca, illa semper retrahitur ad diem cæpti officij, non ad diem,**

malæ gestionis, siue simus in pupillo, siue Ecclesia, siue in quibuscumque alijs ad quorum fauorem datur hypotheca, *Salyc. & Bal. in l. cum oportet §. fin. C. de bon. quæ lib. vbi reliqui Scribentes Surd. de aliment. tit. 8. prin. 49. n. 17. & 18.*

Et huiusmodi tacita hypotheca non tantum est inducta pro malè ablatiis simpliciter verum etiam cum priuilegio, nam per iura id fuit statutum ad effectum liberandi animam illius, qui res abstulit, quæ anima cunctis rebus tamquam dignior præferri debet, & cum ista sola ratio liberationis animarum in huiusmodi casu consideretur, habetur pro expressa in quacumque dispositione, siue hominis, siue legis, *Card. Mant. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 14. num. 10. Surd. conf. 240. num. 14. lib. 2. Cranett. de antiq. temp. part. 4. in princ. num. 83. post Bald. in l. quamuis C. de fideicom. Alex. conf. 10. num. 10. lib. 4. Crot. conf. 18. num. 2. & Becc. conf. 62. n. 10.*

4 In tantum, quod pro malè ablatiis præfertur verus Dominus singulis creditoribus etià ex causa priuilegiata, puta dotis, quamuis enim simus in tacita hypotheca, tamen ex iuris dispositione, & ratione, in eo contenta, eiusdem effectus est, ac si esset expressa iuxta deducta per *Alex. consil. 58. num. 15. cum seq. lib. 7. vbi in terminis terminantibus loquitur de muliere, quæ in hoc casu non poterit se iuuare ex sua expressa hypotheca aduersus tacitam habentem vim expressæ cum prælatione, Roman. & ibi Addit. conf. 147. Negusan. de pignor. p. 2. memb. 4. n. 2. Card. Mant. de tac. & amb. conuent. lib. 11. tit. 11. nu. 7. quod habui in facto in causa Mariæ dello gaudio in anno 1633.*

S V M M A R I V M.

- 1 Legata aliqua re intelligitur legatum solum ius quod in ea habebat testator.
- 2 Censui in re legata soluitur per legatarium, & vide num. 4. & declara vt num. 5.
- 3 Onera realia, vel mista transeunt ad legatarium.
- 5 vsufructuarius tenetur ad collectas.
- 6 Legatum de re aliena factum coniunctæ personæ an valeat.
- 7 Lex iniusta legis nomen non obtinet.

A R G V M E N T V M.

Res censui subiecta legata pro incertis, & malè ablatiis eorum fauore absque onere relicta censetur.

P R I V I L E G I V M XLIX.

Regula est, vt re legata intelligitur tantum legatum illud, quod in ea testator habebat, ad tex. in l. serui electione §. fin. ff. de leg. 1. l. vxor patru C. de legat. Socc. Iun. conf. 74. nu. 19. lib. 1. Capr. concl. 106. Gomez var. resol. lib. 1. cap. 12. num. 15. in tit. de legat. Surd. decis. 111. num. 10. latius Marefcot. var. resol. lib. 2. c. 104.

2 Vnde infertur, quod si testator leget fundum in

in quo adest onus censuale, tale onus est soluendum per hæredes pro censibus præteritis ante testatoris mortem, & pro censibus decurrendis debetur à legatario *l. apud Iulianum §. hæres & ibi gl. ff. de leg. 1. l. qui concubinam §. qui hortus in fin. ff. de leg. 3. & in terminis habetur in præf. Papien. in forma libelli pro legat. rei singul. num. 17.*

3 De quo quidem quippè mirandum non est, si quidem onera realia, aut mista de sui natura transeunt cum re legata, & labuntur in personis ipsas res obnoxias possidentes, ad *tex in l. fin. vbi Bald. cum Salyc. C. sine cens. vel reliq. Rim. lun. conf. 29. num. 7. lib. 3. Burs. conf. 5. num. 12. lib. 1. Rol. conf. 32. num. 3. & seq. lib. 1. plenè Castill. de vsufr. cap. 56. nu. 15.*

4 In tantum, quod rationabiliter quando testator legat aliquid simpliciter semper videtur illud relinquere cum suo onere, & seruitute reali actiua, vel passiuæ sibi imposita, *l. Meuius §. pen. ff. de leg. 2. l. si is cui §. fin. ff. quemadm. seru. amitt. cum concord. de quibus apud Gom. var. resol. cap. 12. num. 39. in tit. de leg.*

5 Quare merito in simili videmus in praxi receptum vsufructuarium teneri ad singula onera collectorum, censuum, similibus onerum, siquidem dum possidet fructusque percipit, consentaneum videtur, vt talia soluat onera, *iux. Bart. theoricam in l. quaro ff. de vsufr. quam sequuntur, & probant Crauet. conf. 217. num. 5. & 6. Crass. in §. legatum q. 37. Molin. de prim. Hisp. lib. 1. cap. 27. num. 8. Garcia de expens. num. 45. & seq. Valasc. de iur. emph. q. 17. Canalc. de vsufr. num. 160. cum seq. & modernè Castil. in eiusdem nominis tract. cap. 57. num. 14. & seq. a lios id affirmantes congerens.*

6 His licet veris existentibus, prout verissima esse fateor; tamen totum contrarium resoluendum est, vbi cumque sumus in casu legati pro incertis, & malè ablati, quia in tali casu sumenda est coniectura, vt potius testator voluerit rem liberam legare, ita ut onus census super ea imposita ad hæredem pertineat, qui tunc tenebitur illam liberam tradere, vt in simili affirmant passim DD. in legato facto de re alteri obligata, quam, & si hæres non sit obligatus luere, tamen totum contrarium est, quoties testatori notum fuit rem illam esse obligatam, aut quando illam rem legauit coniunctæ personæ, aut causæ piæ, in quibus casibus testator, siue sciuerit, siue ignorauerit illam rem esse obligatam, præsumitur quod liberam reliquisset, ita quod ad hæredem spectet illam luere, tamquam luendi onus censeatur ex præsumpta testatoris mente verisimiliter hæredi impositum vigore dictæ causæ coniunctionis, & animæ, ita in quam docuerunt communi applausu glos. Bar. & reliqui Ciuilibus in *l. si res obligata ff. de leg. 1. Balan l. prædia num. 3. C. de fideicom. Imol. & Anch. in cap. filius de test. vbi similiter Conar. post eos n. 4. idem affirmat*

Paris. conf. 57. num. 25. lib. 3. Menoch. conf. 89. n. 124. & seq. Bell. conf. 9. n. 18. Capr. concl. 107. n. 11. & seq. Cardin. Mant. de coniect. ult. vol. lib. 9 tit. 9. n. 4.

6 Quam sectendo opinionem, non iuuant dicere, quod adducta hic pro confirmatione huius priuilegij habeant tantum locum de iuris ciuilibus rigore, non autem de equitate canonica, secundum quam legatum factum coniunctæ personæ, seu piæ causæ de re aliena, vel alteri obligata, non valet, & consequenter hæres non tenebitur eam luere sic vigente iuris canonici equitate, prout ita fuit de mente Felyn. in cap. Ecclesia S. Mariae num. 52. de constitut. & Mayner. in l. capienda occasio ff. de regul. iur. cum adductis à Vasq. de success. creat. lib. 3. §. 21. n. 4. vbi multa pro, & contra, cumulat.

Siquidem responderetur hanc Doctorum sententiam communiter esse reprobam à Scribentibus, qui totum contrarium fundarunt verius tam de iure ciuili; quam canonico, vt est videre in cap. filius noster de testam. sicque probant Corn. conf. 32. lib. 1. Magdal. de nemer. test. in testam. requis. cap. 4. nu. 35. & seq. par. 2. Crass. in §. legatum q. 14. num. 23. plenè Gratian. de ultim. fin. iuris illat. 12. num. 197. cum seq. Card. Mant. de coniect. ultim. volunt. lib. 9. tit. 9. nu. 7. Spin. de testam. glos. 8. num. 43. & seq. Costa de iuris, & facti ignor. dist. 66. num. 3. cen. 1. & alij passim quos dinumerare esset potius laboriosum, quam necessarium.

Et ne Doctorum relatione solum contentus esse videat addo rationem, quod si admitteretur huiusmodi distinctio inter ista iura ciuilia, scilicet, & canonica vtique sequeretur legem ciuilem esse iniustam, vnde si esset talis, nec legis nomen haberet, neque in mundo reciperetur ad *tex. cap. erit autem lex. 4. distin. cap. fin. de præscript. l. conuenire ff. de pact. dotal. sed hoc est absurdum, cum huiusmodi lex ciuilibus non solum sit iusta, sed iustissima; nam testatoris voluntas executioni demandatur, dum ex suis bonis soluitur rei alienæ extimatio piæ causæ relicta, neque vllum patitur incommodum, dominus nolens illam alienare, quare nemini conuenit, neque licet sanctissimas leges in publicam, & vniuersalem vtilitatem promulgatas, & conditas tollere, cum eam in foro ciuili, quam canonico ad vnguem sint omnino seruandæ, iuxta illarum seriem, & tenorem.*

S V M M A R I V M.

- 1 Confessio dicitur probatio omnibus melior, & facit maiorem probationem publico instrumento, num. 2. sed declaratur, vt num. 6.
- 3 Confessio facit rem notoriam, & habet vim publicæ scripturæ, num. 4.
- 5 Confessio patris dicitur melior, quam illa que sit per testes.
- 7 Confessio dubia in fauorem contentis interpretatur

- tatur, sed limita, vt numer. 8.
 9 Verba dubia in sensum catholicum sumenda sunt.

A R G V M E N T V M.

Confessio dubia in fauorem incertorum, & malè ablatorum interpretari debet.

P R I V I L E G I V M L.

- 1 **Q**uamuis confessio sit probatio omnibus melior, l. cum te C. de probat. l. cum à matre C. de rei vendic. l. generaliter C. de non numer. pecun. cap. per tuas de probat. Surd. decis. 10. num. 12. Gama. decis. Lusit. 165. nu. 2. Card. Tusc. concl. 645. lit. C. maxime si sit facta in instrumento, Mouach. decis. Bonon. 21. num. 8. & decis. 55. num. 26. & maiorem probationem, quam publicum instrumentum Scacc. de appell. q. 17. lim. 9. num. 20. & plenè probat in his quæ pendent à voluntate confitentis, Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 50. num. 11. & confessio partis omne illud genus probationis superat, & semper admititur, etiam vbi aliæ probationes non admitterentur, vt per Marant. de ord. iud. part. 6. art. 6. num. 25. Surd. conf. 60. num. 1. & conf. 143. n. 37.
 3 Monach. Florent. decis. 1. nu. 59. & facit rem notoriam, Mascari. concl. 1327. n. 4. Gratian. discept. forens. cap. 142. num. 9. & 10. Cardos. in prax. iudic. & aduocat. verb. confessio iudicialis num. 36. Farinac. in prax. crimin. q. 21. num. 31. Periera de potest. eligen. cap. 7. num. 23. Item habet vim publicæ scripturæ, l. cum te C. de transact. Paris. conf. 99. num. 12. lib. 3. Rolan. conf. 6. num. 28. Mascari. concl. 1326. num. 4. Parisius de resignat. benefic. lib. 11. q. 14. num. 73. cum preced. Valasc. de iure emph. q. 7. num. 27. Gama. decis. 43. num. 1.
 5 & confessio partis est fortior, ea quæ sit per testes, vel instrumenta, Roland. conf. 71. num. 41. & conf. 75. num. 24. volum. 2. Mascari. de prob. in proem. q. 7. num. 3. & vim conuentionis habet, l. tale pactum ff. de pact.
 6 Benè verum aduertat firmatam conclusionem procedere ubicumque confessio emanata per partem esset clara, & non ambigua, quoniam confessio debet esse clara, & liquida, vt contenti noceat, damnumque afferat, Roman. conf. 321. num. 4. Crauetta conf. 157. num. 9. Gratian. decis. Rotæ Marchiæ 43. num. 6. vbi post alios allegatos firmat huiusmodi confessio si sit dubia in fauorem confitentis debet interpretari prout quoque sentiunt Dec. in l. contrahenda, & ibi Add. ff. de regul. iur. & plena manu vt solet Farin. in pract. crim. in titul. de reo confessio q. 81. n. 35.
 8 Sed hoc limita fauore incertorum, & malè ablatorum, in quorum priuilegium intendo confessionem dubiam, & ambiguam debere interpretari pro eis, & contra confitentem.
 9 Prout quoque in simili verba dubia potius

in sensum catholicum, quam hæreticum interpretanda esse, affirmant Trius. decis. Rot. Venet. 54. par. 1. Illustrissimus Episcopus D. Riccius in sua prax. fori ecclesiastici resol. 569. part. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum pro salutæ animæ factum, censetur pro malè ablatis, sed vide num. 2. & tene, vt n. 3.
 4 Apices iuris repelluntur pro salute animæ, vnde leges subditorum animabus consulentes sunt fauorabiles n. 5.
 6 Argumentum de anima ad corpus non valet.

A R G V M E N T V M.

Legatum factum pro salutæ animæ censetur factum pro malè ablatis, & restitutione facienda.

P R I V I L E G I V M LI.

- 1 **R**egula firmo, quod vbi testator aliquam pecuniæ quantitatem leget pro anima id censetur egisse pro malè ablatis, & restitutione facienda, non autem ex liberalitate pro remissione peccatorum, ita Genuens. in suis practicabil. Eccles. quæst. 438. vbi licet referat contrarium tenentem Calder. conf. 33. de testam. qui fuit in opinione legatum censi relictum pro peccatorum remissione, & non pro malè ablatis, & restitutione facienda, & hanc coniecturam fauore liberorum esse sumendam, prout quoque tutatur Card. Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 3. nu. 34. Tu tamen a firmata regula non recedas, cum in dubio videatur potius indicare legatum pro restitutione, vt tutior via fauore animæ eligatur, l. sancimus C. de sacros. Eccles. vbi probatur animam cæteris rebus anteponenda esse, prout quoque resoluunt Mascari. de prob. concl. 1171. n. 5. Menoch. de præsump. lib. 4. quæst. 112. nu. 4. Surd. decis. 196. nu. 12. Guttier. in l. nemo potest n. 486. ff. de leg. 1. Card. Tusc. conclus. 333. lit. A. & vbi agitur de salute animæ non debent attendi apices iuris, Tiraquell. de pia causa priuileg. 164. Ceval. commun. contra commun. quæst. 71. tutiorquè pars est sectanda, cap. consilium de obseru. ieiun. Nauar. in manual. prælud. 1. nu. 1. & 4. Riminal. conf. 358. num. 260. vnde leges pænales subditorum animabus consulentes fauorabiles censi debere, & esse extendendas annuunt Comar. de sponsal. par. 2. cap. 6. nu. 12. Azuved. in l. 2. nu. 4. tit. 1. lib. 5. noua repil. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. Sancb. de matrim. lib. 1. disp. 39. nu. 5. quoniam anima dicitur prætiosior corpore, ex autoritate Christi apud Matth. cap. 5. & Luc. cap. 12. & tex. in cap. sedulo 38. dist. cap. precipimus 12. quæst. 1. cap. cum infinitas in fin. de penitent. & remiss. Cardos. in prax. iudic. & aduoc. in verb. anima nu. 1. & dicit Philosophus lib. 1. de anim. cap. fin. corpus
 6 ani-

6 animi causa constitutum esse, unde argumētum de anima ad corpus non esse validum, facit *Gratian. discept. forens. quæst. 200. num. 22.* licet è contra de corpore ad animam valere argumentum asserat.

S V M M A R I V M.

- 1 Testator si mandat debitum restitui pro exoneratione conscientie, an hæres opponat præscriptionem rei debite.
- 2 Legati fauore ea faciendæ est interpretatione reddatur inutile.
- 3 Testator se mandat satisfieri creditoribus intelliguntur si erit illis obligatus civiliter, & naturaliter.

A R G V M E N T V M.

Testatore mandante restitui debitum ex certis, & malè ablatiis pro exoneratione conscientie si fuerit præscriptum non potest hæres opponere præscriptionem.

P R I V I L E G I V M LII.

Regulam firmo, quod in casibus in quibus testor mandat pro exoneratione conscientie aliquam rem debitam pro incertis, & malè ablatiis pro loco restitui, hæres nullatenus debet, nec potest excipere, & opponere præscriptionem, & hac de causa negare restitutionem, sed restitutio omnino est faciendæ, prout ita percipitur ex *Genues. in suis practicab. Eccl. quæst. 168.* vbi tractat de testatore mandante restitui Ecclesie pro exoneratione conscientie, an si fuerit præscriptum possit hæres opponere præscriptionem, & articulum resoluit per hæc verba.

- 1 Quæstio est notabilis testator mandauit pro exoneratione conscientie aliquam rem debitam restitui Ecclesie, vel Altari, an hæres possit excipere de præscriptione, & non restituere *Mantic. de coniect. ultim. vol. lib. 10. tit. 1. num. 8.* ex illa regula quod in legatis semper faciendæ
- 2 est interpretatione reddatur legatum in utile, & elusorium, iuxta, *l. si quando ff. de legat. 1. l. Necius ff. de leg. 2. cum alijs infert quod si testator iusserit satisfieri omnibus creditoribus si alia debita non sint nisi præscripta illa soluenda sunt ne alioquin legatum reddatur inutile, argum. l. quibus diebus §. dominus ff. de cond. & demonstr. alleget *Cran. conf. 604. nu. 4. Bart. in l. legat. ff. de liberat. legat. tenet contrarium, quod si testator mandat satisfieri omnibus creditoribus qui ab eo aliquid recipere debeant videtur intellexisse de creditoribus quibus erat obligatus civiliter, & naturaliter sine exceptionis obstaculo, vt in l. si is cui §. fin. ff. de solut. & respondet ad tex. in d. §. dominus, vbi debitum naturaliter tantum debetur, quod ibi de**

necessitate debeat intelligi de naturali tantum ex qualitate personæ legatarij, *Bal. distinguit in l. id quod pauperibus quæst. 10. C. de Episc. & cler. quod debitum naturaliter debeat quando obligatio naturaliter habet effectus suos, secus est quando est pænitus inefficax qualis est illa post præscriptionem, ad not. per *Bart. in l. fin. ff. rem ratam habere, quod maximè videtur procedere de iure canonico, quo iure obligatio naturalis ex nudo tantum pacto parit aduonem, cap. 1. de pact. & suo loco dicemus, Bero. in conf. 15. vol. 3. n. 28. 51. & 62. post nonnullam concludit, quod si testator ignorabat præscriptionem potest hæres illam apponere, alias non, ad not. per *Alex. in l. si sc §. 1. ff. de legat. 1. vbi inquit, quod quamuis legatum valeat si testator dicit lego Titio decem quæ illi debeo, cum in veritate non deberentur, hoc est, intelligendum quando sciebat se illa teneri, nam tunc falsa demonstratio vitiat legatum. Quid dicendum verior est opinio, quod restitutio fieri debeat quando fuit relicta pro exoneratione conscientie, si quidem illa verba pro exoneratione conscientie potuerunt respicere non solū debitum, sed ipsam præscriptionem, vt quia testator à principio potuit habere malam fidem vel durante tempore præscriptionis, & cum sumus in dubio, & habeamus confessionem testatoris afferentis suam conscientiam esse grauata dum facit mentionem exonerationis interpretatio faciendæ est fauore animæ, & fieri restitutio, ex regul. l. sunt persone ff. de relig. & sumpt. fun. & testator dum asseruit conscientiam esse grauata negat debitum fuisse præscriptum, arg. cap. nonne de præscript. & quilibet præsumitur scire leges, l. quod te ff. si cert. pet.***

S V M M A R I V M.

- 1 Falcidia detrahitur à quocumque legato, & amplia, vt num. 2. Sed limita, vt nu. 3. in legato facto pro incertis, & malè ablatiis.

A R G V M E N T V M.

Falcidia non detrahitur de legatis factis pro incertis, & malè ablatiis ad conscientie exonerationem.

P R I V I L E G I V M LIII.

- 1 **R**egula est quod falcidia detrahitur à quocumque legato, quam plus est relictum, quam in hæreditate sit, vel tantū, quod hæredi non remaneat portio à iure determinata, vt ff. & C. ad leg. falcid. & pariter hæredis, cui licet crescentias ex hæreditate sibi retinere, *Guid. Pap. decis. 515. nu. 2.* consideraturque fauor legatariorum, qui nisi aderetur hæreditas, vtique legata consequi nequirent, §. quantitas instit. de leg. falcid. *Craff. de success. in §. falcidia quæst. 1. num.*

nu. 1. *Sard. de aliment. tit. 8. priuile. 18.* vbi tractat, si huiusmodi falcidia detrahatur de legato pro alimentis facto, in tantum quod talis quarta detrahatur ab omnibus legatis, & fideicommissis particularibus, vt constat ex *Crass. loco antecitato quest. 3.* vbi id ampliat procedere tam ab intestato, quā ex testamento, & vide *Franc. dec. 293. & 612.* & ad materiam *Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 13. lib. 7. tit. 2. & 11. & lib. 9. tit. 13. & Cost. de portion. rat. quest. 160.*

3 Fauore tamen incertorum, & malè ablatorum ego dico, quod huiusmodi falcidia minime detrahatur de legatis factis pro illis ad exonerationem conscientiarum, argum. *tex. in auth. similiter C. ad leg. falcid. ad cuius ornatum videndus Gemens. in suis practicabil. eccles. quest. 401.* vbi tractat de falcidia, quæ cum detrahatur de legato facto Ecclesiæ an detrahatur tota de legato defalcabili facto alteri etiam pro parte Ecclesiæ, à quā non detrahatur, & alia, & vide *eundem quest. 426.* vbi tractat, si falcidia possit detrahi ab Ecclesia hærede instituta de legato facto alteri Ecclesiæ, *Moneta in tract. de commut. vltim. volunt. cap. 9. quest. 3. num. 334.* qui plura cumulat in hac materia, quæ per te videre poteris.

S V M M A R I V M.

1 Mater ad pias causas de bonis stabilibus testari prohibetur stante statuto, quod de illis testari nequeat, sed limita, vt num. 2. & declara, vt num. 3.
Modus non habetur in consideratione vbi habetur intentus.

A R G V M E N T V M.

Statutum, Nè Mater testetur de bonis stabilibus non vrget quotiescunque testaretur pro solutione incertorum, & malè ablatorum.

P R I V I L E G I V M L I V.

1 **R**egula est, ut existente statuto quod mater nequeat testari de bonis stabilibus in præiudicium filiorum, neque ad pias causas testari valeat, ut apud *Abbat. conf. 63. num. 4. Alex. conf. 14. num. 7. vol. 1. Socc. conf. 53. num. 17. Dec. in cap. Ecclesia Sancta Maria nu. 75. de constitut. Caball. conf. 64. num. 4. Peregrin. decis. Rot. Patavin. 109. nu. 12. Card. Tusc. concl. 104. nu. 33. lit. T.*

2 Tamen aliud est dicendum, ubicunque testaretur pro restitutione incertorum, & malè ablatorum, vt percipitur ex *Giurba in consuetud. Messan. cap. 6. glos. 9. par. 1. num. 11.* ea ratione, nam licet filiorum fauor quidem potior si causa Religionis, tamen secus est, ubi agitur de

legatis in piam causam relictis pro exoneratione conscientiarum, & incertorum, & malè ablatorum restitutione *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 189. n. 139.* & alias dictum fuit in hoc opusculo.

3 Declara autem hoc priuilegium esse verum & procedere quotiescunque mater non haberet mobilia sufficientia nam si haberet legatum factum ab ipsa pro malè ablatis esset solvendum de ipsis, ita quod in subsidium possent exequi stabilia legata pro tali effectu, sufficit. n. prodesse animæ testatricis circa malè ablatorum restitutione, iuxta illud habemus intentum, & non curemus de modo, & ita dicebatur in facti contingentia.

S V M M A R I V M.

- 1 Primum testamentum reuocatur per secundum, & amplia, vt num. 4. 6. & 8. & declara, vt num. 9.
- 3 Voluntas hominum, est de ambulatoria vsque, ad mortem.
- 5 Princeps absque sollempnitatibus institui non potest.
- 7 Testamentum iuratum reuocatus secundo, & si pena similiter adiecta esset.
- 10 Testamentum inter liberos quando censeatur reuocatum per secundum.
- 11 Argumentum de filiis ad piam causam valet.
- 12 Testamentum primum non reuocatur nisi secundum sit validum, etiam si testator asserat coram testibus nolle illud valere, reuocatur si testator vsatur verbis (cassauit, & annullauit) nisi dicat, quod vult decedere intestatus, num. 13. etiam si secundum testamentum fiat, num. 14.
- 15 Testator dicens, quod vult decedere intestatus tacite videtur instituere legitimos hæredes, vti venientes ab intestato.

A R G V M E N T V M.

Legatum pro exoneratione conscientiarum ex causa incertorum, & malè ablatorum factum in primo testamento non reuocatur per secundum testamentum, in quo nulla fit mentio exonerationis conscientiarum.

P R I V I L E G I V M L V.

1 **R**egula est, quod primum testamentum a secundo reuocatur, cum illud posterius præualeat, s. posteriori instituit quib. mod. testam. & c. l. filius qui in potestate ff. de liber. & posthum. l. 2. ff. de institut. & rupt. testam. Clar. in §. testamentum quest. 76. Crass. in eodem §. quest. 84. de success. Guid. Pap. decis. 127. & 20. Card. Tusc. conclus. 152. lit. T. quamuis mille sint præcedentia testamenta, *Mascard. de prob. concl. 1282. nu. 40.*

40. Sfort. Odd. conf. 89. nu. 37. & seq. cum nullis
 2 verborum formulis testandi facultas Impediri
 valeat, ut inquit Menoch. conf. 193. nam libe-
 rum cuique tribuitur arbitrium de rebus dis-
 ponendi, §. disponat auth. de nupt. & ambulatoria
 3 est hominum voluntas usque ad extremum
 vitæ spiritum l. cum hic status §. penitentiam ff.
 de donat. inter vir. & uxor. cap. ultima voluntas
 13 qua. 2.
 4 Quæ sanè regula adest procedit, & est vera,
 ut habeat locum quamvis primum testamen-
 tum fuerit partium consensu confirmatum, ,
 Peregr. de fideicom. artic. 51. nu. 42. & etiam si in
 primo supremus Princeps omnium privile-
 giatissimus esset institutus, ad tex. in l. si quis C.
 5 de testament. Carocc. decis. 85. nu. 6. qui absque
 sollemnitatibus institui, neque potest, Menoch.
 conf. 423. nu. 14. & post eum Gratian. discept. fo-
 rens. cap. 312. nu. 3. prout si quis testamento fa-
 cto extraneos hæredes instituerit, & de inde
 6 quoque testibus adhibitis se testamentum re-
 uocare declarauerit, primū reuocare præsumi
 & haberi notarunt Alex. in l. sancimus C. de te-
 stamen. Couar. in rubr. de testamen. conclus. 16. par.
 2. Fachin. controuer. 8. lib. 4. controuer. iur. Card.
 Mant. de coniectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 15.
 num. 18.
 7 Et licet primum testamentum iuramento
 vallatum esset, quod dicto iuramento non ob-
 stante per secundum reuocetur primum asse-
 uerunt DD. ut constat ex Gabriel. conclus. 1.
 nu. 8. de iure iuran. Mancin. de iurament. effect. 1.
 quaest. 1. num. 15. part. 4. Card. Tusc. conclus. 651.
 lit. T. Guttier. de iuramen. confirm. cap. 1. nu. 2. par.
 2. Ceval. inspecul. pract. quest. commun. contra-
 com. quest. 168. quamvis nō tantum iuramen-
 tum, sed pæna quoque adiecta esset, Mascard.
 de prob. concl. 1282. num. 175. Suar. recept. cent.
 lit. T. nu. 68. & seq. Galoan. conf. 13. nu. 56.
 8 Imo, quod secundum testamentum sollemne
 & perfectum reuocet primum, in quo institu-
 ta est pia causa, tenet Caroc. cit. decis. 85. num. 4.
 & fortius, si duo sint testamenta ambo ad pias
 causas, vnum perfectum, & alterum imperfe-
 ctum, posteriori testamento, videtur sublatum
 primum, quamvis perfectum, ut docet Castrenf.
 conf. 327. vol. 1. cuius vestigia sectati sunt Card.
 Tusc. conclus. 154. nu. 14. lit. T. & Fachin. controu.
 5. lib. 4. latè Gratian. discept. forens. cap. 605. &
 hoc fuit decisum in Tribunali Illustris. Nun-
 cij inter Monasterium Monialium S. Sebastia-
 ni, & Monasterium S. Francisci de Paula.
 9 His, & alijs veris existentibus, tamen ubi-
 cumque testamentum, in quo aliquid relinqui-
 tur pro exoneratione conscientie reuocatur
 per secundum, & in eo nulla fit mentio exone-
 rationis conscientie, dicendum est non reuo-
 cari dictum legatum, iuxta Angeli theoricam,
 de qua in l. cum quis dicens §. codicillis ff. de leg.
 3. quam sequuntur Barbat. in l. cum acutissimi C.
 de fideicom. Costa in suis memorabil. iur. in verb.

absenti potest acquiri, Bal. in l. generaliter quaest.
 10. C. de non numer. pec.

Et licet apud Genuens. in suis practicab. eccles.
 quaest. 484. contrarium tenentes reperiantur.
 Ego tamen a firmata opinione ad animarum,
 salutem recedere non audeo, & ideo iuxta il-
 lam consului in testamento facto à Ruggiero
 Salinca Calabro in anno 1625. de mense Fe-
 bruarij, facienda est enim præsumptio quod
 testator oblitus potius, quam sedulo, & scien-
 ter in secundo testamento non fecerit præfa-
 tam mentionem.

- 10 Et confert pro corroboracione, nam vide-
 mus, quod à posteriori non dicitur reuocatum
 primum testamentum inter liberos, nisi de ex-
 pressa ipsius reuocatione fieret specialis men-
 tio, auth. hoc inter liberos, vbi Nart. in repet. nu.
 21. C. de testament. Viui. decis. 292. Trés. de Franc.
 decis. 204. nu. 33. & decis. 399. Ceval. decis. 27. nu.
 66. par. 1. Cancer. var. resol. tom. 1. cap. 4. num. 6.
 Molin. de primogen. cap. 3. nu. 30. lib. 4. Pacian. cōf.
 66. D. Ricc. in collectan. decis. collect. 230. vide
 Reg. Rouit. decis. 56.

- 11 Igitur dispositum favore filiorum potest
 quoque extendi favore huiusmodi legatorum
 pro incertis, & male ablati factorum, cum va-
 leat argumentum de filijs, ad piam causam.

Quando autem testamentum primum dica-
 tur reuocatum per secundum; Ego in facti
 contingentia, & propriè in causa 10a. Lauren-
 tij Seluaggi dicebam. Doctores communi voce
 clamare, primum testamentum dici per secun-
 dum reuocatum, vbi cumque secundum est va-
 lidum at secus si nullum puta quia egeret hæ-
 redis institutione, nam in tali casu non cense-
 retur reuocatum primum, quamvis asserat te-
 stator coram septem testibus nolle illud valere
 prout in supraposito casu, liquidem, ut reuo-
 catio habeat locum est de essentia, quod à se-
 cundo hæreditas adiri posset, ad text. in §. pen.
 instit. quib. mod. testam. infirm. l. sancimus C. de te-
 stam. Paris. qui de communi fidem facit consil.
 46. nu. 26. lib. 3. Dilect. de arte testandi caut. 3. in
 tit. de testam. Clarus in §. testamentum quaest. 91.
 Marefcot. plures ad id cumulans var. resol. lib. 1.
 cap. 48. vbi pariter communiorem hanc appel-
 lat opinionem addens illam veram esse etiam
 si testator usus fuisset verbis (annullauit, &
 13 cassauit) nisi tamen ultra ista verba, addiderit
 præterea quoque alia verba scilicet (quia vo-
 lo decedere intestatus) nam in tali casu dicit
 ipse reuocationem tenere, ex Socc. Iun. & Corn.
 quos ad id citat firmans id esse verum licet te-
 14 stamentum secundum non fiat, nam & si dis-
 cordent DD. an sufficiat simplex reuocatio te-
 stamenti atque eo quod aliud fiat, ut constat
 apud Card. Mant. de coniect. ultim. vol. lib. 1. tit.
 15. nu. 19. Tamen communi traditione recep-
 tum est quod quando testator ulterius proce-
 dit exprimens specialiter causam, quia intendit
 decedere intestatus, in simili casu utique reuo-
 catio

catio subsistit, ad tex. in l. 1. §. si hæres ff. si tab. testam. null. extab.

- 15 Assignatur ratio, si quidem videtur testator ex hoc tacite instituere legitimos hæredes ab intestato venientes quorum additione hæreditatis adeptio confirmatur, ad tex. in l. si quis ita hæres instituatur ff. de hæred. institut. Salyc. in l. sancimus C. de testam. Rot. Rom. in vna hæreditatis Perusina 16. Martij. 1605. coram Eminentissimo, & Reuerendissimo Cardinali Pamphilio tunc Rotæ Auditore.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatum factum propter malè ablata, ab Episcopo est exequendum, & quare nu. 2.
- 3 Episcopus est diffinitor, quando inter exequutores legatorum ad pias causas esset discordia.
- 4 Episcopus est exequutor omnium piarum dispositionum, & si contrarium mandasset testator, num. 5.
- 6 Eadem potestas competit inferioribus habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem, & Capitulo sede vacante.
- 7 Monitio necessaria est ad effectum, vt data negligentia hæredis, ad Episcopum deuoluatur exequendi potestas, & sufficit vna à Iudice personaliter facienda nu. 8.

A R G V M E N T V M.

Episcopus est Iudex competens, & exequutor legatorum factorum pro restitutione illicitè acquisitorum, & malè ablatorum.

PRIVILEGIUM LVI.

- 1 **R**egula est, quod si testator pro restitutione illicitè acquisitorum, vel malè ablatorum aliquid legauerit, solus Episcopus erit Iudex competens, & exequutor, iuxta theoricam Anan. & Felyn. quam reponunt in cap. cum sit de iud. & ita similiter scribunt Gemin. conf. 20. plenè Couar. de testam. cap. 3. num. 8. Marta in suo tract. de iurisd. par. 2. cap. 10. nu. 34. quia in concernentibus pietatem, & officium charitatis, & humanitatis in omnes Episcopus habet iurisdictionem, cap. 1. & 2. 87. distint. cap. super quibusdam in fin. de verb. signif. Abb. in cap. cum esses de testam. nu. 32. Hostiens. & Imol. in cap. 1. de empt. & vend. Aufrer. de potest. Eccles. super laicos nu. 3.

- 3 Quare Bal. hanc præseniens opinionem, in l. si duobus nu. 9. C. commun. de leg. in illam deuenerit sententiam, quod si inter testamenti exequutores ad pias causas distinctio aliqua oriatur Episcopus deberet adiri, cum ille sit proprius diffinitor, inconcernentibus pietatem vsupra.

Vnde merito iuxta hanc sententiam respondendum casus accideret in diæcesi Auellinen.

in anno 1625. de mense Maij, & propriè in causa Francisci Antonij delli Mellusi.

- 4 Et enim Episcopus exequutor indistinctè omnium piarum dispositionum non solum morientium, sed etiam viuientium, clement. 1. de testam. §. si quis autem pro redemptione, auth. de Eccles. titul. Seraphin. decis. 611 n. 7. tom. 1. Leo in thesaur. fori Eccles. cap. 2. nu. 42. par. 4. & virtute sacri Conc. Triid. sess. 22. de refor. cap. 8. tamquam Sedis Apostolicæ delegati possunt legatarios cogere ad exequendas pias dispositiones latè D. Ricc. decis. Cur. Archie. 209. par. 4. D. Barbof. de potest. Episc. alleg. 75. n. 3. Aldanus in compend. iur. Canonic. lib. 7. tit. 8. Gellius in select. Canonic. cap. 22. etiam si exequutores sint officiales sanctæ inquisitionis, & exempti à iurisdictione Ordinariorum, vt decusum testatur Leo in thesaur. fori Eccles. cap. fin. in fin. par. 2.

In tantum quod in huiusmodi piarum dispositionum poterit Episcopus esse Iudex, & etià constituere procuratorem ad agendum coram se, Gemin. conf. 214. quem refert Card. Tusc. concl. 257. num. 7. tom. 3. affirmans concl. 293. num. 27. eod. tom. hanc executionem spectare ad Episcopum illum in cuius iurisdictione sita sunt bona distribuenda, non autem ad illum in cuius iurisdictione testator morabatur, allegat, Rom. conf. 250.

- 5 Quæ omnia adeo sunt vera, vt habeant locum, quamuis testator mandasset ne Episcopus data hæredis, vel exequitoris negligentia se intromitteret, nam hoc non obstante adhuc suū officium poterit implere, ad tex. in cap. tua nos de testam. ibi, (licet etiam à testatoribus id cōtingeret interdici) auth. licet in princ. C. de Epif. & cler. Couar. in cap. tua nos nu. 6. de testam. Tirraquel. in tract. la mort. declar. 5. nu. 8. & seq. par. 7. Menchac. de success. §. 3. nu. 8. Valasc. decis. 105. nu. 57. Spin. in specul. testam. gloss. 28. num. 20. Sarmient. select. sentent. lib. 1. cap. 11. num. 13. Pereira de nomin. emphit. quest. 19. nu. 56. ea ratione, nam nemo potest facere quin leges, & canones suum locum non habeant.

- 6 Amplia quod huiusmodi potestas quam habent Episcopi in exequendis piis defunctorum voluntates competit pariter inferioribus habentibus quasi Episcopalem iurisdictionem Flores Diaz variar. quest. lib. 2. quest. 24. n. 22. Barbof. in annot. ad ordin. Reg. Lusit. tit. 62. §. 39. nu. 4. lib. 1. D. Ricc. in prax. fori Eccles. resolut. 303. tom. 2. Sanchez. de matrim. lib. 6. disput. 29. nu. 16. sicque pariter asseueramus in Capitulo sede vacante, cui idemmet ius competit, Azor. institut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 39. quest. 6. Martiens. & Molin. apud Sanchez. disput. 22. num. 10. lib. 3.

Aduertendo tamen necessariam esse monitionem ad affectum, vt data hæredis negligentia ad Episcopum deuoluatur exequendi potestas, d. cap. nos quidem de testam. nam vbi agitur de priuando hærede, aut exequutore proprio emolumentum-

lumento, quia voluntatem defuncti intra tem-
pus non adimpleuit omnino est de substantia
monitio; vt post alios quos citant fatentur Gu-
glielm. in cap Raynuntius in verb. si absque libe-
ris num. 198. cum seq. Molin. de iustit. & iur. disp.
251. nu. 5. tract. 2. Menoch. de arbitrar. iudic. cas.
498. nu. 58. & seq. affirmans vnicam sufficere
monitionem, ex d. cap. nos quidem, ibi (ommo-
neas) in singulari absque aliqua duplicatione
adiecta quo in casu proprie in vnica monitio-
ne verificatur, cap. sua nobis in fin. ibi (Moni-
tione permessa) de testam. auct. hoc amplius, vbi
DD. communiculo C. de fideicom. Lopez in l.
8. Hisp. tit. 10. par. 6. glos. 1. C. ned. ad ius canon.
collect. 114. nu. 3. hancquæ monitionem à iudi-
ce personaliter faciendam esse, non vero per
nuntium, aut epistolam ex plurimorum doctri-
na, quorum illos allegando vtebar in facti con-
tingentia practicaui consultus.

S V M M A R I V M.

- 1 Lex generaliter loquens generaliter est intelli-
genda.
- 2 Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere de-
bere.
- 3 Lex quod non dicit ab homine non est præsumen-
dum.
- 4 Lex quando aliquod vult disponere exprimit.
- 5 Dispositio legis generalis non solum causas, sed
personas priuilegiatas comprehendit, sed limi-
ta, vt nu. 7.
- 6 Exempti an compreheandantur in dispositione
generali, remissiuè.
- 8 Legata pro incertis, & male ablati sunt fauo-
rabilia.

A R G V M E N T V M.

Casus respicientes fauorem legatorum, vel do-
nationum pro incertis, & male ablati facto-
rum non comprehenduntur sub generali dis-
positione, sed neque sub speciali eis dam-
num afferente.

P R I V I L E G I V M L V I I.

- 1 **R**egula est multum nota, quod lex genera-
liter loquens generaliter est intelligen-
da absque exceptione personarum, & rerum,
ad tex. in l. de pretio ff. de public. in rem act. l. in
fraudem §. fin. de testament. l. 1. §. generaliter ff. de
leg. præstan. & lex vbi non distinguit personas,
2 vel res, nec nos distinguere debemus, l. non di-
stinguemus ff. de recept. arbitr. l. 1. §. conuenire ff.
de iud. l. quos prohibet ff. de postul. l. quamuis ff. de
in ius vocand. & quod lex non dicit, nec ab ho-
mine est præsumendum, l. dissentientis C. de re-
pud. Surd. conf. 219. nu. 21. nam quando lex ali-
4 quid vult disponere, bene exprimit iuxta re-
gul. tex. in l. vlt. & fin. autem ad deficientis C. de

caduo. tollen. l. si seruus §. prator ait vers. non
dixit ff. de acquir. hered. cum concordan. de qui-
bus apud Card. Tusc. præst. conclus. iur. lit. V. con-
clus. 89. & apud Cardes. in prax. Iud. & Aduoc.
in verb. lex num. 28.

- 5 Item generalis dispositio legis non solum
causas, sed personas priuilegiatas compren-
dit, Bal. in l. in fraudem §. fin. ff. de testam. milit.
Dec. in l. 1. nu. 9. ff. de regul. iur. plenè Tiraquel. de
retract. consang. §. 1. glos. 14. à num. 95. cum seqq.
vbi num. 101. ampliat id esse verum, quamuis
maior, aut specialior aliqua ratio in uno, quam
alio casu appareret, & etià si in odiosis, & pæ-
nalibus versaremur, vt pariter asseuerarunt
Tozad. conf. 35. nu. 6. & alibi, & nouissime sequi-
tur Gochier. in suo tract. de iuris. in exemptos
par. 1. quæst. 5. quo in loco latè tractat articu-
6 lum si in dispositione generali comprehendan-
tur exempti, vt apud eum videri poterit.
- 7 His licet veris existentibus, tamen mihi sua-
deo, quod quando casus respiciunt fauorem le-
gatorum pro incertis, & male ablati factorum
tunc dispositio generalis, & secundum eum
non comprehendit, quoniam leges generaliter
loquentes non comprehendunt casus speciales
propter sunt toti, Portius qui id plenè probat in
suis conclus. iur. regul. 16.

Accedit quod reuocatio legatorum genera-
lis non comprehendit legata pia facta per te-
statores Guid. Pap. decif. 260. nu. 5. Afflict. decif.
111. nu. 11. Ludovic. conclus. 24. versic. declara-
quinto Medic. de sepultur. part. 1. quæst. 25. nu. 5.
Barbos. nouiter, qui alios adducit in tract. de iu-
re Ecclesiastic. vniuersal. lib. 3. cap. 13. nu. 25.

- Quare casus respicientes fauorem huiusmo-
di legatorum, & comprehenduntur sub speciali
dispositione, aliquid contrarij mandate, & da-
ni afferentes quoniam illa tendunt in fauorem
animæ; & propterea in eis fieri debet inter-
pretatio lata, & ampla, vt potius amplientur
8 quam minuantur, sunt siquidem talia legata
fauorabilia tanquam ad exonerationem con-
scientiæ spectantia, & ideo semper extenden-
da, & omni cum fauore sunt interpretanda,
ita ut quando dispositio specialis verteret in
eorum diminutionem, pro non facta habenda
sit.

S V M M A R I V M.

- 1 Bona fideicommissio subiecta, ex causa dotis
alienari possunt amplia, vt num. 2. quod proce-
dit etiam instituta pia causa nu. 3.
- 4 Bona, in quibus est instituta pia causa non pos-
sunt pro dote dari.

A R G V M E N T V M.

Dos in fideicommissi Bonis solui non potest
quando pia causa esset substituta pro male ab-
latis.

H P R I -

PRIVILEGIUM LVIII.

Regula satis vulgaris defumitur ex *authen. Resque C. comm. de leg. & ex l. mulier §. cum proponeretur ff. ad Trebellia. Bona fideicommissio* subiecta alienari posse ex causa dotis de qua materia satis apud *Peregr. de fideicommissis art. 42. Menoch. de prapsumpt. lib. 4. prapsumpt. 189. Raudens. decis. Pisan. 29. Surd. decis. 62. Intrigliol. de substit. quæst. 73. d. nu. 154. cent. 3. Molin. de Hispan. primogen. part. 2. lib. 4. cap. 6.*

Et tam dotis constituendæ, quam restituendæ vt ex magis communi testatur *Craff. in §. fideicommissum quæst. 57. nu. 4. Carpan. in coment. ad statut. Mediolan. cap. 454. d. num. 45. cum seq. Menoch. de prapsumpt. lib. 4. prapsumpt. 190. Canalc. decis. 81. n. 107. par. 3. Ludouic. decis. Lucens. 28. d. num. 76. Milanens. decis. 7. num. 43. part. 1. Thesaur. decis. 151. nouiter Fusar. satis latè in tract. de substit. par. 2. quæst. 532. vbi ampliationes, & declarationes reportat.*

Quæ sanè Regula suas extendit radices, etiam substituta pia causa, quia tunc filia, & aliæ descendentes possent dotari in bonis fideicommissi, vt ex communi patet apud *Dec. conf. 6. num. 10. lib. 2. & prece. etis notarunt Roman. conf. 267. Peregrin. conf. 39. in fin. lib. 5. Petta de fideicommiss. quæst. 8. num. 445. Tiraquel. de pia causa priuileg. 102. Intrigl. de substit. citat. quæst. 73. num. 279. Menoch. dic. prapsumpt. 189. d. num. 120. dicens de receptiori etiam si pia causa esset substituta pro anima testatoris.*

Cæterum quoties pia causa esset substituta pro malè ablatis in bonis fideicommissi non posse dotes dari fundarunt idem *Menoch. cit. prapsumpt. 189. num. 137. & Intrigliol. dic. quæst. 73. num. 298. & eos sequitur Fusar. de substitut. quæst. 531. num. 38. par. 2. apud quem alia in hac materia habes dilucidata.*

S P M M A R I V M.

- 1 *Vsurarius publicus testari nequit, nisi præstita cautione de restituendo.*
- 2 *Penitentia, & contritio in vsurario publico non sufficiunt, sed actus externis, quod procedit tam in codicillis, quam in donatione nu. 3. & 4.*
- 5 *Dispositio vsurarij, vt valet pro pia causa est cynius.*
- 6 *Vsurarij pro incertis, & malè ablatis testari possunt.*

A R G V M E N T V M.

Vsurarius pro incertis, & malè ablatis potest testari.

PRIVILEGIUM LIX.

Regulam habemus, quidquid sit de iure ciuili, vt in *l. eius qui ff. si certum petatur,*

quod vsurarius manifestus testari nequeat nisi præstita cautione de restituendo vsuras *cap. quamquam de vsuris in 6. Clar. §. testamentum quæst. 26. num. 1. Peregr. l. 3. tit. 2. lib. 8. Ordinam. 27. Rota decis. 169. num. 1. apud Farinac. in 1. coll. lect. nouissimarum, vbi num. 2. subdit, quod penitentia in vsurario manifesto, vel signa contritionis non sufficiunt, sed actus etiam exteriores iuxta formam dic. cap. quamquam sunt necessarii.*

Quæ sanè conclusio procedit etiam respectu codicillorum *Conarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 9. vers. 5. Ceuall. in speculo. communium contra communes quæst. 537. num. 3. vbi testatur de commun. opinion.*

Et habet locum etiam in donatione causa mortis illam enim facere non posse vsurarium manifestum tradit *Clar. §. donatio quæst. 7. Menoch. conf. 111. num. 21. & 22. Bonaros. commun. crimin. par. 1. verb. vsurarij pag. na. 186. Gratian. discept. forens. cap. 79. num. 17. Peguera decis. 31. quia ait hanc opinionem veriorum esse, & tutiorem anime, cum alias de facili elidi posset dispositio d. cap. quamquam.*

Vnde non sunt audiendi contrarium tenentes, scilicet *Cald. Pereiera in l. si Curatorem verbo hunc contrarium num. 22. Illustrissimus Dominus Riccius in collectan. decis. parte 2. Collectan. 356.*

Et extenditur etiam si vellet disponere ad pias causas iuxta tradita per *Bart. in dist. l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & de commun. opin. testat. Farinac. Vasq. de sue cess. progress. §. 1. num. 168. Barbat. in clem. ult. vers. septimo facit.*

Sed *Conarrunias lib. 2. variarum dicto cap. 3. in fin. annuit æquius esse, vt dispositio vsurarij valeat, quod legata pia, cum refert nouissime Gallus qui alia adducit in materia in tract. de except. quæ oriri possunt in success. tit. 1. except. 4. par. 2. num. 9.*

In casu tamen testandi pro restitutione incertorum, & malè ablatorum, quod sit licitum vsurarijs, & hoc in casu habeat facultatem non potest cadere dubitatio cum tunc restitueres, & formam d. cap. quamquam adimplere videatur, vt patet.

S P M M A R I V M.

- 1 *Muti, & Surdi à natura nequeunt facere Testamentum.*
- 2 *Muti, & Surdi, quorum voluntas per signa patet pro eorum anima, & pro restitutione malè ablatorum testari valent.*
- 3 *Muti, & Surdi possunt testari favore pia causa, & inter liberos.*

A R G V M E N T V M.

Mutus, & Surdus benè valent testari pro restitutione malè ablatorum.

PRI-

PRIVILEGIUM LX.

S Y M M A R I V M.

1 **R**egula est Muti, & Surdo à natura esse, interdicitum facere testamentum, si ille omnino non loquatur, & iste minimè audiat l. discretis C. qui test. facer. poss. l. qui in potestate §. surdus ff. de Testam. §. Surdus instit. quibus non est permiss. facere testament. Mascard. de probat. conclus. 1079. & plura Trecutler. disput. select. part. 2. disp. 10. Thesi 3.

Cæterum inter alias modificationes, quas recipit ista conclusio insurgit illa ad nostrum institutum, quod si signis exprimatur talium voluntas, & testarentur pro exoneratione proprium animarum ad restitutionem male ablatorum valeret quidem testamentum, quia pro anima id faciunt, & ad eorum releuamen Aldobrandin. in add. ad gl. fin. in d. §. item Surdus Aretin. cons. 104. Tusc. conclus. 120. num. 13. lit. 3. T. ubi valere ad pias causas talium testamenta probat, nec non inter liberos, vel quando institueretur alij venientes ab intestato Malder. dub. 3. de Testament. §. 2. & 3.

S Y M M A R I V M.

- 1 Prodigus, & ille, cui bonorum administratio est interdita, nequeunt testari etiam ad pias causas nu. 2.
- 3 Prodigus an possit testari pro incertis, & male ablatis.

A R G V M E N T V M.

Prodigus, & is cui bonorum administratio interdita est ad exonerationem conscientie pro restitutione male ablatorum testari potest.

PRIVILEGIUM LXI.

1 **R**egula stat prodigum, & eum, cui bonorum administratio interdita est testamentum condere non posse, & si illud fecerit non valere ad tex. in l. is cui C. de Testam. §. item prodigus instit. quibus non est permissum facere testament. de quo Clar. in §. Testamentum quest. 33. Crass. de success. ord. verbo quest. 22. Vasq. controuerf. Illustr. lib. 1. cap. 17.

2 Quæ sunt aded est reputata vera apud DD. ut illa fuerit extensa etiam si ad pias causas prodigus testaretur, cum nec valeat testamentum Alex. cons. 18. num. 8. vol. 5. suares in Theaur. Petre. Jansen. §. testamentum nu. 18. licet non desint contrarium tenentes, ut apud Crass. de success. d. §. Testamentum quest. 17. nu. 7. & Bald. sibi contrar. apud Tiraquell. de pia causa priuileg. 79. fol. mihi 103. col. 1. in fin.

3 Tamen quidquid contradicant DD. in casu simplicis piæ causæ dubitare non licet claudicare regulam respectu intertorum, & male ablatorum, pro quorum restitutione dispositio prodigi valeat.

1 Testamentum de nocte factum requirit tria luminaria, quod procedit in codicillis nu. 2. & 6.

3 Codicillus est pars Testamenti.

4 Codicillus largè nuncupatur Testamentum.

5 Relicta in Codicillis censentur relictæ in Testamento.

7 Testamentum, & Codicilli de nocte facti absque luminaribus pro exoneratione conscientie sunt validi sic etiam pro incertis, & male ablatis num. 8.

9 Apices iuris cessant pro exoneratione conscientie.

A R G V M E N T V M

Testamentum siue codicillus quamuis sint facta absque tribus luminibus de nocte valent favore incertorum, & male ablatorum.

PRIVILEGIUM LXII.

1 **R**egula est manifesta, quod licet de nocte fieri valeat testamentum, & illud signari l. ad testium §. signa ff. de testam. tamen in eo tria luminari accendi debere elicitur ex l. 1. §. tria luminaria ff. de ventr. inspiciend. & probarunt Dec. cons. 354. Simon de Petr. de interpret. vltim. volunt. lib. 2. interpret. 2. dubit. 1. solut. nu. 9. Ludouic. decis. Perus. 116. nu. 4. Mant. de coniectur. vltim. volunt. lib. 2. tit. 8. num. 3. Ripa in suo tract. de nocturno tempore cap. 141.

2 idem probant cap. 142. respectu codicillorum, in quibus eadem seruanda est sollemnitas luminarium, si de nocte fieri contingerint, alias sapient nullitatem ante eum Corn. cons. 18. vol. 2. Dec. cis. cons. 354. Menoch. cons. 288. n. 29.

3 Codicillus enim pars testamenti est Aret. in l. moribus §. 1. col. 1. ff. de vulgar. & pupil. substit. Nat. cons. 83. vol. 3. Surd. cons. 150. num. 13. Costa de retroract. cap. 8. cas. 20. num. 7. cum dicatur pariter testatio mentis ut in princ. instit. de testam. & ideo largè codicillus testamentum nuncupatur Glos. in l. 2. in verbo personales C. de iur. codicill. Inde relictæ in codicillo in testamento relictæ censentur l. 2. §. codicillum ff. de iur. codicil. Capr. cons. 3. num. 26.

6 Vnde tria luminaria requisita in testamentis de nocte, erunt necessaria in codicillis de nocte pariter conditis.

7 Quicquid autem sit quoties testamentum, vel codicillus de nocte respiciat utilitatem, non priuilegiatorum, poterit tamen suapte affirmari non reddi nullum testamentum, & codicillum absque luminibus de nocte confecta, quoties illa essent facta ad exonerationem conscientie pro restitutione incertorum, & male ablatorum, cum ex defectu huius sollemnitatis, nõ debeat retardari, & suspendi voluntas testatoris qui ad sui exonerationem disposuit.

H 2

fuit

PRIVILEGIUM LVIII.

- R**egula satis vulgaris desumitur ex *anthen*.
Resque C. comm. de leg. & ex l. mulier §. cum
 1 *proponeretur ff. ad Trebellia. Bona fideicommissio*
subiecta alienari posse ex causa dotis de qua
materia satis apud Peregr. de fideicommissis art.
42. Menoch. de prapsumpt. lib. 4. prapsumpt. 189.
Raudens. decis. Pisan. 29. Surd. decis. 62. Intrigliol.
de substit. quest. 73. d. nu. 154. cent. 3. Molin. de
Hispan. primogen. part. 2. lib. 4. cap. 6.
 2 Et tam dotis constituendæ, quam restituendæ
 ut ex magis communi testatur *Crass. in §. fideicommissum*
quest. 57. nu. 4. Carpan. in coment. ad statut. Mediolan. cap. 454. d. num. 45. cum seq.
Menoch. de prapsumpt. lib. 4. prapsumpt. 190. Canalc. decis. 81. n. 107. par. 3. Ludovic. decis. Lucens.
28. d. num. 76. Milanens. decis. 7. num. 43. part. 1. Thesaur. decis. 151. nouiter Fusar. satis latè in
tract. de substit. par. 2. quest. 532. vbi ampliatio-
nes, & declarationes reportat.
 3 Quæ sanè Regula suas extendit radices,
 etiam substituta pia causa, quia tunc filix, &
 alix descendentes possent dotari in bonis fideicommissi,
 ut ex communi patet apud *Dec. conf. 6. num. 10. lib. 2. & prece. eis notarunt Ro-*
man. conf. 267. Peregrin. conf. 39. in fin. lib. 5. Pet-
tra de fideicommiss. quest. 8. num. 445. Tiraquel.
de pia causa priuileg. 102. Intrigl. de substit. citat.
quest. 73. num. 279. Menoch. dic. prapsumpt. 189.
d. num. 120. dicens de receptiori etiam si pia
 2 causa esset substituta pro anima testatoris.
 4 Cæterum quoties pia causa esset substituta
 pro malè ablati in bonis fideicommissi non
 posse dotes dari fundarunt idem *Menoch. cit.*
prapsumpt. 189. num. 137. & intrigliol. dic. quest.
73. num. 298. & eos sequitur Fusar. de substitut.
quest. 531. num. 38. par. 2. apud quem alia
 hac materia habes dilucidata.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vsurarius publicus testari nequit, nisi præstita*
cautione de restituendo.
- 2 *Penitentia, & contritio in vsurario publico non*
sufficiunt, sed actus externis, quod procedit
tam in codicillis, quam in donatione nu. 3. & 4.
- 3 *Dispositio vsurarij, ut valet pro pia causa est*
cynius.
- 6 *Vsurarij pro incertis, & malè ablati testari*
possunt.

A R G V M E N T V M.

Vsurarius pro incertis, & malè ablati potest testari.

PRIVILEGIUM LIX.

- R**egulam habemus, quidquid sit de iure
 ciuili, ut in *leius qui si certum petatur,*

quod vsurarius manifestus testari nequeat nisi
 præstita cautione de restituendo vsuras *cap.*
quamquam de vsuris in 6. Clar. §. testamentum.
quest. 26. num. 1. Peregr. l. 3. tit. 2. lib. 8. Ordinar.
27. Rota decis. 169. num. 1. apud Farinac. in 1. col-
lect. nouissimarum, vbi num. 2. subdit, quod pe-
 nitentia in vsurario manifesto, vel signa contri-
 ctionis non sufficiunt, sed actus etiam exte-
 riores iuxta formam *dic. cap. quamquam sunt*
necessarij.

- 3 Quæ sanè conclusio procedit etiam respectu
 codicillorum *Conarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 9.*
vers. 5. Cewall. in speculo. communium contra
communes quest. 537. num. 3. vbi testatur de com-
muni opinione.
- 4 Et habet locum etiam in donatione causa
 mortis illam enim facere non posse vsurarium
 manifestum tradit *Clar. §. donatio quest. 7. Me-*
noch. conf. 111. num. 21. & 22. Bonaros. communi
crimin. par. 1. verb. vsurarij pag. na. 186. Gratian.
discept. forens. cap. 79. num. 17. Peguera decis. 31.
 quia ait hanc opinionem veriore esse, &
 tutiorem anime, cum alias de facili elidi pos-
 set dispositio *d. cap. quamquam.*

Vnde non sunt audiendi contrarium tenen-
 tes, scilicet *Cald. Pereiera in l. si Curatorem ver-*
bo hunc contrarium num. 22. Illustrissimus Do-
minus Riccius in collectan. decis. parte 2. Colle-
ctan. 356.

Et extenditur etiam si vellet disponere ad
 pias causas iuxta tradita per *Bart. in dist. l. 1. C.*
de sacrosanct. Eccles. & de commun. opin. testat.
Farinac. Vasq. de sue cess. progress. §. 1. num. 168.
Barbat. in clem. ult. vers. septimo facit.

- 5 Sed *Conarrunias lib. 2. variarum dicto cap. 3.*
in fin. annuit æquius esse, ut dispositio vsurarij
 valeat, quod legata pia, cum refert nouissime
 Gallus qui alia adducit in materia in *tract. de*
except. qua oriri possunt in success. tit. 1. except.
4. par. 2. num. 9.
- 6 In casu tamen testandi pro restitutione in-
 certorum, & malè ablatorum, quod sit licitum
 vsurarijs, & hoc in casu habeat facultatem non
 potest cadere dubitatio cum tunc restitueres,
 & formam *d. cap. quamquam* adimplere videa-
 tur, ut patet.

S V M M A R I V M.

- 1 *Muti, & Surdi à natura nequeunt facere Testa-*
mentum.
- 2 *Muti, & Surdi, quorum voluntas per signa pa-*
tet pro eorum anima, & pro restitutione malè
ablatorum testari valent.
- 3 *Muti, & Surdi possunt testari favore pia causa,*
& inter liberos.

A R G V M E N T V M.

Mutus, & Surdus benè valent testari pro resti-
 tutione malè ablatorum.

PRI-

PRIVILEGIUM LX.

S Y M M A R I V M.

Regula est Muti, & Surdo à natura esse, interdicitum facere testamentum, si ille omnino non loquatur, & iste minimè audiat *l. discretis C. qui test. facer. poss. l. qui in potestate §. surdus ff. de Testam. §. Surdus instit. quibus non est permiss. facere testament. Mascard. de probat. conclus. 1079. & plura Trentler. disput. select. part. 2. disp. 10. Thesi 3.*

Cæterum inter alias modificationes, quas recipit ista conclusio insurgit illa ad nostrum institutum, quod si signis exprimatur talium voluntas, & testarentur pro exoneratione proprium animarum ad restitutionem male ablatorum valeret quidem testamentum, quia pro anima id faciunt, & ad eorum releuamen *Aldobrandin. in add. ad gl. fin. in d. §. item Surdus Aretin. conf. 104. Tusc. conclus. 120. num. 13. lit. T. ubi valere ad pias causas talium testamenta probat, nec non inter liberos, vel quando institueretur alij venientes ab intestato Malder. dub. 3. de Testament. §. 2. & 3.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Prodigus, & ille, cui bonorum administratio est interdicta, nequeunt testari etiam ad pias causas nu. 2.
- 3 Prodigus an possit testari pro incertis, & male ablatis.

A R G V M E N T V M.

Prodigus, & is cui bonorum administratio interdicta est ad exonerationem conscientie pro restitutione male ablatorum testari potest.

PRIVILEGIUM LXI.

Regula stat prodigum, & eum, cui bonorum administratio interdicta est testamentum condere non posse, & si illud fecerit non valere ad *tex. in l. is cui C. de Testam. §. item prodigus instit. quibus non est permissum facere testament. de quo Clar. in §. Testamentum quest. 33. Crass. de success. ord. verbo quest. 22. Vasq. controuers. Illustr. lib. 1. cap. 17.*

Quæ sanè adeo est reputata vera apud DD. ut illa fuerit extensa etiam si ad pias causas prodigus testaretur, cum nec valeat testamentum *Alex. conf. 18. num. 6. vol. 5. suares in Theaur. recept. sentent. §. testamentum nu. 18. licet non desint contrarium tenentes, ut apud Crass. de success. d. §. Testamentum quest. 17. nu. 7. & Bald. sibi contrar. apud Tiraquell. de pia causa priuileg. 79. fol. mihi 103. col. 1. in fin.*

Tamen quidquid contradicant DD. in casu simplicis piæ causæ dubitare non licet claudicare regulam respectu intertorum, & male ablatorum, pro quorum restitutione dispositio prodigi valeat.

- 1 Testamentum de nocte factum requirit tria luminaria, quod procedit in codicillis nu. 2. & 6.
- 3 Codicillus est pars Testamenti.
- 4 Codicillus largè nuncupatur Testamentum.
- 5 Relicta in Codicillis censentur relictæ in Testamento.
- 7 Testamenta, & Codicilli de nocte facti absque luminaribus pro exoneratione conscientie sunt validi sic etiam pro incertis, & male ablatis num. 8.
- 9 Apices iuris cessant pro exoneratione conscientie.

A R G V M E N T V M

Testamentum siue codicillus quamuis sint facta absque tribus luminibus de nocte valent favore incertorum, & male ablatorum.

PRIVILEGIUM LXII.

- 1 **R**egula est manifesta, quod licet de nocte fieri valeat testamentum, & illud signari *l. ad testium §. signa ff. de testam. tamen in eo tria luminaria accendi debere elicitur ex l. 1. §. tria luminaria ff. de ventr. inspiciend. & probarunt Dec. conf. 354. Simon de Petr. de interpret. ultim. volunt. lib. 2. interpret. 2. dubit. 1. solut. nu. 9. Ludouic. decis. Perus. 116. nu. 4. Mant. de coniectur. ultim. volunt. lib. 2. tit. 8. num. 3. Ripain suo tract. de nocturno tempore cap. 141.*
- 2 idem probant *cap. 142. respectu codicillorum, in quibus eadem seruanda est sollemnitas luminarium, si de nocte fieri contingerint, alias sapient nullitatem ante eum Corn. conf. 18. vol. 2. Dec. cit. conf. 354. Menoch. conf. 288. n. 29.*
- 3 Codicillus enim pars testamenti est *Aret. in l. moribus §. 1. col. 1. ff. de vulgar. & pupil. substit. Nat. conf. 83. vol. 3. Surd. conf. 150. num. 13. Costa de retroract. cap. 8. cas. 20. num. 7. cum dicatur pariter testatio mentis ut in princ. instit. de testam. & ideo largè codicillus testamentum nuncupatur Glos. in l. 2. in verbo personales C. de iur. codicill. Inde relictæ in codicillo in testamento relictæ censentur l. 2. §. codicillum ff. de iur. codicil. Capr. conf. 3. num. 26.*
- 6 Vnde tria luminaria requisita in testamentis de nocte, erunt necessaria in codicillis de nocte pariter conditis.
- 7 Quicquid autem sit quoties testamentum, vel codicillus de nocte respiciat vilitatem, non priuilegiatorum, poterit tamen suapte affirmari non reddi nullum testamentum, & codicillum absque luminibus de nocte confecta, quoties illa essent facta ad exonerationem conscientie pro restitutione incertorum, & male ablatorum, cum ex defectu huius sollemnitatis, nõ debeat retardari, & suspendi voluntas testatoris qui ad sui exonerationem disposit

fuit, & apices iuris sui pre conscientia cessare debent vñ in *conf. diuers. German. 113. num. 7. fol. 271.*

S V M M A R I V M

1. Solemnitas de iure civili in testamento necessaria non requiruntur in testamento pro exoneratione conscientie, & restitutione male ablatorum, & num. 2.
3. Solemnitates non requiruntur in testamento inter liberos.

A R G V M E N T V M.

Solemnitates iuris civilis non requiruntur in testamento facto ad exonerationem conscientie pro restitutione incertorum, & male ablatorum.

P R I V I L E G I V M L X I I I.

1. Regulam firma solemnitates alias necessarias de iure civili in testamentis de quibus præ cæteris apud *Clar. in §. testamentum.*

Non esse necessarias in testamento facto ad exonerationem conscientie pro restitutione incertorum, & male ablatorum, vt dixit *Rota in Roman. testamenti coram R. P. D. Blanchetto ex cap. cum esses, & cap. relatum de test. vbi DD.*

2. Recipit incrementum hæc opinio quia testans pro anima sua solemnitates iuris civilis seruare non tenetur si admissum, prout requiruntur in alijs testamentis *Moss. post alios in summa Theolog. moral. tract. 13. de ultim. vol. cap. 2. num. 86. tom. 2. folio 236. col. 2.*

Inde cum casus ex facto accidisset, & ipse esset consultus hanc agnouit veram opinionem, iuxta quam vidi iudicatum in Tribuiali Reuerendæ Fabricæ S. Petri huius Civitatis Neapolis tam in prima quam in secunda instantia.

3. Confert, quia regulariter in testamento inter liberos omittuntur solemnitates, vt apud *Gabriel. concl. 4. de testam. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 7. vbi ad futuritatem omnia habes cumulata.*

A L L E G A T I O N E S

I N I V R E

Vl. I. D. Francisci Sequini.

S. K. M. M. A. R. I. V. M.

Facti exemplum num. 1.

An pactum de retrouendendo afficiat tertium possessorem num. 2.

An pactum de retrouendendo infra certum tempus sit validum num. 3.

Tempore adiecto in pacto de retrouendendo elapso venditor non potest amplius agere num. 4.

An dictiones, semper perpetuæ, & quandoque, protrahant tempus adiectum in pacto de retrouendendo ultra num. 5.

Dictiones (semper, perpetuo, & quandoque) intelliguntur, secundum actum, & actionem cui apponuntur num. 6.

Pactum de retrouendendo, terminatur spatio triginta annorum non obstante dictione, semper, quandoque, & perpetuo num. 7. & 24. ampliatur num. 8. & 9. limitatur num. 10.

Absurdum euitandum num. 11.

Actus agentium non debent operari præter eorum intentionem num. 12.

Inducta ad vnum finem non debent contrarium operari num. 13.

Imperia notariorum non debet partibus obesse num. 14.

In iure nihil frustra num. 15.

Contradictio, & repugnantia euitanda num. 16.

Contrahentes non præsumuntur voluisse se in continenti corrigere num. 17.

Mutatio voluntatis non præsumitur num. 18.

Quæ à contrahentibus exprimentur gratia tollende dubitationis, & maioris claritatis, licet superflua toleranda, & non vitiant num. 19.

Abundans cautela non nocet num. 20.

Satis operari dicitur, quod tollit dubium num. 21.

Pactum de retrouendendo temporale, efficitur perpetuum stante lesione num. 22.

Sed an perpetuetur, vt nulla detur præscriptio, vel etiam præscribatur spatium triginta annorum num. 23. & 25.

An debeat concurrere tria, vt contractus dicatur simulatus, & feneratorius, nempe pactum de retrouendendo, modicitas pretij, & vt emptor sit solutus feneratori, vel sufficiant duo, nempe pactum, & modicitas pretij num. 26. & 28.

Pactum de retrouendendo temporale equipollet tertio requisito, vt emptor sit solutus feneratori num. 27.

In contractu simulato, & feneratorio cessat præscriptio num. 28.

In præscriptiōe mala fides auctoris, nocet etiam illius heredibus, licet vellet a se ipsis præscriptionem inchoare num. 29.

Quis dicatur male fidei possessor num. 30.

Stante mala fide, cessat præscriptio, in quo casu neque per statutum induci posset num. 31.

Mala fides non purgatur cursu temporis num. 32.

In materia præscriptionis stantem est iuri canonico num. 33.

Emptores male fidei, dicuntur usurpatores, qui nullo tempore præscribunt num. 34.

Contractus simulatus, & feneratorius non præscribuntur neque ex illis transfertur possessio nec dominium num. 35.

Non valenti agere non currit præscriptio num. 36.

An ex capite ignorantie detur restitutio in integrum.

grum adversus prescriptionem patti de retro-
vendendo num. 377.
Resistit; quid dicitur in capite ignorantia a quo re-
pore datur 159. Et infra quod tempus debeat peti
num. 38.
In dubio presumitur ignorantia num. 39.
Quanta debeat esse latio; ut pactum de retrovendendo
de temporale perpetuum num. 40.
Beneficium l. 2. C. de rescindenda vendit. an cesset in
venditione spm pacto de retrovendendo num. 42.
Quomodo debeat deponere testes circa lesionem
num. 43.
Lesio debet probari ab allegante illam num. 44.
Res in dubio presumitur vendita iusto pretio num.
46. & 79.
Negativa probatur per lecturam actorum num. 47.
Valor modernus non probat valorem antiquum
num. 48.
Valor rei ap probetur quod res similis fuit tanta
vendita in eodem loco num. 49.
Probatio debet esse per necesse, & non per possibile
num. 50.
Probatio equiva non probat num. 52.
Pratium singulare, & affectionis non attenditur
num. 52.
Res ratione vicinitatis potest capius emi num. 53.
Verus valor est quantum communiter res vendi po-
test num. 54.
Valor debet probari deductis oneribus num. 55.
Testes debent deponere de communis valore, & non
de proprio iudicio num. 56.
Testes deponentes de valore rei debent esse practici,
& informati de qualitatibus rei num. 57.
Vt habeat locum dispositum, debet verificari pro
suppositum num. 58.
Vbi non est suppositum non operatur dispositum
num. 59.
Cessante causa cessat effectus num. 60.
An debeat haberi ratio de pretio aucto diligentius
emptoris num. 61.
Clausula generalis non refertur ad specificata ad
Generi per speciem an derogetur num. 63.
Quod patet ad sensum non eget probatione num. 64.
Quomodo intelligatur illud iuris axiomat, quod po-
tius credatur duobus testibus affirmantibus,
quam mille negantibus num. 65. & seqq.
Testibus numero maiori magis credendum num. 66.
Testes deponentes de negatione quando probentur
num. 67.
Si duo testes affirmarent de valore, decem, & tres
negarent quibus potius standum num. 68.
Si aliqui testificati non de valore centum, & alij
affirmant de valore centum, an illi deponere super
affirmatione num. 69.
Affirmativa, & negativa non differant quando per
auctorem dicitur peritiam an num. 70.
Testes deponentes super negativa probant, quando
reddunt iuramentum sui dicti num. 73.
Testes de valore debent deponere de oneribus, &
qualitatibus rei num. 74. & 86.
Testes debent habere scientiam de statu, &

qualitatibus rei, ut de illius valore deponere
possunt num. 75.
In dubio res presumitur vendita iusto pretio num. 76.
Deponentes de valore rei debent reddere ratio-
nem per statum, qualitates, & onera rei etiam
non interrogati num. 77.
Testes debent esse bene informati, de statu, oneribus,
& qualitatibus rei num. 78. & 81.
Ex redditu, & qualitatibus rei fit estimatio rei num. 80.
Testes deponentes de valore non debent deponere,
su considerate, & sine discussione num. 82.
Testes deponentes de valore rei debent animaduer-
tere ad malos vicinos, quorum causas res minoris
estimetur num. 83.
Venditor tenetur dicere emptori malos vicinos, alias
tenetur ad interesse suum num. 84.
Res tantum valet, quantum bonus vir, diligens pa-
ter familias esset daturus, & non in illa illius,
vel alterius affectione num. 85.
Testes deponentes de lesione debent percutere tem-
pus contractus num. 87. & num. 43. & 98.
Testes deponentes de lesione, debent deponere de
communis valore num. 88.
Testes deponentes de lesione debent reddere causam
sui dicti num. 89.
Testes deponentes de lesione debent deducere onera
num. 90.
Et debent esse informati de rei qualitatibus num. 91.
Et debent scire confines rei num. 92.
Et res tantum valere potest, quantum per spacium
viginti annorum ex illa percipi potest num. 93.
Testes debent deponere de qualitatibus, quae possunt
diminuere, & augere pretium num. 94.
Valor non probatur per testes, qui nesciant onera,
rei qualitates num. 99.
Et de his non informati non probant num. 76. & 92.
Testes deponentes de valore, non debent deponere
de iudicio, vel per perba poteris valore, vel tanti
ipsi emisissent num. 97.
Nec per Dictionem, circa, num. 99.
Testes deponentes simpliciter de valore rei sine qua
facerent mentionem de pacto de retrovendendo
non probarent num. 100.
Pactum de retrovendendo est pars patij num. 101.
Pretio rerum non debent consuetudinem particulari
fectione, sed communem estimationem num. 102.
Cum deductio onerum num. 103.
Ob onera res minoris estimatur num. 104.
Pratium solutum tempore contractus presumitur
iustum num. 105.
Venditio reiterata, & geminata eodem pretio sem-
per facta, facit cessare presumptionem, lesionis
num. 106.
Dictum de Saturno reatum ab Ulpiano num. 108.

Multa in Matheo pacto de retrovendendo, di-
cuntur, quae non debent deponere, & non
Annis elapsis, & proprio in anno 1605.
A. Gaspar de Pinto vendidit lxx Antonio
Rozazera meo sororio quoddam petium ter-
ritio-

ritorij in loco vbi dicitur alla Noie; pro ducatis octuaginta cum pacto de retrouendendo quandoque, & in perpetuum infra triennium, vt in instrumento dictæ venditionis; Postea fuit idem petium territorij pro eodẽ prætio, per eundem emptorem venditum Cæsare de Cunto cum eodem pacto; Ad præsens, & sic post annos viginti quinque dictus Cæsar de Pinto primus venditor dixerit se contra dictum secundum emptorem, prætendens territorium prædictum vendicare vigore dicti pacti, fuit debitum quid iuris. Et omiſſa diſputatione, ſi hoc pactum afficiat tertium poſſeſſorem, de quò non eſt dubitandum, tunc quia fuit territorium venditum, cum eodem pacto tum etiam ſtantiſſibus clauſulis conſtituti,

2 & præcarij, cum obligatione bonorum quæ in ſimilibus contractibus paſſim apponi ſolent, quarum vigore non poſſit aduerſus tertium poſſeſſorem iuncta tradita per nos in noſtra allegatione inſerta in collectan. Epifcopi Ricci par. 7. poſt collect. 3073. pro reſolutione præſentis dubij de pluribus dubitari poſſeſt, quibus reſolutis, & reſolutum dubium remanebit.

Primo an hoc pactum, infra certum tempus ſit validum, ita vt triennio elapſo ſit præcluſa via agendi amplius.

Secundo an per illas Diſtiones (quandocumque, ſemper, & in perpetuum) illud triennium extendatur vltra; ita vt perpetuo agit poſſit.

Tertio vt ſtante læſione, illud pactum temporale efficiatur perpetuum.

Quarto, quanta debeat eſſe læſio.

Quinto, & demum quomodo debeant deponere teſtes deponentes de læſione.

Circa primum dico quod pactum de retrouendendo infra certum tempus, validiſſimum eſt; adeo quod tempore adiecto elapſo excluditur venditor facultate agendi, ad quod probandum vltra nobis alias allegata in allegatione poſt collect. Epifcopi Ricci 3037. part. 4

7. in cauſa illorum delli Carielli, & delli Moglica, nouiſſimè adq. Eminentiſſim. Card. Ludouif. poſtea Greg. XV. in deciſ. 559. Eminentiſſim. Card. Tufch. tom. 6. præſ. conſuſ. ſitt. P. conſuſ. 30. num. 1. Rot. Roman. in deciſ. 272. num. 1. par. 1. in nouiſſimis ſiſeant. conſuſ. iur. verbo Pactum de retrouendendo Thomar. in dec. Rota Macerat. 112. num. 14. & 116. & ſeqq. deciſ. 65. num. 6. & 7. & 89. num. 30. & deciſ. 78. & deciſ. 103. num. 2. & 30. & deciſ. 80. num. 1. & ſeqq. Quos reſportat Doctiſſimus D. Nauorius in rubrica pragmaticarum de retrouendendo in nouiſſima editione Neapolitana.

Circa ſecundum dico, quod diſtiones illæ, ſemper, quandocumque, & in perpetuum, non extendunt illud tempus triennij, vltra, vt Doctor Io: Petrus Martellinus meus conciuſ, & patronus partis aduerſæ fateatur, & ratio eſt, quia, hæc diſtiones capiuntur, & intelliguntur

ſecundum ſubiectam materiam, & actum cui tribuuntur, & aſſumunt naturam actionis ſuper qua imponuntur, ſed ſic eſt modo quod actio illius pacti, eſt triennio a partibus præſcripta, & terminata, ergo illo elapſo, eretincta eſt actio, & illæ diſtiones amittunt eorum vim, & efficaciam, ita Cened. in ſug. 85. Barbaſ. de diſtinctionib. diſt. 216. nu. 6. Grat. in eodem tract. diſt. 201. in fine Hinc dicunt Doctores, quod pactum de retrouendendo, quandocumque, & in perpetuum, terminatur ſpatio triginta annorum dictis diſtinctionibus non obſtantibus, Sord. deciſ. 2. Peregrin. deciſ. 10. num. 1. & Boer. deciſ. 182. & deciſ. 182. & deciſ. 351. num. 5. & 6. Eminentiff. Cardin. Seraph. 1360. nu. 11. Viſcont. conſuſ. iur. verbo, Pactum de retrouendendo, &c. Vbi ſecundum magis communem opinionem hoc pactum quibuſcumque verbis conceptum triginta annorum ſpatio terminatur, quidquid dicant, Scayn. in deciſion. 89. num. 14. & ſeqq. & allegati per Regent. Rouit. in conſ. 14. num. 2. volum. 2. Nam contrarium, fuiſſe deciſum per Sacrum conſil. refert Praſ. de Franchis in deciſ. 48. idem ſequitur Laderch. conſil. 1549. num. 5. Mart. conſil. 81. num. 1. qui hanc opinionem eſſe communem, & magis veram fateatur num. 3. & 4. Facab. contr. iur. lib. 2. cap. 13. Alexan. Trent. variat. reſolution. lib. tertia tit. de emption. & vendition. reſolut. 10. num. 25. verſic. ſextia, & vltima opinio, & verſ. tertius, & vltimus caſus vbi num. 26. ampliat etiam ſi dictum ſit, vt quandocumque venditur poſſit redimere, non obſtante quacumque præſcriptione. Et ampliatur etiam ſtante iuramento, Praſ. de Franchis in dic. deciſ. 48. nu. 9. 1. verſ. Et in eodem cauſ. &c. Viſcont. Concl. iur. dic. verb. pactum de retrouendendo, &c. Licet contrarium ſentiat Scayn. in dic. deciſ. 112. nu. 75. Mart. in alleg. conſil. 81. num. tertio, & quarto, & Trentaciq. in loco ſupra relato ſub num. 28. verſ. Et hæc ſecunda opinio Cachet. deciſ. 69. num. 12. Regen. Rouit. in dicto conſ. 14. num. 11. Qui dicunt pactum illud, ſtante iuramento, quadraginta annorum curriculo terminari, & idẽ ſubneſtunt, ſi ad eſſet hypotheca, Mart. ibi numer. tertio, & quarto Trentaciq. num. 33. Regens Rouit. num. 9. Et ſi contrarium affirmaremus, quod tueri ſonatur Doctor Martellinus, nempe quod illæ diſtiones perpetuarent pactum illud triennale, plura ſequerentur abſurda vitanda, nam hoc abſurdum eſt de bonis libert. Primum, quod illud triennium inter partes conuenientum extenderetur vltra, præter intentionem contrahentium contra tex. in l. non omnis ff. ſi certum petat. Secundum illæ diſtiones fuerunt appoſite, vt æper in perpetuum & quandocumque, infra triennium emptor eſſet obligatus retrouendere, ita debet interpretatio fieri ad vitandam contrahentium correctionem in continent, contra tex. in l. nã ad ea, ff. de condition. & demonſtrat. itaque ſi vi-

tra triennium fieret interpretatio vigore illarum dictionum, inducenda ad vnum finem, contrarium operarentur contra *textum in l. quod favore Codic. de legibus*. Imo potius asserendum est, illas dictiones fuisse imperitia, & errore notarij superflue adiectas, quod non debet parti obesse *Guidobon. aduocat. 122. num. 15. Regens Ronitus decisio. 84. num. sequentibus*. Tertium frustra esset adiectum illud triennium si conuentio vltra extenderetur, & in iure nihil frustra *l. si quando ff. de legat. 1.* Quartum, si illæ dictiones protraherent illud triennium vltra, maxima oriretur implicatio, contradictio, & repugantia, contra *tex. leg. vbi repugnantia, ff. de regul. iur.* Quintum, & vltimum, si secus diceremus contrahentes viderentur in continenti se corrigere contra *text. in leg. nam ad ea ff. de condition. & demonstration.* sequitur Scayn. ferè in proprijs terminis in *decis. 112. num. 98. in fine, & num. 99.* Et mutatio voluntatis non præsumitur *l. cum. ff. de probat.* Quibus addè quod illæ dictiones fuerunt adiectæ gratia tollendæ dubitationis, & maioris charitatis, quamuis si non essent expressæ, idè esset, fuerunt enim positæ ad remouendum dubium si in consenti vel post paucos dies vel si in medio, vel in siue triennij vel si fructibus pendentibus venditor recemere vellet, semper sibi liceret, ideo licet superflua toleranda, nec nocent vne vitiant triennalem conuentionem non debent, & *leg. non solent. ff. de reg. iur. & facit illud. Abundans Cautela non nocet. leg. testamentum C. de testamen: Nec obstat. si apponatur quod dictiones illæ debent aliquid operari leg. si quando ff. de leg. 1. cum nihil frustra, quia satis operantur in eo quia tollunt dubium, ita per belle declarat Gonz. de mens. & alter. gloss. 6. num. 26. & sequentibus. Ludouif. decis. 267. num. 36.*

Circa Tertium dico quod hoc pactum temporale, stante læsione perpetuatur vltra allegata per nos in *allegat. post Collectan. Episcopi Ricci 3073. part. 7.* Nouissimè addo *Monach. dec. 22. Lucan. 55. num. 30. Surd. decis. 34. Prsill. ad Affil. decis. 73. nu. 2. & sequentibus Criuell. indecision. 74. Giurba decisio. 58. nu. secundo Visconte dict. verbo, Pactum de retrouendendo, Thomat. in dec. Rotæ Maceraten. 112. nu. 16. Scayn. decis. 78. num. 19. Calà de modo art. gloss. Magnæ nu. 558. Iacob. Machel. patr. 33. n. 2. Eminentiss. Card. Tusc. præf. conclus. tomo 6. litt. P. conclus. 2. num. 10. & sequentibus.*

Sed dubitatur, dum Doctores dicunt, quod hoc pactum temporale, stante læsione, efficitur perpetuum, an adeo perpetuetur, vt nulla detur præscriptio, vel etiam triginta annorum spatio terminetur; hoc mihi euenit in facto, & adhuc lis pender. Quidam N. Sciarriello Casalis S. Iuliani Ciuitatis Theani vendidit quondam N. de Masellis Ciuitatis Sueffæ quodam perium territorij anno 1585. pro præ-

tio ducatorum vigintiquinque, cum pacto de retrouendendo infra quadriennium. Ad præsens in anno 1633. & sic post annos quinquaginta, sex, & plus hæredes dicti quondam N. Sciarriello petierunt ab hæredibus dicti quondam N. de Masellis dictum perium territorij, stante enormissima læsione; Dubitatur quid iuris. Et pro hæredibus conueniendis faciunt tradita à nobis supra in secundo dubio, vbi diximus dictionem, perpetuò. semper, & quancumque, præscriptionem triginta annorum non excludere, quod multorum testimonio comprobauimus quibus addo *Thefsaur. lib. 2. q. forens. quest. 72. Caluac. dec. 16. par. 2.* Et in proprijs terminis; *Anna filius consil. 68. volum. 1.* Ego verò, qui partes de li Sciarrielli defendo contrarium verius existimo, & pro fundamento huius meæ sententiæ, considero quod in hac facti specie non solum adest enormis læsio, sed enormissima satis vltra dimidiam, nam territorium fuit venditum ducatis vigintiquinque, & fuit per actores articulatum, & probatum, tunc temporis, valere centum, & plus, vnde stante hac enormissima læsione, adeo hoc pactum perpetuatur quod triginta annorum spatio non præscribitur, sed quancumque nulla data temporis præscriptione agi potest, hanc nostram sententiam defendit *Cagnol. in l. 2. nu. 65. de pact. inter emptor. & vendit.* dum dicit ibi quod opinio Iacobini eiusdem sententiæ procedit, quado contractus illicitus, & feneratitius censetur, & ibi excessus in prætio esset valde immoderatus vltra dimidiam, secus quando esset sola modicitas cum pacto de retrouendendo, quod refert idem *Anna in dicto consil. 38. num. 3. & 4.* vbi ita etiam declarat opinionem Iosephi, Lun. Et nimirum nam cum ex illis duobus tantum contractus huiusmodi iudicetur simul, & feneratitius, nèpè ex nimia modicitate prætij, & pacto de retrouendendo, secundum magis communem opinionem, & veriore, sic testatur *Marta voto 54. nu. 2.* vbi plures opinis refert, & subiungit *num. 3. & 4.* pactum hoc temporele equipollere tertio requisito, ab aliquibus Doctoribus, vt sit solitus fenerari, & duo sufficere fatetur *Thor. in Compend. decisio. Neapol. verbo contractus, vt dicatur pignoratitius tom. 1.* & stante enormissima læsione duo sufficere perbelle tuctur *Casfil. Rerum quotidianarum tom. 2. quest. 25. num. 62. & 76.* hanc esse communem testatur *Marta consil. 166. nu. 26. Mascars. de probat. conclus. 445. num. 2.* & hanc opinionem secutam fuisse *Rota Roman. testatur Casfad. decis. 1. de vsuris mille alios, breuitati consulens, prætereo; quos afferre possem, si igitur contractus feneratitius, & vsurarius iudicatur cessare debet in eo præscriptio, vt fatetur in proprijs terminis Gabr. conclus. lib. quinto titul. de presumption. conclus. 6. num. 12.* etiam si hæredes malæ fidei auctoris vellent inchoare præscriptionem à se ipsis *Gabriel. ibi conclus. 5.*

- 30 *Facch. contr. Iun. lib. 8. capit. 27. Viu. in add. ad decision. 430. nu. 7. & seqq. Tassone de Antifato vers. 4. obseruat. 5. nu. 67. Capic. dec. 4. nu. 12. & 13. Afflict. decis. 40. nu. 5. & sequentibus, Ludouif. decis. 249. nu. 6. & ibi add. Stephan. Gratian. tomo 3. disceptat. forens. capit. 403. num. 15. & 16. Nec negari potest quin primus emptor non fuerit in mala fide emens contra legem, incundo contractum illicitum, usurarium, & simulatum ab omni iure reprobatur, Pereira decis. 47.*
- 31 nu. 1. Vnde stante mala fide nullo pacto præscriptio potest induci neque per statutum Pompon. de Leonard. in eius cons. inter Add. decis. Viu. nu. 19. fol. 102. Afflict. decis. 14. num. 6. Stephan. Gratian. tom. 1. discept. forens. cap. 52. num. 1. tomo 3. cap. 403. num. 14. Cardinal. Caualer. decis. 91. nu. 10. Ioan. de Amicis cons. 61. num. 14. Nec mala fides purgatur cursu temporis, Pheb. decis. 32. num. 23. & sequentibus vbi maximè de Iure Canonico, Dominus Nonarius in dicta Rubrica de retrouendendo, cui standum est in hac materia, Pheb. ibi nu. 26. Pereir. decis. 36. Tass. de antifato vers. 4. obseruat. 5. nu. 68. & sequentibus & sub nu. 90. vbi ait quod huiusmodi dici possunt usurpatores, qui nullo tempore præscribant, & quod huiusmodi contractus usurarij, & fenestratijs non præscribantur testatur, Alex. cons. 46. volum. 3. nec ex illis transfertur possessio, nec dominium, l. emptor, ff. de aqua plu. arcen. l. emptione C. plus valere quod agitur, &c.
- Tanto magis supra relata procedunt, quia fuit probatum, quod tam venditores, quam illorum successores ex varijs impedimentis acciditibus, non potuerunt agere, & nõ valenti agere non currit præscriptio, Pereir. decis. 52. num. 4. Oter in Miscellan. disput. 28. num. 7. in fine, Ascia determ. 19. num. 22. Marta consil. 191. numer. 30.
- Nec etiam negari potest quin Saltem ex capite ignorantie dictis hæredibus, & successoribus detur restitutio in integrum ad agendum non obstante lapsu temporis Rota decis. 42. par. 3. in nouissim. Capic. decis. 4. sub num. 24. Afflict. decis. 37. Thesaur. decis. 132. & 133. Rota Lucens. diuers. decis. 33. & 81. Ascia determin. 131. num. 23. Alexand. Trent. var. resolut. lib. 2. tit. de restit. in integrum resolut. 2. nu. 2. Stephan. Gratian. tom. 3. disceptat. forens. cap. 403. num. 25. & sequentibus.
- 38 Regen. Rouit. consil. 14. nu. 5. & sequentibus. tomo 2. quæ restitutio datur infra quadriennium à die scientie, Capic. dicta decis. 4. num. 25. Et in hæredibus presumitur ignorantia, l. qui in alterius ff. de regul. iur.
- 39 Et ex his concludo, malam fouere causam hæredes emptoris, & optimum ius fouere meos clientes hæredes venditoris. Et stante enormissima læsione adherere opinioni illorum, qui dixerunt, verbum (perpetuo) excludere præscriptionem Gaill. obseruat. 18. lib. 2. Laur. in decis. Anunion. 129. Magon. decis. Florent. 105. Misong. obser. 16. cont. 1. ultra alios à nobis supra relatos.

Circa quartum, quanta debeat esse læsio, in hoc Doctores valde torquentur; Alij enim dixerunt requiri simpliciter pretij modicitatem, alij enormissimam læsionem, & sic varij varia dixerunt, vt per Doctores à nobis alias allegatos in allegata allegatione, post Collectan. Episcopi Riccij 3073. par. 7. Tamen communis opinio est, vt requiratur læsio saltem, ultra dimidiam, vt per Doctores à nobis allegatos in dicta nostra allegatione, & Episcopus Riccius in Collect. 3073. quibus addo Valasc. in consil. 70. & Mich. Ferr. in 3. part. obseruat. capitul. 439. Et ideo beneficium l. 2. C. de rescindend. vendition. cessare in venditione facta cum hoc pacto fatentur Doctores à nobis allegati in dicta nostra allegatione, ratione, vt ibi. Si quis de his affluenter videre cupit, adeat dictam nostram allegatam allegationem in loco supra relato.

Circa quintum, & vltimum, quomodo testes deponentes de læsione debeant concludere, dico, quod debent percutere tempus celebrati contractus. Stephan. Gratian. tom. 3. discept. Forens. cap. 600. nu. 6. Ludouif. in decis. 76. num. 6. & decis. 406. nu. 15. & decis. 552. vbi optimè Card. Seraphin. decis. 665. nu. 5. & decis. 1377. Card. Tuscan. præf. conclus. tomo 5. litt. L. conclus. 295. & tomo 6. conclus. 29. nu. 13. Hinc testes deponentes de pretio, & læsione per dictionem (in circa, plus & minus) vel iudicio suo, non probarent læsionem Ludouif. dec. 290. Rota 1534. sect. 4. post. 3. in nouissimis. Et debet læsio probari à prætendente illa, idem Cardin. Ludouif. in allegat. decis. 406. num. 13. quia in dubio res præsumitur iusto pretio vendita, Card. Ludouif. in allegat. 553. nu. decis. 1. & 2.

Miror, quod Doctor Martellianus audeat asserere, quod in processu sit probata læsio, nam nullibi de læsione ibi legitur, quæ negatiua per lectionem depositionum testium probatur, vt videre est Card. Caualer. in decis. 110. nu. 4. & in decis. 535. nu. 5. Rota in decis. 64. nu. 2. part. 1. in nouissimis, & in recollet. à Farinac. decis. 411. nu. 1. tomo 1. Card. Seraphin. decis. 1307. nu. 3.

Nec refert quod aliqui testes partis aduersæ deponunt de læsione, habito respectu ad tempus præsens; quia vt diximus; testes debent percutere tempus celebrati contractus, quia valor modernus non probat volorem antiquum, Card. Caualer. decis. 160. num. 2. nec refragatur exhibitio fidei publici instrumenti, in qua asseritur tunc temporis in eodem loco fuisse, venditur vnum iuger territorij ducatis triginta, quia valor rei, non probatur quod res fuerit tanti vendita, quia potuit valere pluri, vel minoris, & emptor potuit decipi, Bart. in l. cū emptor in fin. ff. de damno infecto, Bal. in l. 2. col. 2. C. de rescind. vend. 14. Et valor non probatur ex valore alterius rei eiusdem qualitatis; tanti enim fuit illa res vendita, ergo & hæc, quæ est eiusdem qualitatis, tanti valet, nulla est probatio

50 tio, *Laderch. conf. 129. num. 1.* Vnde cum hæc probatio sit per possibile, & non per necesse nullius est momenti, *l. non hoc C. vnde cognati, l. neque natales C. de probat. Rota decis. 506. num. 1. part. 1. in nouiss.* Et vti equiuoca non probat, 51 *Rota in recollec. à Farinac. decis. 176. nu. 8. tom. 1. part. 1.* Potest enim illud pretium esse singulare, & affectionis, ideo non attendendum, *l. pretia rerum ff. ad l. Falcid. & illud iuger erat 52 contiguum alijs bonis emptoris, ideo illud fortè fuit emptum cariori pretio, l. si cui fundus 53 ff. de leg. 2. ibi sape enim confines fundos etiam suprà iustam æstimationem interest nostri acquirere; verius ita valor est quantum communiter 54 res vendi potest, vt in allegata l. pretium rerum, Card. Seraphin. in decis. 665. num. 1. & debet 55 probari deductis oneribus, Card. Canaler. decis. 462. nu. 1. & decis. 383. nu. 2. Idem Cardinal. Seraphin. decis. 1317. nu. 1. & decis. 1030. nu. 1. & testes debent deponere de communi valore, & non de proprio iudicio, Cardin. Seraphin. decis. 386. nu. 1. Et debent esse informati, & practici 57 de qualitatibus rei, Cardinal. Canaler. decis. 383. nu. 3.*

Non omitto, quod frustra hic per Doctorem Martellinum in controuersiam ducitur, si læsio debeat esse vltra, vel in frà dimidiam, si in 3. vel 4. part. vel arbitraria, cum testes de læsione verbum, nullum, nec in vno obulo, quæ est potissima pars effectus, si contractus debeat & possit dici simulatus, & fæneratitius, ad hoc enim, vt habeat locum, dispositum debet verificari præsuppositum, iuxta glos. singul. in l. mancipia, verbo aduocandum C. de seruis fugit. Et vbi non est suppositum, non operatur dispositum, arg. notatorum in l. & quia ff. de Iur. omn. Iudic. R. Valenz. conf. 18. num. 126. & seq. Vnde cessante causa, idest læsione, quæ operatur 60 perpetuitatem huiusmodi pactum, cessat effectus, idest, ipsa perpetuitas, simulatio, *l. adigere S. quamuis ff. de iure patronat.*

Circa illud, quod dictus aduocatus partis aduersæ asserit, quod non debet haberi ratio de 61 valorem aucto ab diligentiam emptoris, fallitur, nam sicuti diligenti cultura pretia prædiorum augetur, ita si negligentius habita ea minui necesse est, ita dicit *tex. in l. non intelligitur S. si quis palam in fine ff. de Iure fisci.*

Allegat etiam Martellinus duas regulas, 62 prima quod clausula generalis non refertur ad specificata *l. doli clausula ff. de verb. oblig.* quasi velit dicere, quod illæ clausulæ generales, semper, In perpetuum, & Quandocumque, non referuntur ad illam conventionem triennalem. 63 Secunda, quod generi per speciem non derogatur, *Barbos. de princ. & locis com. lit. G. num. 9.* quasi velit dicere, per conventionem specialem triennalem non derogatur generi, idest, illis clausulis generalibus, semper, Perpetuo, & Quandocumque, quæ theses per quantum non conueniant. nec adaptari possint nostræ quæ-

sioni, vnusquisque minimus Iuris peritus arbitrari poterit, quod cum pateat ad sensum non eget probatione, *l. scire oportet S. sufficit ff. de administr. tut.*

Circa vltimum assumptum Martellini, quod potius credatur duobus testibus affirmantibus 65 læsionem, quàm mille negantibus illam adesse quantum decipiatur, nemo est, qui id nesciat, nam aut vult tueri, quod potius credendum sit 66 duobus testibus affirmantibus læsionem, quàm mille illam negantibus, & deponentibus rem fuisse iusto pretio venditam; & hoc est absurdum & contra omnem iuris dispositionem, quod magis credatur numero paucioribus, quàm pluribus, contra *text. in cap. licet causam, versic. ex premissis, de probat. glos. in cap. si testes in glo. magna 4. quest. 3. latè Gabr. de testib. conclus. 4. nu. 50. Eminentiss. Card. Ludouis. decis. 100. num. 3.* Aut vult vti illa maxima, quod potius credatur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, de qua per glos. in l. diem proferre, S. si plures, ff. de recept. arbitr. Et similiter errat, nam hæc maxima nullo pacto adaptari potest casui nostro, siquidem illa procedit, quando negatiua non cadit in sensum corporeum, & non ita se offert sensui, sicut affirmatiua. Testes enim de hac negatiua deponentes nil probant quia nil deponunt, veluti si mille testes dice-

67 rent, nescire, non vidisse, non intellexisse, quia remouent sensum ab actu, idest, visu, auditu à rebus, de quibus interrogantur, non probant, secus si testes negantes deponerent de tali negatiua, quæ caderet in sensum corporeum, veluti, si est finita, & coarctata loco, & tempore rebus & personis, nam tunc probarent, veluti si testes dicerent, non uidisse aliquem tali die, & hora in tali loco, & tempore, & alimenta non fuisse alicui præstata, quia fuerunt præsentibus, & non poterat ille ibi tunc adesse, nec alimenta præstare, quin ipsi vidissent; & de cæteris huiusmodi negatiue deponerent, bene probarent, ita hanc maximam declarat *Perez de Lara de anniuers. & Cappellan. lib. 2. cap. 4. nu. 79. & seqq. Vin. decis. 166. vbi num. 6. ait, & facit ad casum nostrum quod si duo testes affirmarent rem valere decem, & tres negarent, statim retur maiori numero, & sic tribus negantibus Ecce casum nostrum ad viuum; declarant, & alijs modis hanc maximam Vin. in d. decis. 166. & in dec. 366. Gutt. allegat. 6. vbi ait, quod quando negatiua est coarctata, & restricta loco, & tempore, & alijs causis, & rationibus, maior 69 numerus præferretur; idem procedere affirmat. si testes simul deponerent de negatiua, & affirmatiua, veluti si dicant oues non esse viuas, quia viderunt illas mortuas, & mori. Hanc etiam regulam declarat *Farinac. multis modis, de testibus quest. 65. num. 200. & seqq.* Imo dico, quod si testes dicant rem valore centum, & alij quinquaginta, omnes deponunt super affirmatiua, quod patet ad sensum, ideo statim dicto*

maiori numero, vt per *Viu. in alleg. decis.* 166. n. 71. 6. Et affirmatiua, & negatiua non differunt, 72 quando per eadem media probantur, *Boer. decis.* 23. nu. 94. Et testes deponentes super negatiua probant, quando reddunt causam sui dicti, quia tunc priuatio, & negatio cadit sub sensu *Farinac. decis.* 85. sub num. 10. par. 2. tom. 1. & *decis.* 536. nu. 2. part. 2. tom. 2. & *decis.* 748. nu. 1. d. par. 2. tom. 2. *Aymon. consil.* 2. nu. 3. vers. quini- 74 mo etiam si ciuilitur, &c. Et ex his inferitur ad casum nostrum, quod cum testes, qui deponunt de læsione, & illi qui negant illam deponent per eadem media, omnes sui dicti causam, & rationem reddentes, æquè probant, & debet stari numero maiori, & verisimilia deponentibus.

Præterea testes Cæsaris de Pinto actoris deponentes de læsione, non deponunt de oneribus rei, nec de illius qualitatibus, ideo non probant læsionem, *Marta consil.* 166. nu. 2. & 3. debent enim testes habere certam scientiam de statu, & qualitatibus rei, vt de illius valore deponere possint, *Thomat. in decis. Rota Maserat.* 50. nu. 82. vbi n. 86. subnectit iuris præsumptionem rem in dubio iudicari venditam iusto pretio, & nu. 483. & 506. ait testes deponentes de valore, teneri reddere rationem per statum, qualitates, & onera rei, etiam non interrogati de quibus debent esse bene informati nu. 485. 78 & in dubio præsumitur iustum, & non læsio, idem ibidem nu. 490. & seq. & nimirum, ex qualitatibus rei, & redditu, fit æstimatio, idem *Thomat. ibidem* nu. 494. Cum onera debeant deduci, vt tibi, & ideo debent habere notas rei 82 qualitates, idem ibi nu. 503. & seq. Et si celeriter & ex abrupto deponerent de valore rei, sine consideratione, & discussione, & inconsideratè non probarent, *Thomat. in d. decis.* 50. nu. 507. & 509. Et non solum testes debent animaduertere ad onera rei, sed etiam ad malos vicinos, qui diminuunt pretium, *Iallong. in racemat. in* 2. & 48. n. 44. & nimirum, quia uenditor tenetur declarare, & notos facere vicinos emptori rei uendite, & illos non celare, alias esset obligatus ad interesse si malos uicinos cælasset l. quod sape §. fin. ff. de contrahen. empt. Et res tantum valet, quantum bonus uir diligensque pater familias esset daturus, & non iuxta illius uel alterius affectionem, *Cutell. in decis.* 1. num. 55.

Et quod testes debeant deponere de oneribus, sequitur *Farinacc. decis.* 196. nu. 5. par. 2. to. 1. & *decis.* 444. nu. 4. & 5. d. part. 2. tom. 1. & *dec.* 457. num. 4. Et deponentes de læsione debent percutere tempus contractus, & deponere de 88 comestinatione, & ualore, *Rota decis.* 311. nu. 5. par. 2. in *Noviss.* Et debent reddere rationem 89 sui dicti, quæ sufficit si dicant quia uicini, & practici, *Rota ibid.* num. 8. Et debent deducere 90 onera. *Rota in practicabilibus post par. 2. nu. 129. in nouissimis.* Et debent esse informati de quali-

91 tate rei, *Rota decis.* 553. nu. 2. par. 4. in *noviss.* Et 92 debent scire confines rei alias de illius ualore non possunt deponere *Rota in allegata decis.* 553. Et res tanti ualere potest, quantum ex illa per spatium uiginti annorum percipi potest *Rota decis.* 871. nu. 1. par. 4. in *noviss.* quod sequitur Perillusti is Dominus meus D. Ioann. Antonius Nouarius meritisissimus Canonicus, & unus, & Auditoribus Archiepiscopatus Neapolitani, in *scholijs ad ll. C. in l. instar. num.* 2. de *Iure fisci. lib.* 10. Debent testes deponere de qualitatibus. Quæ possint diminuerè, & augere pretium, *Farinac. in decis.* 20. nu. 1. part. 2. tom. 1. ubi num. 2. subnectit, quod ualor non probatur per testes, qui nesciant onera, & rei 95 qualitates, quibus res est obnoxia, ideo de his 96 non informati, non probant, ut ibi nu. 3. & 4. Nec debent deponere de iudicio, uel per uerba poterat ualere, uel tanti, ipsi emisissent, & debent percutere tempus celebrati contractus 99 nec per dictionem (Circa) *Mar. Ant. var. resol. lib. 2. resolut.* 34. nu. 6. & *seqq.* ubi num. 12. fortius subiungit, quod si testes deponerent de ualore rei simpliciter, si non facerent mentionem de pacto de retrouendendo, non probarent, quia illud est pars pretij l. fundi partem ff. de contrab. empt. Et nos copiose diximus in allegata nostra allegatione post *Collect. Episcopi Ricc.* 3073. par. 7.

102 Et pretia rerum non debent constitui ex particulari affectione, sed communi æstimatione, *Marta consil.* 80. n. 2. Cum onerum deductione, *Marta consil.* 39. num. 29. Quia ab onera, quibus res, & bona sunt affecta, æstimatur dimidia minus, uel pro tertia parte minus, idem *Marta consil.* 158. n. 1. & *seqq.* Et ideo pretium solutum tempore contractus præsumitur iustum, quia tunc æstimatio præsumitur facta, habita notitia qualitatibus rei, *Marta ibi* nu. 45. Et tandem est animaduertendum, quod hoc petium territorij fuit bis uenditum, & semper eodem pretio, quæ geminatio, & uenditionis reiteratio eodem pretio facta fecit cessare læsionis præsumptionem, *Thor. in uoto* 89. nu. 76. ubi nu. 78. id maxime data longi temporis intercapedine.

His omnibus actentis Cæsar de cuncto, cuius partes ipse defendo, sententiam in eius fauorem reportauit in prima instantia, pro, vt etiam speratur in secunda instantia in qua per appellationem adhuc lis pendet indecisa, nisi Doctor Martellinus partis aduersæ tutor, aliqua noua produxerit, semper enim ueluti alter Saturnius, de quo *Ulpian. in l. 1. ff. de senator.* Nec usquam relata, nec vnquam recepta, imò nec à sæculo audita in campum afferre solet.

Franciscus Senerinus.

S V M M A R I V M.

& manutenenda, num. 31. & 32.
Communis error facitibus, num. 32.

- An Vicarius Apostolicus possit substituere num. 1.
Vicarius Generalis Episcopi an possit substituere, num. 2.
Vicarius Capitularis an possit substituere, num. 3.
Vicarius an possit substituere eius consanguineum, num. 4. & 5.
Episcopus an possit creare Vicarium Generalem eius consanguineum, num. 5.
An Religiosus possit creari Vicarius Generalis Episcopi, num. 6.
Religiosi an possint extra claustra exercere officia Ecclesiastica, num. 7.
Prælati Mendicantes an in privilegijs Monachorum, & non Mendicantium communicent, num. 8.
Mendicantes strictioris Observantie, nec in communi, nec in particulari proprium habere possunt, num. 9.
Verba debent intelligi in proprio, & potentiori significatu, num. 10.
Substitutio an expiret morte substituentis, num. 11.
An mortuo Vicario Apostolico, possit Capitulum eligere Vicarium Capitularem, num. 12. & seqq.
Capitulum quando possit eligere Vicarium Capitularem, num. 13. & 14.
An Vicarius Apostolicus, & ab eo substitutus possint litteras dimissorias ad ordines suscipiendos concedere, num. 15. & seqq.
An Vicarius Generalis Episcopi possit litteras dimissorias ad ordines concedere, num. 16.
An habentes quasi iurisdictionem Episcopalem extra Prasalem, possint has litteras concedere, num. 17.
Taciti, & expressi eadem est virtus, num. 18.
Quibus sit data facultas concedendi litteras dimissoriales, num. 19.
An litteræ dimissoriales expirent morte concedentis, num. 20.
An Episcopus possit illas concedere extra Diocesim, num. 21.
Quæ pena afficiantur promoti ab alieno Episcopo sine litteris dimissorialibus, num. 22.
Et quæ pena afficiantur Episcopi promouentes alienigenos sine litteris dimissorialibus Ordinarij, num. 23.
Quæ pena plebiantur promoti falsis dimissorijs, num. 24.
An Clerici alienigeni sint recipiendi in aliena Diocesi sine litteris dimissorialibus Ordinarij, num. 25.
An pro litteris dimissorialibus liceat aliquid accipere, num. 26.
De litteris dimissorialibus remissivæ, & diffusæ, num. 27.
An Episcopus possit Ordines conferre exteris morantibus in eius Diocesi, num. 28.
An Episcopus possit denegare litteras dimissoriales Presbyteris simplicibus, volentibus proficisci, num. 29.
Quæ pena puniantur celebrantes in aliena Diocesi sine litteris dimissorialibus proprij Episcopi, num. 30.
An gesta à nulliter substituto, qui recte, & valide substitutus communiter censetur sint validæ,

Dum Laurentius de Magistris V. l. d. de Somni-
no Capitaneatus officium exercebat, in hac
Patria mea Rocæ Monfinæ, semel mecum
cum confabularetur, me interrogans, si Vica-
rius Apostolicus poterat substituere, postquā
quidam eius patruus fuit per sanctam Sedem
Apostolicam, suspendo quodam Episcopo, de-
stinatus Vicarius Apostolicus in illius Dioc-
cesi, & ob impedimentum infirmitatis substi-
tuit dictus Vicarius eius nepotem Religiosum,
circa quod de pluribus fuit dubitatum, orto
Capitulari tumultu.
Primo, An dictus Vicarius Apostolicus potuerat
substituere.
Secundo, An præfatus substitutus sit capax dictæ
substitutionis tanquam Religiosus.
Tertio, An substitutio expiret morte substi-
tuentis.
Quarto, An Capitulum potuerit Vicarium Ca-
pitularem eligere in morte Vicarij Apostolici.
Quinto, An dictus substitutus potuerit litteras di-
missoriales concedere ad Ordines suscipiendos.
Sexto, & demum, An gesta per ipsum substitutum
sint manutenenda.

Circa primum dico, quod tum de iure tum
de facto ex Breui, ut mihi fuit relatum, po-
terat dictus Vicarius in casu necessitatis substi-
tuere, de iure quidem, l. 2. vbi glos. in verba, eos,
& in verbo Rectorem C. de offic. eius qui vis. alien-
nat. Iud. obt. Alex. in l. 1. num. 55. & seqq. ff. de
offic. eius, & vbi Dec. num. 70. Et de tali infirmi-
tate, & impedimento statuit assertio Iudicis
substituentis Alex. in alleg. num. vbi additio in
verbo, tene menti; & in verbo, subrogatis; hoc
etiam habet ex potestate, Barb. de potest. Epi-
scop. part. 3. allegat. 54. nu. 99.

De facto non est dubitandum, ex allegato
Breui Santissimi, vbi ut fertur, legantur verba
expressa huiusmodi facultatis substituendi. De
potestate Papæ concedentis non est dubitan-
dum, cap. licet de preb. in 6. Clem. 1. in fine, ut lite
pendente. Paris. cons. 82. num. 22. lib. 4. Rota in
decis. 778. num. 1. par. 1. in recentioribus. Est verū
quod remota causa infirmitatis, vel aliquo im-
pedimento non existente, & remota facultate
substituendi, Vicarius Papæ aliū Vicariū loco
sui deputare non potest, Card. in Clem. si prin-
cipalis, num. 4. de rescript. Mar. de ord. Iudic. part.
4. dist. 5. pri. num. 22. Narb. de appellat. Vicarij
ad Episcopum part. 1. num. 219. in fin. Sicuti nec
Vicarius Episcopi, Paris. de resignat. benefic. lib.
7. cap. 24. num. 70. & seqq. Guid. bon. ad not. 32. nu.
31. & seqq. Episcop. Ricc. variar. resol. part. 2. re-
solut. 113. Mart. cons. 92. num. 8. & seqq. Sicuti
etiam Vicarius Capitularis, remota facultate
Capituli, Mastrill. decis. 236. num. 5. & seqq. Epi-
scop. Reg. decis. 169. par. 2.

Sed an iste Vicarius potuerit substituere
 4 eius nepotem? videbatur alienendum quod nō,
 sicuti Episcopus non potest Vicarium Gene-
 ralem eius consanguineum, vt docet Com-
 muni preceptor D. Io. Maria Nouarij in sua
 doctissimus tractatu de Grauinibus Vassallo-
 rum tom. I. grauiam. 198.

Sed contrarium in Vicario substituente as-
 5 serendum est, in quo non militat ratio, quā
 in Episcopo militat; nam ideo Episcopus non
 potest creare eius consanguineum Vicarium
 Generalem, quia subditi, licet indebitē a Vica-
 rio Episcopo coniuncto vexarentur, tamen
 ne ipsi Episcopo displicerent, de facili omnia
 graua tolerarent, quod non militat in
 Vicario substituente, in qua cessat timor di-
 splicentia, & tolerantia prædicta, ideo debet
 cessare in eo, quod in Episcopo reperitur san-
 6 citum, arg. l. adicere, ff. de iurapersona
 nat. & cap. cum cessante, de appellat.

Circa secundum concludendum est substitu-
 tum esse capacem dictæ substitutionis de licen-
 tia sui superioris, quā supponitur cum Reli-
 giosi possint Vicarij munus exercere cum li-
 centia eorum Superiorum, glos. in cap. de præ-
 sentium 12. quest. 1. & in cap. Monachi in verb.
 Abb. ead. quest. glos. in cap. si quis, & ibi DD. in
 verbo maiorem distint. 38. Mil. rep. verb. Vicarius
 Episcopi Abb. in cap. causa de elect. & in cap. li-
 final. num. 4. de cleric. egrot. Ioan. Andr. in Cle-
 ment. si principalis, & ibi Card. num. 17. Imbl. nu-
 16. de rescript. Rebuff. in prax. tit. de offic. Vicarij
 num. 3. Corrade de templo omn. Iudic. lib. 2. cap.
 6. num. 5. Vic. Episcop. Franc. Mar. in decis. 1286.
 in princip. part. 1. Pant. de nullit. ex defectu iuris
 delegati num. 82. Fusc. de visit. cap. 15. num. 100.
 lib. 2. Guid. Pap. in decis. 663. in princip. Rota decis.
 3. de offic. Vic. in antiq. in cap. cum causa num. 8. de
 elect. Sbroz. de offic. Vic. quest. 38. & 39. del. Zacc.
 de Reip. Eccles. sub tit. de Vic. Episc. cap. 39. nu. 2.
 Paris. de resignat. C. Benefic. lib. 9. quest. 4. num. 5.
 Episcop. Ricc. variar. resol. lib. 2. resol. 531. Epi-
 scop. Camp. in diuers. Iur. Canon. Rubr. 11. cap. 13.
 num. 118. quidquid dicat Borrell. consil. 25. n. 14.
 qui debet intelligi remota licentia Superioris.

Nec obstat quod, prædicti DD. loquantur
 de Religiosis monachis, quia stante Constitu-
 tione Urbani tit. 17. de claus. cit. cust.
 7 cuius vigore fratres de licentia Superioris
 possunt exercere officia Ecclesiastica, etiam
 extra claustra, etiam ijs applicatur, quia ideo
 hoc munus monachis conceditur, quia non
 habentur funditus promortuis sed multa of-
 ficia exercere non prohibetur Dicit. consil. 199.
 in princ. Abb. & Felyn. in cap. P. & A. de re iudi-
 cata Gid. Papa decis. 563. num. 2. Pant. de nullitat.
 ex defectu iurisdic. deleg. num. 82. Card. in Clem.
 1. §. ad prioratum, num. 6. de regular. Rot. in dic.
 decis. 3. de offic. Vic. in antiq. Sbroz. de offic. Vicar.
 8 lib. 1. quest. 89. num. 6. & seq. & num. 13. Tunc
 quia fratres Mendicantes communicant in

privilegijs Monachorum, & non Mendican-
 tium, iuxta Bullam Clement. VII. quam refert
 Hierop. a Sorb. in compen. privileg. vers. commu-
 nicant. num. 19. & habetur ex motu proprio
 Alex. VI. pro August. quem refert dictus a Sorb
 ibidem. num. 21. Nauarr. de regular. consil. 74. num.
 3. tom. 1. & expressius Sanchez in oper. moral. c.
 13. num. 88. Quod extendit ad officium coadu-
 9 toris Episcopi lib. 6. cap. 29. num. 84. Nec ob-
 stat Clementin. 1. de regular. §. ad priorat. quia
 iuxta tradita per Sanchez in loc. relat. intellig.
 de Mendicantibus, qui ad non mendicantes
 transferunt, vt habetur expressē ibi in glos. vel
 intelligitur de Mendicantibus strictioris ob-
 10 seruantiæ, qui nec in communi, nec in particu-
 lari proprium habere possunt, cum verba in-
 iure debeant intelligi in proprio, & potentio-
 re significato, l. 4. §. hæc verba ff. de negot. gest.
 & in cap. in nostro de iniurijs nimirum si glos. in
 dic. laze Augustinianos inter non Mendicantes
 numerauerit, cum tamen hi mendicantes com-
 munitate appellentur, nam aliter de conuen-
 tualibus etiam verificaretur extraneus, qui cum
 illis de offic. Cust. cum dicit Fratres Mendican-
 tes sine speciali licentia Sedis Apostolicæ non
 posse plures Campanas habere, non obstante
 quod Conuentuales, vt dicit Nauar. de Regular.
 consil. 63. sint largiores cæteris omnibus Men-
 dicantibus, & de hoc non est dubitandum, cum
 ideam munus multi Conuentuales diuersis in-
 D. cæcibus diuerso tempore exercuerint, vt
 in vna Augustiniana de Fratribus de Monte Car-
 melo, & in vna Spoletana ex Fratribus Sancti
 Francisci.

Circa tertium dico, quod substitutio non
 11 expirat morte substituentis, & officium conti-
 nuari potest vsque ad nouam creationem, &
 aduentum Successoris cap. si delegat. lo 7. de of-
 fic. & potest Iudicis delegati in 6. & cap. licet lo
 3. vbi glos. in verbo vtinam extra de offic. & po-
 test Iudic. delegat. l. curatorem ff. de tutor. & cu-
 rator. datjs ab his Boer. decis. 144. num. 14. & 15.
 ne Ciuitas Rectore careat, meminisse ff. de of-
 fic. procurat. Cesar Marant in Prax. dist. 5. prin-
 cip. nu. 18. & 20. quod procedit vsque per nouā
 officialem præsententur litteræ commissio-
 nales noui regiminis, Paris. de Put. de sindicat.
 verb. sequitur modo, Bertaz consil. criminal. 71.
 num. 58. vol. 1. quod maxime procedit in casu
 nostro, in quo facultas substituendi fuit data à
 Summo Pontifice, & sic non dicitur substitu-
 tus a Vicario Apostolico sed a Papa, cuius au-
 thoritate substitutus fuit, cap. non indifferet §.
 licet vbi glos. verb. substituendi de procurator in
 6. Sbroz. de Offic. Vicar. lib. 2. quest. 99. num. 3. &
 in allegat. cap. si delegat. de offic. & potest Iudicis
 delegati, & ita decisum fuisse in Sac. Cons. testa-
 tur. Pras. de Franch. in dec. 255. Auend. de exeq.
 mand. Reg. part. 1. cap. 3. num. 36. Molin. de primo-
 genit. Hispan. lib. 1. cap. 25. Giurba decis. 9. facit
 test. in l. quesitum, ff. de tutel. vbi tutor datus
 in

in locum abeentis, illa mortuo, adhuc durat, & Officialis tutori æquiparatur, l. *præfectus ff. de rit. nupt.* & nouissime Reg. Const. in tit. de Decurio- nibus n. 52. Mastrill. de Magistrat. lib. 5. cap. 6. n. 169. volum. 2. Reg. Apont. consil. 54. num. 45. volum. 1. Regem Tap. de Iur. Regn. lib. 2. tit. de offic. Const. num. 12. & 13. satis abundè Episcop. Ricc. collect. 1599. Pheb. decif. 80. n. 20. & seqq. par. 1.

Circa quartum, supposita validitate substituti-
12 tionis certum est Capitulum non posse eli- gere Vicarium, cum illum eligere possit, Sede vacante, & nullo in iurisdictione existente, cap. 1. vt Sede vacante, & declaratio validita- tis, vel invaliditatis substitutionis non spectat ad Capitulum, sed ad Summum Pontificem; Imo dato, & non concesso, quod substitutio nulla esset, adhuc nec Capitulum Vicarium,
13 eligere posset, nam cū succedat in iurisdic- tione Episcopi iam suspensi, in casu nostro, & il- lius iurisdic- tio sit deuoluta ad Sacr. Congr. Card. & ad Summum Pontificem nullo modo potest Capitulum Vicarium eligere, nec ad talem ef- fectum se congregare, Add. ad Summ. Bullar. Stephan. Quarant. sub tit. de Capit. Sed. Vacant. Addo quod Capitulum non potest Vicarium
13 eligere, nisi per Episcopi mortem naturalem vel ciuilem, quæ eundem in proposito fortitur, effectum, cap. si Episcop. lo. 3. de supplenda neglig. Prælat. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 3. num. 39. Vnde per ingressum Religionis, renunciationem, depositionem, cessionem, translationem, rele- gationem, permutationem, vel per aliam simi- lem Episcopi abdicationem Vicarij iurisdic- tionem extinguere ex pluribus refert Sbrax. de offic. Vicar. lib. 3. quæst. 42. & proinde deposito Episcopo ad Capitulum pertinebat Vicarium eligere, sed quia Papa sibi reseruauit facta de- positione, Vicarij electionem, & per manus appositionem Sedis Apostolicæ affecta est, nec potest exinde Capitulum de hac re amplius se intromittere.

Circa quintum, an dictus substitutus potuif-
15 set litteras dimissorias ad Ordines suscipien- dos concedere est animaduertendum, quod in decreto suspensio- nis Episcopi lato per Eminentissimos Dominos Cardinales Iudices dic- tæ suspensionis, fuit dicto Vicario Apostoli- co concessa facultas priuatiuè quoad Episco- pum concedendi litteras dimissorias ad quo- scumque ordines suscipiendos, sed per Breui Sanctiss. Creationis dicti Vicarij fuit huiusmo- di facultas illi re-stituita circa ordines minores tantum, cum ad Ordines Sacros suscipiendos dimissoria fuerint reseruata Episcopo, vt in allegato Breui contineri mihi relatum fuit, qui Episcopus post nonnullos dies antè substi- tutionem factam per dictum Vicarium in per- sonam dicti sui nepotis per familiares litteras concessit dicto Vicario Apostolico facultatem prædictam sibi reseruata concedendi dictas litteras dimissorias ad quoscumque ordines su- scipiendos.

Verum

Verum dubitatur, quid de iure dicendum sit.

Dico, quod potuit dictus substitutus litteras dimissorias ad quoscumque Ordines concede-
16 re, nam Vicarius Generalis Episcopo in re- motis agente potest litteras dimissorias con- cedere, cap. cum nullus de temporib. ordinat. & in §. Episcopo, vbi gl. in verbo remotis, Ant. Cucc. lib. 2. instit. moral. tit. 8. num. 10. Mandos. ad reg. Cancell. reg. 24. quæst. 6. num. 9. & 10. Rebuff. in prax. de form. Vicar. num. 47. Sbroz. de offic. Vic. lib. 2. quæst. 45. Episcopus Ricc. var. resol. lib. 3. resol. 232. & ex sententia multorum aliorum, quos longa serie commemorat Barbof. de po- testate Episcopi part. 2. alleg. 8. n. 9. & in casu no- stro non solum Episcopus erat in remotis, sed etiam a iurisdictione suspensus.

Quod, & si Heniriquez in summa lib. 10. cap. 22. §. 3. affirmet quaslibet personas extra Præ- sulem habentes iurisdictionem quasi Episco-
17 palem contentiosam, vel voluntariam nequi- rem dictam licentiam elargiri, tamen Stephan. Gratian. tom. 1. disceptan. forens. cap. 12. defendit Ordinarium priuatiuè quoad Episcopum, iusque habentem visitandi, Synodum facien- di posse tales litteras dimissorias concedere, nec contra ipsum facere Concil. Trident. sess. 25. cap. 10. Barbof. de potest. Episcop. part. 2. allegat. 7. num. 9. Possunt etiam dictas litteras concede- re inferiores Prælati, si ijs a Sede Apostolica sit concessum ex dicto cap. cum nullus §. inferio- res.

Concludo igitur substitutum potuisse litte- ras dimissorias ad Sacros Ordines concedere quia præsupponitur, substituentem eam facul- tatem ab Episcopo habuisse per litteras fami- liares, vt diximus; & licet eam delegare non potuisset, quia ad hoc necessaria erat expressa delegandi facultas ex deductis per Barbof. in loc. sup. relat. & in allegat. 54. nu. 97. tamen ex iu- ris permissione tacite censetur data facultas Episcopo in remotis agente, prout erat iste, de quo agitur, per ea, quæ habentur in allegat. cap. cum nullus de tempor. ordinat. in 6. cuius ar- gumeto ita per belle resoluit Episcopus Ricc. in eius prax. aurea Episcopali resol. 18. part. 2. nihil enim refert quod facultas huiusmodi ex- presse data sit concedendi dimissorias ad ordi- nes sacros, vel tacite iure concedatur in casu necessitatis, nempe Episcopo in remotis agen-
18 te, cum taciti, & expresse eadem sit virtus l. cum quibus si certum setatur.

19 Quibus autem indulgeatur huiusmodi fa- cultas concedendi litteras dimissoriales, per- belle Episcop. Ricc. in dic. Prax. aur. part. 3. resol. 235. & an expirent morte concedentis, Nouar. 20 satis optimè lib. 1. 99. for. quæst. 121. Gutt. lib. 2. 21 Can. 99. cap. 17. Gonz. de mens. & alter. glos. 12. num. 36. & 37. An Episcopus possit illas con- cedere extra Diocesim, Ricc. in d. pagax. part. 3. 22 resol. 233. & de pæna infligenda promotis ab alie-

alieno Episcopo sine his litteris idem Ricc. ibid. res. 236. & qua pœna afficiantur Episcopi, idē
 23 ibid. resol. 234. & 237. & qua pœna afficiantur
 promoti falsis dimissorijs idē decis. 9. part. 1.
 24 & decis. 89. part. 1. & decis. 187. part. 3. & D.
 Nouar. super pragmat. collect. 189. num. 12. An
 25 Clerici alienigenæ sint recipiendi in aliena
 Diœcesi sine dimissorijs, Gen. in Prax. Episcop.
 26 cap. 40. num. 1. & seqq. An pro dimissorijs
 liceat aliquid accipere citra vitium simoniæ,
 27 Ricc. par. 3. prax. Eccles. resol. 418. de istis dimis-
 sorijs diffusè Barbof. in alleg. 7. per totum, Paul.
 Piassec. in prax. Episcop. de consecr. Ord. cap. 2.
 Grat. discept. forens. cap. 430. tom. 3. vbi testatur
 28 posse Episcopum exteris sibi notis, qui in eius
 Diœcesi morantur, ordines conferre sine
 29 istis dimissorijs. An Episcopus possit denegare
 has litteras dimissoriales Presbyteri simpli-
 cibus, volentibus proficisci, negat D. Nouar.
 in tract. de grauam. Passall. tom. 1. grauam. . . .
 Et qua pœna puniatur celebrans in aliena
 Diœcesi sine litteris commendatitijs proprijs
 30 Episcopi, Ricc. decis. 150. part. 1. Barb. de potest.
 Episcop. part. 1. alleg. 21. hætenus de dimisso-
 rijs, &c.
 Circa 6. dico quod aut supponimus substi-
 tutionem fuisse validam, & dubium esset extra
 31 omnem difficultatem, aut supponimus in ha-
 bilitem, & incapacitatem substituti, & dico
 omnia gesta per ipsum vigore sui tituli puta-
 32 tui substitutionis validæ cum communi, vali-
 da esse arg. notat. l. barbarius ff. de offic. pretor.
 Guid. Pap. decis. 563. num. 2. & eleganter San-
 chez. de matrim. lib. 3. disp. 22. Rot. Rom. in decis.
 608. num. 12. & 13. part. 2. in recent. vbi præ-
 ter communem errorem fuerunt declarate
 validæ collationes factæ ab Ordinario in me-
 sibus Papæ, non obstante reg. 8. Cancell. de re-
 seru. 8. mens. Paris. de resign. benef. l. 7. q. 27. num.
 45. & 46. vbi ait quod fuffit quem reputari ha-
 bilem communi hominum reputatione, licet
 sit inhabilis, & propterea, concludit valere
 instrumentum per Notarium inhabilem, si cõ-
 munitè habilis reputabatur; idem auct. in
 eod. tract. de resign. benef. lib. 4. q. 2. num. 21. &
 seq. diffusè Gab. commun. concl. lib. de probat. concl.
 8. Guid. bon. Adnoc. 10. num. 1. & seqq. Asc. de-
 dèrm. 176. Præs. de Franc. decis. 44. & ibi Barb.
 de potest. Episcop. lib. 2. alleg. 25. num. 43. & 44.
 Gart. de benef. part. 5. §. 3. num. 267. Cenat. præf.
 99. q. 386. Rot. Auen. de Laurent. decis. 139. Ti-
 raquell. de leg. Connub. l. 18. §. 8. nu. 14. & seqq.
 Ripoll. variar. resol. cap. 1. num. 410. Caladè mod.
 art. gl. mag. nu. 1440. Oter. lib. 2. diner. quasi. Iur.
 q. 3. num. 3. & 18. Rot. in recoll. d. Farinac. decis.
 71. tit. 1. part. 1. & nouissime Thor. in vot. 78. n.
 19. & seqq. De his hætenus.

Franciscus Severinus.

S V M M A R I U M
 In contractu usurario, & simulato, & pignoratitio
 non cadit præscriptio, num. 1.
 Ex enormissima læsione oritur dolus, num. 2.
 Dolus annullat contractum, num. 3.
 Læsiõ arguit dolum, num. 4.
 Stante dolo emptoris, cessat præscriptio, num. 5.
 Dolus vii venenum inficit, & corruptis, num. 6.
 Dolus est deterior multiplici culpa, num. 7.
 Quæ sint conatus, & affines doli, num. 8.
 Præscriptio; vbi adest dolus, & mala fides, cessat,
 num. 9.
 Existente contractu simulato, & pignoratitio, frus-
 ctus percepti restitui debent, num. 10. 18.
 Quando contractus est fictus, & fictum pactum de
 retrouendendo, censetur pignoratitius, & non
 venditionis, num. 11.
 Ex contractu simulato, & pignoratitio, non trans-
 feratur dominium, nec possessio, nec vsucapiendi com-
 conditio, num. 12.
 Ut contractus dicatur usurarius, & pignoratitius,
 quot requirantur, num. 13. & seqq.
 Quando venditur res cum pacto de retrouendendo,
 citra maximam læsionem, videtur potius dari in
 pignus, cum pacto lucrandi fructus, quam vendi-
 ta, num. 14.
 Fructus pignoris percipi non possunt, illos non com-
 putando in sortem, num. 15. 17. & 20.
 Fructus percepti, existente contractu nullo, restitu-
 tur, restitueo pretio, & compensato interesse ite-
 lius, num. 21.

Quando contractus dicatur simulatus, & pigno-
 ratitius, & quot requirantur, an in eo cesset
 præscriptio, & fructus debeant restitui.

IN alijs nostris allegationibus conclusimus
 N. de Sciarriello hæredem quondam N. de
 Sciarriello, qui vendiderat quodam petium
 territorij quondam N. de Masellis Ciuitatis
 Suellæ cum pacto de retrouendendo infra
 quatrientum, potuisse agere aduersus hæredes
 dicti quondam N. de Masellis emptoris non
 obstante lapsu temporis quinquaginta. octo
 annorum, ex rationibus, de quibus in dictis al-
 legationibus, quibus addo, dicto hæredi ven-
 ditoris non obitare præscriptionem, non solū
 ratione, quia contractus censetur simulatus,
 pignoratitius, & usurarius, in quo, vt in dictis
 1 allegationibus affluenter diximus non cadit
 præscriptio, sed etiam, quia stante enormissima
 2 læsione satis ultra dimidiam, præsumitur dolus
 Gall. conf. 112. num. 20. Reg. Tapia decis. 23. num.
 114. sup. 5. Canaler. decis. 2. de ommissis nu. 5. Thor.
 nouissime in alleg. post vota num. 44. & in fine
 3 dictæ alleg. qui dolus reddit contractum nullū
 Mar. Antonio var. resol. lib. 2. resol. 17. num. 6.
 & 7. læsiõ arguit dolum Gram. decis. 76. nu. 12.
 Mar. Anton. variar. resol. lib. 2. resol. 15. num. 24.
 vers.

versus super, &c. Rot. decis. 162. num. 2. & 3. part. 2. in nouissimis 10. &c. Amioti conf. 23. num. 28. Camill. de Medicis conf. 25. num. 4. & 18. Gall. conf. 39. num. 2. & seqq. & conf. 68. num. 24. Mar. Anton. 7. tit. 2. resol. lib. 2. resol. 69. cap. 2. vers. insuper, &c. & resol. 60. nu. 20. vers. 3. &c. ubi præsumitur, dolus, & contractus est nullus Calà de modo art. gl. magn. num. 119. Agitur stante dolo emptoris ex maxima læsione orto non potest esse locus præscriptioni, cum dolus uti venenum inficiat, & corruptat

6 Barg. de dolo lib. 4. cap. 4. num. 4. & dolus est deterior multiplici culpa, idem Barg. lib. 3. cap. 7. 1. num. 28. Et doli comites, & affines, sunt culpa fraus, mendacium, perfidia, calumnia, mala fides, simulatio, & mora idem Author. in dic. tractatu de dolo lib. 3. cap. 1. num. 1. & seqq.

9 Vnde his actentis, nescio quomodo possit subsistere ex aduerso allegata præscriptio contra tex. in cap. vigilianti, & in cap. fin. de præscript. Sed dubitatur an hæredes emptoris, non solum teneantur ad relaxandum petum territorij, sed etiam ad fructus perceptos, & conclusiue procedendo, dico quod stante enormissima læsione non solum contractus, dicitur simulatus, & feneratoritius, & non patitur præscriptionem, sed etiam fructus percepti, in sortem imputantur, & sic pretium ipsum extenuant ita per belle, in proprijs terminis Rota Luc. diuers. decis. 60. vers. Namque, &c. & nos affatim diximus in allegat. post Collect. Episc. Ricc. mei domini obseruandissimi, 3073. part. 7. Ex eo, quod vim contractus sit fictus, fictumque sit pactum de retrouendendo, præsumitur

11 pignoratitius, & non venditionis, & ob id nullum in emptorem fuit translatum dominium; nullaque possessio, nec vfuscipiendi conditio, Ripa in l. nemo potest num. 67. ff. de legat. 1. Affl. decis. 40. num. 17. quos citat Rot. Luc. in dic. dec. 60. eum multorum testimonio, asserentium in hoc casu nullam dari præscriptionem.

Et quod contractus dicatur pignoratitius, & usurarius, & quod duo tantum sufficiant,

13 habemus tex. ad litteram in cap. ad nostram de empt. & vendit. Perb. l. e. Laderch. conf. 132. & stante enormissima læsione duo sufficere, nempe pactum, de retrouendendo, & modicitas pretij, ut contractus dicatur feneratoritius, & pignoratitius, ac fictitius Monach. decis. Bon. 1. num. 9. & 10. & videtur magis res in pignus

14 data, cum pacto lucrandi fructus, quam ven-

data, & pignoris fructus percipi non possunt, non computando in sortem l. 1. & 2. C. de pign. act. in proprijs terminis Valas. conf. 41. & quod duo sufficiant Minad. conf. 28. num. 14. & 15. & hanc esse communem testatur Grammat. decis. 76. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 122. num. 31. Barrell. conf. 35. n. 27. & 28. & conf. 63. nu. 9. Et licet hæc questio sit valde controuersa, si duo, vel tria requirantur, ut contractus censetur usurarius, & pignoratitius ex relatis per Martam in conf. 80. nu. 22. ceterosque dd. à nobis allegatos, conueniunt tamen omnes, quod quando modicitas pretij concurret cum pacto

16 de retrouendendo temporali, duo sufficiant Marta ibidem nu. 23. Vnde non mirum, si fructus percepti computantur in sortem secundum tradita in cap. illo vos. de pignor. Et duo

17 sufficere, & fructus perceptos in sortem computari, fatetur Ripoll. var. resol. cap. 11. nu. 120. & seqq. & ita passim in Regno seruari, quod duo sufficiant, refert, R. Ronitus In prag. 1. num. 50. de fide memor. Petra ad Gram. in dicta decis. 1976. nu. 15. & 16. Vnde si contractus indicatur simulatus, & pignoratitius, merito fructus debent in sortem imputari, & si ultra sortem percepti restituendi secundum tradita in l. 1. & 2. C. de pignor. act. Alex. Trent. var. resol. lib. 3. tit. de pignor. resol. 2. Mart. conf. 17. nu. 3. Farinac. decis. 672. n. 4. par. 2. tom. 2. Mozz. de contratt. tit. de pignor. & byposh. de natur. nu. 1. & seqq. Capoblan. in prag. 1. num. 273. & seqq. de offic. & Auth. Bar. Criuell. dec. 83. Steph. Grat. tomo 4. d. disc. for. cap. 706. nu. 15. & seqq. Arnald. Ferr. ad Consuet. Burdig. tit. de retratt. & 21. Gait. de Credito cap. 2. cap. 7. nu. 2242. & seqq. & cap. 4. quest. 8. nu. 980. & seqq. & nu. 991. & seqq. & nu. 1006. & seqq. Rendell. de Forest. & pasc. fol. 329. & de Vinear. par. 2. cap. 1. fol. 8. Pini. decis. 373. Theff. decis. 78. Et ita iuris esse consulo, quod non tantum hæredes de Masellis teneantur ad relaxationem territorij, sed etiam id fructus perceptos compensato interesse pretij soluti, iuncta tradita per Thor. in allegat. post vota propè finem, & per Donat. Ant. de Marinis, quotid. resoluit. cap. 153. & Capob. in all. prag. 1. nu. 274. & Theff. in alleg. decis. 78. Et ita post hæc scripta fuit decisum per Curiam sueffanam ad fauorem mei crientulij.

Franciscus Seuerinus.

alieno Episcopo sine his literis *idem Ricc. ibid. res. 236.* & qua pœna afficiantur Episcopi, *ide*
 23 *ibid. resol. 234. & 237.* & qua pœna afficiantur
 promoti falsis dimissorijs, *idem decis. 9. part. 1.*
 24 & *decis. 89. part. 1. & decis. 187. part. 3. & D.*
Nouar. super pragmat. collect. 189. num. 12. An.
 25 Clerici alienigenæ sint recipiendi in aliena
 Diœcesi sine dimissorijs, *Gen. in Prax. Episcop.*
 26 *cap. 40. num. 1. & seqq.* An pro dimissorijs li-
 ceat aliquid accipere citra vitium simoniæ,
 27 *Ricc. par. 3. prax. Eccles. resol. 418. de istis dimis-*
sorijs diffusè Barbof. in alleg. 7. per totum, Paul.
Piassec. in prax. Episcop. de conferet. Ord. cap. 2.
Grat. discept. forens. cap. 430. tom. 3. vbi testatur
 28 posse Episcopum exteris sibi notis, qui in eius
 Diœcesi morantur, ordines conferre sine
 29 istis dimissorijs. An Episcopus possit denega-
 re has litteras dimissoriales Presbyteri simpli-
 cibus, volentibus proficisci, negat *D. Nouarr.*
in tract. de grauam. Passall. tom. 1. grauam. . . .
 Et qua pœna puniatur celebrans in aliena
 Diœcesi sine litteris commendatitijs proprij
 30 Episcopi, *Ricc. decis. 150. part. 1. Barb. de potest.*
Episcop. part. 1. alleg. 21. hætenus de dimisso-
rijs, &c.
 Circa 6. dico quod aut supponimus substi-
 tutionem fuisse validam, & dubium esset extra
 omnem difficultatem, aut supponimus in ha-
 31 bilitatem, & incapacitatem substituti, & dico
 omnia gesta per ipsum vigore sui tituli puta-
 tiui substitutionis validæ cum communi, vali-
 32 da esse arg. *notat. l. barbarius ff. de offic. pretor.*
Guid. Pap. decis. 563. num. 2. & eleganter San-
chez. de matrim. lib. 3. disp. 22. Rot. Rom. in decis.
608. num. 12. & 13. part. 2. in recent. vbi præ-
ter communem errorem fuerunt declaratæ
validæ collationes factæ ab Ordinario in mē-
sibus Papæ, non obstante reg. 8. Cancell. de re-
seru. 8. mens. Paris. de resign. benef. l. 7. q. 27. num.
45. & 46. vbi ait quod fuffit quem reputari ha-
bilem communi hominum reputatione, licet
sit inhabilis, & propterea, concludit valere
instrumentum per Notarium inhabilem, si cō-
muniter habilis reputabatur; idem auct. in
eod. tract. de resign. benef. lib. 4. q. 2. num. 21. &
seqq. diffusè Gab. commun. concl. lib. de probat. concl.
8. Guid. bon. Adnoc. 10. num. 1. & seqq. Asc. de-
derm. 176. Præf. de Franc. decis. 444. & ibi Barb.
de potest. Episcop. lib. 2. alleg. 25. num. 43. & 44.
Gart. de benef. part. 5. §. 3. num. 267. Ceuat. præf.
99. q. 386. Rot. Auen. de Laurent. decis. 139. Ti-
raquell. de leg. Commub. l. 18. gl. 8. nu. 1. & seqq.
Ripoll. variar. resol. cap. 1. num. 420. Calà de mod.
art. gl. mag. nu. 1440. Oter. lib. 2. diner. quæst. Iur.
q. 3. num. 3. & 18. Rot. in recoll. à Farinac. decis.
71. tit. 1. part. 1. & nouissimè Thor. in vot. 78. n.
19. & seqq. De his hætenus.

Franciscus Severinus.

In contractu usurario, & simulato, & pignoratitio
non cadit præscriptio, num. 1.
Ex enormissima læsione oritur dolus, num. 2.
Dolus annullat contractum, num. 3.
Læsio arguit dolum, num. 4.
Stante dolo emptoris, cessat præscriptio, num. 5.
Dolus vsi venenum inficit, & corrumpit, num. 6.
Dolus est deterior multiplici culpa, num. 7.
Quæ sint comites, & affines doli, num. 8.
Præscriptio, vbi adest dolus, & mala fides, cessat,
num. 9.
Existente contractu simulato, & pignoratitio, frus-
ctus percepti restitui debent, num. 10. 18.
Quando contractus est fictus, & fictum pactum de-
retrohendendo, censetur pignoratitius, & non
venditionis, num. 11.
Ex contractu simulato, & pignoratitio, non transer-
tur dominium, nec possessio, nec vsucapiendi com-
conditio, num. 12.
Vt contractus dicatur usurarius, & pignoratitius,
quot requirantur, num. 13. & seqq.
Quando venditur res cum pacto de retrohendendo,
cum maxima læsione, videtur potius dari in-
pignus, cum pacto lucrandi fructus, quam vendi-
ta, num. 14.
Fructus pignoris percipi non possunt, illos non com-
putando in sortem, num. 15. 17. & 20.
Fructus percepti, existente contractu nullo, restitu-
tur, restitucio pretio, & compensato interesse il-
lius, num. 21.
 Quando contractus dicatur simulatus, & pigno-
 ratitius, & quot requirantur, an in eo cesset
 præscriptio, & fructus debeant restitui.
 I N alijs nostris allegationibus conclusimus
 N. de Sciarriello Sancti Iuliani Cafalis
 Ciuitatis Theani hæredem quondam N. de
 Sciarriello, qui vendiderat quodam petium
 territorij quondam N. de Mafellis Ciuitatis
 Suefæ cum pacto de retrohendendo infra
 quatriënium, potuisse agere aduersus hæreses
 dicti quondam N. de Mafellis emptoris non
 obstante lapsu temporis quinquaginta octo
 annorum, ex rationibus, de quibus in dictis al-
 legationibus, quibus addo, dicto hæredi ven-
 ditoris non obitare præscriptionem, non solū
 ratione, quia contractus censetur simulatus,
 pignoratitius, & usurarius, in quo, vt in dictis
 1 allegationibus affluenter diximus non cadit
 præscriptio, sed etiam, quia stante enormissima
 2 læsione satis ultra dimidiam, præsumitur dolus
Gall. cons. 112. num. 20. Reg. Tapia decis. 23. num.
114. sup. 5. Canaler. decis. 2. de omiffis. nu. 5. Thor.
nouissimè in alleg. post vota num. 44. & in fine
 3 *dictæ alleg. qui dolus reddit contractum nullū*
Mar. Antonio var. resolut. lib. 2. resol. 17. num. 6.
& 7. læsio arguit dolum Gram. decis. 76. nu. 12.
Mar. Anton. variar. resol. lib. 2. resol. 15. num. 24.
vers.

vers. in super, &c. *Rota* decis. 162. nu. 2. & 3. part. 2. in nouissimis 10. &c. *Amici* conf. 33. num. 28. *Camill. de Medicis* conf. 25. num. 4. & 18. *Gall. confit.* 39. num. 2. & seqq. & conf. 68. num. 24. *Mar. Anton. p. i. i. ar. resol. lib. 2. resol. 69. casu 24. vers. in super, &c. & resol. 60. nu. 20. vers. 3. &c.* ubi præsumitur, dolus, & contractus est nullus *Calà de modo art. gl. magn. num. 1119.* Igitur stante dolo emptoris ex maxima læsione orto non potest esse locus præscriptioni, cum dolus uti venenum inficiat, & corrumpat

5 *Barg. de dolo lib. 4. cap. 4. num. 4.* & dolus est deterior multiplici culpa, idem *Barg. lib. 3. cap. 71. num. 28.* Et doli comites, & affines, sunt culpa fraus, mendacium, perfidia, calumnia, mala fides, simulatio, & mora idem *Author. in dic. tractatu de dolo lib. 5. cap. 1. num. 1. & seqq.*

9 Vnde his actentis, nescio quomodo possit subsistere ex aduerso allegata præscriptio contra *tex. in cap. vigilianti, & in cap. fin. de præscript.*

Sed dubitatur an hæredes emptoris, non solum teneantur ad relaxandum petum territorij, sed etiam ad fructus perceptos, & conclusiue procedendo, dico quod stante enormissima læsione non solum contractus, dicitur simulatus, & feneratoritius, & non patitur præ-

10 scriptionem, sed etiam fructus percepti, in sortem imputantur, & sic pretium ipsum extenuant ita per belle, in proprijs terminis *Rota Luc. diuers. decis. 60. vers. Namque, &c.* & nos affatim diximus in allegat. post *Collect. Episc. Ricc. mei domini obseruandissimi, 3073. part. 7.* Ex eo, quod vim contractus sit fictus, fictumque sit pactum de retrouendendo, præsumitur

11 pignoratitius, & non venditionis, & ob id nullum in emptore fuit translatum dominium; nullaque possessio, nec vscapiendi conditio, *Ripa in l. nemo potest num. 67. ff. de legat. 1. Affl. decis. 40. num. 17. quos citat Rot. Luc. in dic. dec. 60. eum multorum testimonio, asserentium in hoc casu nullam dari præscriptionem.*

Et quod contractus dicatur pignoratitius, & vsurarius, & quod duo tantum sufficiant,

13 habemus *tex. ad litteram in cap. ad nostram de empt. & vendit. Perb. l. e. Laderch. conf. 132.* & stante enormissima læsione duo sufficere, nempe pactum, de retrouendendo, & modicitas pretij, ut contractus dicatur feneratoritius, & pignoratitius, ac fictitius *Monach. decis. Bon. 1. num. 9. & 10.* & videtur magis res in pignus

14 data, cum pacto lucrandi fructus, quam ven-

data, & pignoris fructus percipi non possunt, non computando in sortem *l. 1. & 2. C. de pign. act.* in proprijs terminis *Valas. conf. 41.* & quod duo sufficiant *Minad. conf. 28. num. 14. & 15.* & hanc esse communem testatur *Grammat. decis. 76. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 122. num. 31. Borrell. conf. 35. n. 27. & 28. & conf. 63. nu. 9.* Et licet hæc questio sit valde controuersa, si duo, vel tria requirantur, ut contractus censeatur vsurarius, & pignoratitius ex relatis per *Martam in conf. 80. nu. 22. ceterosque ad. a nobis allegatos, conueniunt tamen omnes, quod quando modicitas pretij concurret cum pacto*

16 de retrouendendo temporali, duo sufficiant *Marta ibidem nu. 23.* Vnde non mirum, si fructus percepti computentur in sortem secundum tradita in *cap. illo. res. de pignor.* Et duo

17 sufficere, & fructus perceptos in sortem com-

18 putari, fatetur *Ripoll. var. resol. cap. 11. nu. 220. & seqq.* & ita passim in Regno seruari, quod duo sufficiant, refert, *R. Ronitus In prag. 1. num. 50. de fide memor. Petra ad Gram. in dicta decis. 1976. nu. 15. & 16.* Vnde si contractus iudicatur simulatus, & pignoratitius, merito fructus debent in sortem imputari, & si ultra sortem, percepti restituendi secundum tradita in *l. 1. & 2. C. de pignor. act. Alex. Trent. var. resol. lib. 3. tit. de pignor. resol. 2. Mart. conf. 17. nu. 3. Farinac. decis. 672. n. 4. par. 2. tom. 2. Morz. de contract. tit. de pignor. & hypoth. de natur. nu. 1. & seqq. Capoblan. in prag. 1. num. 273. & seq. de offic. & Auth. Bar. Criuell. dec. 83. Steph. Grat. tomo 4. d. disc. for. cap. 706. nu. 15. & seqq. Arnald. Ferr. ad Consuet. Burdig. tit. de retract. & 21. Gait. de Credito cap. 2. cap. 7. nu. 2242. & seqq. & cap. 4. quest. 8. nu. 980. & seqq. & nu. 991. & seqq. & nu. 1006. & seqq. Rendell. de Forest. & pasc. fol. 329. & de Vinear. par. 2. cap. 1. fol. 8. Viui. decis. 373. Theff. decis. 78.* Et ita iuris esse consulo, quod non tantum hæredes de Masellis teneantur ad relaxationem territorij, sed etiam id fructus perceptos compensato interesse pretij soluti, iuncta tradita per *Thor. in allegat. post vota propè finem, & per Donat. Ant. de Marinis, quotid. resol. cap. 153. & Capob. in all. prag. 1. nu. 274. & Theff. in alleg. decis. 78.* Et ita post hæc scripta fuit decisum per Curiam sueffanam ad fauorem mei crientulij.

Franciscus Seuerinus.

ELENCHVS CAPITVM PRIVILEGIORVM

Quæ in hoc Opusculo collecta fuerunt.

Privilegium 1.
Legatum pro incertis, & malè ablati dicitur
pium, & omnibus piæ causæ privilegijs po-
nitur, pag. 5.

Privilegium 2.
Legatum pro incertis, & malè ablati, ut æs alie-
num detrahitur, pag. 7.

Privilegium 3.
Legatum pro incertis, & malè ablati latissimè
interpretari debet, pag. 8.

Privilegium 4.
Donatio facta pro incertis, & malè ablati est la-
tissimè interpretanda, pag. 9.

Privilegium 5.
Legatum pro incertis, & malè ablati filiorum,
legitimam minuit, & ante omnia est præstan-
dum, pag. 18.

Privilegium 6.
Filiorum fauor non præfertur legatis factis pro
incertis, & malè ablati, pag. 19.

Privilegium 7.
Conditio (si sine liberis decesserit) non subintel-
ligitur, quando testator reliquit piæ causæ pro
incertis, & malè ablati, pag. 21.

Privilegium 8.
Vxor prohibita legare marito diuiti potest ei le-
gare pro incertis, & malè ablati pro exonera-
tione suæ conscientie, pag. 22.

Privilegium 9.
Fautor legati pro incertis, & malè ablati, est po-
tentior fauore legati ad pias causas simpliciter
& idè ambobus concurrentibus præfertur il-
le legati pro incertis, & malè ablati, pag. 23.

Privilegium 10.
Donatio omnium bonorum præsentium, & fu-
tutorum facta Ecclesiæ, vel alteri pio loco pro
exoneratione conscientie, & pro incertis, &
malè ablati, benè valet, pag. 16.

Privilegium 11.
Filius non soluens legatum paternum pro incer-
tis, & malè ablati priuari debet legitima pag.
17.

Privilegium 12.
In legato relicto pro exoneratione conscientie
pro malè ablati, & incertis contra hæredem
debet fieri maior interpretatio quam illa, quæ
fit in simplicibus legatis, pijs, pag. 18.

Privilegium 13.
Donatio ob supervenientiam liberorum non re-
uocatur ubicunque illa pro incertis, & malè
ablati facta est, pag. 19.

Privilegium 14.
Donatio facta à Nouitio pro restitutione incer-
torum, & malè ablatorum absque sollempni-
tibus Sac. Concil. Trid. valida est pag. 19.

Privilegium 15.
Legatum factum pro incertis, & malè ablati spa-
tio triginta annorum non præscribitur, p.

Privilegium 16.
Segetes, sed victualia seminata, adhuc nec recol-
lecta sub legato mobilium continentur, maxi-
mè si legatum sit factum pro restitutione ma-
lè ablatorum, pag. 22.

Privilegium 17.
Legata aliqua quantitate pro incertis, & malè
ablati, si postea aliqua pars dictæ quantitatis
fuerit in vita per testatorem soluta debetur
quoque aliud residuum pag. 26.

Privilegium 18.
Legata pro incertis, & malè ablati, non com-
prehenduntur sub statuto, quod de legatis sol-
uatur gabella, pag. 27.

Privilegium 19.
Legato mille aureorum facto pro malè ablati
si non sint tot malè ablata residuum non debet
remanere pænes hæredem, sed erogatur in-
pium vsum, pag. 27.

Privilegium 20.
Donationes factæ pro incertis, & malè ablati
infra quindecim dies à tempore stipulationis
locis quibus factæ sunt per Notarios denun-
ciari debent legata autem infra idem tempus
à die aperturæ testamenti, pag. 28.

Privilegium 21.
Legatum pro incertis, & malè ablati per aliena-
tionem rei legatæ, non censetur reuocatum,
pag. 28.

Privilegium 22.
Contractus factus à muliere, vel alia persona pro-
hibeta contrahere absque aliqua sollempnitate
valet, si fuerit factus pro malè ablati, & incer-
tis ad exonerationem conscientie, quamvis
sollemnitas à statuto requisita non fuerit ser-
uata pag. 29.

Privilegium 23.
Legata pro incertis, & malè ablati debentur,
quamvis malè ablata aliter non cõsent, quam
testatoris assertionem, pag. 30.

Privilegium 24.
Donatio pro incertis, & malè ablati excedens
summam quingentorum aureorum valet, & si
fuerit facta absque in sinuatione, pag. 31.

Pri-

Priuelegium 25.

Fruſtus rei legatæ pro incertis , & malè ablatiſ debentur a die mortis teſtatoris, pag. 31.

Priuelegium 26.

Donatio facta alicui Hospitali pro incertis , & malè ablatiſ reuocari nequit ſub prætextu , quod in gratitudinem receperit ab Adminiſtratoribus, vel Oeconomis, pag. 33.

Priuelegium 27.

Confefſio facta in teſtamento in fauorem piæ cauſæ pro incertis, & malè ablatiſ , dicitur potius ex cauſa neceſſaria , quam voluntaria , pag. 34.

Priuelegium 28.

Legatum pro incertis , & malè ablatiſ confefſati debiti vim habet, & ideo eſt irreuocabile p. 34.

Priuelegium 29.

Modus Appoſitus in donatione facta pro incertis , & malè ablatiſ non cenſetur cauſa finalis donationis factę pag. 35.

Priuelegium 30.

Diſpoſitio facta pro incertis, & malè ablatiſ dicitur potius facta ex cauſa neceſſaria , quam voluntaria pag. 36.

Priuelegium 31.

Damnati ad mortem naturalem poſſunt teſtari pro reſtitutione incertorum , & malè ablato- rum ad exonerationem eorum conſcientiarum pag. 36.

Priuelegium 32.

Damnati ad mortem civilem poſſunt teſtari pro incertis, & malè ablatiſ, pag. 37.

Priuelegium 33.

Legatum factum pro incertis, & malè ablatiſ in genere, non expreſſo legatario , vel loco , cui legauit, eſt validum , & debetur Eccleſiæ matri- ci illius loci in quo reſidet teſtator, pag. 38.

Priuelegium 34.

Tacita pupillariſ ſubſtitutio contenta in vulgari expreſſa , quando eſt ſubſtituta pia cauſa pro incertis , & malè ablatiſ excludit matrem , , pag. 38.

Priuelegium 35.

Legum factum pro reſtitutione malè ablato- rum, non diminuitur , licet legata tranſcendant vires hæreditatiſ, pag. 39.

Priuelegium 36.

Loca pia, vel pauperes, quibus malè ablata reſti- tuenda ſunt aduerſus exequentem poſſunt agere, pag. 40.

Priuelegium 37.

Confefſio abſque cauſa pro malè ablatiſ ad exo- nationem conſcientiæ valet, pag. 40.

Priuelegium 38.

Exceptio non numeratæ, pecuniæ, non admiſti- tur aduerſus confefſionem facta pro incertis , & malè ablatiſ in articulo mortis, pag. 42.

Priuelegium 39.

Confefſio vxoris pro exoneratione conſcientiæ viri circa aliquid malè ablatum nocet pupilloſ & reuelat creditorem, pag. 43.

Priuelegium 40.

Legatum factum pro incertis, & malè ablatiſ de- betur ab hærede non obſtante, quod ſit intra- tempus conficiendi inuentarium, pag. 43.

Priuelegium 41.

Mulier , quæ interceſſit pro exoneratione con- ſcientiæ viri mortui , non iuuatur Velleiano , pag. 44.

Priuelegium 42.

Reuelatio facta a filio contra patrem vigore lit- terarum monitorialium excommunicationiſ valet , vbi tendit ad exonerationem conſcientiæ quia agitur de malè ablatiſ factiſ a patre , pag. 45.

Priuelegium 43.

Actio oritur ex pollicitatione facta pro incertis & malè ablatiſ pag. 46.

Priuelegium 44.

Legata reliſta pro malè ablatiſ teſtamento nullo ob prætenſionem filij, quem teſtator ignorabat ſe habere debentur, pag. 46.

Priuelegium 45.

De legatiſ factiſ pro incertis, & malè ablatiſ pro exoneratione conſcientiæ , non detrahitur quarta ab Epifcopo pag. 47.

Priuelegium 46.

Confefſio facta pro malè ablatiſ etiam parte ab- ſente habet vim debiti confefſati, ita quod pro- deſt abſenti, & probat debitum, pag. 48.

Priuelegium 47.

Extenſio de cauſa ad cauſam , & de perſona ad per- ſonam fauore legatorum pro incertis, & malè ablatiſ, commode fit, pag. 49.

Priuelegium 48.

Pro reſtitutione rerum malè ablato- rum, hypote- ca tacita inducitur ſuper boniſ illiſ ; q ui res illaſ abſtulit , quæ hypoteca præfertur omni- buſ alijs priuilegiatiſ creditoribuſ, pag. 50.

Priuelegium 49.

Reſcenſui ſubieſta legata pro incertis , & malè ablatiſ eorum fauore abſque onere reliſta cen- ſetur, pag. 50.

Priuelegium 50.

Confefſio dubia in fauorem incertorum , & malè ablato- rum interpretari, debet, pag. 52.

Priuelegium 51.

Legatum factum pro ſalute animæ , cenſetur fa- ctum pro malè ablatiſ, & reſtitutione faciendæ , pag. 52.

Priuelegium 52.

Teſtatore mandante reſtitui debitum ex incertis & malè ablatiſ pro exoneratione conſcientiæ, ſi fuerit præſcriptum, non poteſt hæreſ oppo- nere præſcriptionem, pag. 53.

Priuelegium 53.

Falcidia non detrahitur de legatiſ factiſ pro in- certis, & malè ablatiſ ad conſcientiæ exonera- tionem, pag. 53.

Priuelegium 54.

Statutum , quod mater non teſtetur de boniſ ſtabilibuſ, non vrget, quotieſcunque teſtaretur pro

K

pro restitutione incertorum, & malè ablatorum, pag. 54.

Privilegium 55.

Legata pro exoneratione conscientie ex causa incertorum, & malè ablatorum factum in primo testamento, non reuocatur per secundum testamentum, in quo nulla fit mentio exonerationis conscientie, pag. 54.

Privilegium 56.

Episcopus est iudex competens, & exequutor legatorum factorum pro restitutione illicitè acquisitorum, & malè ablatorum, pag. 56.

Privilegium 57.

Casus respicientes fauorem legatorum, vel donationum pro incertis, & malè ablati factorum non comprehenduntur sub generali dispositione, neque sub speciali eis domum asserente, pag. 57.

Privilegium 58.

Dos in fideicommissi bonis solui non potest quando pia causa esset substituta pro malè ablati, pag. 58.

Privilegium 59.

Vfurarius pro incertis, & malè ablati potest testari, pag. 58.

Privilegium 60.

Mutus, & Surdus benè valent testari pro restitutione malè ablatorum pag. 59.

Privilegium 61.

Prodigus, & is cui bonorum administratio interdicta est ad exonerationem conscientie pro restitutione malè ablatorum testari potest, pag. 59.

Privilegium 62.

Testamentum, siuè Codicillis, quamuis sint facta absque tribus luminibus ce nocte valent fauore incertorum, & malè ablatorum, pag. 59.

Privilegium 63.

Sollemnitates Iuris Ciuilis non requiruntur in Testamento facto ad exonerationem conscientie pro restitutione incertorum, & malè ablatorum, pag. 60.

Finis Privilegiorum.

I N D E X

L O C V P L E T I S S I M V S

R E R V M O M N I V M

In hoc Opusculo comprehensarum .

Alphabetica serie recollectus .

P E R A D M O D V M I L L V S T R E M

O C T A V I V M R I C C I V M V . I . P .

E Q V I T E M N E A P O L I T A N V M .

A

- A** Blatum quod dicitur fol. 2. nu. 2. 3. & 5.
 Ablatum verè, & virtualiter quando dicatur fol. 2. nu. 4.
 Absurdum euitandum fol. 62. nu. 11.
 Actio competit ex voto, ut aiunt in foro interiori fol. 26. num. 4. & 5. & amplia idem procedere favore Ecclesiæ num. 6. & favore vniuersitatis num. 7.
 Actio aduersus exequutores testamentarios pro legato factò pro incertis, & malè ablati quando detur fol. 40. num. 1. 2. 3. & 4.
 Actus interpretari debet, ut causæ magis necessaria, & utili conueniat, & ita in dubio præsumitur fol. 36. nu. 2.
 Actus agentium non debent operari præter eorum intentionem fol. 62. n. 12.
 Affirmatiua, & negatiua, non differant quando per eadem media probantur fol. 66. num. 72.
 Aloysius Riccius Doctissimus vir, & clarissimus eques ab authore memoratur fol. 26. nu. 20.
 Anima cunctis rebus est anteponenda fol. nu. 5.
 Anima cæteris Rebus præponenda fol. 44. nu. 5.
 Anima fauore, quis tenetur edere contra se fol. 45. num. 7.
 Apices iuris cessant pro exoneratione conscientie fol. 60. nu. 9.
 Apices iuris repelluntur pro salute animæ vnde leges subditorum animabus consulentes sunt fauorabiles fol. 52. nu. 4. & 5.
 Assertioni miserabilium personarum eligentium forum, se perhorrescere potentiam aduersariorum statuit fol. 30. num. 5.
 Argumentum de filiis ad piam causam fol. 55. n. 11.
 Argumentum an valeat de legato ad donationem fol. 10. num. 6.
 Argumentum de anima ad corpus non valèt fol. 53. num. 6.
 Avaritia omnium malorum mater, & radix fol. 1. num. 1.

Axioma Iuris quomodo intelligatur quod potius credatur duobus testibus affirmantibus quam mille negantibus fol. 65. num. 65. & sequenti.

B

- B** Anniti damnati ad triremes ad perpetuos carceres non possunt testari ad causas pias etiam concessione Iudicis fol. 37. nu. 7.
 Baro, & alij dicunt quod legata facta pro incertis, & malè ablati debent constare per testes vel instrumentum fol. 41. nu. 2.
 Beneficium l. 2. C. de rescindend. vendit. an cessat in venditione cum pacto de retrouendendo fol. 64. num. 42.
 Bona fideicommissio subiecta ex causa dotis alienari possunt fol. 58. num. 1. amplia ut nu. 2. quod procredit etiam instituta pia causa nu. 3.
 Bona, in quibus est instituta pia causa non possunt pro dote dari fol. 58. num. 4.

C

- C** ausam, non fuisse expressam, vel falso expressam paria sunt, prout etiam si incertitudinaria, fol. 41. num. 6.
 Causa quæ nocet potius inspicitur non quæ prodest fol. 36. nu. 3. quod limitatur ut nu. 4.
 Causa pia si fuerit substituta filio subintelligitur conditio si sine filiis decesserit fol. 14. num. 5.
 Causa filiorum duplici onere suffulta præualere debet fol. 12. num. 4.
 Causa filiorum præfertur pia causa fol. 12. nu. 5.
 Censui in re legata soluitur per legatarium fol. 50. num. 2. & 4. & declara num. 5.
 Cessante causa cessat effectus fol. 65. num. 60.
 Clausula generalis non refertur ad specificata fol. 65. num. 62.
 Clausula Notariorum promittentium, etiam prætextu ingratitudinis dicitur superflua fol. 33. num. 2.
 Codicillus est pars testamenti fol. 8. num. 3.

K 2

Con-

I N D E X

- Condemnatus*, etiam ad pias causas testari nequit fol. 50. num. 5.
- Condemnatus non potest testari ad pias causas* fol. 36. num. 4.
- Condemnatus ad perpetuos carceres non potest testari* fol. 37. num. 4. ubi sunt ampliaciones.
- Confessio absque causa facta non valet* fol. 40. num. 1. idem procedit in fideiussione nu. 2. limita favore conscientie, vt nu. 3.
- Confessio generalis dicitur ambigua* fol. 41. nu. 7.
- Confessio facta absente parte non probat etiam si esset facta in iudicio* fol. 48. num. 1. & 2. sed quando probat plene num. 3. & 4.
- Confessio facta pro male ablatiis habet vim debiti confessati* fol. 48. num. 5.
- Confessione super extorsione vsurarum non reuocatur* fol. 48. num. 6.
- Confessio emanata in scriptura absente parte pro exoneratione conscientie probat* fol. 49. num. 7. & 8.
- Confessio Tutoris pupillo regulariter non nocet* fol. 43. num. 2.
- Confessio dicitur probatio omnibus melior, & facit maiorem probationem publico instrumento* fol. 52. num. 1. & 2. sed declara num. 6.
- Confessio facit rem notoriam, & habet vim publicae scripturae* fol. 52. num. 3.
- Confessio partis dicitur melior quam illa quae sit per testes* fol. 52. num. 4.
- Confessio dubia in fauorem confitentis interpretatur* fol. 52. nu. 7. & 8.
- Confessio facta in Testamento potest à testatore quādocumque reuocari* fol. 34. num. 1.
- Confessio facta in testamento in fauorem pie causa pro incertis, & male ablatiis, ad exonerationem conscientie reuocari nequit* fol. 34. num. 2.
- Contractu simulati, & feneratitij non praescribuntur, nec ex illis transfertur possessio nec dominium* fol. 64. num. 35.
- Contractus, vt dicatur simulatus tria concurrere debent* fol. 63. nu. 26. & 28.
- Contractus vt dicatur vsurarium quae requirantur* fol. 71. num. 13.
- Contradictio, & repugnantia euitanda* fol. 63. n. 16.
- Contrahentes non praesumuntur voluisse se incontinenti corrigere* fol. 63. num. 17.
- Contrahentes exprimentes superflua causa tollenda dubitationis contractus non vitiant* fol. 63. n. 19.
- D**
- D**amnati ad mortem testari prohibentur fol. 36. num. 1.
- Damnati ad mortem possunt testari pro restitutione incertorum, & male ablatorum* fol. 36. nu. 6.
- Damnatus ad mortem Civilem testari non potest* fol. 37. num. 5.
- Damnati ad triremes hodie, testantur de facto* ibid. num. 9.
- Dans elemosynam debitum suum adimplet* fol. 7. num. 2.
- Deponentes de valore rei debent reddere rationem per statutum qualitates, & onere rei etiam non interrogati* fol. 66. n. 77.
- Deportatus potest testari quando, à sententia deportationis penderet appellatio* fol. 37. num. 3.
- Deportatus testari nequit* fol. 37. nu. 2.
- Descendentes à testatore iussi hereditatem post mortem suam restituere ita demum in eadem re grauati censetur si sine liberis decesserit ne videatur testator alienas successiones suis antepone* fol. 13. num. 1.
- Destinata ad vnum vsus pro facto habetur* fol. 25. num. 18.
- Diffinitiones semper perpetuo, & quomodocumque intelliguntur secundum actum, & actionem cui apponuntur* fol. 62. num. 6.
- Diffinitiones semper perpetuo, & quandocumque protrahant tempus adiectum in pacto de retrouendendo* fol. 62. num. 5.
- Dictum de Saturno relatum ab Vlpiano* fol. 66. num. 108.
- Diffrentia inter purgatorium, & infernum* fol. 5. num. 3.
- Diffinitio donationis* fol. 16. num. 3.
- Diminutio non fit contra voluntatem testatoris* fol. 39. num. 5.
- Dispositio omnis respiciens fauorem malorum ablatorum, dicitur potius facta necessario quam voluntarie* fol. 36. num. 1.
- Dispositio Vsurarij vt valeat pro pia causa est Cynius* fol. 58. nu. 5.
- Dispositio legis generalis non solum causas sed personas privilegiatas comprehendit* fol. 57. nu. 5.
- Dolus oritur ex enormissima lesione* fol. 70. nu. 2.
- Dolus annullat contractum* ibid. num. 3.
- Dolus annullat contractum* ibid. nu. 3.
- Dolus vt venenum inficis, & corrumpit* ibid. nu. 6.
- Dolus est deterior multiplici culpa* ibid. num. 7.
- Dolus comites qui sunt* ibid. num. 8.
- Donatio facta alicui hospitali, pro incertis, & male ablatiis ad exonerationem conscientie propter ingratitudinem reuocari non potest idem procedit in donatione causa dotis* fol. 33. num. 9. & 10.
- Donatio potest à donatore ob ingratitudinem donatarij reuocare* fol. 33. num. 1.
- Donatio facta Ecclesiae sub modo non reuocatur si modus non adimpletur* fol. 35. num. 7.
- Donatio facta à nouitio pro incertis, & male ablatiis absque solemnitatibus concilij valet* fol. 20. n. 6. & quare nu. 9. idemque esset vbi donatio fieret ob remunerationem vt num. 10.
- Donatio remuneratoria est species permutationis debiti solutio, & titulus onerosus dicitur facta ob causam, & ideo natiuitate filiorum non reuocatur* fol. 20. num. 11.
- Donatio inualida dicitur quando est contra Civilem, & naturalem rationem* fol. 16. nu. 4.
- Donatio omnium bonorum si in ea interuenerit instrumentum neque valet* fol. 16. nu. 5.
- Donatio hac si fuerit facta Ecclesiae vel alteri pio loco non valet* fol. 16. num. 6. & 8.

Do-

R E R V M O M N I V M

Donatio quando fieret alicui Ecclesia senodochio hospitali vel alteri loco pro exoneratione conscientiae, & pro incertis, & male ablatis ibid. n. 9.
Donatio reuocatur ipso iure ob supervenientiam filiorum fol. 19. num. 1.
Donatio onerosa non appellatur donatio quia potius dicitur solutio ibid. nu. 4.
Donationes factae pro exoneratione conscientiae vel pro male ablatis debeant denunciari per notarios loci, quae denunciatio debet fieri infra quindecim dies fol. 28. num. 1.
Donatio ob merita requirit probationem meritum fol. 30. num. 7.
Donatio excedens summam quingentorum aureorum debet insinuari fol. 31. num. 1.
Donatio fauore pia causa valet licet insinuatione vallata non reperiatur, & praesertim fauore donationis factae pro incertis, & male ablatis ibid. num. 2. & 3.
Donatio praedicta praesumitur facta pro exoneratione conscientiae ibid. nu. 4.
Donatio largissime est interpretanda quando est facta pro incertis, & male ablatis fol. 9. num. 5.
Donatio facta pro incertis, & male ablatis non dicitur vera donatio, sed aris alieni restitutio fol. 10. num. 8.
Donatio ut excludatur qualibet, & coniectura est accipienda etiam si actus inutilis reddatur fol. 9. num. 4.
Donatio strictè est interpretanda fol. 9. nu. 1.
Donatio reuocatur ipso iure ob supervenientiam filiorum, & id non procedit in donatione facta pro incertis, & male ablatis fol. 19. num. 3.
Donatio omnium bonorum praesentium, & futurorum est inualida fol. 16. num. 1.
Dos dicitur pia causa, & omnibus pia causa praeiudicis fruitur fol. 6. num. 8. & 4. Item, & fisci privilegii potitur nu. 10.
Durum videtur ea quae in conscientia hominis consistunt testibus probanda esse fol. 30. num. 3.

E

Ecclesia cui fuit reliquum legatum pro male ablatis est praefenda alteri Ecclesiae pro legato ad causas pias fol. 15. num. 4.
Emptores male fidei dicuntur usurpatores qui nullo tempore praescribuntur fol. 64. nu. 34.
Episcopus est diffinitor quando inter exequutores legatorum ad pias causas esset discordia fol. 56. num. 3.
Episcopus est exequutor omnium piarum dispositionum, & si contrarium mandasset testator ibidem num. 4.
Equipollens non admittitur informis fol. 35. n. 5.
Error praesumitur in donatione quando est in facto proprio, & sic debitor solvens pro carcerato praesumitur soluisse animo compensandi, & non donandi fol. 9. num. 2. & 3.
Exceptio non numerata pecuniae regulariter apponitur dummodo tamen simus in contractu mutui

fol. 42. num. 1. & 2. nam in alijs non procedit ut num. 3. sed infra quantum tempus in alijs contrahibus num. 4.

Exceptio non numerata pecunia quando possit apponi elapso biennio, & quando non apponatur fol. 42. num. 5. & 6.

Exempti an comprehenduntur sub dispositione generali remissionis fol. 27. nu. 6.

Extensio de vno casu, & de vna persona ad aliam, prohibetur licet id limitetur fauore legatorum, pro incertis, & male ablatis fol. 49. num. 4. & 5. & quid in pia causa num. 6.

Extensio admittitur non obstantibus quibuscumque verbis ubi constat de mente testatoris ibidem, num. 7.

Extimatio fit ex redditibus, & qualitatibus Rei fol. 66. num. 80.

F

Feminae excluduntur existentibus masculis fol. 13. num. 4.

Falcidia detrahatur à quacumque legato fol. 53. nu. 1. & ampl. num. 5.

Fauor filiorum minimè praefectur in legatis factis pro conscientiae exoneratione, & pro incertis & male ablatis fol. 12. num. 8.

Fauore legati pro incertis, & male ablatis si est soluta pars debet repeti residuum fol. 26. nu. 5.

Feudum publicans, publicat fructus pendentes fol. 24. num. 12.

Fideiubere prohibetur qui caret sua administratione fol. 44. num. 4.

Filiorum fauor causa Religionis, & Ecclesiae est potior fol. 11. num. 1.

Filius monitus à Iudice Ecclesiastico legata pia relicta in paterno testamento soluere si intra annum neglexerit, legitima portione priuatur fol. 17. num. 2.

Filius negligens in libertate concedenda ex testamento patris non admittit legitimam num. 4.

Filius non reuelans contra patrem non indicit in excommunicationem limit. 3. fol. 45.

Forma dat esse rei illaque mutata tota extincta censetur fol. 35. num. 4.

Forma est seruanda eique nihil addi aut detrahi potest nam est de genere indiuisibilibus ibidem num. 2. & 3.

Fraus male fidei possessoris prodesse non debet fol. 3. num. 4.

Fructus pignoris percipi non possunt fol. 71. num. 15. Fructus percipit, existente contractu nullo restituntur restituto pretio fol. 71. nu. 21.

Fructus Res legatae non pertinent ad legatarium nisi qui collecti sunt post aditam hereditatem fol. 31. num. 1.

Fructus rei requiritur dominium ibidem. nu. 2.

Fructus rei legatae pro incertis, & male ablatis debentur à die mortis testatoris ibid. num. 3.

Fructus rei legatae hereditate iacente pertinent ad legatarium ibid. num. 5.

Fru-

Fruſtus rei legata ante acceptionem ad legatarium non ſpectant niſi res fuerit propria teſtatoris quo caſu fruſtus illi debentur à die aditæ hæreditatis etiam ante acceptionem niſi legatum ſit conditionale fol. 32. num. 10. 11. & 12.

Fruſtus in conſſicatione rerum mobilium non veniunt fol. 23. nu. 6.

Fruſtus à ſolo ſeparati connumerantur inter mobilia at ſecus fruſtus pèndentes fol. 22. nu. 3. & 4. & ſunt partes fundi num. 5. ita quod de eis poteſt fieri ſupplimentum legitime nu. 7.

G

G *Generi per ſpeciem an derogetur fol. 83. nu. 63. Gradus piæ cauſæ tres reperiuntur fol. 18. num. 3.*

H

H *Abens partem in fruſtibus habet partem in prædio fol. 23. nu. 8.*

Habens electionem ſi vnam rem acceptet alteram repudiare tenetur fol. 32. nu. 9.

Hæres ſciens rem aliquam mihi eſſe legatam debet mihi reſtituere fruſtus eius à die mortis teſtatoris ob venientes fol. 32. nu. 4.

Hæres non poteſt moleſtari ante conſecutionem Inuentarij fol. 43. nu. 1.

Hæres extraneus non adimplens teſtatoris voluntatem priuatur ipſa hæreditate fol. 17. nu. 1.

Hipotheca competit à die adminiſtrationis incepto fol. 50. nu. 3.

Hipotheca tacita inducitur pro reſtitutione rerum, malè ablatarum ſuper bonis eius qui abſtulit fol. 50. nu. 1.

Hominiſ origo eſt in primis agnoſcenda ante quam ad materiæ enucleatione deueniatur fol. 2. n. 1.

I

I *Inducta ad vnum ſinem non debet contrarium operari præter eorum intentionem fol. 63. nu. 13.*

Impedita Notariorum non debet partibus obſeſſe fol. 63. nu. 14.

Ignorantia in dubio præſumitur fol. 64. nu. 39.

Ingratitudinem remiſſam per patrem adhuc filium incapacem remanere iuri ſuccedendi fol. 33. nu. 6.

Inſtrumentum guarentigiatum continens debiti conſeſſionem nulla expreſſa cauſa poteſt liquidari fol. 41. nu. 8.

Interpretatio latior ſit in donationibus quam in diſpoſitis in vltima voluntate fol. 10. n. 7.

Interpretatio ampliſſima eſt facienda in legati relatis pro exoneratione conſcientiæ, & pro malè ablatiſ fol. 18. nu. 6.

Interpretatio ampla in teſtamentiſ contra hæredes fieri non debet fol. 18. nu. 1.

In iure nihil fruſtra fol. 63. nu. 15.

Iudicia hominum exitum habere publice intereſt, & ideo ſeruanda ſunt fol. 6. nu. 3.

Iuri canonico ſtandum eſt in materia præſcriptioniſ, fol. 64. nu. 33.

Iuſti liberi dicuntur nati ex iuſtiſ nuptiſ, fol. 13. num. 3.

L

L *Legatum detrabi debet tanquam eſ alienum, fol. 19. nu. 5.*

Legata quando ſunt relictæ Eccleſiæ pro malè ablatiſ Eccleſiæ præfertur, & filiſ in ſua legitima fol. 12. nu. 9.

Legatum factum piæ cauſæ pro malè ablatiſ ac pro conſcientiæ exoneratione non debet ſub intelligi conditio fol. 14. nu. 6.

Legata pro incertiſ, & malè ablatiſ ſunt potentiora ceteriſ legatiſ, ad pias cauſas fol. 15. nu. 1.

Legatum quando eſt factum pro exoneratione conſcientiæ, & pro malè ablatiſ tunc ſi filiſ illa non curauerit executioni demandari, debet priuari legitima fol. 18. nu. 6.

Legata quando reſpiciunt commodum animæ paternæ debent quam citius adimpleri ibid. nu. 7.

Legatorum priorum quod maius eſt interpretari debet fol. 18. nu. 2.

Legatum pro incertiſ, & malè ablatiſ quando dicatur fol. 2. nu. 6.

Legari nequit perſoniſ incertiſ, fol. 38. n. 1.

Legatum factum Eccleſiæ non ſpecificatæ intelligitur factum Eccleſiæ Parochialiſ ibid. nu. 3.

Legatum ſi fiat Deo debetur Eccleſiæ Matrici ibid. nu. 4.

Legata plura facta à teſtatore, quæ vires hæreditariſ tranſcendat omnia pro rata minuantur, fol. 39. num. 1.

Legatum vnum dicitur in genere, & aliud in ſpecie, ibid. nu. 2.

Legatum pium etiam diminuitur quando vires hæreditariæ non ſuppetunt ibid. nu. 3.

Legatum factum ab eo qui ignorabat habere filiſ non debetur irritò facto teſtamento ſed limita favore incertorum, & malè ablatorum, fol. 46. num. 1.

Legatariſ ubi plures res ei ſunt relictæ poteſt vnam earum acceptare, & alteram repudiare niſi legatum ſit factum ſub nomine vniuerſali pecuniæ ſupplettilij, & ſimilium fol. 32. nu. 8.

Legatum factum Eccleſiæ pro vaſiſ, & oramentiſ hoc caſu debet fieri interpretatio fol. 18. nu. 4.

Legitimitatiſ filij poteſt à patre renocari propter ingrati tudinem in ipſum ab eo commiſſum, fol. 33. nu. 5.

Legata pro incertiſ, & malè ablatiſ ſunt fauorabilia fol. 57. nu. 8.

Legatum pro ſalutæ animæ factum cenſetur pro malè ablatiſ ſed vide, fol. 52. nu. 2. & 3.

Legatum factum propter malè ablata ab Epifcopo eſt exequendum, & quare nu. 2. fol. 56.

Legatum favore incertorum, & malè ablatorum, non diminuitur, fol. 39. nu. 4.

Legata aliqua re intelligitur legatū ſolum ius, quod in

R E R V M O M N I V M

in ea habebat testator fol. 50. num. 1.
 Legatum de re aliena factum coniunctæ personæ an valeat ibid. nu. 6.
 Legatum conditionale non transit in legatarium nisi purificata conditione fol. 32. nu. 13.
 Legatum factum à testatore pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientie confessati debiti vim habet, & est irrevocabili fol. 34. nu. 1.
 Legatum factum miserabilibus personis pro incertis & malè ablati non potest subsistere ibid. n. 2.
 Legata pia pro exoneratione conscientie, & incertis, & malè ablati minuunt legitimam fol. 11. n. 5.
 Legatum spatio triginta annorum herede præscribitur fol. 21. nu. 1.
 Legatum dotis etiam præscribitur tali tempore, fol. 21. annorum procedit etiam cum mala fide, & antequam legatarius acceptet fol. 21. nu. 2. & 3.
 Legatum pro incertis, & malè ablati nullatenus præscribit neque legatum factum Ecclesiæ ibidem nu. 4. & 5.
 Legatum factum cum taxatione quantitatis nunquā diminuitur per adiectionem causæ fol. 26. n. 4.
 Legata facto hospitali, & alijs locis debet Denunciari per notarios infra mensem fol. 28. nu. 2.
 Legatum factum alicui hospitali quod multum distaret à loco ubi residet Notarius duplicatur terminus dicto Notario ad denunciandum fol. 28. nu. 4.
 Legata pia denunciari possunt à quolibet de populo, ibid. nu. 5.
 Legatum fundi domus vel alterius rei censetur reuocatum ex ipsorum alienatione voluntaria, fol. 28. num. 1.
 Legata pro incertis, & malè ablati in piam causam relictæ dicuntur, & potiuntur privilegijs piæ causæ fol. 7. nu. 12.
 Legatum pro incertis, & malè ablati debetur iure debiti, fol. 7. nu. 1.
 Legata pia ante omnia soluenda sunt sic pariter legatum dotis ibid. n. 3.
 Legatum in dubio strictè interpretandum fol. 8. n. 1.
 Legatum factum pro incertis, & malè ablati latissime debet interpretari prout sic pro pia causa, fol. 8. nu. 3.
 Legatum factum coniunctis personis latissime interpretari debet etiam si esset de rebus alienis ibidem num. 4.
 Legata facta pro incertis, & malè ablati tenent quamvis non constet nisi ex testatoris assertionem fol. 30. nu. 1.
 Legatarius partem rei legatæ acceptare, & partem repudiare non potest fol. 32. nu. 6.
 Legitima filiorum voluntate patris diminui nequit fol. 10. nu. 3. & 4.
 Læso arguit dolum fol. 71. nu. 4.
 Læso debet probari ab allegante illam fol. 64. n. 45.
 Læso quanta debeat esse vi pactum de retrouocando temporale perpetuetur fol. 64. nu. 41.
 Lex ubi non distinguit nec nos distinguere debemus fol. 57. nu. 2.
 Lex generaliter loquens generaliter est intelligenda, ibid. nu. 1.

Lex quod non dicit ab homine non est præsumendum ibid. nu. 3.
 Lex quando aliquod vult disponere exprimit, ibid. num. 4.
 Lex natura defert filijs legitimam in bonis parentum, ac etiam in bonis maternis fol. 10. n. 1.
 Leges fauent Iudicijs Testatorum quæ quidem semper prædominantur fol. 5. nu. 2. & 5.
 Lex iusta nomen non obtinet ibid. nu. 7.
 Licentia requisita in donatione siue renunciatione facienda à nouitio an possit concedi ab Episcopo non dum consecrato fol. 20. n. 2.
 Liberi iusti dicuntur nati ex iustis nuptijs, fol. 13. nu. 3.
 Litteræ dimissoriales à quo concedi possunt, fol. 69. num. 19.
 Litteræ dimissoriales an expirent morte concedentis, ibid. nu. 20.
 Litteras dimissoriales an possit aliquis accipere ibid. num. 26.
 Litteræ dimissoriales an possint derogari ab Episcopo Presbyteris simplicibus proficisci volentibus, ibid. n. u. 29.
 Litteras dimissoriales non habens, & in aliena Dicepsi celebrans qua pena afficiatur ibid. n. 30.
 Litteræ dimissoriales an possint concedi ab Episcopo extra Diocesim, ibid. nu. 21.
 Lucrum ex re vsu consumptibili non restituitur fol. 3. num. 5.

M

Mala fides non purgatur cursu temporis, fol. 64. nu. 32.
 Mala fides authoris in præscriptione nocet etiam heredibus licet vellet à se ipsis præscriptionem inchoari fol. 63. nu. 29.
 Mala fides an consideratur in herede quando legatū ab eo non petitur fol. 21. nu. 6.
 Male fidei possessor quis dicatur fol. 64. nu. 30.
 Malè parte male dilabuntur nec illis gaudet tertius hæres fol. 1. nu. 3.
 Malè ablatorum materia practicabilis est ibid. n. 4.
 Maior est utilitas testatoris in legato pro incertis, & malè ablati quam in ceteris legatis fol. 15. nu. 2.
 Mater ad pias causas de bonis stabilibus testari prohibetur stante statuto quod de illis testari nequeat fol. 54. nu. 1. & 2. & declara nu. 3.
 Mendicantes an in privilegijs monachorum, & non mendicantium communicent fol. 68. nu. 8.
 Mendicantes strictioris obseruantie, nec incommuni nec imparticulari proprium habere possunt, ibid. num. 9.
 Menjes de quibus loquitur Concilium Tridentinum, sess. 25. de regular. cap. 16. qualiter computantur fol. 20. nu. 5.
 Miserabilibus personis vulgariter substitutis tacitam pupillaris excludit Matrem fol. 38. nu. 2.
 Mobilium appellatione quid veniat, & num segetes appellatione mobilium veniant fol. 22. nu. 1.
 Modus appositus in donatione dicitur Causa finalis sed

I N D E X

sed declara, fol. 35. num. 1. & 6.
 Modus non habetur in consideratione ubi habetur
 intentus fol. 54. num. 2.
 Monitio necessaria ad effectum ut data negligentia,
 heredis, ad Episcopum demolatur exequendi po-
 testas, & sufficit una à Iudice personaliter facien-
 da fol. 57. nu. 7. & 8.
 Mulier donans pro elemosyna pauperibus, vel pio
 loco ledi non potest fol. 29. nu. 2.
 Mulier fideiubere nequit regulariter, & quare, fol.
 44. nu. 1. & 3.
 Mulier fideiubendo non obligatur etiam pro marito
 fideiubeat per interpositam personam fol. 44. num.
 5. & 7. & 8.
 Mutatio voluntatis non praesumitur fol. 63. n. 18.
 Muti, & surdi à natura nequeunt facere testamen-
 tum fol. 59. nu. 1.
 Muti, & surdi, quorum voluntas per signa patet pro
 eorum anima, & pro restitutione male ablatorum
 testari valent ibid. nu. 2.
 Muti, & surdi possunt testari favore pia causa, &
 inter liberos ibid. nu. 3.

N

Nemo tenetur salutem alienam proprie profer-
 re, fol. 39. nu. 5.
 Nominatus in emphiteusim ob ingratitudinem ad-
 mittit feudum fol. 33. nu. 8. & 9.
 Nullum privilegium excusat à peccato fol. 45. nu-
 mer. 5.
 Negativa probatur per lecturam actorum fol. 64.
 num. 47.

O

Obligatio mulieris debet continere commodum
 mulieris se obligantis fol. 44. nu. 2.
 Obligatio ex nuda pollicitatione non oritur fol. 46.
 num. 2.
 Officia Ecclesiastica extra claustra an possint à Reli-
 giosis exerceri fol. 68. nu. 7.
 Onera realia, vel mista transeunt ad legatarium fol.
 51. nu. 3.
 Operis diuisio datur ab autore fol. 1. nu. 5.
 Origo hominis in primis est agnoscenda fol. 2. num. 1.

P

Pena purgatorij est temporalis, fol. 5. num. 2.
 Pascua quando non sufficiunt pro animalibus
 domini, & Vassallorum non tenentur assidare, non
 obstante quacumque consuetudine in contrarium
 fol. 39. num. 6.
 Pascua non possunt interdici forensibus ius pascendi
 habentibus quando pro ciuibz non sufficiunt ibid.
 num. 7.
 Pactum valet ut res donata Ecclesiae reuertatur ad
 donantem non seruato modo, & an valeat, ut ta-
 li casu liceat capere propria auctoritate, fol. 35.
 num. 8.

Pactum de retrouendendo an afficiat tertium posses-
 sorum, fol. 62. nu. 2.
 Pactum de retrouendendo an infra certum tempus sit
 validum ibid. nu. 3.
 Pactum de retrouendendo terminatur spatio trigin-
 ta annorum fol. 62. n. 7. etiam cum clausula quan-
 documque, & semper nu. 7. & 24. ampliatur nu. 8.
 & 9. limita nu. 10.
 Pactum de retrouendendo temporale efficitur perpe-
 tuum stante lesione fol. 63. nu. 22.
 Pactum de retrouendendo, quando est finem contra-
 ctus censetur pignoratitius, & non venditionis
 fol. 71. nu. 11.
 Pactum de retrouendendo temporale equipollet illi
 tertio requisito, ut empto, sit solitus fenerari, fol.
 63. nu. 27.
 Pactum de retrouendendo est pars pretij fol. 66. num.
 101.
 Patre legante quatragesima pro dote si deinde vinus
 maritauit filiam cum ducentis alia ducentum mi-
 nimè debentur fol. 26. nu. 3.
 Pater donans filio summam ascendentem ad legiti-
 mam ex causa dicta legitima videtur dare ad sui
 exonerationem fol. 31. nu. 5.
 Paupertas excusat à restitutione fol. 3. nu. 7.
 Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum
 fol. 2. nu. 1.
 Penitentia, & contritio in usurario publico non suf-
 ficiunt, sed actus externi, quod procedit tam in co-
 dicillis quam in donatione fol. 58. nu. 2.
 Pia causa quotuplex consideratur fol. 5. n. 1.
 Pia causa substituta pro male ablatis ex coniectura
 voluntatis debet matri preferri, fol. 39. nu. 8.
 Possessio, nec dominium transferretur ex contractu si-
 mulato, & pignoratitio fol. 71. nu. 12.
 Potestas competens inferioribus habentibus inuisdi-
 ctionem quasi Episcopalem, competit Capitulo,
 Sede vacante, fol. 56. nu. 6.
 Potior est causa filiorum apud patrem testatorem
 quam causa religionis fol. 12. nu. 7.
 Praescriptiones tot requiruntur in legato annuo, quot
 sunt anni fol. 21. nu. 7.
 Praescriptio cessat in contractu simulato, & fenera-
 titio fol. 63. nu. 28.
 Praescriptio cessat, stante dolo emptoris, fol. 71. nu-
 mer. 5.
 Praescriptio cessat stante mala fide fol. 64. nu. 31.
 Praescriptio non cadit ex contractu usurario, si mu-
 lato, & pignoratitio fol. 70. nu. 1.
 Praescriptio non currit non volenti agere fol. 64.
 num. 36.
 Praescriptio cessat stante dolo, & mala fide fol. 71.
 num. 9.
 Praesuppositum debet verificari, ut habeat locum
 dispositum fol. 65. nu. 58.
 Præteritio facta à patre ignorante habere filium ex-
 tingueret legata relicta etiam ad piam causam fol.
 12. nu. 6.
 Pretia rerum non debent constitui in particulari af-
 fectionem sed Communi extimatione, fol. 66. nu-
 mer. 102.

Pra.

Pretium solutum tempore contractus presumitur iustum fol. 66. nu. 105.

Pretium singulare, & affectionis non, attenditur fol. 65. nu. 52.

Primum testamentum reuocatur per secundum, fol. 55. nu. 1.

Princeps absque solemnitatibus institui non potest, fol. 55. nu. 5.

Principalis tenetur reuelare quando fiunt monitoria ad finem reuelationis, fol. 45. nu. 6.

Privilegia utriusque in exercitio concurrunt hoc est quando est privilegiatus in specie secus est in genere fol. 15. nu. 6.

Privilegiatus potentiori privilegio prefertur alteri privilegiato, fol. 15. nu. 3.

Privilegium, l. si quis decurio. C. de decurion. quando non procedat fol. 27. nu. 6.

Privilegium cessat quando in eadem dispositione, concurrunt duę causę pię fol. 15. nu. 5.

Privilegia pię causalatissime sunt extendende, fol. 8. nu. 7.

Probatione non eget cum patet ad sensum, fol. 65. nu. 64.

Probatio debet esse per necesse, & non per possibile fol. 65. nu. 50.

Probatio equiuoca non probat ibid. n. 51.

Prodigus, & ille cui bonorum administratione est interdicta nequeunt testari etiam ad pias causas fol. 59. nu. 1.

Prodigus an possit testari pro incertis, & malę ablati ibid. nu. 3.

Prohibitum alienare aliquam rem prohibetur fructus pendentes alienare fol. 23. nu. 9.

Promoti ab alieno Episcopo sine literis dimissorialibus qua pena puniantur fol. 69. nu. 22.

Promoti falsis dimissorijs qua pena puniantur ibid. nu. 24.

Pupillaris substitutio quando est substituta pia causa pro exoneratione conscientię, & pro incertis, & malę ablati etiam procedit fol. 39. n. 3.

Q

Quantitas aliqua quando legatur si postea pars per testatorem, solvatur in vita censetur ademptum legatum sed hoc procedit quando legatum est simplex, & non in causa dotis fol. 26. nu. 1.

Quarta an debeatur Episcopo de legato factio Ecclesię exempta fol. 47. nu. 3. & 6. & 5.

Quarta quam ratione Episcopo debeatur ibidem, nu. 4.

Quarta non debetur de legatis factis pro incertis, & malę ablati ibid. nu. 7.

Quarta non detrahatur de relictis personis ibid. n. 8.

Quarta an debeatur de relictis pro ornamentis Ecclesię, & pro certis, & in quibus alijs casibus ibid. nu. 9. 10. & 11.

Quarta Episcopo debetur de legatis, & Episcopi sub nomine qui nam veniunt in hoc casu fol. 47. nu. 1. 2.

Ratio de pretio aucto diligentia emptoris an debeatur haberi fol. 65. nu. 61.

Reatus ad penam eternam insurgit ex violatione iustitię fol. 2. nu. 3.

Relicta in Codicillis censentur relictas in testamento fol. 59. nu. 5.

Relicta Ecclesię, & oblata censetur relictas potius pro redemptione animę testatoris quam pro Sacerdotis commodo fol. 22. nu. 8.

Religiosi an extra claustra possint exercere officia Ecclesiastica, fol. 68. nu. 7.

Renunciatio faciendā Nouitio qualiter, & quando fieri debet, fol. 19. nu. 1. 6. 7.

Res ubi restitui debet intelligitur cum fructibus fol. 24. nu. 13.

Res feudalis, vel emphyteuticaria absque assensu domini alienari nequit fol. 24. nu. 14.

Res legata pro exoneratione conscientię, & pro male ablati non censetur adempta si alienetur fol. 29. nu. 4.

Res Ecclesię possunt alienari pro redemptione captiuorum fol. 18. nu. 5.

Res vendita cum pacto de retrouendo cum maxima lesione, videtur potius data in pignus, quam vendita fol. 71. nu. 14.

Res in dubio presumitur vendita iuxta pretio fol. 64. nu. 46. & 79.

Res ratione Vicinitatis potest carius emi fol. 65. n. 53

Res tantum valet quantum bonus vir diligens pater familias esse daturus, & non iuncta illius vel alterius affectione fol. 66. nu. 85.

Res minoris ob onera extimantur fol. 66. nu. 104.

Restitutio, quę datur in capita ignorantia a quo tempore detur, & infra quod tempus debeat peti fol. 64. nu. 38.

Restitutio in integrum an ex capite ignorantia detur aduersus prescriptionem pacti de retrouendo fol. 64. nu. 37.

Restitutio necessaria est necessitate percepti fol. 2. nu. 4.

Restitutio an sit faciendā quando res perit ibid. n. 5.

Restitutio statim est faciendā ibid. nu. 6.

Restitutio expensis cuius sit faciendā fol. 3. nu. 1. & 2. & amplia nu. 3.

Restitutio est veris dominis fol. 4. nu. 1.

Restitutio debet fieri ei, a quo fuit male ablatum, si sit certa persona nec pauperibus tunc fieri potest ibid. nu. 2. & 4. sed quando secus nu. 5. & 6.

Restitutio est actus commutatiue iustitię ibid. n. 3.

Restituens male ablatum non dicitur absolutus nisi confiteatur peccatum fol. 4. nu. 1.

Restitutio malę ablatorum post mortem penitentis non liberat a pena in alio seculo purgandā nec absolutionis dilationem ab hęrede factam Anima in purgatorio detinetur fol. 5. nu. 1.

Reuocatio presumitur ex alienatione rei legatę quamuis legatum esset factum pię causę fol. 29. nu. 3.



I N D E X

S

- S**atis operari dicitur quod tollit dubium fol. 63. num. 21.
- Satis durum videtur ea quæ in conscientia hominis consistunt per testibus probanda esse fol. 30. nu. 3.
- Scriptura publica siue priuata debiti confessionem continens sine causa non probat fol. 41. num. 5.
- Seruus pene quis efficitur per condemnationem ad mortem fol. 36. nu. 2.
- Simplici dicto cuiuscumque statum, in his quæ dependunt ab animo in foro conscientie fol. 30. nu. 6.
- Solemnitates non requiruntur in testamento inter liberos fol. 60. num. 3.
- Solemnitas de Iure Ciuili in testamento necessaria non requiruntur in testamento pro exoneratione conscientie, & restitutione male ablatorum fol. 60. num. 1. & 2.
- Solemnitates minime sunt necessaria in causa pia, statutaria, sed num statum hoc procedat in oblatione facta Ecclesie fol. 29. nu. 3.
- Statum dicto eius in illis quæ dependunt à conscientia alterius fol. 30. num. 4.
- Statum prohibens mulieres minores, & similes contrahere, nisi cum presentia duorum coniunctorum non procedit quando donant pro exoneratione conscientie ob incerta, & male ablata fol. 29. num. 1.
- Statum ut de legatis soluantur gabella non comprehendit legata pro incertis, & male ablatis fol. 27. nu. 1.
- Statum quod de legatis ad pias causas soluantur duo denarii pro libra non valet, sed pro oneribus respicientibus causam piam potest cogi fol. 27. num. 3.
- Statum prohibens ne Vxor possit legare viro diuiti si dicat se marito legare pro exoneratione conscientie an valeat legatum fol. 14. nu. 1.
- Stipulatio contra bonos mores non valet fol. 16. num. 2.
- Substitutio an expiret morte substituentis fol. 68. num. 11.
- Substitutio tacita pupillaris non habet locum contra matrem fol. 38. nu. 1.

T

- T**aciti, vel expressi eadem est virtus fol. 69. num. 18.
- Tacitum circa naturalia contractus pro expresso habetur fol. 49. num. 3.
- Terminus vnius mensis currit à die publicationis ad denunciandas dictas dispositiones, sed de faciendis constituitur tantum terminus quindecim dierum fol. 28. num. 3.
- Testamentum ad pias causas non potest facere, condemnatus etiam iudice permittente fol. 36. num. 5.
- Testamentum ante condemnationem factum non valet fol. 36. num. 3.
- Testamentum de nocte factum requirit tria lumina-

- ria, quod procedit in codicillis fol. 59. nu. 12. & 6.
- Testamenta, & Codicilli de nocte facti absque luminaribus pro exoneratione conscientie sunt validi sic etiam pro intertis, & male ablatis, fol. 59. num. 7.
- Testamentum iuratum reuocatus secundo, & si pena similiter adiecta esset fol. 55. nu. 7.
- Testamentum inter liberos quando censeatur reuocatum per secundum ibid. nu. 10.
- Testamentum primum non reuocatur nisi secundum sit validum, etiam si testator asserat coram testibus nolle illud valere reuocatur si testator utatur verbis (cassauit, & annullauit) nisi dicat quod vult decedere intestatus fol. 55. nu. 12. & 14.
- Testatores in vltima vita elogio solet facere legata pro male ablatis fol. 1. nu. 2.
- Testator quando mandat Calicem fieri Ecclesie ab hærede debet intelligi de Calice Aureo, non argenteo, vel stanneo fol. 8. nu. 6.
- Testator mandans dare mille pro male ablatis si non appareant tot male ablata superfluum quod debetur fol. 27. nu. 1. 2. & 3.
- Testator si mandat debitum restitui pro exoneratione conscientie an hæres apponat prescriptionem rei debite fol. 53. nu. 1.
- Testator potest mutare Voluntatem suam quotiescunque voluerit, & reuocare suum testamentum, vsq; ad mortem fol. 34. nu. 3. & 5.
- Testator se mandat satisfieri creditoribus intelliguntur si erit illis obligatus ciuilitè, & naturaliter fol. 53. nu. 3.
- Testator dicens quod vult decedere intestatus tacite videtur instituere legitimos hæredes uti venientes ab intestato fol. 56. nu. 15.
- Testimonium filij contra patrem non probat, fol. 45. num. 1.
- Tesses in habiles quando admittuntur fol. 45. num. 4.
- Testes deponentes de latione debent reddere causam sui dicti, fol. 66. nu. 89.
- Testes debent esse informati de rei qualitate ibidem, num. 91.
- Testes deponentes de latione debent deducere onera ibid. nu. 90.
- Testes debent deponere de qualitatibus quæ possunt diminuire, & augere pretium ibid. nu. 94.
- Testes deponentes de valore non debent deponere de iudicio vel per verba poterit valere vel tanti ipsi emissent ibid. nu. 97.
- Testes deponentes simpliciter de valore Rei si non facerent mentionem de pacto de retrocedendo non probarent ibid. nu. 100.
- Testes circa lationem quomodo deponere debent, fol. 64. num. 43.
- Testes debent deponere de communi valore, & non de proprio iudicio fol. 65. nu. 56.
- Testes deponentes de valore rei debent esse practici, & informati de qualitatibus rei ibid. nu. 57.
- Testibus numero maiori magis credendum fol. 65. num. 66.
- Testes deponentes de negatiua quando probent ibid. num. 67. & 69.

Testes

R E R V M O M N I V M

Testes duo affirmantes rem valere decem, & tres negarent quibus potius standum ibid. num. 68.
Testes dicentes rem valere centum, & alij quinquaginta an omnes dicantur deponere super affirmatiua ibid. nu. 71.
Testes deponentes super negatiua probant quando reddunt causam sui dicti fol. 66. num. 73.
Testes de lesione debent deponere de oneribus, & qualitatibus rei ibid. num. 74. & 86.
Testes debent habere certam scientiam, de statu rei ibid. num. 75.
Testes debent esse bene informati de statu oneribus, & qualitatibus rei ibid. nu. 81. & 78.
Testes deponentes de valore non debent deponere in considerate, & sine discussione ibid. nu. 82.
Testes deponentes de valore rei debent animadvertere ad malos vicinos quorum causa res minoris existimetur ibid. nu. 83.
Testes deponentes de lesione debent deponere de communi valore ibid. nu. 88.
Testes deponentes de lesione debent percutere tempus contractus ibid. num. 87. & 43. & 98.

V

Valor modernus non probat valorem antiquum fol. 64. nu. 48.
Valor rei an probetur quod res similis fuit tanta vendita in eodem loco ibid. num. 49.
Valor est quantum communiter res vendi potest fol. 65. num. 54.
Valor debet probari deductis oneribus fol. 65. nu. 55.
Valor non probatur per testes qui nesciant onera, & rei qualitates fol. 66. num. 95. & de his non informati non probant ibid. num. 76.
Vassallus nequit constituere usufructum in feudo fol. 25. num. 19.
Venditio Reiterati, & geminata eodem pretio semper facta facit cessare presumptionem lesionis fol. 66. num. 106.
Venditio fundo fructus pendentes quoque veniunt fol. 24. num. 11.
Venditor tenetur dicere emptori malos vicinos alias

tenetur ad interesse fol. 66. num. 84.
Verba legati intelliguntur secundum tempus testamenti fol. 25. num. 16. & 17.
Verba dubia in sensum Catholicum sumenda sunt fol. 52. num. 8.
Verba debent intelligi in proprio, & potiori signato fol. 68. num. 10.
Vicarius Apostolicus an possit substituere fol. 67. num. 1.
Vicarius Generalis, Episcopi an possit substituere ibid. num. 2.
Vicarius capitularis an possit substituere ibid. nu. 3.
Vicarius an possit substituere eius consanguineum ibid. nu. 4. & 5.
Vicario Apostolico mortuo an possit capitulum eligere vicarium capitularem fol. 69. nu. 12. & seq.
Vicarius Apostolicus, & substitutus ab eo an possit concedere litteras dimissoriales pro suscipiendis ordinibus fol. 69. nu. 15.
Vicarius Generalis Episcopi an possit concedere litteras dimissoriales ad ordines ibid. nu. 16.
Vicarius Generalis consanguineus Episcopi an possit ab eodem Episcopo creari, fol. 92. nu. 5.
Vicarius Generalis an possit esse Religiosus ibidem num. 6.
Vicarius capitularis quando possit eligi à capitulo fol. 69. num. 13. & 14.
Voluntas testatoris est ambulatoria usque ad mortem fol. 34. num. 4.
Voluntas hominum est ambulatoria usque ad mortem fol. 55. num. 3.
Voluntas testatoris ambigua pro pia causa interpretatur prout in dubio in causa dotis fol. 8. nu. 8.
Votum, & pollicitatio equiparantur fol. 46. nu. 3.
Vsurarum restitutio non recipit temporis dilationem fol. 44. nu. 4.
Vsurarius publicus testari nequit nisi præstita cautione de restituendo fol. 58. nu. 1.
Vsurarij pro incertis, & malè ablati testari possunt ibid. num. 6.
Vsufuctuarius tenetur ad Collectas fol. 51. nu. 5.
Vxor non tenetur Reuelare contra suum Virum fol. 43. num. 1.

In honorem B. Mariæ Virginis, & Diui Thomæ de Aquino.



